

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут права, кафедра суспільних дисциплін
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Рівненський державний гуманітарний університет
Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені акад. С. Дем'янчука
КЗ «Житомирський ОШПО» Житомирської обласної ради
Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку
людини «Україна»

СУСПІЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Збірник тез

І Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції

м.Рівне, 27-28 квітня 2018 р.

До збірника увійшли тези доповідей учасників I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти», яка відбувалася 27-28 квітня 2018 р. на базі кафедри суспільних дисциплін навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування.

Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.

Автори беруть на себе всю відповідальність за зміст поданих матеріалів.

При передруку матеріалів посилання обов'язкове.

Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (м. Рівне, 27-28 квітня 2018 р.) / Навчально-науковий інститут права НУВГП. – Рівне, 2018. – 306 с.

Матеріали конференції адресовано науковцям, студентам, викладачам вищих навчальних закладів, магістрантам, аспірантам, докторантам, слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти, усім, хто цікавиться і займається проблемами формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти.

Відповідальний редактор: Ю. П. Олексін

Коректор: Т. Є. Кристопчук

Вітальне слово
учасникам та співорганізаторам
I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції
«Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності
здобувачів освіти»

Шановні колеги!

У збірнику тез опубліковані наукові роботи учасників I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти», яка відбувалася 27-28 квітня 2018 р. на базі кафедри суспільних дисциплін навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування.

Основною метою проведення конференції є обговорення результатів досліджень з актуальних проблем розвитку вищої освіти в умовах інтеграції до європейського освітнього простору; здійснення комплексного наукового розгляду сучасного стану формування цивілізаційної компетентності сучасних здобувачів освіти, що ґрунтується на цивілізаційних компетентностях сучасного суспільства, сутність яких трактується через поняття «культура» (ринкова культура, правова культура, демократична культура, громадянська культура, культура діалогу, організаційна культура, технологічна культура); формування сучасного наукового світосприйняття; сприяння активізації творчої діяльності науковців, аспірантів, студентів із вищих навчальних закладів України.

Збірник тез презентує результати наукових досліджень професорсько-викладацького складу та молодих науковців за такими напрямками: роль гуманітарних наук у створенні освітнього середовища в сучасній вищій технічній школі; вища освіта та освіта дорослих: перспективи та розвиток в умовах європейського простору; педагогіка майбутнього: технології формування довершеної особистості; соціально-психологічні аспекти цивілізаційних компетентностей здобувачів освіти; актуальні проблеми суспільствознавства.

Всеукраїнська заочна науково-практична конференція «Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти»

проводиться в Національному університеті водного господарства та природокористування вперше, за підтримки ректора НУВГП, доктора сільськогосподарських наук, професора, Віктора Степановича Мошинського та директора навчально-наукового інституту права НУВГП, кандидата юридичних наук, професора, Цимбалюка Валерія Івановича.

До організації конференції долучилися провідні вищі навчальні заклади України: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені акад. С. Дем'янчука, КЗ «Житомирський ОІППО» Житомирської обласної ради, Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Рівненський інститут ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».

Матеріали конференції адресовано науковцям, студентам, викладачам вищих навчальних закладів, магістрантам, аспірантам, докторантам, слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти, усім, хто цікавиться і займається проблемами формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти.

З повагою

Юрій Олексін, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри суспільних дисциплін

Національного університету водного господарства та природокористування

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ НАУК У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ТЕХНІЧНІЙ ШКОЛІ

Кочубей А.В., Друзюк Р. Б., Сергєєва Г.М.	11
МЕТОД АСОЦІАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ	
Миляцька В.В.	15
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ	
Романюк Б. І.	21
ЗНАЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ	

СЕКЦІЯ 2

ВИЩА ОСВІТА ТА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЗВИТОК В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

Соколова І.В.	26
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРАТЕГЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	
Воєвутко Н. Ю.	32
ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПЕРЕКЛАДУ	
Калкутіна Н. В.	36
ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	
Клюха О. О., Сокаль В. А.	40
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ	
Лехновська О.Л.	44
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ	
Мельничук Л. Б.	48
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З СОЦІАЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ	
Смагіна Т. М.	53
НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Стасенко Є. А.	57
ЗАКОРДОННІ СТАЖУВАННЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	

Сторчак Н. А.	61
РІЗНОВИДИ ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-СУСПІЛЬСТВОЗНАВЦЯ	
Якубовська Н.В.	67
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК АКТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ (НА ПРИКЛАДІ АГРОСФЕРИ)	
Бондарчук Я.А.	71
ОРТОБІОЗ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Борейчук К.В.	75
ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІВ УПРАВЛІННЯ КЕРІВНИКАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	
Бурдейна К. М.	78
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗВО	
Заєць В. П.	82
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК СУБ'ЄКТА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ У ВНЗ	
Красовська Г.Ю.	86
СУЧАСНА ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Кратко І.І.	90
АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	
Мамчур О.А.	94
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Піщук А.В.	98
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ	
Прокоп'юк Л.І.	102
АДМІНІСТРАТИВНО-УПОРЯДНИЦЬКІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Стадник В.С.	105
ЗАДАЧІ УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Сурду І.С.	109
ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ	
Юдко Є.М.	112
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	
Цимбалюк І.М.	116
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	

СЕКЦІЯ 3
ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ
ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Баліка Л. М. ПРОАКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ДИСЦИПЛІНИ УЧНЯ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»	121
Борей В. І. СТРУКТУРА МОРАЛЬНОЇ ВИХОВАНOSTІ ПІДЛІТКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ	124
Боровець О.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ДИДАКТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ	128
Будкевич О. В. ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ УЧНЯ ЯК СКЛАДОВА ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ	132
Бухальська С. О. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	136
Гринькова Н.М. МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В СТРУКТУРІ ОСОБИСТОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	141
Друзюк Р.Б. АНАЛІЗ СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНОГО ВНЗ	146
Жинський М.А. СПІВРОБІТНИЦТВО ШКОЛИ ТА СІМ'Ї: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	148
Журба О.В. РОЛЬ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	154
Заскалета С. Г. РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ	158
Кавка Ю.Я. НАРОДНА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ	161
Калаур С.М. ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ БАЗИ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ГОТОВНОСТІ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ	164
Лазука О. М. ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ	169

Пагута Т.І.	172
МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Палій О. Ю.	177
ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ	
Петренко О.Б.	180
ТЕХНОЛОГІЇ КОУЧИНГУ (SCORE, GROW, SMART, AID ТА ІН.) У ПЕДАГОГІЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ	
Потапчук О. І.	186
МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Семенова Н.М.	189
СХЕМИ-КОНСПЕКТИ З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ	
Семенюк М. В.	194
ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ТА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ	
Стельмашук Ж.Г.	196
НОВІ АКЦЕНТИ У РОБОТІ З БАТЬКАМИ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	
Токарська Ю.А.	199
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І СІМ'Ї	
Туровська А.О.	204
НАЙВАЖЛИВІШІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	
Федорук О. М.	208
ФОРМУВАННЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯ ЯК ФАХІВЦЯ	
Хромець Н. Б.	212
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Ціпан Т. С.	215
ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Шуневич О.М.	219
ФАСИЛІТАТИВНИЙ ПІДХІД ЯК УМОВА ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ	
Яковишина Т.В.	225
ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК КРЕАТИВНО ОРІЄНТОВАНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ	

СЕКЦІЯ 4
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ
КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Каламаж В.О.	230
ПРОБЛЕМИ УПРОВАДЖЕННЯ ГРУПОВОЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗВО (НА ПРИКЛАДІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ)	
Шаблюк А. І.	234
ПРИЙОМНЕ БАТЬКІВСТВО В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЯК СОЦІАЛЬНА І НАУКОВА ПРОБЛЕМА	
Демчук О.С.	239
СОЦІАЛЬНО-ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
Задорожна-Княгницька Л.В.	242
РОЛЬ І МІСЦЕ «ІСТОРІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ» ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ	
Чернієнко О.А.	246
РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
Сінькова Н.О.	249
ВИКОРИСТАННЯ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСОБУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПОВТОРЕННЯ АКТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
Оксентюк Н., Кравцова В.	254
СТРЕС ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ НА РОБОТІ ТА СПОСОБИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	

СЕКЦІЯ 5
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА

Антонюк В.В.	261
СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	
Войтюк А.В.	266
ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ	
Волос О. В.	270
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРЕДМЕТА «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» У ТРУДОВИХ ШКОЛАХ М. МИКОЛАЄВА (20-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)	
Гладун В. В.	274
ГРА ЯК НАЙЕФЕКТИВНІШИЙ ІНСТРУМЕНТ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА	
Кирдей Ю. О.	279
ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ І КУЛЬТУРИ МОЛОДІ	
Кокора М.М.	281
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	

Крупко М. П. ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ	284
Корнійчук О.В. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	289
Прокопчук В.О. ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	293
Родюк Г. О. КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	296
Савенко Д.О., Музиченко Д.В. ФОРМУВАННЯ МАТЕРИНСЬКОЇ СФЕРИ В ОНТОГЕНЕЗИ	299
Смагін І. І. ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ І СТАРШОЇ ШКОЛИ	302

СЕКЦІЯ 1
РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ НАУК У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ТЕХНІЧНІЙ ШКОЛІ

378.311(075.8).377.6. 811.161.2'23.

Кочубей А.В.,

к. пед.н., доцент кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне

Друзюк Р. Б., Сергеева Г.М.,
магістри, Національний університет водного
господарства та природокористування, м. Рівне

МЕТОД АСОЦІАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

У Міністерстві охорони здоров'я України зазначають, що «Розвиток медичної науки вимагає від лікарів постійного навчання, самовдосконалення, вміння аналізувати дедалі більший обсяг знань і застосувати їх у своїй лікарській практиці. Без впровадження рішучих змін у системі медичної освіти Україна ризикує перетворитися на країну, яка випускає неконкурентоспроможних спеціалістів» [4]. Медицина, як галузь науки, у процесі її вивчення потребує запам'ятовування на тривалий час багато нової інформації, що зробити студентам непросто.

Окрім того, фахова медична підготовка потребує від майбутніх спеціалістів розвитку клінічного мислення (постановка правильного діагнозу, грамотний вибір необхідного лікування, аналіз і синтез інформації та ін.).

Опираючись на власний педагогічний досвід, ми переконалися, що кращому запам'ятовуванню сприяє пошук асоціацій: чим стійкіші асоціації, тим на триваліший термін запам'ятовують інформацію. Ще давні вчені для кращого запам'ятовування називали анатомічні структури здавалося б дивними назвами: турецьке сідло, кінський хвіст, мітральний клапан, вінцева артерія та ін.

Досить складно запам'ятати не лише структурні назви, а й назви процесів, що відбуваються в організмі здорової і хворої людини. Тому задекларовану

проблему ефективного застосування методу асоціацій вважаємо актуальною.

Аналіз психолого-педагогічної, медичної літератури переконує в тому, що предметом уваги вчених здавна були проблеми, пов'язані з дослідженням методувільних асоціацій. (Зигмунд Фрейд [5], Жак Лакан [2]); методу словесних асоціацій і розробці асоціативних тестів (Ф. Гальт, К. Юнг, А. Лурія, Дж. Брунер, Р. Лазарус); методу гірлянд випадковостей і асоціацій (Генріх Язеповіч Буш) та ін.

Зокрема, О.Морозов та Д.Чернилевський наголошують, що результативність творчої діяльності, підвищується, якщо застосовувати нові асоціації, які приводять до продуктивних думок для вирішення проблеми. «Таким чином, у процесі зародження асоціацій встановлюються нові неординарні зв'язки між компонентами проблеми, яку слід вирішити, і елементами оточуючого середовища, зовнішнього світу, минулим і актуальним досвідом особистості студента тощо» [1].

На думку Аарона Бека та інших прихильників когнітивної терапії, метод вільних асоціацій не можна, навіть шкідливо застосовувати в роботі з людьми, у яких депресивний стан, тому що вони «ещё больше погружаются в трясину своих негативных мыслей»[3].

Незважаючи на певний доробок науковців, проблема застосування методу асоціацій у процесі підготовки майбутніх медичних працівників (ММП) недостатньо вивчена, методика викладання в медичних закладах залишається здебільшого традиційною: переважає застосування таких форм і методів, кінцевою метою яких є в основному лише набуття спеціальних компетенцій.

Пояснення певних біологічних процесів ґрунтується на попередньо отриманих знаннях з інших природничих дисциплін. Наприклад, щоб пояснити ММП будову білка, слід знати хімічні елементи та типи хімічних зв'язків з курсу хімії [7].

Проте, як показала багаторічна практика роботи у Рівненському державному базовому медичному коледжі, при засвоєнні нового матеріалу є змога застосовувати

зовсім інші схеми-аналогії, які побудовано на логічному розмірковуванні, життєвому досвіді, філософії, психології, соціології і навіть фантазії. Саме фантазія і припущення дають змогу побачити набагато більше можливих варіантів розвитку подій, аніж просто перерахування фактів із уже отриманого досвіду. Все це сприяє мисленню, пошуку нешаблонного вирішення проблеми, позитивній атмосфері при виконанні складних завдань (вирішення проблем перестає бути однотипним), розвитку кругозору, пізнанню життєвих закономірностей, зародженню нових ідей, самостійне «відкриття» істини, розвитку творчості особистості в цілому, стійкості набутих знань.

Учені зазначають, що результативність творчої діяльності, особливо на етапі генерування ідей, підвищується, якщо використовують нові асоціації, які в підсумку породжують варіанти вирішення проблеми. У процесі зародження асоціацій встановлюються неординарні зв'язки між компонентами проблеми і колишнім досвідом ММП. У результаті зародження нових асоціативних зв'язків виникають творчі ідеї вирішення проблеми.

При цьому необхідно, щоб кожен ММП пропонував своє поняття, яке повинне бути базисом для встановлення асоціативних зв'язків із процесом генерування ідей.

Пропонуємо фрагмент методичних рекомендацій для ММП не поглиблених асоціацій, що пов'язані з фактами з цитології як розділу біології та будовою міста середньовіччя (табл.1).

На певному етапі навчальних занять слід створювати ситуаційні задачі для самостійного пошуку ММП своїх асоціацій. Після викладення вищенаведених асоціацій, можна запропонувати ММП завдання самостійно підбирати/створювати подібні асоціації. Наприклад, 1. Проведіть свої асоціації з функцією хромосом, рибосом, мітохондрій і т.д. Далі бажано поступово ускладнювати завдання. Наприклад, 2. «Працівникам на фабриці з багатотисячним колективом за їхню роботу починають менше платити. Що при цьому відбувається на виробництві і поза ним? Які наслідки? Як поступили б ви на місці одного з працівників? Отож, як ви думаєте, що робитимуть клітини органу в подібній ситуації? Сформуйте

власну модель розвитку подій. Спробуйте це пояснити, використовуючи вже відомі наукові терміни».

Асоціації на основі інтеграції біології та архітектури

Таблиця 1

№ з/п	Асоціація поза цитологією	Елемент будови чи функції клітини
1.	<i>Фортеця.</i> Має мури і ворота. Немає суцільного муру (інакше не було б руху людей і товарів по обидві сторони стін). З іншого боку немає великої кількості тільки воріт без стін узагалі. Складно уявити будинок зі стінами без отворів (дверей, вікон) чи будинок без стін. Не існує ідеально відкритої чи ідеально закритої системи. А значить є замкнута система, яка періодично відкривається.	Клітинна оболонка являє собою суцільний ліпідний шар з білками-каналами [7]. Постійно відбувається контрольований рух речовин зсередини назовні і навпаки [7].
2.	<i>Ворота фортеці.</i>	Трансміембранні білки-канали[7].
3.	<i>Вартові воріт</i> (визначати, кого і що можна впускати).	Активні центри трансміембранних білків [5].
4.	<i>Дороги.</i> Є рух людей і транспорту поза дорогою.	<i>Ендоплазматична сітка.</i> Є рух речовин поза ендоплазматичною сіткою [7].
5.	<i>Транспортні засоби.</i>	Транспортні білки [1;3].
6.	<i>Продукти харчування</i> для населення.	Поживні речовини.
7.	<i>Склади</i> для тимчасового зберігання продукції.	<i>Комплекс Гольджі</i> та клітинні включення [7].

У процесі дослідження ми дійшли висновку, що при інтегруванні, переосмисленні вже відомої інформації, опрацюванні і засвоєнні нових даних виникає розуміння того, що світом на різних рівнях його організації панують практично одні і ті ж правила і закономірності, або, як мінімум, дуже схожі чи подібні. Потрібно їх лише віднайти і застосувати для ефективного викладання навчального матеріалу для ММП.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів вирішення задекларованої проблеми. Подальшого дослідження потребують такі аспекти проблеми: створення моделі ефективного застосування в навчальному процесі медичного коледжу методу вільних асоціацій; створення методик гуманітаризації підготовки ММК у медичному коледжі засобами вільних асоціацій.

Список літератури

1. Електронна бібліотека «Педагогіка» Метод вільних асоціацій. Режим доступу: <https://studlib.info/pedagogika/44096-metod-vilnikh-asociaciy>
2. Лақан Ж. Семинары. Книга 17: Изнанка психоанализа (1969/70). – М.: Гнозис/Логос, 2008.
3. Минутко В.Л. Депрессия. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2006. – 320 с.
4. Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/54789/>
5. Фізіологія : підручник для студ. вищ. мед. навч. закладів / Ф50 В. Г. Шевчук, В. М. Мороз, ІС. М. Белан] [та ін.] ; за редакцією В.Г. Шевчука. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 448 с. : іл. КВЫ 978-966-382-375-1.
6. Фрейд З. О психоанализе (1921) // Фрейд З. Основные принципы психоанализа. Минск, 1997.
7. Цитологія, загальна гістологія та ембріологія: Практикум: Навч. посібник/ В. К. Напханюк, В. А. Кузьменко, С. П. Заярна, О. А. Ульяновцева; За ред. В.К. Напханюка. – Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. – 218 с. – (Б-ка студента-медика). ISBN 966-573-189-0.

378.311(075.8).377.6. 159.923**Миляцька В.В.,**
магістр, викладач

Костопільський технічний коледж м. Костопіль

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД В УМОВАХ
МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТЕХНІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

Пріоритетною метою модернізації освіти є виховання особистості, осучасненого «персоналіті», що ототожнюється із поняттям «якість і рівень життя», яке розкривається через такі категорії, як «здоров'я» (не стільки фізичне, а навіть більш моральне), «соціальне благополуччя», «самореалізація», «само

осмислення», своє» місце під сонцем». Відповідно, процес підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти повинен забезпечувати не лише оволодіння спеціальними знаннями, уміннями, навичками, а й створювати умови для становлення творчої особистості майбутнього фахівця, основне завдання якого зробити зростання та самовдосконалення метою свого подальшого особистісного та професійного розвитку.

Проте необхідно впершу чергу враховувати те, що підлітковий вік— це непростий період в житті студента. Крім фізичних змін організму, відбуваються зміни і у морально-психологічному розвитку. Саме цей вік завжди сповнений протиріч. Студент стикається з раніше невідомими йому суперечностями у взаєминах між людьми, в яких він губиться, він виявляє у собі почуття і потяги, перед якими є беззахисним. У кожного з них постійно виникають різні труднощі і тому вони можуть опинитися в непростих життєвих ситуаціях. Тому поряд має бути завжди підтримка, для того, щоб допомогти студентові розібратися в ситуації, що склалася і знайти оптимальне рішення. До того ж, зробити це так, аби не спровокувати опору та непорозумінь. Отже, наша педагогічна діяльність повинна тісно переплітатися із тонкощами філігранної психологічної роботи, результатом чого і є створення психолого-педагогічного супроводу (ППС) навчально-виховного процесу технічного коледжу.

Складовими ППС виділяють процеси психологічної та педагогічної підтримки, допомоги з боку «супроводжуючих» педагогів, психологів, кураторів, вихователів (І. Дубровіна, О. Газман, В. Слободчиков, А. Мудрик та ін.) [1, с 45].

Педагогічну підтримку можна представити як систему спільних дій педагогів і студентів, спрямованих на визначення інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем) студентів, що заважають їм самостійно досягти бажаних результатів у професійно-навчальній діяльності, самоактуалізуватися в ній. Водночас необхідно орієнтуватися на наявні у студентів реальні й потенційні можливості та здібності.

Психологічна підтримка є багатовимірним процесом, який зосереджений на позитивних якостях і перевагах особистості, сприяючи відновленню віри в себе

і свої можливості, підвищенню стресостійкості особистості до дестабілізуючих зовнішніх і внутрішніх чинників. Характерним для психологічної підтримки є встановлення характеру особистісних проблем, надання допомоги в їх вирішенні, організація необхідної профілактичної роботи. Психологічна підтримка допомагає розібратися у причинно-наслідкових зв'язках тих чи інших життєвих факторів, з труднощами і проблемами, що виникають. За такого підходу об'єктом психолого-педагогічного супроводу виступає освітньо-виховний процес, а предметом – ситуація особистісного розвитку і виховання дитини як система взаємин зі світом, з оточенням, дорослими, однолітками, з самим собою [3,с.13]. Варто зауважити, що ми розглядаємо ППС особистісного розвитку і виховання підлітка як супровід міжособистісних взаємин (їх розвиток, корекція, взаємовплив).

На сучасному етапі розвитку суспільства складність опанування сутності психолого-педагогічного супроводу обумовлюється його використанням в якості інноваційної концептуальної ідеї, реалізація якої базується на засадах використання інноваційних технологій (Інтернет мережі, планшети, смартфони, ай-пади), які є водночас засобами пригнічення особистісного «контактного» спілкування між однолітками. Викладачеві та психологу потрібно «йти в ногу з часом», аби вміти направити будь-який інформаційний інтернет-потік у правильне емоційно-моральне русло.

Розбираючи саму ситуацію супроводу ,нам вдалося виділити три основні компоненти: – той, кого супроводжують; той, хто супроводжує; і шлях, який вони проходять разом. І роботу підтримки треба організовувати паралельно в трьох напрямках: зі студентами і з педагогічним колективом в процесі їх взаємодії в рамках навчально-виховного процесу коледжу.

Відповідно до спрямованості роботи в нашому технічному коледжі психолого-педагогічний супровід включає в себе різні підходи: **перший** – супровід-співробітництво, який передбачає спільне планування дорослого та студента, аналіз, співтворчість, рефлексію, вимагає дій, необхідних для наступного самостійного подолання проблем, які виникли, тобто прояву особистої відповідальності, творчості, власних унікальних якостей дитини.

Другий – це супровід-ініціювання, відомий з часів Сократа, суть якого чудово сформулювала М. Монтесорі: «Допоможи мені це зробити самому, нічого не роблячи за мене, спрямуй у потрібне річище, підштовхни до рішення, а все інше я зроблю сам» [2, с.4]. Організуючи супровід-ініціювання, педагог, психолог створює студенту необхідні умови для вільного, індивідуального, самостійного вибору шляху та засобів вирішення виховних завдань і, тим самим, сприяє йому відкрити загально визнані моральні істини.

Третій – це супровід-попередження, коли особливого значення набуває специфіка віку, обмеженості індивідуального досвіду дитини. Студенти часто не усвідомлюють, до яких саме наслідків можуть призвести їхні дії, вчинки і навіть слова. Вони не в змозі вчасно помітити ознак неблагополуччя в різних видах діяльності, міжособистісних взаєминах із однолітками та дорослими, у власній поведінці. Випереджаючи небажані події, передбачаючи їх можливий негативний розвиток, педагог, психолог в рамках супроводу-попередження передбачає невірні кроки і, тим самим, допомагає обрати адекватні рішення, з урахуванням поведінки та діяльності проблемного студента.

Суттєвою характеристикою психолого-педагогічного супроводу є створення умов для переходу особистості до самодопомоги. Саме тому основним завданням психологічної служби визначаємо сприяння особистісному зростанню та професійному устанавленню студента, а також створення сприятливих умов для самостійного вирішення проблем студентом. Точніше психологічний супровід полягає у тому, щоб не відгороджувати студента від труднощів, а створювати умови для здійснення нею усвідомленого, відповідального і самостійного вибору на її життєвому шляху.

На практиці нами доведено, що робота за будь-яким напрямком діяльності ППС коледжу є ефективною за умови співпраці практичного психолога з педагогічним колективом, адміністрацією коледжу та спеціалістами різних соціальних служб, правових, медичних установ тощо. Така взаємодія дає змогу здійснювати інтегрований підхід до соціально-психологічного супроводу студентської молоді в сучасних умовах.

З власного педагогічного досвіду переконалися в ефективності реалізації концепції дослідників (М. Губанова, Є. Лопатіна, М. Якушина), які відзначають важливість взаємодії студентів різного рівня здібностей, умінь, досвіду, різного року навчання, віку, адже це сприяє передачі досвіду самоактуалізації, знань про техніки та прийоми саморозвитку та самовдосконалення. «...«Сильні» студенти можуть виконувати роль дорослих і забезпечувати необхідну індивідуалізацію для більш «слабких» однолітків у зоні їх найближчого розвитку» [1, с.122]. Ефективність роботи студентів-наставників під час психолого-педагогічного супроводу обумовлено тим, що вони мають такий само соціальний статус, як і їхні підопічні, добре уявляють собі їхні труднощі та проблеми та, оскільки вони обираються кураторами зі складу успішних студентів, є гідним прикладом для наслідування.

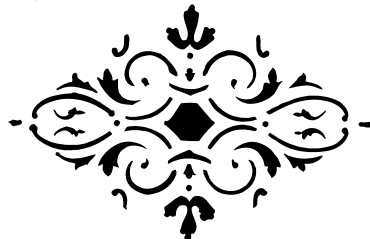
До студентів-наставників висуваються певні вимоги: знання основних функцій студентів-наставників, завдань і змісту їхньої діяльності, основних проблем студентів молодших курсів; а також вони повинні виявляти такі вміння, як: здійснення рефлексивної діяльності, прийняття відповідальності, саморозвиток, міжособистісне спілкування, робота в команді, організаторські здібності тощо. Наші куратори академічних груп здійснюють функції організатора (організація підготовки студентів наставників), консультанта (консультація та супровід діяльності студентів-наставників), координатора (організація взаємодії між усіма суб'єктами психолого-педагогічного супроводу розвитку здатності до самоактуалізації). Також куратори повинні проводити моніторинг діяльності студентів-наставників; мотивувати їх на самоосвіту, самовдосконалення та самоактуалізацію особистості; проводити спеціальні семінари для студентів-наставників, на яких вони проходять підготовку з метою оволодіння необхідними їм знаннями й уміннями; організовувати знайомство й зустрічі студентів-наставників та тих, кому буде надано допомогу, на так званих «зустрічах-консультаціях», на яких студенти-наставники самі проводять бесіди з питань, що цікавлять молодших.

Викладачі-психологи забезпечують науковий, прикладний та практичний аспекти супроводу. Суть наукового аспекту полягає у визначенні теоретичних і методичних основ розвитку та самоактуалізації особистості під час професійної підготовки; теоретичному обґрунтуванні та розробці психодіагностичних і психокорекційних методів супроводу. Прикладний аспект спрямований на вирішення завдань методичного забезпечення супроводу. Практичний аспект передбачає реалізацію всіх зазначених напрямів через безпосередню роботу зі студентами. Основними формами роботи викладачів-психологів є психодіагностика, психокорекційна робота, психологічне консультування [3,с.18].

У будівельно-технологічному коледжі діяльність служби ППС працює і в напрямку підвищення психологічної обізнаності викладачів, поведінка і діяльність яких повинна бути прикладом для наслідування майбутніми фахівцями (проведення психологічних тренінгів, методичних семінарів, конференцій, створення вебінарів і навчальних платформ тощо). Більше того, оскільки викладач є основною одиницею системи освіти, то від рівня його психологічної компетентності залежить здоров'я студента, мікроклімат у колективі, освітньому закладі, рівень комфортності та безпечності освітнього середовища.

Список літератури

1. Система соціального і психолого-педагогічного супроводу дітей пільгових категорій / [авт. тексту О.І. Василькова, І.В. Родигіна, М.І.Якушин].К.:Ранок. – 2014. – 263с.
2. Слободенюк Л.І. Психологічний супровід у школі: мета, завдання, функції / Л.І.Слободенюк // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2009. – №10 (10). – С.2–5.
3. Кашкарьова Л. Р. Про психологізацію навчально-виховного процесу в сучасній школі // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки).–2002.—№2.-С.35-1.

378.311(075.8).377.6. 37.013.

Романюк Б. І.,

магістр, викладач-методист

Луцька філія ТЗОВ Медичного коледжу «Монада» м. Луцьк

ЗНАЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ.

Наш час позначений тим, що в усіх національних системах обов'язковою умовою розвитку держави – є якість вищої освіти. «Якість освіти визначають не тільки обсягом знань, але й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку, при цьому проблему якості освітнього процесу розглядають із позицій загальнолюдської і соціальної цінності освіти» [1]. Ефективно, впроваджуючи нові освітні технології, для якості вищої освіти працюють викладачі медичних коледжів (ВМК). Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти (2012-2013рр.) розроблено і впроваджено інновації, направлені на підвищення рівня забезпечення підготовки фахівців різних галузей; підвищення якості освіти.

З метою визначення актуальності теми дослідження, проведено анкетування зі студентами 2-4 курсів спеціальності медсестринство «Сестринська справа», медсестринство «Лікувальна справа» і фармація «Фармація» Луцького базового медичного коледжу (ЛБМК).

Першим питанням анкети було передбачено з'ясувати, як майбутні медики розуміють поняття «якість вищої освіти». Наведемо приклади їхніх міркувань: «це педагогічна та медична майстерність і досвід роботи ВМК, доступ до наукової інформації», «це вдалі психолого-педагогічні умови в ЛБМК; наявність сучасної науково-технічної бази; науково-творчої атмосфери; досвідчених ВМК, які займаються інноваційною діяльністю в навчальний і позанавчальний час;», «це, коли студент закінчив навчання, опанував певними професійні і загальнолюдськими компетенціями та «реально здатен» працювати за своєю кваліфікацією», «це доступний виклад інформації з використанням ефективних інноваційних технологій» і ін.

Констатуємо, що розуміння майбутніми медиками якості вищої освіти практично ідентичне з поданим у юридичному словнику означенням «Якість вищої освіти – сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства [3].

На питання анкети про те, що впливає на якість медичної освіти, студенти 2-го курсу відповіли по-різному: 42% студентів переконані, що «впливають такі фактори: використання ВМК інноваційних технологій, забезпечення необхідною фаховою медичною і психолого-педагогічною літературою; комфортні аудиторії і ін.». 58% студентів наголошують, що «якість медичної освіти залежить від того, наскільки свідомо вибрав студент професію і спеціалізацію; наскільки ВМК під час навчально-виховного процесу враховують професійну спрямованість матеріалу, творчо використовують нову і корисну інформацію, впроваджують авторські інноваційні технології». 52 % студентів 4-го курсу найсуттєвішу проблему вбачають у «способі подання інформації ВМК, підході до роботи, адже ВМК повинні мотивувати і працювати так, аби студент зацікавився дисципліною, а не лише механічно зазубрив матеріал», в «умінні ВМК дохідливо пояснювати матеріал, дискутувати на різні теми, навіть ті, що не стосуються заняття», «у недосвідченості ВМК, адже ВМК-початківці мають недостатньо педагогічного й життєвого досвіду», «у бажанні ВМК донести свій предмет до студентів, а не лише відпрацювати певний час ».

56% студентів 3-го курсу вважають, що на якість освіти медичного коледжу впливають не лише ВМК і освітнє середовище, але й «добросовісне ставлення студента до навчальної діяльності», «адміністрація коледжу, державна влада, Міністерство освіти і науки України, адже вони відбирають навчальні дисципліни і кількість годин на їх опанування; якість інформації, яку слід знати студентам, рекомендують до друку навчально-методичну літературу, затверджують наукові звання і посади і ін.».

Одним із питань анкети було з'ясувати, чи застосовують ВМК інноваційні технології, а якщо застосовують, то чи впливає це на якість їхньої підготовки. Думки студентів були різними: «З усіх ВМК лише двоє використовують мультимедійний проектор на заняттях», «Лише на відкритих заняттях ВМК застосовують інноваційні технології. Проте «Люди перестають мислити, коли перестають читати (Д.Дідро)». «Невдало застосовані інноваційні технології (ВМК не опанував нову техніку, мультимедійний супровід переважає словені засоби ВМК та ін.) заважають на занятті».

У результаті анкетування, спостереження індивідуальних та групових бесід виявлено, що задеклароване дослідження актуальне, а студенти-медики 2-4 курсів розуміють, що таке якість медичної освіти, що впливає на її якість, проте недоліком є те, що не всі ВМК, готові застосовувати інноваційні технології під час навчального процесу у медичному коледжі.

Без сумніву, професійна готовність ВМК до інноваційної діяльності є важливою для якості медичної освіти. Проблему вбачаємо в «поєднанні інноваційних програм із державними програмами виховання і навчання, співіснування різних педагогічних концепцій. Вони потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічного новаторства. На заваді цим нововведенням стають невідповідність нових типів навчально-виховних закладів вимогам батьків, які здебільшого орієнтуються на традиційні стандарти навчання і виховання» [2].

З прикрістю мусимо визнати, що нововведення призводять і до проблем, адже не всі ВМК готові до ефективної інноваційної діяльності, не всі здатні до педагогічної творчості, а значна кількість ВМК має низьку інноваційну компетентність, тобто поінформованість про медичні, педагогічні та психологічні інновації, уміння їх правильно застосувати та ін.

Переконані, що ВМК повинні мати власну чітку позицію інновацій, адже однією з його професійних якостей є готовність до інноваційної діяльності. «Інноваційна позиція» ВМК – це особисті та професійні компетенції, самовизначення, прагнення тощо. ВМК необхідно будувати професійну діяльність

так, щоб студентам надати можливості для професійного й особистісного розвитку. Вважаємо, що для цього ВМК слід мати: знання про медичні та психолого-педагогічні інновації в Україні і за кордоном; вміння втілювати під час занять нешаблонні, творчі ідеї; медичні та психолого-педагогічні знання про впровадження інновацій; активну творчу і наукову уяву; власну позицію щодо традиційних наукових поглядів.

У форматі нашого дослідження зазначимо, що підготовлений до інноваційної діяльності ВМК повинен мати такі професійні й особистісні якості: (за О.Бартків [5, с.52]): усвідомлення змісту і мети освітньої діяльності у контексті актуальних медичних і педагогічних проблем медичного коледжу; медичну та педагогічну позицію; вміння мотивувати і по-сучасному формулювати мету з предмета, певної методики, досягати і переосмислювати їх під час навчання; здатність вибудовувати цілісну освітню програму, яка враховувала б індивідуальний підхід до студентів, освітні стандарти, нові педагогічні та медичні орієнтири; здатність бачити індивідуальні здібності студентів і навчати відповідно до їх особливостей; вміння ефективно, нестандартно організувати навчання, використовуючи інноваційні технології; володіння технологіями, формами і методами інноваційного навчання, яке передбачає вміння на основі особистого досвіду і мотивів вихованців бути співтворцем мети їх діяльності, зацікавленим і компетентним консультантом і помічником у співвіднесенні мети з результатом, використанні доступних для студентів форм рефлексії та самооцінки; вміння аналізувати зміни в освітній діяльності, розвитку особистісних якостей студентів; здатність ВМК до особистісного творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних інноваційних пошуків і відкриттів.

Крім того, ВМК потрібно враховувати, що в сучасних умовах інновацій медична освіта передбачає інтеграцію навчання і науки. Для цього слід підтримувати обдарованих студентів, сприяти розвитку різних форм науково-дослідної діяльності: заняття з елементами наукових досліджень, наукові гуртки, науково-практичні конференції, семінари та ін. У ЛБМК проводимо таку роботу у формі студентського наукового товариства, при якому діють наукові гуртки

(гуртки сучасних методів лабораторної діагностики, реабілітаційний, літературний і ін.).

У результаті наукових розвідок, враховуючи різні підходи, ми дійшли висновку, що готовність ВМК до інноваційної діяльності формується під час медичної та педагогічної практики, самоосвіти тощо. Керівництву медичного коледжу важливо своєчасно і об'єктивно з'ясування рівень готовності кожного ВМК до інноваційної медико-педагогічної діяльності, адже це дає змогу спланувати роботу щодо розвитку його інноваційного потенціалу, який є компонентом професійних медичних якостей.

Список літератури

1. Анненкова, І. Моніторинг якості освіти у ВНЗ: кваліметричний підхід - <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/391>
2. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога - http://ualib.com.ua/br_6597.html
3. Закон України Про вищу освіту (ст.1) м. Київ, 17 січня 2002 року N 2984-III - <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.13975.0>
4. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. /За ред. З.Н. Курлянд. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
5. Проблеми підготовки сучасного вчителя: Збірник наукових праць. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Випуск 1. – 271 с.

СЕКЦІЯ 2

ВИЩА ОСВІТА ТА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА
РОЗВИТОК В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

УДК 374.7

Соколова І.В.,
д.пед.н., професор,
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРАТЕГЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Цивілізаційні зміни, що відбулися наприкінці ХХ – на початку ХХІст., глобальне прискорення суспільного розвитку, збільшення тривалості життя суттєво вплинули на усвідомлення ролі освіти дорослих у сучасному соціумі. Соціальне значення освіти дорослих також посилюється сучасною демографічною ситуацією, характерною для європейських країн; складним соціально-політичним середовищем, де повноцінний розвиток особистості стає неможливим без здатності до активної участі в мінливих суспільних процесах й адаптації в умовах зростаючої мобільності до культурної, етнічної та мовної різноманітності [1, с. 4].

Сучасний європейський контекст поняття «освіта дорослих» охоплює широкий діапазон освітніх цілей, тому варто говорити про нього як соціокультурний феномен ХХІстоліття. У країнах ЄС освіта для дорослих охоплює осіб віком від 16 до 60, 64 або 65 років.

За визначенням Європейської комісії освіта дорослих включає «всі форми навчання, що здійснюються дорослими після закінчення початкової освіти та навчання, наскільки би віддалено цей процес може відбуватися (наприклад, включаючи вищу освіту)» [3, с.9]. Національний центр досліджень та розробок для дорослих тлумачить «навчання дорослих» як «весь спектр формальної, неформальної та інформальної навчальної діяльності, які здійснюють дорослі після перерви по закінченню початкової освіти та навчання, що призводить до набуття нових знань та навичок» [6, с. 6]. Це прагматичне визначення включає в себе університетське або вищу освіту після перерви (крім відкладеного вступу) після

закінчення початкової освіти та навчання, але не всієї вищої освіти, і тому є більш вузьким визначенням, ніж офіційно визнане Європейською Комісією [2, с. 6].

Освіта дорослих відбувається скрізь: на робочому місці, в громаді, в інтернеті, у лікарнях, культурних центрах, центрах мігрантів, церквах, в'язницях, бібліотеках та університетах. Діяльність, пов'язана з навчанням для дорослих, включає (Nuissl, 2009): навчання; управління; консультивання та керівництво; ЗМІ; планування програми; підтримку [9, с. 129].

Результати досліджень, які проводилися під егідою ЄС протягом останніх років (EULFS), дають уявлення про освітню структуру дорослого населення. У країнах ЄС проживає приблизно 70 мільйонам дорослих, близько 75% дорослих (25-64 років) в Європі мають середню освіту. Між країнами існує значна різниця щодо частки дорослого населення без середньої освіти. У Чеській Республіці, Естонії, Литві, Польщі та Словаччині частка не перевищує 10%. Відносно невеликий процент – від 10% до 20% – у Болгарії, Німеччині, Латвії, Угорщині, Австрії, Словенії та трьох країнах Північної Європи, а саме Фінляндії, Швеції та Норвегії. Однак цей показник значно вище в інших країнах: понад 40% населення у віці 25-64 років у Іспанії та Італії не мають середньої освіти, близько 60% на Мальті та у Португалії [5, с. 17].

Європейська Комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme, 2006). Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один з основних компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти; воно також є критичним фактором у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності [8]. Перший етап реалізації Програми з бюджетом майже 7 мільярдів доларів тривав протягом 2007-2013 рр. і був спрямований на фінансування обмінів, навчальних візитів та мережеских заходів. Діяльність LLP продовжується в рамках нової програми Erasmus + у 2014-2020 роках. Програма складається з кількох суб-програм, одна з яких Grundtvig.

Підпрограма Grundtvig, яка охоплює вчителів, тренерів, співробітників та

дорослих учнів, спрямована на: збільшення кількості людей, задіяних у навчанні дорослих; покращенні умов для мобільності дорослих; підвищення якості та співпраці між організаціями освіти дорослих; розробку інноваційних навчальних та управлінських практик; забезпечення соціальної інтеграції через навчання дорослих; підтримку інноваційного ІКТ-освітнього контенту, технічної підтримки та практик [8].

Протягом 2009 по 2014 рр. було прийнято низку політичних документів щодо доступу до можливостей для розвитку навичок та додаткових кваліфікацій для дорослих з низькими базовими або кваліфікаціями низького рівня. Тематичні площини документів стосуються галузей освіти та сфер підготовки, щодо навчання протягом усього життя (національний розвиток і програми реформ; документ про політику щодо зайнятості; документи, що стосуються молодих людей та людей похилого віку; документи, що стосуються іммігрантів та етнічних меншин); документи з освіти та навчання дорослих [5, с.30]. Зокрема, десятки країн заявляють про свої зобов'язання щодо дорослих людей з низькими базовими або кваліфікаціями низького рівня у своїх національних програмах розвитку або реформ. Ці політичні документи часто безпосередньо пов'язані з стратегією Євро-2020 (Європейська Комісія, 2010), але деякі країни повідомляють про національні ініціативи, які виходять за рамки зобов'язань, що належать до стратегії «Європа 2020».

Європейська асоціація освіти дорослих (ЕАЕА), заснована у 1953 році, є рупором неформальної освіти дорослих у Європі. ЕАЕА є європейською неурядовою організацією, метою якої є об'єднання та представлення 137 європейських організацій, безпосередньо залучених до навчання дорослих у 44 країнах.

За цілями, які ставляться й реалізуються у системі неперервної освіти, її умовно поділяють на три складові.

Перша складова системи неперервної освіти – *додаткова професійна освіта* – сприяє формуванню професійної основи кадрового потенціалу сучасної високотехнологічної економіки. Споживачами послуг даної частини системи

неперервної освіти є соціально адаптована частина населення, яке отримує освіту послідовно на всіх її рівнях. Друга частина системи освіти *протягом життя* забезпечує різноманітним групам населення можливість адаптуватися до мінливих умов життя. Ця підсистема передбачає освіту, спрямовану на реабілітацію соціальних і професійних груп, не здатних самостійно пристосуватися до швидкозмінного соціального середовища. Крім того, до цієї підсистеми залучаються громадяни, що не мають в силу різних причин доступу до формальної системи професійної освіти, що створює для них загрозу десоціалізації.

Третя складова системи *освіти дорослих* забезпечує задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб громадян, наприклад, мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок, спеціальних умінь тощо.

До формалізованих структур додаткової професійної освіти примикають різні неформальні структури (тренінгові групи, підготовка й перепідготовка на підприємствах тощо), які іноді діють на базі формалізованих структур, а нерідко утворюються неформально, як правило, на короткий термін. Також до цієї системи примикає відкрита освіта у різних її формах і дистанційне навчання.

Близько 40,3% осіб працездатного віку країн ЄС-28 були охоплені формальною чи неформальною освітою у 2011 році, що на 5,5% вище, ніж за даними попереднього опитування 2007 року. У 2011 році більшість неформальної освіти та підготовки була пов'язана з професійною діяльністю, а не для реалізації особистісних намірів. Навчальні курси, семінари, конференції та навчальні тренінги, інші форми організації навчання на робочому місці є ключовими елементами підготовки до виконання професійних функцій. Серед держав-членів ЄС спостерігається значне різницю між частками дорослого населення працездатного віку, які брали участь у формальних та неформальних формах освіти чи тренінгах [5, с.23].

У 2011 році найвищі показники були зареєстровані у Швеції (71,8 %) та Люксембурзі (70,1 %), тоді як 50-60 % дорослих працездатного віку у Німеччині,

Франції, Фінляндії, Данії та Нідерландах брали участь у певній формі навчання та навчання. Приблизно одна чверть населення дорослого працездатного віку в Польщі, Ірландія, Болгарія та Литва брали участь у навчанні та навчанні; Греція (11,7%) та Румунія (8,0%) відзначили значно нижчі показники участі [5, с. 24].

Компетенції ЄС (KeyCompetencesforLifelongLearning, 2006), які необхідні для особистої реалізації та розвитку, працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства: спілкування рідною мовою; спілкування іноземними мовами; математичка компетенція і базові знання у сфері науки та техніки; цифрова компетенція; уміння навчатися; соціальна та громадянська компетентність; ініціативність та навички підприємництва; культурна обізнаність та самовираження [9].

План дій щодо навчання дорослого населення (2007) надає першочергову увагу грамотності, мові та читанню, особливо серед іммігрантів, людей з низьким рівнем кваліфікації та безробітних [3, с.9-10]. Слід зазначити, що низький рівень грамотності серед дорослого населення неодноразово висвітлюється як основна проблема сучасності[4, с.9]. Останніми роками зафіксовано зміни пріоритетів при виборі напрямів для навчання. Збільшилася кількість осіб, які обрали здоров'я та добробут (на 3%), гуманітарні науки і мистецтво (на 0,4%), послуги (майже на 4,5%). Натомість зафіксовано падіння інтересу дорослого населення до таких галузей знань, як суспільні науки, бізнес та право, освіта, природничі науки, математика, комп'ютерні науки [6].

Список літератури

1. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл.: Л.Б. Лук'янова. – Ніжин:ППЛисенко М.М., 2011. 24 с.
2. Commission of the European Communities (2006b). Efficiency and equity in European education and training systems. Communication from the European Commission to the Council and to the European Parliament.Brussels: COM 481.
3. Council of the European Union. (2008). Council conclusions of 22 May 2008 on adult learning.Official Journal of the European Communities, 140, 6.6.2008, p. 10–13.

4. European Commission. (2009). Key competences for a changing world: Draft 2010 joint progress report of the Council and the Commission on the implementation of the «Education and Training 2010 work programme».COM, 640, 25.11.2009, 9.
5. European Commission/EACEA/Eurydice.(2015). Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
6. Eurostat (2015). Adult learning statistics – characteristics of education and training.Retrieved from: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Adult_learning_statistics_-_characteristics_of_education_and_training#cite_note-1
7. Final report for: Study on European Terminology in Adult Learning for a common language and common understanding and monitoring of the sector (2010). NRDC. 304 p.
8. Lifelong Learning Programme. EC Education and training. Supporting education and training in Europe and beyond.Retrieved from: http://ec.europa.eu/education/tools/llp_en
9. Nuissl, E. (2009). Profession and professional work in adult education in Europe. *Studi Sulla Formazione*, 12(1/2), 127–132.
- 10.The Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). *Official Journal of the European Communities*, L 394, 30 .12.2006, 10–18 .

УДК 378.147:81 (043)

Воєвутко Н.Ю.,

к.пед.н., доцент кафедри грецької філології та перекладу
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПЕРЕКЛАДУ

Реалізація мети навчання майбутніх перекладачів визначається освітньо-професійною програмою, в межах якої визначено вимоги до змісту, обсягу та рівня підготовки фахівців. Програмні компетентності та результати навчання унаочнюються у профілі освітньо-професійної програми. Спираючись на те, що завданням випускника-перекладача є забезпечення міжмовної та міжкультурної усної і письмової комунікації та міжмовного і міжкультурного обміну інформацією в різних галузях шляхом перекладу різноманітних за змістом та жанром текстів іноземними та українською мовами [2, с.18], визначимо програмні компетентності підготовки магістрів перекладу у Маріупольському державному університеті.

Мета освітньо-професійної програми підготовки магістрів перекладу у Маріупольському державному університеті – реалізувати модель філологічної освіти з лінгвістичним спрямуванням, що визнає провідну роль мови в пізнавальній і комунікативній діяльності суспільства, забезпечуючи ґрунтовні знання мовознавчих першоджерел, динаміки та сучасного стану лінгвістичної та перекладацької думки. Надати студентам професійні основи, розвивати компетентності, необхідні для здійснення професійної діяльності перекладача та сформувати практичні навички та вміння перекладу з двох іноземних мов [1, с.1].

Компетентностями, що забезпечують підготовку перекладача освітнього ступеня «Магістр» спеціалізації «Переклад», є: інтегральна, загальні, фахова. Висвітливо зміст двох останніх.

До загальних компетентностей, якими має оволодіти магістр перекладу, віднесено: інструментальні, міжособистісні і системні. Оволодіння загальними компетентностями передбачає здатність аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, визначаючи в них власне місце, та проектувати

стратегії свого життя; знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел, навички управління інформацією; розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності; використовувати уяву, асоціативне мислення при написанні творчих робіт.

Міжособистісні компетентності передбачають здатність до самопізнання своєї особистості й самооцінки своєї діяльності, усвідомлення рівня власної професійної діяльності, спеціальних, методичних і комунікативних спроможностей, потенціалу, тобто адекватне уявлення про свої соціально-професійні характеристики, здатність до критики та самокритики; здатність вести діалог як засіб вирішення соціальних і естетичних проблем досягнення консенсусу; здатність працювати в команді, спілкуватися з експертами з інших галузей та в міжнародному середовищі; здатність застосовувати правила етикету мовного спілкування; здатність працювати в безпосередньому контакті з аудиторією; здатність до письмової й усної комунікації державною мовою, володіння культурою мови; розуміння переваг і недоліків власного володіння мовою, мімікою й пантомімікою; здатність просто і зв'язано висловитись на фахові теми або теми особистих інтересів іноземною мовою.

Системні компетентності, це – здатність застосовувати знання на практиці для розв'язання проблем та прийняття рішень; здатність впроваджувати елементи творчості, реалізувати нестандартні підходи; впровадження власних оригінальних ідей щодо розв'язання професійних ситуацій; володіння навичками використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси, презентаційні слайди для ефективного супроводу навчально-виховного процесу; прагнення до постійного підвищення освітнього та кваліфікаційного рівня, актуалізація й реалізація свого особистого потенціалу, бажання саморозвитку, а також реалізації себе в професійній праці; налаштованість до навчання впродовж життя з високим рівнем автономності, самоорганізації.

Фахова компетентність є сукупністю наступних компетенцій:

- Білінгвальна *мовна*: знання побудови двох мов, у тому числі, у контрастивному аспекті; знання структурних особливостей термінологічних одиниць у перекладацькій діяльності; *мовленнєва*: володіння мовами у тих видах мовленнєвої діяльності, які задіяні у перекладі та компенсаторними стратегіями мовленнєвої поведінки; врахування особливості мовленнєвої ситуації при здійснюванні процесу міжкультурного спілкування;
- Дослідницька компетенція: здатність швидко знайти інформацію, необхідну для вирішення перекладацьких завдань; володіння теоретичними знаннями з питань методології наукових досліджень, володіння навичками постановки наукових задач і їх вирішення на теоретичному і емпіричному рівнях; вміння організувати власну дослідницьку діяльність і провести пошук публікацій з теми досліджень.
- Перекладацька *інструментальна*: використання документальних та технологічних ресурсів, що мають відношення до роботи перекладача; *дослідницька (пошукова)*: здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань; вміти користуватись словниками та довідковою літературою.
- Трансляторіальна компетенція: вміння аналізувати резюме замовника та текст оригіналу, перекладацькі стратегії, презентація тексту перекладу (включаючи його розташування на сторінці), документація, термінологія, знання професійної поведінки перекладача, володіння термінологічним апаратом перекладу, як науки про спеціально організовану, цілеспрямовану і систематизовану діяльність, використання традиційних та інноваційних методів перекладу у практичній діяльності, логічне і стилістично правильне викладання тексту усного мовлення при перекладі з іноземної мови на рідну та навпаки.
- Текстова компетенція та її субкомпетенції: *мета-компетенція*: теоретичні знання способів здійснення текстової комунікації; *текстотвірна*: вміння створювати тексти мови перекладу; *текстоаналітична*: робити лінгво-синтаксичний та перекладознавчий аналіз соціально-економічних, наукових і художніх текстів; зберігати у текстах перекладу інтеграцію семантики, синтактики та прагматики

оригінальних текстів; забезпечити змістову та стилістичну адекватність перекладу; *контрастивна текстова*: вміння порівнювати норми та узуси мов, залучених у перекладі на рівні тексту, розрізняти та адекватно відтворювати у мовах оригіналу та перекладу поверхневу та глибинну структуру текстів, визначити вербальні та невербальні засоби передачі глибинних структур тексту у перекладацькій практиці; тлумачити невербальні засоби спілкування, що використовуються іншомовним комунікантам.

- *Периферійна компетенція*: вміння користуватися комп'ютером та друкарські вміння; здатність забезпечення детального резюме з боку замовника та вибору необхідних довідкових матеріалів, встановлення зворотного зв'язку із замовником, забезпечення оцінки тексту перекладу з боку замовника.
- *Компетенція самовдосконалення*: готовність і потреба в постійній самоосвіті і розвитку в різних галузях.
- *Морально-етична компетенція*: відповідальність за якість власної праці, об'єктивність та надійність, скромність, ввічливість та дотримання конфіденційності.

Таким чином, програмними компетентностями підготовки магістрів перекладу у Маріупольському державному університеті є інтегральна; загальні: інструментальні, міжособистісні та системні; фахова, яка є сукупністю таких компетенцій, як білінгвальна мовна і мовленнєва, дослідницька, перекладацька: інструментальна і пошукова, трансляторіальна, текстова та її субкомпетенції: метакомпетенція, текстотвірна, текстоаналітична, контрастивна текстова, периферійна, компетенція самовдосконалення, морально-етична.

Список літератури

1. Воевутко Н.Ю., Голоцукова Ю.О., Пефтієва О.Ф., Сабадаш Ю.С. Профіль освітньо-професійної програми другого рівня вищої освіти – магістр спеціальності «035 Філологія», спеціалізації «Переклад» / Н.Ю. Воевутко, Ю.О. Голоцукова, О.Ф. Пефтієва, Ю.С. Сабадаш. – Маріуполь: МДУ, 2016, – 4 с.
2. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад» / Л.М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.

УДК 378.046.4

Калкутіна Н. В.,

к.і.н., доцент кафедри філософії освіти,
теорії й методики суспільствознавчих предметів
Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Сучасна модернізація системи освіти висуває перед суб'єктами освітнього процесу ряд вимог. Зокрема, одним з її завдань є розвиток інтелектуального й творчого потенціалу вчителя, його професійної компетентності, формування нового типу педагога-дослідника. Сьогодні вже недостатньо просто споживати готову наукову інформацію. Педагог має сам її продукувати, здійснювати безперервний науковий пошук та застосовувати отримані знання в своїй практичній роботі. Зокрема, це необхідно з метою організації такого дослідницького освітнього середовища, в якому учні у процесі навчання здобувають навички наукової діяльності, яка не є сьогодні прерогативою виключно академічної науки. Отже, дослідницькі вміння, що є основою такої діяльності – важливі складові професійної компетентності сучасного вчителя.

До проблеми формування дослідницьких вмінь сучасного педагога звертаються науковці Т. Дерев'янка [1], І. Єрмакова [2, 3], В. Морозов [4], О. Поддяков [5], Л. Антонюк [6].

Як констатує В. Морозов, дослідницьке спрямування професійного потенціалу вчителя реалізовується у кількох напрямках:

- дослідження з предмета, який викладається;
- дослідження методики та педагогічних технологій (педагогічної майстерності) викладання предмета;
- дослідження особистості, закономірностей виховної роботи, її особливостей на кожному з етапів соціалізації [4].

З метою виявлення ступеню залучення вчителів області до науково-дослідницької роботи, на базі Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти нами було проведено анкетування серед

вчителів історії та правознавства, результати якого виокремили ряд проблем.

Попри те, що всі респонденти визнали важливість науково-дослідницької діяльності для професійного зростання педагога, науково-педагогічні та історичні дослідження регулярними є лише для 5 % опитаних. Більшість здійснює науковий пошук час від часу (63 %), натомість 13 % респондентів ніколи не проводили жодних досліджень. Серед проблем, з якими найчастіше стикаються вчителі в контексті науково-дослідної роботи, вказано важкодоступність джерел та брак вільного часу. Окремі ж педагоги відверто зізнавалися у відсутності бажання та мотивації.

Але, як слушно зауважує В. Бодров, індивідуальна ефективність діяльності знаходиться в прямій залежності саме від мотивації. Вона може компенсувати багато недоліків у рівні розвитку низки професійно важливих якостей, але слабку мотивацію практично неможливо компенсувати [7, С. 161].

Низька мотивація вчителя до науково-дослідницької роботи, неминуче зумовлює низький рівень навчально-дослідницьких умінь у їхніх учнів. Так, більшість респондентів (63,5 %) час від часу залучає учнів до дослідницької діяльності, 13 % вчителів-істориків робить це регулярно. Зокрема, лише 5,2 % вчителів керує підготовкою учнівських науково-дослідницьких робіт до захисту в МАН на постійній основі. Натомість 50 % ніколи цього не робили. Подальший аналіз показує, що ніколи не керували підготовкою робіт до МАН в основному ті вчителі, трудовий стаж яких не перевищує 10 років (62%). Головною перешкодою для організації дослідницької роботи учнів, педагоги вважають відсутність зацікавлення у дітей.

Виходячи з результатів анкетування, можемо зробити висновок, що формування дослідницьких вмінь учнів в такому разі має непослідовний та випадковий характер.

Отже, завдання закладів післядипломної педагогічної освіти – створити необхідні методичні умови, що б забезпечили готовність слухачів курсів підвищення кваліфікації до науково-дослідницької роботи. Серед таких умов можна виокремити наступні:

- збагачення змісту навчальних дисциплін ідеями, що б спонукали педагогів впроваджувати дослідницьку практику в своїй професійній діяльності;
- розвиток позитивного ставлення та мотивації вчителя вдосконалювати професійну майстерність в напрямку організації дослідницької роботи;
- введення до навчального плану спецкурсу «Розвиток дослідницької культури педагога в умовах сучасних освітніх реформ»;
- оновлення тематики випускних робіт, як одного із засобів розвитку дослідницького потенціалу.

Формування готовності вчителя до дослідницької діяльності – процес багатоаспектний. Але важливо пам'ятати, що викладач-андрагог лише здійснює науково-методичний супровіддорослих у процесі підвищення кваліфікації.

Зокрема, О. Овадюк виокремлює провідні положення андрагогічного підходу, на які спирається навчання дорослих в системі післядипломної педагогічної освіти:

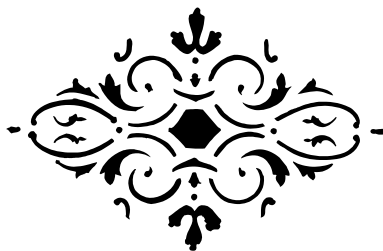
- головна роль у власній освіті належить самому фахівцю (дорослому);
- навчання має спиратися на усвідомлення дорослим власних професійних потреб та прагнення професійного розвитку самореалізації;
- навчальна діяльність дорослого – це спільна діяльність тих, хто навчається з тими, хто навчає;
- доросла людина навчається для досягнення конкретної мети;
- дорослий розраховує на негайне застосування здобутих в ході навчання знань, умінь, навичок[8, С. 84].

Отже, тільки самі вчителі визначають власні професійні потреби, вирішують, які знання й вміння для них дійсно необхідні і як їх застосовувати в професійній діяльності. Проте, підвищувати рівень дослідницької культури сучасного педагога – одне з нагальних завдань післядипломної освіти.

Список літератури

1. Дерев'янку Т. Є. Структура дослідницької культури вчителя загальноосвітнього навчального закладу / Т. Є. Дерев'янку // Педагогіка та психологія. – Харків, 2016. – Вип. 52– С. 48-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2016_52_8..

2. Єрмакова І. П. Підготовка майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології у професійній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / І. П. Єрмакова. – Кіровоград, 2011. – 20 с.
3. Єрмакова І. П. Науково-дослідницька робота як умова ефективної підготовки майбутнього вчителя / І. П. Єрмакова // Програма та тези міжн. наук.-прак. конф. «Психолого-педагогічні аспекти формування та розвитку майбутнього фахівця» (Миколаїв, 15 – 17 лютого 2008 р.) / за заг. ред. к. психол. н., доц. Н. О. Євдокимової. – Миколаїв: МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2008. – С. 143-145.
4. Морозов В. Дослідницька діяльність педагога: напрями реалізації / В. Морозов // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. – 2014. – Вип. 31. – С. 10-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_31_3
5. Поддьяков А.Н. Исследовательское поведение: стратегии, познания, помощь, противодействие, конфликт / А. Н. Поддьяков. – М.: Эребус, 2006. – 372 с.
6. Антонюк Л. Критерії та рівні готовності майбутнього вчителя до навчально-дослідницької діяльності / Л. Антонюк // Наука і освіта. –2012. – №8. –С. 4-8. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2012_8_3.
7. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности. Учебное пособие для вузов. – М.: ПЕРСЭ, 2001. – 511 с.
8. Овадюк О. О. Аналіз андрагогічних підходів до післядипломної педагогічної освіти у контексті неперервного навчання дорослих / О. О. Овадюк // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Андрагогічні засади післядипломної освіти», 20-28 квітня 2015. – Кіровоград, 2015. – С. 82-86.

УДК 378. 14

Клюха О. О.,кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту
Національний університет водного господарства
та природокористування, (м. Рівне)**Сокаль В. А.,**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного господарства
та природокористування, (м. Рівне)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Стан сучасної економічної освіти в Україні зумовлений: необхідністю переходу до нових засад формування та розвитку економічних знань, які базуються на історико-культурних і духовно-моральних традиціях українського народу, орієнтовані на поглиблений аналіз економічних процесів, що сприяють формуванню основ соціально орієнтованої економіки; формуванням сучасних економічних поглядів у майбутніх економістів, що сприятиме розвитку гуманізації та соціалізації суспільних процесів, національній само-ідентифікації, спрямуванню економічної діяльності на підвищення рівня життя і добробуту українського народу; інтеграцією процесів навчання і виховання як складових освіти, що створюють духовно-моральні засади для формування сучасного світогляду фахівців економічного спрямування.

Сучасні тенденції розвитку економічної освіти в Україні зумовлені: глобалізацією міжнародних економічних та фінансових зв'язків, формуванням інформаційного суспільства, в якому знання і соціальна відповідальність стають головними чинниками життєдіяльності людини як творчого працівника, споживача і члена суспільства; необхідністю пріоритетного розвитку у суспільстві і державі гуманістичних, соціально орієнтованих загальнолюдських моральних норм і цінностей; виробленням прогностичних знань для своєчасного прийняття і реалізації соціально відповідальних рішень, що сприяють розвитку як особистості, так і суспільства загалом; потребами самої економічної освіти у визначенні нових принципів і механізмів побудови системи освіти в Україні, шляхів практичної

переорієнтації на них економічної освіти, у вивченні, творчому осмисленні новітніх тенденцій світового розвитку освіти, обґрунтованого поєднання зарубіжних технологій із досягненнями національної освіти в процесах інтеграції у європейський та світовий освітянський простір.

Розвиток економічної освіти ґрунтується на принципах, визначених Законами України «Про вищу освіту», «Про освіту», а саме:

- Суспільна корисність економічних знань.
- Соціальна справедливість, толерантність, суспільна злагода і партнерство всіх учасників економічної освітньої діяльності.
- Гуманізм, демократичність, відкритість і доступність економічної освіти.
- Соціальна обґрунтованість економічного мислення в кожній сфері професійної діяльності.
- Поєднання фундаментальності та фаховості різноманітних освітніх програм, заснованих на індивідуалізації підготовки економічних кадрів відповідно до попиту на ринку праці.
- Безперервність економічної освіти, її системність та систематичність.
- Інноваційність змісту економічної освіти.
- Відповідність якості освітніх послуг потребам особи, соціальних і професійних груп країни та іноземних громадян.
- Адаптація світового досвіду та збереження кращих вітчизняних освітянських традицій, розширення міжнародного співробітництва.
- Державна підтримка підготовки фахівців.
- Інтеграція економічної освіти і наукових досліджень.

Завданнями економічної освіти є: створення умов для самореалізації особи як економічно активного члена суспільства, здатного свідомо долучатися до економічного життя країни; задоволення потреб суспільства і держави у фахівцях економічного профілю, здатних практично реалізувати стратегію сталого економічного, соціального і духовного розвитку України, для забезпечення високого рівня життя народу; забезпечення мобільності студентів та викладачів;

виховання у майбутніх фахівців цілісного соціально-економічного світосприйняття і сучасного наукового світогляду, формування свідомості членів суспільства на основі системного економічного мислення, що створює для них можливості опанувати знання, вміння та навички економічної діяльності; нарощування потенціалу професорсько-викладацького складу та підвищення його соціального статусу; розвиток економічної науки у ВНЗ як основи забезпечення постійного оновлення змісту, підвищення якості навчання в освітніх установах різних форм власності; вдосконалення управління і організаційно-економічного механізму функціонування навчальних закладів освіти; інтеграція вітчизняної вищої професійної економічної освіти у європейський освітній простір; упровадження європейської системи заліку знань, розвиток критеріїв і методології оцінки якості викладання; забезпечення приєднання до Болонського процесу, у тому числі за рахунок узгодження змісту навчання, розвитку співробітництва навчальних закладів, схем мобільності, інтеграції програм навчання, технологій тренінгу і наукових досліджень; розроблення системи зіставлення кваліфікації вітчизняних фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів та кваліфікації фахівців європейських країн; залучення роботодавців до соціального партнерства в організації професійної економічної освіти для задоволення потреб ринку праці; створення умов для соціального партнерства учасників навчального процесу; відповідність якості вітчизняної економічної освіти вимогам міжнародного ринку праці; забезпечення безперервності економічної освіти на основі інтеграційних процесів як у системі «Освіта – наука – виробництво», так і в системі зв'язків міжнародного співробітництва.

За своїм змістом чинні стандарти вищої економічної освіти вважаються стандартами першого покоління потрібно розробляти стандарти другого, третього і наступних поколінь, у яких знайдуть відображення сучасні та майбутні тенденції розвитку освіти, а саме: її диверсифікація, випереджуваність, безперервність, інтенсифікація освітніх процесів та їх інформатизація. Розвиток стандартів економічної освіти передбачає: модернізацію галузевих стандартів вищої освіти різних освітніх рівнів, запровадження в навчальний процес форм і методів, що

забезпечують посилену орієнтацію його на практичну або наукову підготовку студентів.

Отже, для інтеграції у світовий освітній простір та приєднання України до Болонського процесу необхідно: істотно підвищити ефективність і якість міжнародної діяльності українських вищих навчальних закладів, розширити експорт освітніх послуг, уведення спільних освітніх програм; впровадити заходи щодо взаємного визнання і встановлення еквівалентності документів про вищу і післядипломну професійну освіту, про вчені звання України та іноземних держав; створити систему взаємодії національних та міжнародних освітніх асоціацій, організацій з питань впровадження єдиних підходів до змісту, тривалості, структури і критеріїв якості освіти; вжити заходів щодо адаптації навчального процесу відповідно до норм міжнародної практики, а саме: внести зміни у співвідношення часу аудиторних і самостійних занять на користь останніх; узгодити методи контролю якості знань, підвищити інтенсивність вивчення окремих дисциплін, концентрованого їх вивчення в обсязі не менш як чотири години на тиждень; забезпечити студентам можливість обирати викладача; створити умови для освоєння викладачами і студентами міжнародних джерел інформації, надходження іноземних підручників і журналів до бібліотек; організувати переклад і адаптацію визнаних у світі наукових праць та навчальних матеріалів зарубіжних вчених.

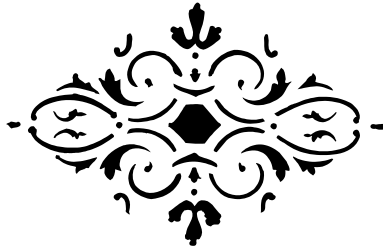
Актуальними тенденціями розвитку світової й національної економічної освітньої сфери є: збільшення термінів навчання й підготовки кваліфікованих фахівців; впровадження нових комунікаційних моделей освіти; розширення академічних свобод, демократизація освіти, її гуманізація та гуманітаризація; підвищення транскордонної освітньої мобільності; розширення впливу громадської думки на прийняття управлінських рішень в освітній сфері, зростання внутрішньої освітньої мобільності.

Список літератури

1. Кузьмінський А. І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання / А. І. Кузьмінський // Педагогічна наука: історія, теорія,

практика, тенденції розвитку: е-журнал. – 2010. – Випуск № 2.

2. Педагогічна майстерність / [І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.

УДК 457.32.1

Лехновська О. Л.,
викладач спецдисциплін
Рівненський економіко-технологічний коледж
НУВГП, м. Рівне
Науковий керівник **Якубовська С. С.,**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного господарства
та природокористування, (м. Рівне)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Однією з педагогічних технологій, яка спрямована на покращення та розвиток творчих здібностей студентів в процесі викладання технологічних дисциплін, є метод творчих проєктів або проєктно-технологічний метод. Теорія та практика проєктного підходу до навчання бере свій початок з кінця ХІХ – початку ХХ століття завдяки науковим пошукам вітчизняних та зарубіжних учених-педагогів.

Вважається, що будь-яке творче завдання, яке виконують студенти на заняттях в аудиторія та майстернях, може розглядатися як творчо-технічна задача, проте, на наш погляд, під терміном «творчо-технічна» задача слід розуміти таке завдання, розв'язання якого потребує розкриття знань або інтуїції (здогадки). Головне в цих задачах – опора студента на знання та прояв творчого елемента при їх розв'язанні. Разом з теоретичними викладач повинен використовувати і практичні задачі, які можна виконати у матеріалі. Це, безумовно, правильно, оскільки практична перевірка теоретичного рішення забезпечує закріплення його у

пам'яті, формує в студентів упевненість у важливості і необхідності теоретичних знань та своєї праці [1].

Швидкість і якість формування в студентів творчо-технічних здібностей багато в чому залежить від розуміння ними як результату своєї діяльності, так і засобів, за допомогою яких цей результат був отриманий. Активне засвоєння технологічних знань та вмінь робить їх більш пластичними, вони легше піддаються перенесенню в нові умови.

У формуванні знань і вмінь важливу роль відіграє систематичний контроль за діями і операціями студентів із зазначенням помилок і досягнень. Але успішність пошуку правильних засобів виконання тих чи інших дій залежить не тільки від зовнішнього контролю та оцінки, але й від самоконтролю.

На формування на розвиток творчих здібностей студентів впливає розв'язання технічних задач і особливо задач творчого характеру. Під творчою технічною задачею розуміють виникнення у людини мети створити щось нове і корисне для суспільства, а в нашому випадку – вирішити задачу створення технічного виробу чи технологічного засобу. Творчий характер задачі для студента залежить від його підготовки до розв'язання подібних задач. Тому одна і та ж задача для одного студента є творчою, а для іншого – ні. Більш того, для одного і того ж студента певна задача в різний час може мати різний рівень складності. Якщо студент не володіє необхідним мінімумом інформації або не може використати на практиці раніше засвоєну інформацію, то задача для нього стає не творчою, а просто непосильною. Задача не є творчою і в тому випадку, якщо студент добре володіє алгоритмом її розв'язання [2].

Такі творчі задачі виступають засобом діагностики і розвитку творчих здібностей студентів.

Представлена нами методика розв'язання задач з художнього проектування здійснюється за таким алгоритмом:

1. Виконати аналіз напрямку моди та визначити особливості художнього проектування одягу за завданням викладача.
2. Розробити ескізи моделей одягу (за завданням викладача).

3. Довершити ескізи моделей одягу для цілісності художнього образу.
4. Виконати аналіз запропонованих ескізів моделей.
5. Дати характеристику композиційних елементів форми розроблених моделей одягу.

Таким чином, для розвитку у студентів творчих здібностей викладач повинен максимально активізувати їх розумову діяльність.

Аналіз передового педагогічного досвіду викладання технологічних дисциплін свідчить, що багато викладачів, які мають великий педагогічний стаж та досвід роботи у вищих навчальних закладах, пропонують різні методи розвитку творчих здібностей та різні підходи до організації навчальної та трудової діяльності студентів.

Сучасна практика професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах свідчить про широке залучення в навчально-виховний процес креативних методів навчання (Рис. 1).

Рис. 1. Креативні методи навчання студентів

Таким чином, креативність майбутнього фахівця технологічної сфери (конструктора, модельєра, дизайнера) ґрунтується на динамічній взаємодії таких компонентів, як:

- ціннісно – мотиваційний (формування мотивації до досягнення успіху),
- когнітивний (розвиток мислення, засвоєння спеціальних знань у певній галузі),
- особистісний (розвиток особистісних якостей, необхідних для актуалізації креативності),
- діяльнісно-рефлексивний (оволодіння креативними вміннями та креативними техніками професійного та особистісного розвитку).

Важливим також є врахування зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на формування креативності [3].

Отже, у процесі професійної підготовки студентів технологічних спеціальностей особливого значення набувають: співтворча діяльність викладачів та студентів; створення загальної творчої атмосфери в коледжі, спрямованої на ініціювання та підтримку творчих прагнень студентів, самореалізацію їх творчих проєктів; проблемно-цільова постановка навчальних завдань у процесі вивчення дисциплін професійного блоку; орієнтація на варіативність, відкритість та складно-структурованість усіх навчальних ситуацій.

Список літератури

1. Розіна І.В. Особливості розвитку креативних форм мислення в підлітковому віці: автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / І.В. Розіна ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. - О., 2009. - 21 с. - укр.
2. Сологуб А. Організація креативної освіти творчо-обдарованих дітей / А. Сологуб // Завуч. – 2006. – Берез. № 7. – С. 16 – 17.
3. Котлярова Л.Т. Креативність мислення при рішенні пізнавальних задач образотворчого характеру як одна з умов обдарованості учнів / Л.Т. Котлярова // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. - 2002. - № 12. - С. 21 - 26. - Бібліогр.: 2 назв. - укр.

УДК 372: 37. 035

Мельничук Л. Б.,
к. пед. н., доцент ПВНЗ «Міжнародний
економіко-гуманітарний університет
ім. акад. С. Дем'янчука», м. Рівне

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З СОЦІАЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

Сучасні демократичні процеси реформування та модернізації, які відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, об'єктивно спрямовані на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб українського суспільства та держави у висококваліфікованих фахівцях, що передбачає відповідні зміни у професійній підготовці педагогів до роботи з дітьми раннього та дошкільного віку.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні утверджують дитину як найвищу цінність, а як один із головних напрямів освітянської діяльності визначають стратегію на забезпечення життєздатності дитини, що передбачає її гармонійну адаптацію та функціонування в соціальному середовищі.

Ознайомлення дітей дошкільного віку з соціальним довкіллям – першооснова розвитку рідного мовлення, національної свідомості. Уведення дитини в довкілля забезпечує природовідповідність розвитку дітей у процесі пізнання дійсності, наближує зміст освіти до природного, предметного і соціального середовища.

Тож актуальності нині набуває проблема виховання інтересу до соціальної дійсності, явищ суспільного життя на етапі дошкільного дитинства як сензитивного для засвоєння сукупності суспільних норм. У психолого-педагогічній науці існують різноманітні аспекти вивчення проблеми ознайомлення дошкільників з явищами суспільного життя. Так, психологічні основи діяльності у процесі ознайомлення з суспільною дійсністю розглядаються у працях Л. Виготського, О. Запорожця, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва.

Особливості соціального розвитку і виховання висвітлено у працях В. Кузьменко, О. Кононко, Т. Поніманської, О. Солодякіної, Л. Фесюкової та ін. Вихованню суспільної спрямованості дошкільника в грі присвячені праці Л. Артемової, методики ознайомлення з соціальним довкіллям – Т. Антонова, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Голіцина.

Проблеми підготовки майбутніх вихователів пов'язані з процесами удосконалення дошкільної освіти, пошуком її нового змісту, форм та методів, педагогічних умов; перебудовою на засадах особистісно орієнтованого виховання, що зумовило необхідність упровадження педагогічного супроводу процесу соціалізації особистості в період дошкільного дитинства.

Педагогічні умови – це один із компонентів педагогічної системи, що відображає сукупність можливостей освітнього та матеріально- просторового середовища, що впливають на особистісний і процесуальний аспекти даної системи і забезпечують її ефективне функціонування і розвиток [1, с. 134].

У контексті проблеми дослідження завдання закладу вищої освіти вбачаємо в забезпеченні таких педагогічних умов, які б сприяли формуванню позитивної мотивації, інтересу до професійної діяльності, завдяки яким студенти могли б набувати необхідних знань, умінь та навичок, формувати і розвивати професійні та особистісні якості, які б сприяли успішності процесу їх підготовки до ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям.

Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення майбутніх педагогів, є мотиви. У зв'язку з цим нами виокремлено першу педагогічну умову – *цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації до оволодіння професійною діяльністю у контексті соціалізації дошкільників.*

Становлення мотивації і вибір професії зазвичай відбувається ще в шкільні роки. Найбільш важливий етап формування мотивації – вузівський [4].

Обґрунтовуючи значущість позитивної мотивації до оволодіння професійною діяльністю у контексті соціалізації дошкільників, ми спирались на

теорії професійної мотивації А.Маслоу, Д. Мак Келланда, Л.Виготського, О.Леонтьєва та ін.

Як зазначають автори розглянутих теорій, формування мотиваційної сфери являє собою тривалий, безперервний процес. Для забезпечення її ефективності необхідно враховувати особливості навчальної діяльності внутрішньо- і зовнішньомотивованих студентів [1, с. 90].

Обґрунтовуючи наступну педагогічну умову – *опанування майбутніми вихователями системою знань з проблеми соціалізації дошкільників та набуття ними вмінь їх практичного застосування*, ми звернулись до сутності терміну «професійна підготовка» як процесу формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу, а у майбутньому – для ефективного вирішення завдань практичної діяльності [1, с. 40].

Теоретичні знання про цілі та завдання цілісного педагогічного процесу, про сутність, зміст, принципи, форми і методи соціалізації дошкільників, інтегровані в педагогіці, складають основу професійної діяльності майбутнього педагога, спрямовану на ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям.

Синтезом теоретичних знань і практичного досвіду у системі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям є педагогічна практика, що сприяє взаємопроникненню та взаємозумовленості професійних знань майбутніх вихователів, формуванню професійних умінь та розвитку особистісних якостей, необхідних для здійснення процесу соціалізації дошкільників.

Саме педагогічна практика як важливий компонент професійної підготовки майбутніх вихователів, сприяє формуванню професійних умінь і навичок студентів, розвитку у них певних компетенцій, моделей поведінки, пошуку нових форм і методів роботи з вихованцями [4, с. 210].

У процесі практики поглиблюються, розширюються і зміцнюються теоретичні знання студентів, формуються їхні педагогічні вміння, навички та

професійно-особистісні якості, розвиваються педагогічне мислення, творча активність і самостійність. Перед викладачами і студентами постає завдання максимального використання можливостей педагогічної практики під час удосконалення підготовки майбутніх педагогів до ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям.

Не менш важливою є третя педагогічна умова підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям – *упровадження сукупності традиційних та інноваційних форм і методів у цілісну систему професійної підготовки майбутніх вихователів.*

Як свідчить теорія та практика, використання сукупності традиційних та інноваційних форм та методів навчання у вищому навчальному закладі сприяє найбільш ефективному навчанню студентів, а отже, і формуванню професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти у контексті соціалізації дошкільників [3].

Організація навчання у закладах вищої освіти забезпечується засобами поєднання аудиторної та позааудиторної форм навчання. До традиційних форм організації освітнього процесу (видів навчальних занять) відносяться: лекції; семінари; практичні заняття (лабораторні роботи, лабораторний практикум); самостійна аудиторна робота студентів; самостійна позааудиторна робота студентів; консультації; курсове проектування (курсіві роботи); дипломне проектування (дипломні роботи); усі види практик. Для здійснення контролю за якістю знань і вмінь студентів традиційно використовуються: модульні контрольні роботи; тестові завдання; індивідуальні співбесіди; колоквиуми; заліки; іспити; захист курсових і дипломних робіт; державні іспити; комплексний іспит зі спеціальності [1, с. 121].

Інновації у закладі вищої освіти спрямовані на створення і використання нових ефективних програм, форм, методів і засобів трансляції знань і взаємодії викладача зі студентами. Найбільш ефективними з них, як показала практика, є такі інноваційні методи: дискусії; «мозковий штурм»; ділові ігри; рольові ігри;

портфоліо; кейс-метод [2].

Набуття студентами досвіду участі у групових формах організації навчально-пізнавальної діяльності (діалогічного і монологічного спілкування, дискусій, мозкових «штурмів»; рольових і ділових ігор, спільного педагогічного моделювання, дозволяє розв'язувати ряд важливих завдань їхнього професійного становлення, формування й розвитку особистісних якостей, професійно значущих вмінь і навичок, необхідних для процесу соціалізації дошкільників.

Отже, виокремлені та теоретично обґрунтовані нами педагогічні умови мають забезпечити формування готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти до ознайомлення дошкільників із соціальним довкіллям

Список літератури

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів / Алексюк А. М. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав. 2004. – 280 с.
3. Мельничук Л.Б. Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям: навчальний посібник для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Л.Б. Мельничук. – Рівне, 2017. – 48 с.
4. Печенко І.П. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві: компетентнісний підхід / І.П. Печенко // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – 2008. – № 7(146) квітень. – С. 209-217.

УДК 37.041: 374

Смагіна Т. М.,

к. пед. н., завідувач кафедри методики викладання
навчальних предметів
Комунальний заклад «Житомирський ОІППО»
Житомирської обласної ради

НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Процес освіти і навчання давно перестав бути прерогативою дітей і підлітків, а повністю інтегрувався в наше життя. У сучасному світі професійні знання оновлюються в середньому кожні п'ять-шість років.

Традиційна формальна освіта, що здобувається в сучасних закладах освіти не може забезпечити людину на все життя знаннями, вміннями, навичками і якостями, необхідними для ефективної самореалізації в соціумі.

Тому в сучасному освітньому середовищі однією з найважливіших навичок для людини стає навчання протягом всього життя.

Усвідомлення цього стало поштовхом до активізації досліджень важливості освіти протягом життя для розвитку людини, до модернізації європейської політики у сфері освіти.

У березні 2000 року Лісабонський саміт Ради Європи прийняв перспективний документ: «Меморандум освіти протягом життя» (A Memorandum of Life long Learning) [1]. В якому зазначається, що безперервна освіта повинна стати головною політичною програмою розвитку громадянського суспільства, соціальної єдності й зайнятості. Також визначалось поняття безперервної освіти, яке включає: отримання ступенів та дипломів у вільний час; професійні курси, у тому числі з метою підвищення кваліфікації персоналу; освіта для дорослих; друга освіта та інше [1].

У зазначеному контексті доречно розвести поняття «освіта», яке включає академічну та неакадемічну, вищу, школи, та «навчання». Останнього, якраз і бракує сучасному освітньому середовищу. Сьогодні дуже часто керівнику не потрібен «папірець», диплом, потрібні конкретні навички, що дають змогу розв'язувати складні проблеми.

Дослідження останніх десяти років, виявили потребу у працівниках, здатних вибирати найбільш оптимальні рішення з урахуванням можливих затрат і пропонувати величезну кількість нестандартних ідей на певну тему[2].

Тому в світовому освітньому просторі все більшої популярності набуває такий спосіб навчання, як nano-degrees. Тобто не просто ступені, і навіть не мікроступені, а наноступені. Сучасні компанії визнають паперові свідоцтва про проходження різного роду курсів, наприклад Coursera [3] як підтвердження розвитку конкретних компетентностей, на які є запиті яких не можуть дати великі школи й виші.

Сьогодні для того, щоб зробити успішну кар'єру, здобувачам освіти слід перейти до самофреймування цілей, цінностей, якостей, знань, вмінь та навичок, що будуть визначати її життєвий успіх у майбутньому.

В основі вищезазначеного лежить мотивація. Тобто динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, який керує поведінкою людини та визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини практично задовольняти свої потреби[4]. Це зовсім інша мотивація, яка відрізняється від навчальної.

Так навчальна мотивація визначається специфічними для освітньої діяльності факторами:

- власне освітньою системою;
- освітнім закладом;
- організацією освітнього процесу;
- суб'єктивними особливостями тих, хто навчається (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, рівень домагань, самооцінка, взаємодія з іншими тощо);
- суб'єктивними особливостями педагога, насамперед, його ставленням до учня, до власної справи; – специфікою навчального предмету[5].

При навчанні дорослих потрібно враховувати психологію навчання дорослої людини, а це; її зацікавленість в результатах навчання; вибір , цікавого модуля; мотивація та практичність навчання; життєвий досвід.

Крім того, дорослі люди прагнуть брати активну участь у навчанні, приносять в навчальні ситуації власний досвід і свої життєві цінності, намагаються зіставити навчальну ситуацію зі своїми цілями і завданнями.

Дорослі здобувачі освіти оволодівають новими знаннями і навичками з різною швидкістю, тому при роботі з ними потрібно приділяти особливу увагу індивідуалізації навчання, підвищувати самооцінку й почуття власної гідності кожної людини.

Тому в освітньому середовищі навчання дорослих людей, особливої популярності набула циклічна чотирьохступенева емпірична модель процесу навчання й засвоєння людиною нової інформації (Experiential Learning Model), запропонована Девідом А. Колбом (David A. Kolb) та його колегами з Case Western Reserve University.

Дослідники виявили, що люди навчаються одним з чотирьох способів:

- 1) через досвід;
- 2) через спостереження і рефлексію;
- 3) за допомогою абстрактної концептуалізації;
- 4) шляхом активного експериментування - віддаючи одному з них перевагу перед іншими.

Згідно з уявленнями авторів, навчання складається з повторюваних етапів «виконання» і «осмислення». Це означає, що неможливо ефективно навчитися чогось, просто читаючи про цей предмет, вивчаючи теорію або слухаючи лекції. Однак не може бути ефективним і навчання, в ході якого нові дії виконуються бездумно, без аналізу і підведення підсумків[6].

Стадії моделі (або цикли) Колба можуть бути представлені таким чином (див. Рис. 1):

Рис. 1 Цикл Колба

Ефективність навчання протягом життя в сучасному освітньому середовищі не піддається сумніву.

Але навчання дорослих людей завжди пов'язане зі змінами та перетвореннями, тому ефективним воно може бути лише тоді, коли враховуються не тільки вікові та професійні особливості, але і особисті інтереси людини, а також будується на партнерських засадах.

Тому найбільш популярною формою активного навчання дорослих є тренінг. У ньому використовуються інтерактивні технології та методи, які реалізують принципи навчання дорослих, що враховують вимоги андрагогічної моделі навчання [7].

Тренінг орієнтований на набуття практичних умінь і навичок, передбачає активну позицію здобувачів освіти, будується з урахуванням їх попереднього досвіду. Ця форма навчання дає змогу враховувати право дорослих людей на самостійний вибір і прийняття рішень, право приймати нові методи роботи, їх потреба в обґрунтуванні необхідності набуття нових компетентностей.

Список літератури

1. Memorandum on Lifelong Learning [Electronic resource] // Commission of the european communities. – Mode of access: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf стор.3.
2. Топ – 20 професій майбутнього. [Електронний ресурс] // <http://studway.com.ua/top-professions/>
3. Електронний ресурс // Режим доступу <https://ru.wikipedia.org/wiki/Coursera>
4. Електронний ресурс //Режим доступу<https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Смагіна Т. М. Теоретичні та практичні основи конструювання компетентнісного уроку / Т. М. Смагіна // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . – 2012. – Вип. 61. – С. 128-131.
6. David A. Kolb on experiential learning. Електронний ресурс // nfed.org/mobi/david-a-kolb-on-experiential-learning/
7. Якса Н.В. Андрагогічна модель навчання / Якса Н.В. // Андрагогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання. – Випуск 5. – 2014. – С. 47-52.

УДК 371.133.014.242:811.131.1(043)

Стасенко Є. А.,

асистент кафедри італійської філології

Маріупольського державного університету (м. Маріуполь)

**ЗАКОРДОННІ СТАЖУВАННЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Доцільно відзначити, що викладач іноземної мови реалізується як професіонал не тільки в освітній діяльності, а й у самоосвітній – на курсах підвищення кваліфікації, під час закордонних стажувань та спілкування із носіями мови. Підвищення кваліфікації, на думку Л. Б. Лук'янової, є складовою освіти

дорослих, процесу й результату розвитку людини як особистості, громадянина, індивідуальності, фахівця, який відбувається протягом усього життя [2]. Цінною є думка Н. Мірончук про те, що стажування сприяє самореалізації особистості педагога, навчає його, дає можливість набути цінного для професії передового досвіду, сприяє розвитку зв'язків між навчальними закладами [3].

У «Положенні про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» зазначається, що закордонні стажування уможливають оновлення та розширення знань, формування нових професійних компетентностей, засвоєння інноваційних технологій, форм, методів та засобів навчання, набуття досвіду практичної роботи та професійної діяльності тощо [4].

Пройти стажування та отримати сертифікат про навчання закордоном можливо за умови участі у міжнародному тренінгу; отримання стипендії на навчання (магістратура, аспірантура, докторантура) чи викладання; отримання гранту на проведення наукових досліджень; отримання гранту на проходження стажування; отримання можливості стажування у профільній компанії чи установі міжнародного або національного рівня на конкурсній основі [1].

Щорічно викладачі кафедри італійської філології Маріупольського державного університету проходять стажування в університетах для іноземців Республіки Італія. Доречно зауважити, що Італія має розвинену мережу університетів для іноземців, де усі бажаючі (від любителів італійської мови до кваліфікованих викладачів та перекладачів) можуть пройти курси італійської мови та культури, методики викладання італійської мови як іноземної й, після успішної здачі іспитів, отримати сертифікат про ступінь володіння мовою відповідно до одного з рівнів, визначених загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, а також пройти навчання за бакалаврською (laureatriennale), магістерською (laureamagistrale) докторською (dottoratodiricerca) програмою з викладання чи перекладу. До найбільших італійських закладів вищої освіти такого типу відносяться: Університет для іноземців м. Перуджа (Università perStranieridiPerugia), Університет для іноземців м. Сієна (Università per Stranieridi

Siena), Університет для іноземців «Данте Аліг'єрі» м. РеджоКалабрія (Università perStranieri «DanteAlighieri» diReggioCalabria).

Як відзначають викладачі кафедри італійської філології МДУ, закордонні стажування уможливають не тільки спілкуватися з носіями мови в реальному іншомовному середовищі, а й навчатися у зарубіжних фахівців, зокрема засвоювати передовий педагогічний досвід з викладання італійської мови; створювати власні методичні розробки; вдосконалювати структуру та зміст практичних занять, навчальних програм; проводити методичні семінари для того, щоб обмінюватися досвідом та авторськими розробками з колегами; організувати виховні заходи тощо.

У результаті закордонних стажувань в університетах Італії викладачами кафедри протягом 2017-18 рр. проведено 5 відкритих практичних занять з італійської мови, низка навчально-виховних та культурно-освітніх заходів в рамках XVII Тижня італійської мови у світі на тему «Італійська мова та кіно»; підготовлено та представлено доповіді на науково-методичних семінарах, зокрема «Досвід Університету для іноземців м. Сієни у методиці викладання сучасної італійської мови», «Типові помилки студентів, що вивчають італійську мову як іноземну, та шляхи їх вирішення», «Переклад як мовний селек, шляхи забезпечення еквівалентності та адекватності перекладу», «Викладання італійської мови із використанням відео з італійських кінофільмів», «Основні труднощі в опануванні італійської мови іноземцями: практичний аспект», розроблено навчальні програми із авторськими методичними концепціями («Навчальна програма з іноземної мови (англійської, італійської, німецької, французької) для дітей дошкільного віку засобами артсинтезтерапії» та «Навчальна програма для факультативу з італійської мови для загальноосвітніх навчальних закладів»). Перспективами подальшої діяльності викладачів кафедри італійської філології є активізація співпраці із закладами загальної середньої освіти м. Маріуполя з метою популяризації вивчення італійської мови як другої іноземної.

Список літератури

1. До уваги викладачів щодо проходження закордонного стажування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sau.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4732%3A2015-10-02-08-23-50&catid=309%3A2012-03-27-08-32-18&Itemid=239&lang=uk
2. Лук'янова Л. Б. Концептуальні положення освіти дорослих [Електронний ресурс] / Л. Б. Лукьянова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Pedagogica/43099.doc.htm концепція
3. Мирончук Н. М. Стажування як форма підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників / Мирончук Н. М. //Андрагогічний вісник. – 2013. – №4. – С. 64-69.
4. Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 24 березня 2013 року № 48[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13#n15>

УДК 342.9; 371.1

Сторчак Н. А.,

к. юрид. н., доцент,
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
завідувач кафедри філософії освіти,
теорії й методики суспільствознавчих предметів

РІЗНОВИДИ ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ- СУСПІЛЬСТВОЗНАВЦЯ

Будь-яке суспільство, що має державність, існує у правовому просторі. Інформаційне суспільство не лише функціонує на основі нормативних актів, які закріплюють механізм держави, а воно створює документи, які регламентують інформаційні відносини й процеси. Тож поняття «інформація» використовується в усіх сферах суспільного життя і галузях науки, і в правовій, зокрема. В цьому контексті її вивчають О. Баранов, Л. Борець, В. Брижко, М. Демкова, Т. Заворотченко, Л. Коваленко, М. Легенький, Л. Липська, А. Нашинець-Наумова, О. Нестеренко, М. Фігель, В. Цимбалюк та ін.

До ознак правової інформації у літературі відносять: нематеріальний і суб'єктивний характер, необхідність об'єктивації для включення у правовий обіг, кількісна визначеність, неспоживчість (можливість багаторазового використання), зберігання інформації в суб'єкта, який її передає, і здатність до відтворення, копіювання, збереження та накопичення [2].

Нормативно «*правова інформація*» визначається як сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо (ст. 17 Закону України «Про інформацію») [12].

Виходячи із цього визначення, до правової інформації належить предмет юриспруденції. Причому це не лише загальнотеоретичні знання та уявлення про державу та право, а й галузеве регулювання, а також юридична техніка (правила, засоби і прийоми, які використовуються при розробці й систематизації законів і

інших нормативних актів, для ведення юридичних справ, упорядкування юридичних документів) та юридична практика (судова, слідча, прокурорська, адміністративно-управлінська, нотаріальна, адвокатська, медіативна, консультативна тощо).

Проникнення правової інформації в найширше коло суспільних відносин вимагає від їх учасників володіння та оперування такою інформацією, у тому числі у професійній сфері. В системі загальної середньої освіти носіями правової інформації у її найбільшому та систематизованому обсязі є педагоги-суспільствознавці. Це зумовлює необхідність визначення правової інформації та її різновидів, що становить зміст їх інформаційно-правової грамотності (перш за все, предметної) та професійної компетентності в цілому.

Найповніший обсяг правової інформації, володіння та оперування ним у рамках професійних компетенцій учителя-суспільствознавця вимагається в ході навчання *правознавчих курсів*. Для *інваріантних предметів* («Основи правознавства» у 9 класі, «Правознавство» рівня стандарту/академічного рівня у 10 класі, «Правознавство» профільного рівня у 10 – 11 класах) – це основи теорії держави та права, галузевого права та законодавства (публічного та приватного), юридичної деонтології [7; 8; 9].

Варіативні курси правознавчого спрямування («Ми різні – ми рівні», «Конституційне право України», «Живи за правилами», «Права людини» тощо) вимагають юридичних знань більш вузького спрямування.

Історія як предмет вимагає правових знань про окремі питання теорії держави та права (історичні типи держави і права, форма держави та її елементи, ознаки державності, суверенітет, його види та форми прояву тощо), конституційного права (юридичне оформлення незалежності України, конституційний процес, основи організації державної влади та місцевого самоврядування, форми участі громадян у житті суспільства і держави тощо), міжнародного права (міжнародні організації, міжнародні стандарти безпеки, прав людини тощо), правову оцінку масових трагічних подій (репресій, Голодомору, Голокосту тощо) [4].

Інтегрований курс «Історія: Україна і світ» (10–11 класи) акцентує наскрізні змістові лінії – «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність», «Культурна самосвідомість», «Інформаційне середовище», «Цінності й моральність». Практично всі вони мають юридичний компонент – регулювання (дозволи, заборони, межі поведінки) і захист [5].

На частину з них спирається й *інтегрований курс «Громадянська освіта»* (10 клас). Крім того, у цьому курсі помітним є акцентування теорії та практики прав людини, їх правової природи та захисту, відносин людини та держави, проявів демократії, ролі людини в житті суспільства і держави, автономності людини від держави через підприємницьку діяльність, протидії корупції [1].

Серед основних джерел правової інформації у ч. 2 ст. 17 Закону України «Про інформацію» названо Конституцію України, інші законодавчі й підзаконні нормативні правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань [12].

Виходячи із розуміння правової інформації та її джерел, можна дійти висновку, що характер правової інформації можуть набувати й інші види інформації, визначені законодавством, зокрема статистична, масова, соціологічна інформація, інформація довідково-енциклопедичного характеру, публічна інформація [12; 11].

Статистична інформація – це офіційна документована державна інформація, яка дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя (ст. 18 Закону України «Про інформацію») [12].

За ст. 6 Закону України «Про державну статистику» до статистичної інформації належать первинні дані, статистичні дані, зведена знеособлена статистична інформація, аналітичні матеріали [10]. За загальним правилом,

статистичні та первинні дані перебувають у державному віданні. Відкритий доступ для зацікавлених осіб забезпечується до знеособленої статистичної інформації та аналітичних матеріалів через систематичну відкриту публікацію або надання можливості ознайомлення з нею [6, с. 49-50].

Для педагога-суспільствознавця інтерес може становити демографічна та соціальна статистика (населення, кількість адміністративно-територіальних одиниць за регіонами України, зайнятість та безробіття, оплата праці, освіта, охорона здоров'я, доходи та умови життя, соціальний захист, правопорушення тощо); економічна статистика (діяльність підприємств, послуги, торгівля, інвестиції, основні засоби, сільське господарство, енергетика, промисловість, будівництво, транспорт, туризм, ціни тощо); статистична інформація про навколишнє середовище, науку, технології та інновації тощо [].

Масовою є публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація (ст. 22 Закону України «Про інформацію») [12]. Засобами поширення масової інформації є: друковані засоби масової інформації – періодичні друковані видання (газети, журнали, бюлетені тощо) і разові видання з визначеним тиражем; аудіовізуальні засоби масової інформації – радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо [6, с. 50].

Для вчителя-суспільствознавця актуальними є офіційні друковані видання, професійні періодичні видання, науково-(навчально-)методична література, продукти ЗМІ правового змісту.

Інформація довідково-енциклопедичного характеру є систематизованими, документованими або публічно оголошеними відомостями про суспільне, державне життя та навколишнє природне середовище (ст. 12 Закону України «Про інформацію») [12].

За змістом вона є відкритою, оскільки від початку орієнтована на задоволення потреби суспільства в інформації про навколишній світ, явища та процеси, що відбуваються в ньому. Основними джерелами такої інформації є: енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення та оголошення, путівники, картографічні матеріали, а також довідки, які дають уповноважені на те органи

державної влади та місцевого самоврядування, об'єднання громадян, організації, їх працівники та автоматизовані інформаційні системи [12].

Соціологічна інформація – документовані або публічно оголошені відомості про ставлення окремих громадян і соціальних груп до суспільних подій та явищ, процесів, фактів (ст. 25 Закону України «Про інформацію») [12].

Корисною інформацією для педагога-суспільствознавця може бути результати соціологічних опитувань з тематики прав людини, насильства, політики покарань, сприйняття корупції, громадянської активності тощо.

В окремих випадках законодавство встановлює правила та обмеження щодо розповсюдження соціологічної інформації. Наприклад, результатів опитування думки виборців у день виборів.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» передбачена *публічна інформація*. Це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом (ст. 1 Закону).

Доступ до такої інформації забезпечується шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних, на інформаційних стендах, будь-яким іншим способом; надання інформації за запитами на інформацію [11].

Отже, поняття правової інформації може набувати багатозначності й інтерпретуватися залежно від сфери вживання. Крім того, перелік видів інформації у Законі України «Про інформацію» не є вичерпним. Національне законодавство та ратифіковані Україною міжнародно-правові акти передбачають ще низку інших видів інформації, наприклад, *інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація), науково-технічна інформація, реклама (рекламна інформація), інформація в автоматизованих системах*. Таким чином, законодавча

практика йде шляхом багатоманітності визначення поняття інформації залежно від сфери та типу інформаційних відносин, що регулюються тим чи іншим нормативно-правовим актом [6, с. 54-55].

Підсумовуючи розгляд змістової складової інформаційно-правової компетентності вчителя-суспільствознавця, можна зазначити, що для нього правова інформація хоча й постає в обмеженому вигляді, тим не менше вимагає розуміння правової природи багатьох явищ і процесів, встановлення системних зв'язків юридичних понять і вільне оперування ними, отримання правової інформації з різних джерел та критичне їх оцінювання.

Список літератури

1. Громадянська освіта: навчальна програма інтегрованого курсу для 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
2. Демкова М., Фігель М. Інформація, як основа інформаційного суспільства: поняття та правове регулювання. URL: www.oa.edu.ua/loadnew/000/5.doc.
3. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Історія України: програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи. Рівень стандарту (затверджено наказом міністерства освіти і науки України від 14.07.2016 року № 826). URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
5. Історія: Україна і світ. 10–11 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
6. Кормич Б. А. Інформаційне право: підручник. – Харків: БУРУН і К., 2011. – 334 с.
7. Навчальна програма з основ правознавства. для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/.../programy-5-9.../pravoznavstvo-9-8.docx>.
8. Правознавство: програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10 клас. Рівень стандарту / академічний рівень (затверджено наказом Міністерства

освіти і науки України від 14.07.2016 №826).

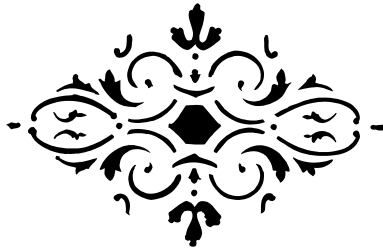
URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.

9. Правознавство: програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям, правовий профіль. 10–11 класи. Профільний рівень (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 14.07.2016 №826). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.

10. Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992. URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2614-12.

11. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

12. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

УДК: 331

Якубовська Н. В.,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
сектору економіки
Інститут сільського господарства
Західного Полісся НААН, м.Рівне

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК АКТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ (НА ПРИКЛАДІ АГРОСФЕРИ)

Сьогодні не викликає сумніву той факт, що Україна – це аграрна держава. Проте, нестача кваліфікованих кадрів призводить до того, що аграрний бізнес не може розкрити весь свій потенціал та вимушено відстає від світових показників.

Кожного року великі сільськогосподарські підприємства інвестують у сільськогосподарську техніку мільярди гривень, і запит з боку бізнесу щодо кадрів, які могли б обслуговувати цю техніку є надзвичайно стійким.

Бізнес-процеси диверсифікуються також і в площину малого та середнього бізнесу (в тому числі фермерську діяльність), де суб'єктами господарювання часто є дорослідосвідчені люди.

Один з типів таких керівників – це керівники колишніх радянських колгоспів і радгоспів, яким вдалося утримати бізнес впродовж багатьох років, незважаючи на всі кризові явища в політиці та економіці, і витримати конкуренцію завдяки неймовірній працездатності та досвіду роботи в агросекторі.

Ще одна категорія дорослих в агробізнесі – це підприємці, які мають підприємницький ентузіазм та мислення, вкладають гроші в нові проекти, вони постійно в пошуку ідей, рішень, інновацій та грошей. Спектр їх діяльності досить широкий.

Окремо варто відзначити технологічні зміни, які відбуваються в сільськогосподарському виробництві України: модулі точного землеробства, використання дронів, GPS-технологій, смарт-технологій, доїльні роботи на фермах, безпілотне правління парком сільгосптехніки, тензодатчики, трек-контроль, що стають звичним атрибутом.

Про інтерес до аграрної сфери України з боку світової спільноти, в тому числі економічний інтерес, свідчить велика кількість міжнародних ініціатив, які стають доступні не тільки малому і середньому бізнесу в агросфері, а навіть і фізичній особі. Наприклад, компанія Bayer співпрацюватиме зі Всесвітньою організацією фермерів для запуску глобального проекту Care4Cattle з надання гранту в 30 тис. євро для покращення умов утримання великої рогатої худоби на рівні окремої ферми [3]. Заявку подати досить просто – заповнюється анкета на сайті, але англійською мовою, що автоматично стає «каменем спотикання» для багатьох українських фермерів, підприємців та інших суб'єктів господарювання.

З огляду на це, проблема освіти дорослих, зокрема в агросфері, є актуальною і потребує негайного вирішення. Існує думка, що «задоволення потреб особистості

у самовдосконаленні – це формування соціально активної людини, яка адаптується до реалій, активно, компетентно і ефективно бере участь в економічному, соціальному й особистому житті»[3, с. 16].

Як зазначає Ізбаш С.С., серед першочергових заходів, які необхідно запровадити для розвитку освіти дорослих в Україні, можна виділити такі: розробити андрагогічну модель освіти дорослих і порівняти її з педагогічною моделлю; узагальнити існуючі й розробити нові форми, технології роботи з дорослими; включити вивчення курсу «Андрагогіка» у навчальні плани підготовки фахівців аграрних спеціальностей [2].

У цьому контексті організація освітнього процесу в аграрному університеті має стати тим випереджувальним фактором, який спонукатиме майбутнього фахівця до навчання впродовж життя [4,с. 91].

Неперервна професійна аграрна освіта потребує нових педагогічних і дидактичних підходів, зокрема, відома своєю ефективністю інтерактивна модель навчання, основою якої є стратегія розвитку – розвиток особистісного потенціалу фахівця аграрної сфери, його інтелектуалізація та самореалізація, формування творчої особистості. Накопичений досвід застосування технологій інтерактивного навчання в освіті дорослих переконливо свідчить про підвищення рівня інтенсифікації та оптимізації освітнього процесу, що дозволяє фахівцям аграрного профілю ґрунтовно аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до її засвоєння та зробити процес застосування знань більш доступним; поглиблювати розуміння навчального матеріалу завдяки інформаційному обміну між партнерами навчального процесу; навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити свою точку зору, аргументувати і дискутувати; навчитися слухати інших, поважати альтернативні думки; моделювати і розв'язувати пізнавальні, професійні, життєві та соціальні ситуації, таким чином, збагачуючи власний досвід; учитися будувати конструктивні відносини в колективі, визначати своє місце у ньому, уникати конфліктів, шукати компроміси, прагнути до діалогу; розвивати навички проектної діяльності, самостійної пошукової або дослідної роботи [5].

Таким чином, з огляду на українські реалії в контексті процесів глобалізації економіки, для успішного розвитку аграрного бізнесу в Україні освіта дорослих є актуальною потребою і має бути зосереджена в правовому, фінансовому та інноваційно-технологічному напрямках.

Список літератури

1. BAYER розшукує інноваторів в області покращення умов утримання тварин
Електронний ресурс. – Режим доступу :
<http://animalhealth.bayer.com/en/commitment-responsibility/care4cattle/>
2. Ізбаш С. С. Перспективи розвитку освіти дорослих в Україні / С.С. Ізбаш [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_UPOP/metod_material/vseukr_internet_konf.pdf
3. Мартинець Л.А. Освіта дорослих: форми та зміст / Л.А. Мартинець // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2015. - № 6 (37), С. 14-16.
4. Олексін Ю.П., Якубовська С.С. Застосування елементів освіти дорослих в професійній підготовці магістрів / Ю.П. Олексін, С.С. Якубовська// Науковий журнал «Молодий вчений»: Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної «Вплив євроінтеграції на розвиток юридичної науки в Україні» (27-28 квітня 2017 р.). - №5.1 (45.1). – травень 2017. - С. 88-92 (166 с.)
5. Федій О. А. Традиційні та інноваційні форми і методи в підготовці педагогів до естетотерапевтичної діяльності / О.А. Федій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/292/1/Fediy.pdf>

УДК 37.01: 37.01:331

Бондарчук Я. А.,
директор Шубківської ЗОШ І-ІІІ ступенів,
студентка УНЗ,з-61,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ОРТОБІОЗ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На соціально-психологічний клімат педагогічного колективу, безумовно, впливає психічне здоров'я керівника навчального закладу. Тому актуальність теми дослідження не викликає сумнівів.

Щоб віддаватися роботі повноцінно, довго бути працездатним керівнику необхідно дотримуватися здорового способу життя.

Існує ціла галузь психології – ортобіотика, в розробці якої великий внесок належить І.Мечнікову, який вважав, що ортобіоз - це системоутворювальна умова довголітньої працездатності людини [3, с.329].

Основна категорія ортобіотики – «здоровий, розумний спосіб життя» - виражає ідею самоорганізації життя особистості на принципах екології, оптимізму й позитивної активності.

Здоровий спосіб життя особистості (ЗСЖ) свідчить про певну орієнтованість її діяльності на зміцнення та розвиток індивідуального й суспільного здоров'я. ЗСЖ пов'язаний з індивідуально-мотиваційною реалізацією людьми своїх соціальних, психологічних і фізичних можливостей.

Водночас, ЗСЖ - це основа первинної психолого-педагогічної профілактики. Від того, наскільки вдасться сформувати й закріпити у свідомості й діяльності індивіда навики ЗСЖ залежить реалізація потенціалу особистості [3, с.326].

Усі різноманітні фактори здоров'я умовно можна поділити на три групи:

1) соціально-психологічні фактори (фактори соціального середовища);

2) індивідуально-психологічні фактори;

3) особистісні фактори.

До першої групи належить комплекс звичаїв, традицій, норм суспільної поведінки, які можуть як сприяти, так і шкодити індивідуальному здоров'ю особистості.

До другої групи належать ті змістовні компоненти способу життя особистості, які обумовлені її індивідуальними особливостями — характером, темпераментом, особливостями емоційних реакцій на стрес, генетично-детермінованими синдромами тощо.

До третьої групи належать такі найважливіші фактори здоров'я як світогляд особистості, рівень її домагань; стиль життя, рівень самооцінки й самоповаги; навички соціальної взаємодії з іншими людьми; смислові установки, цінності, спрямованість особистості тощо.

Серед визначальних для здоров'я особистості чинників є ставлення до здоров'я як до найвищої цінності людини, орієнтація особистості на культурний розвиток; формування широкого кола інтересів, організація здорового відпочинку.

Серед факторів ризику для здоров'я, напевно, немає найуніверсальнішого, ніж психоемоційні переживання. Психоемоційні переживання є найвагомими факторами у виникненні гіпертонічної хвороби, діабету, астми, захворювань шкіри, обміну речовин тощо. Але найбільшою мірою психоемоційні переживання пов'язані з неврозами й неврозоподібними станами. Ці форми нервово-психічної дезадаптації особистості, які займають проміжну позицію між психічною нормою й психічною патологією, набули у сучасному світі найбільшого поширення.

В загальному, сучасна людина, яка належить до західної культурної традиції, на жаль, недооцінює силу психологічного чинника здоров'я й переоцінює силу ліків і лікарів, так само як вона недооцінює роль соціально-психологічного (душевного) благополуччя у своєму житті й переоцінює роль речей, майна й комфорту.

Водночас, сучасна людина набула безліч негативних і навіть шкідливих звичок, стереотипів деструктивної поведінки. Вона культивує егоїзм, індивідуалізм, легко забуває або нехтує законами природи.

Значно послабити вплив патогенних факторів, зміцнити духовні сили особистості, а отже, - здоров'я, допомагає оволодіння основами ортобіотики - теорії й практики здорового (розумного) способу життя.

Узагальнення наукових даних дозволяє визначити такі основні напрями гармонізації й удосконалення особистості на принципах ортобіотики, з якими, безумовно, має бути ознайомлений сучасний керівник, а саме:

I. Розумна організація життя й діяльності, яка базується на принципах: свідомої самоорганізації життя й діяльності (планування, режим сну, праці, харчування, відпочинку тощо); позитивної активності (активного ставлення до життєвих невдач, проблем, труднощів - пошук їх розв'язання на основі тверезої оцінки ситуації); вольової саморегуляції психіки й поведінки (емоційних реакцій на стрес; психоемоційних станів гніву, агресії, розпачу, відчаю тощо); раціонального витрачання резервів організму (на основі встановлення балансу цілей життя та засобів їх досягнення; кінцевого результату й затрачених зусиль); об'єктивності в оцінюванні продуктивності власного життя (орієнтація на досягнення високих, а не дріб'язкових цілей; свідомого самообмеження матеріальних потреб і особистих домагань (якщо вони не можуть принципово бути реалізовані з об'єктивних або суб'єктивних причин, або моральних міркувань)).

II. Оволодіння саногенним мисленням: властивості патогенного мислення - руйнівні для щастя й здоров'я людини - це аутоагресія, заздрощі, ревності, підозри, злопам'ятство, концентрація уваги на усьому темному й негативному у житті; невміння або небажання побачити й оцінити світлі й оптимістичні сторони життя.

Альтернативою патогенному (негативному) мисленню є мислення саногенне (позитивне). Його властивості - це концентрація уваги на позитивних явищах життя, актуалізація позитивних, світлих чуттєвих образів. Людина з переважанням такого типу мислення вміє пробачати образи, не тримати гніву, розв'язувати

внутрішні й зовнішні конфлікти, відкрита для дружби й кохання. Оволодіння саногенним мисленням - найкращий психологічний захист.

III. Оволодіння практичними знаннями й навиками психології активності та саморегуляції: В.Шепель, автор популярних книг з проблем ортобіозу, пропонує практикувати щоденно три типи заходів: 1) релаксацію (шлях до психічного здоров'я); 2) рекреацію (шлях до фізичного здоров'я); 3) катарсис (шлях доморального, духовного здоров'я).

Отже, проблема здоров'я особистості, зокрема, і керівника навчального закладу, - одна з основних у сучасному світі, яка потребує комплексного вивчення в різних своїх аспектах. Через освіту й виховання особистості керівника, прищепленням норм здорового способу життя можна значно зміцнити й покращити його фізичне і моральне здоров'я і тим самим сприяти створенню позитивного мікроклімату в педагогічному колективі.

Список літератури

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
2. Сисоєва С.О., Поясок Т.Б. Психологія та педагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання. – К.: Міленіум, 2005. – 520 с.
3. Якубовська С.С. Психологія управління: Навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2010. – 360 с.

УДК 37.01:331

Борейчук К. В.,
студентка УНЗ,з-71,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІВ УПРАВЛІННЯ КЕРІВНИКАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В епоху реформування освіти на ефективність управління навчальним закладом вагомий вплив має стиль керівництва. Від керівника значною мірою залежить якісне вирішення господарських справ, результат навчально-виховного процесу, стосунки в колективі, результат роботи та імідж закладу.

Завдання керівника навчального закладу полягає в тому, щоб забезпечити необхідні умови для продуктивної діяльності, створити у своєму навчальному закладі відповідну атмосферу, сприяти реалізації наявного творчого та педагогічно-методичного потенціалу. У сучасних динамічних умовах актуальною є проблема підвищення ефективності освітньої діяльності шляхом розвитку стилів керівництва школою, спрямованих на переведення її в новий якісний стан.

Ефективність та комфортність ділового спілкування педагогічному колективі в значній мірі залежить від її керівника, точніше – від обраного ним стилю керівництва.

Науковці в галузі управління навчальними закладами [2] виявили зв'язок між стилем управління керівника і його успішністю.

Лозниця В. визначив, що виявом стилю діяльності керівника є основні управлінські вміння [1, с.156].

На думку Косова Б., «стиль управління визначається співвідношенням управлінським умінь і особливістю адаптації до посади керівника» [3с.128].

Співак В. дає таке розуміння стилю: стиль керівництва – це сталі особливості реалізації керівником владно-розпорядчих функцій, які відображають сприйняття ним підлеглих та рівень його особистої культури [4,с.188].

Необхідність дослідження стилів керівництва у сучасних навчальних закладах випливає з практичних потреб. Досвід і соціально-психологічні дослідження показують, що найбільш високих результатів у роботі досягають ті керівники, які сформували оптимальний стиль діяльності, відповідний до даних конкретних умов. Як показали дослідження, оптимальний стиль керівництва навчальним закладом полягає у пристосуванні діяльності керівника до особливостей його особистості, з одного боку, і до об'єктивних умов діяльності – з іншого[1].

На нашу думку, стиль керівництва має об'єктивну і суб'єктивну сторону.

Стиль роботи окремо взятого працівника освіти завжди є індивідуальним тому, що він представляє собою форму самовираження його особистості.

Осмислення та класифікація стилів мають відображати змістовні характеристики управлінської діяльності. На засадах визначених теоретичних підходів нами окреслено умови формування стилю керівника в управлінні навчальним закладом, а саме: правильний вибір стилю керівника в управлінні навчальним закладом як важливого чинника досягнення успіху; врахування специфічних особливостей кожного стилю, які виявляються через своєрідні характеристики основних його компонентів (може бути ознакою діяльності керівника, його здатності забезпечити ефективне управління навчальним закладом, а також створювати в колективі особливу атмосферу, що породжує норми взаємин та поведінки); використання керівником, який прагне бути визнаним, такого стилю у конкретній ситуації, який ґрунтується на реальному стані справ, – ситуаційного методу управління.

Отже, відповідно до результатів проведеного нами експериментального дослідження, було виявлено, що: базовими для оптимального стилю управління ВНЗ та ЗОШ є класичні стилі управління – авторитарний, демократичний та

ліберальний; забезпечення необхідних умов для продуктивної діяльності, створення у своєму навчальному закладі відповідної атмосфери, сприяння реалізації творчого та педагогічно-методичного потенціалу вимагає від керівника використання змішаного стилю, який є ефективним для прийняття правильних рішень у різноманітних ситуаціях; на ефективне використання стилів керівництва навчальним закладом впливають:

- вік – найсприятливіший для управлінської діяльності віковий період 31-40 років;
- рівень кваліфікації керівника – чим вища кваліфікація, тим ефективніше використання стилів керівництва.

Список літератури

1. Лозниця В. С. Психологія менеджменту. Теорія і практика: Навч. посібник. К., ТОВ «УВПК «Екс.об.», 2001. – 512с.
2. Галушко В. Діловий протокол та ведення переговорів: Навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2002. – 222 с.
3. Косов Б. Б. Типологические особенности стиля деятельности руководителей разной эффективности. Вопросы психологии. 1983. №5. С.126–130.
4. Професійна освіта : словник : навч. посіб. Уклад.: С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, О. С. Дубинчук, Н. О. Талалуєва, А. О. Молчанова, Л. Б. Лук'янова; за ред. Н. Г. Ничкало. К., Вища шк., 2000. – 381 с.

УДК 378.124

Бурдейна К. М.,
студентка ПВШЗ-61м,
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Сокаль В. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Підґрунтям педагогічної майстерності є професійна компетентність. Складність у її набутті, як вважають сучасні вчені, зумовлена тим, що професійні знання повинні формуватись на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному. Це вимагає достатньо роз-виненого професійного мислення, здатності відбирати, аналізувати набуті знання в різних сферах життя.

Концептуальною основою професійної підготовки педагогів у вищій школі, формування їх професійної компетентності стали роботи Г. Балла, Є. Клімова; професійної компетентності педагога і педагогічної майстерності – О. Алексюка, І. Зязюна, В. Кузьміної, А. Маркової, В. Сластьоніна.

Поняття «професійна компетентність» педагога розглядається як володіння педагогом необхідною сумою знань, умінь та навичок, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування та особистості викладача як носія певних цінностей, ідеалів та педагогічної свідомості.

Професійна компетентність педагога виражає єдність його теоретичної і практичної готовності в цілісній структурі особистості та характеризує його професіоналізм.

Професійно-педагогічна компетентність передбачає здатність педагога перетворити спеціальність на засіб формування особистості учня з урахуванням обмежень, розпоряджень, вимог, у полі яких вона розвивається.

I. Зязюн визначав професійно-педагогічну компетентність як працю педагога, в якій на достатньо високому рівні здійснюється педагогічна дія, педагогічне спілкування, реалізується особистість суб'єктів педагогічного процесу, досягаються високі результати в учінні і вихованні учнів [4, 91].

Професійна компетентність педагога охоплює ряд компонентів:

- аксіологічний, що представляє загальнолюдські цінності, які обираються, обговорюються, критично оцінюються, привласнюються і стають складовими педагогічного досвіду;
- культуротворчий, що відображає різні культурні сфери, в яких відбувається життєдіяльність педагога професійної школи (професійна, академічна, оздоровча, креативна та ін.); загальнокультурні здатності, необхідні у професійній діяльності; цінності й традиції національної культури та процеси діяльності щодо їх збереження, відродження, відтворення;
- життєтворчий, що передбачає здатність до організації й проживання реальних подій, готовність до зміни й удосконалення побутових умов життя в існуючому мікро-соціумі;
- морально-естетичний, що розуміється як нагромадження досвіду: переживання і проживання емоційно і почуттєво насичених ситуацій, гуманної поведінки, організації актів милосердя, турботи про ближніх, терпимості й толерантності до інших людей, адекватної самооцінки;
- громадянський, що означає участь у суспільно корисних справах, вияв громадянського обов'язку, захист прав людини, становлення досвіду громадянської поведінки.

Зазначимо, що поняття «професійно-педагогічна компетентність» у науковий обіг було введено вперше науковцем Н. В. Кузьміною, яка визначила досліджуване поняття як «сукупність умінь педагога як суб'єкта педагогічного впливу особливим чином структурувати наукове та практичне знання з метою найкращого вирішення педагогічних завдань» [2, 90].

Інші науковці, досліджуючи застосування терміну «компетентність» щодо особистості педагога, пропонують визначати його компетентність як актуалізовану спроможність оптимально реалізувати всі цілі педагогічної діяльності, а також творчо підходити до її організації, що зумовлюється знаннями, навичками, вміннями, засвоєними видами і способами (технологіями) здійснення, а також індивідуально-психічними властивостями викладача (темперамент, здібності, характер, спрямованість особистості тощо).

Аналіз різних підходів до досліджуваного поняття дає змогу стверджувати, що професійна компетентність педагога – це складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до діяльності, а також цілий ряд професійно важливих особистісних якостей таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії.

Як зазначає А. І. Кузьмінський, вміння, якими має володіти викладач ВНЗ можна розділити на такі групи:

- гностичні (уміння пізнавального й аналітичного змісту);
- проєктивні (уміння прогнозувати, створювати об'єкт як певну цілісність в уяві, визначати прогноз професійної діяльності);
- конструктивні (уміння створювати реальну модель спланованої діяльності);
- комунікативні (уміння спілкуватися зі слухачами);
- організаторські (здатність реалізовувати план діяльності);
- креативні (творчі) вміння [3].

Як результат наукових досліджень авторами були сформульовані загальні вимоги до професійної компетентності науково-педагогічного працівника, що включають: високу професійну компетентність, педагогічну компетентність, соціально-економічну компетентність, комунікативну компетентність, високу професійну і загальну культуру.

В якості основних елементів педагогічної компетентності науковець Кузьміна Н.В. виділяє такі її види:

1. Спеціальна компетентність включає глибокі знання, кваліфікацію і досвід діяльності в галузі предмета, з якого реалізується навчання; знання способів рішення технічних творчих завдань.
2. Методична компетентність включає володіння різними методами навчання, знання дидактичних методів, прийомів і умінь застосовувати їх у процесі навчання, знання психологічних механізмів засвоєння знань і умінь в процесі навчання.
3. Соціально-психологічна компетентність передбачає вміння будувати педагогічно доцільні відносини з учнями, знання психології міжособистісного та педагогічного спілкування.
4. Диференційно-психологічна компетентність включає вміння виявляти особистісні особливості, установки і спрямованість учнів, визначати провідні мотиви діяльності.
5. Аутопсихологічна компетентність передбачає вміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей; вміння бачити причини недоліків у своїй роботі, в собі; бажання самовдосконалення [2].

Таким чином, якщо розглядати компетентність, яка формується в педагога в системі вищої школи, то варто говорити про знання, уміння, навички та здібності, тобто про готовність педагога до педагогічної діяльності.

Список літератури

1. Алексеева Л. П., Шаблыгина Н.С. Интеграционные процессы в образовании и профессионализм преподавателей высшей школы // Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования. – М.: НИИВО, 2003. – Вып. 10. – 52 с.
2. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1990. – 119 с.

3. Кузьмінський А. І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання / А. І. Кузьмінський // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку : е-журнал. – 2010. – Випуск № 2.
4. Педагогічна майстерність / [І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.

УДК 378. 113

Засць В. П.,
студент групи ПВШЗ-61,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Сокаль В. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК СУБ'ЄКТА ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Однією з основних завдань роботи професійних освітніх установ є формування у студентів навичок самостійного набуття нових знань, розвиток у них бажання і вміння займатися самоосвітою. Це завдання пов'язане, в першу чергу, з науково-технічним прогресом, з постійним оновленням і збільшенням обсягу інформації в усіх галузях знання. Добре підготовлений випускник, який закінчив навчальний заклад, через п'ять років починає розуміти, що його знання застаріли і потребують доповнення та коригування.

В сучасних умовах розвитку освіти однією з головних завдань стає орієнтація на таке навчання, при якому акцент з передачі готового знання переноситься на розвиток креативності, мобілізацію творчого потенціалу студентів при засвоєнні професійних знань, вміння застосовувати їх на практиці, тобто перетворення його в справжнього суб'єкта діяльності і життєдіяльності. Дане завдання може бути успішно реалізоване шляхом формування суб'єктності студентів у навчальній діяльності.

Студент є *об'єктом* педагогічної діяльності, оскільки саме на нього спрямована пізнавальна, практична, творча, емоційно-оцінна активність науково-педагогічного працівника – *суб'єкта* цієї діяльності. Однак, на відміну від інших видів діяльності, саме змістово-методичною активністю педагога він поступово перетворюється на суб'єкта – рівноправного учасника процесу професіоналізації. Це зумовлено тим, що продукти діяльності викладача матеріалізуються у психічному обличчі іншої людини: у її знаннях, уміннях, навичках, рисах характеру.

Своєрідність даного об'єкта полягає в тому, що він є *суб'єктом* іншого виду діяльності – навчальної: ігрової, дослідницької, комунікативної. Об'єктом діяльності студента є наукова, теоретична і практична інформація, якою він має оволодіти. Продуктами його діяльності є усні, письмові, графічні відповіді. Таким чином у студента як суб'єкта діяльності є своя мета, свій об'єкт, свої способи досягнення мети, свої можливості [1,с.61].

Суб'єктність студента – це стан особистісного і професійного розвитку, що виражається в його здатності успішно адаптуватися освітній, соціокультурній ситуації, що постійно змінюється, його потреба в прояві активності, самостійності в організації взаємодії з викладачем, продуктивної педагогічного взаємодії, в усвідомленні ним відповідальності за створення умов власного розвитку. Суб'єктність студента пов'язана з його здатністю перетворювати власну життєдіяльність, свою освіту, процес професійного становлення в предмет практичного перетворення і вдосконалення [4,с.25].

Сутнісними ознаками цього стану особистості студента – майбутнього фахівця – є його готовність і здатність:

- керувати своїми діями;
- моделювати, планувати способи своєї діяльності, взаємодії;
- реалізовувати намічені програми;
- контролювати хід і адекватно оцінювати результати своїх дій, взаємодій;
- рефлексувати свою діяльність, діяльність інших, взаємодія.

Для того, щоб реалізувати цю мету університетської освіти, побудувати педагогічний процес ВНЗ, що відповідає запитам індивіда і часу, суспільства необхідно дотримання ряду умов.

Суб'єктна позиція характеризує студента як особистість, яка свідомо і діяльнісно ставиться до освітнього процесу, докладає активних зусиль для саморозвитку життєздатності.

Структура суб'єктної позиції складається з наступних компонентів: мотиваційно-ціннісний, ставлення, регулятивно-діяльнісний.

Мотиваційно-ціннісний і компонент ставлення визначають стратегію особистісно-професійної поведінки студента. Регулятивно-діяльнісний компонент характеризує реалізацію цієї стратегії. Здатність до саморегуляції і управління власною життєдіяльністю відображає цей компонент.

Н.М. Боритко під суб'єктність студента розуміє стан особистісного і професійного розвитку, що виражається в його здатності успішно адаптуватися до постійно мінливих освітньої, соціокультурної ситуації; в його потребі в прояві активності, самостійності, в організації взаємодії з викладачем; в продуктивній педагогічній взаємодії, в усвідомленні ним відповідальності за створення умов свого розвитку. Суб'єктність студента пов'язана з його здатністю перетворювати власну життєдіяльність, свою освіту, процес професійного становлення в предмет практичного перетворення і вдосконалення [2,с.89].

Навчальну діяльність студентів визначають три основних *типи мотивів*: мотивація досягнення; пізнавальна мотивація; професійна мотивація. Основою навчальної діяльності є другий тип мотивації, оскільки він відповідає самій

природі мисленнєвої діяльності людини; вона виникає у проблемній ситуації і розвивається за умови правильної взаємодії та стосунків студентів і викладачів. У навчанні мотивація досягнення підкоряється пізнавальній та професійній мотивації. Завдання викладача щодо формування студента як суб'єкта навчальної діяльності полягає в необхідності навчити його умінню планувати, організовувати свою діяльність. Зразок виконання цих дій має демонструвати сам викладач.

При організації викладачем впливу на об'єкт навчання потрібно враховувати те, що студент ніколи не розвивається у прямій залежності від педагогічного впливу на нього. Він розвивається за своїми законами, властивими його психіці: особливостями сприймання, розуміння, запам'ятовування, становлення волі, характеру, формування загальних та специфічних здібностей. Саме викладачі мають допомогти студентові стати суб'єктом діяльності, в основі якої лежить саморух, самоутвердження, самовдосконалення [3, с.90].

В результаті дослідження ми визначили, що однією з умов розвитку суб'єктної позиції студента як майбутнього фахівця є використання особистісно-діяльнісних та інтерактивних технологій, які є одними з найбільш адекватних з точки зору становлення професійних компетентностей і гуманістичних духовних цінностей. Дані технології сприяють формуванню професійних навичок і вмінь, необхідних у реальному житті, вироблення системи особистісних цінностей, створюють атмосферу співробітництва, взаємодії, будучи однією з умов формування комунікативних компетентностей, професійної культури майбутнього фахівця.

Отже, основних характеристик суб'єктності належать: активність; здатність до цілепокладання, самосвідомість, самовладання, самооцінка, самоконтроль в процесі діяльності; а також свобода; відповідальність за результати діяльності та унікальність власної навчально-пізнавальної діяльності.

Список літератури

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Проблеми. [Текст] / А.М.Алексюк – К.: Либідь, 1998. – 558 с
2. Борытко Н. М. Становление субъектной позиции учащегося в гуманитарном пространстве урока: монография [Текст] / Н. М. Борытко, О. А. Мацкайлова. – Волгоград : Изд-во ВГИПКРО, 2002. – 572 с.
3. Викулина, М. А. Познавательная активность студентов: монография [Текст] / М. А. Викулина, С. Н. Казначеева. – Н.Новгород : Изд-во ВГИПУ, 2012. – 120 с.
4. Иванова, А. В. Развитие познавательного интереса студентов в современных социокультурных условиях [Текст] / А. В. Иванова, А. П. Иванова, Л. А. Дарбасова // Высш. образование сегодня. – 2008. – № 2. – С. 25-26.

УДК 37.013.42

Красовська Г. Ю.,
студентка ПВШЗ-61м,
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

**СУЧАСНА ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

Термін «інклюзія» (англ. – inclusion) означає включення або приєднання. Він запозичений з англійської мови, але не має точного перекладу. Однокореневі англійські слова перекладаються як include – включати, залучати; including – включаючи; inclusive – включно, містить [1]. В соціально-педагогічній науці даний термін з'явився не так давно, вітчизняні науковці тлумачать його по-різному. Так, Л. Міщик вважає, що інклюзія – це процес збільшення ступеня участі всіх дітей у

соціальному житті та різних програмах [2]. А. Колупаєва трактує його як «об'єднану освітню систему із надання належної освіти всім учням; повне залучення дітей з відмінними здібностями в різні аспекти шкільної освіти, які є доступними для інших дітей» [3]. Проте слід зауважити, що в даному визначенні врахований тільки освітній аспект. Як зазначає Національна асамблея інвалідів України, інклюзія – політика і процес, які забезпечують повну участь усім членам суспільства в усіх сферах життєдіяльності [1]. Інклюзія – це комплексне поняття, яке включає в себе суспільний та освітній компоненти. Суспільна (соціальна) інклюзія з'явилася в результаті переходу соціуму до нової концепції соціальної політики, підґрунтям якої виступає соціальна модель інвалідності. Наслідками такої розбудови є соціальна рівність, що дає можливість всім людям, без винятку, брати рівноправну участь у суспільному житті, відчувати свою значущість.

Термін «соціальна інклюзія» був введений в загальний ужиток наприкінці 80-х рр. ХХ ст. Соціальна інклюзія – це процес, спрямований на забезпечення людям, які зазнають ризику бідності та соціального виключення, можливостей та ресурсів, необхідних для того, щоб повною мірою брати участь в економічному, соціальному та культурному житті та досягти рівня життя та добробуту відповідно до стандартів якості життя. Дії держав відповідно до принципів соціальної інклюзії мають забезпечувати людям ширші можливості для участі у підготовці та прийнятті рішень, що їх стосуються, та реалізації їх основних прав" [3]. Слід зауважити, що освітній аспект інклюзії має два вектори. Перший – це підвищення рівня освіченості всіх членів суспільства в результаті повної доступності кожного громадянина України до освітніх послуг. Другий вектор освітнього аспекту інклюзії полягає у сприянні подоланню соціальної ізоляції осіб з обмеженими можливостями. Переконавання в тому, що саме освіта є фундаментом для побудови гуманного соціуму і одним із основних прав людини, є підґрунтям виникнення понять «інклюзивне виховання» та «інклюзивне навчання». Незважаючи на те, що понятійно-категоріально апарат соціальної педагогіки, спеціальної педагогіки та загальної педагогіки не містить поняття «інклюзивне виховання», існує потреба у його обґрунтуванні та всі передумови для його чіткого визначення. Це зумовлено

тим фактом, що ми не можемо вести мову про інклюзивне навчання ізольовано, не беручи до уваги процес інклюзивного виховання. У Концепції розвитку інклюзивного навчання (Наказ МОН № 912 від 01.10.10 р.) наголошується, що інклюзивна освіта в Україні має запроваджуватися, починаючи з дошкільних навчальних закладів, де відбувається головним чином виховна діяльність щодо підростаючого покоління [4].

Головні засади інклюзивної освіти чітко визначені в Саламанській декларації (1994 р.). У документі зазначено, що всі діти, незалежно від наявних відмінностей між ними, мають право отримувати знання разом з іншими. Інклюзивні заклади освіти повинні використовувати різноманітні методи навчання та виховання, розробляти індивідуальні плани навчання з урахуванням будь-яких потреб своїх вихованців. Аналіз досліджень зарубіжних та вітчизняних наукових робіт дає змогу виділити основні ідеї концепції інклюзивного навчання: визнання рівноцінності всіх учнів і педагогічних працівників для суспільства; підвищення ступеня участі учнів у навчальному процесі й позашкільних заходах та одночасне зниження рівня ізольованості частини учнів; зміни в політиці навчального закладу, практиці та шкільній культурі з метою приведення їх у відповідність з різноманітними потребами учнів, які навчаються в даному навчальному закладі; подолання бар'єрів на шляху отримання якісної освіти та соціалізації всіх учнів, а не тільки учнів з інвалідністю та учнів з особливими освітніми потребами; аналіз і вивчення спроб подолання бар'єрів для отримання знань в загальноосвітніх навчальних закладах для окремих категорій учнів; проведення реформ і змін, спрямованих на покращення становища, соціальної захищеності всіх учнів; переконання, що відмінності між учнями – це ресурс, що сприяє педагогічному процесу, а не перешкоди, які необхідно долати; визнання прав дітей на отримання освіти в загальноосвітніх навчальних закладах, що розташовані за місцем проживання; покращення ситуації у школах у цілому як для учнів, так і для педагогів; визнання ролі шкіл не тільки в підвищенні академічних показників учнів, а й у розвитку місцевих громад; розвиток партнерських відносин між

школами і місцевими громадами; визнання того, що інклюзія в освіті – це один з аспектів інклюзії в суспільстві [3].

Таким чином, перспектива і вирішення проблеми якості інклюзивної освіти є підготовка суспільства до толерантного сприйняття людей з психофізіологічними обмеженнями серед повносправних членів українського суспільства; взаємодія з інвалідами та їх найближчим оточенням з метою формування у них відповідної ідентифікації; визначення меж законодавчого простору для впровадження навчально-виховного процесу в рамках інклюзивного суспільства; підвищення професійного рівня фахівців, які беруть участь у інклюзивній освітньо-виховній діяльності; формування позитивного іміджу інклюзивного суспільства та інклюзивної освіти.

Список літератури

1. Бойко В. О. Інклюзивна освіта: до питання визначення поняття та особливостей її запровадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/.
2. Міщик Л. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання [Електронний ресурс] Л. Міщик. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2012_5/12mliupn.pdf.
3. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник:/ за заг. ред.. Колупаєвої А.А. – К: «А. С. К.», 2012. – 308 с.
4. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання Наказ МОН № 912 від 01.10.10 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/. – Назва з екрана.
5. Що таке інклюзивне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.edu.aurveda.org.ua/inclusive/5-scho-take-nklyuzivne-navchannya.html>. – Назва з екрана.

УДК 378

Кратко І.І.,
студентка групи ПВШ-51,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Сокаль В. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Адаптація – результат (і процес) взаємодії індивіда і навколишнього середовища, що забезпечує оптимальне його пристосування до життя і діяльності. Адаптація компенсує недостатність звичної поведінки в нових умовах. Через неї реалізується можливість прискорення ефективного функціонування особистості в незвичайних обставинах. Якщо адаптація не настає, виникають додаткові труднощі в спілкуванні, в опануванні предмета діяльності, аж до порушення її регулювання. Адаптація пов'язана зі зміною соціальної ситуації розвитку студента.

Дослідження дають змогу констатувати, що психодіагностика адаптаційних можливостей студентів першого року навчання дуже важлива, тому що дезадаптації може позначитися погіршенням роботи пізнавальної сфери, зміни в емоційно-почуттєвій сфері [3].

Мороз О.Г. розрізняв такі форми адаптації студентів - першокурсників:

- 1) Адаптація формальна, яка стосується інформаційної обізнаності з новими реаліями студентського життя, пристосування до умов навчального закладу, до структури вищої школи взагалі, до тих вимог, які ставляться перед студентами, усвідомлення ними своїх прав і обов'язків.
- 2) Адаптація соціально-психологічна як процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників і інтеграція цих груп зі студентським оточенням загалом; пристосування до нового соціального оточення (викладачі, однокурсники, сусіди в гуртожитку, соціальна структура великого міста тощо); перебудова наявних соціальних навичок і звичок; різкий перехід до самостійного життя.

3) Дидактична адаптація, яка пов'язана з готовністю студента опанувати різноманітними новими (порівняно зі шкільними) організаційними формами навчання у вищій школі, методами і змістом навчально-професійної діяльності, пристосуватися до значного збільшення обсягу навчального матеріалу, до складної мови наукових текстів і вивчення спеціальних предметів. Саме нездатність подолати дидактичний бар'єр часто є гальмівним моментом, що ускладнює адаптацію студентів.

4) Особистісно-психологічна адаптація пов'язана з прийняттям студентом нової соціальної позиції «студент» (хто навчається самостійно, наполегливо опановує професію) та опануванням нової соціальної ролі «майбутнього фахівця» [4].

Найбільші труднощі полягають у зміні соціальної позиції при переході зі шкільного соціуму, зміні способів навчальної діяльності, зміні звичних для школяра зв'язків, відносин і стереотипів поведінки.

На початку навчання студент повинен перестати бути школярем, а до закінчення навчання - перестати бути студентом.

Період адаптації проходять не всі однаково. За результатами дослідження, 49% студентів важко перебудовуються до нових форм організації навчального процесу; 20% – гостро переживають відірваність від сім'ї, важко пристосовуються до самообслуговування; 12% студентів відчувають труднощі входження в новий колектив; 39% - не можуть охопити весь обсяг самостійної роботи.

Залежно від швидкості адаптації та її результатів розрізняють такі типи адаптації студента:

1-ий тип адаптації характеризується легкістю пристосування студента до нових умов, швидким виробленням стратегії власної поведінки, успішним входженням у колектив; поведінка такого студента емоційно-стійка, неконфліктна.

2-ий тип адаптації характеризується тим, що вона повільна, цілком залежить від середовища й соціального оточення студента. Трапляються ускладнення і в організації навчання студента, і в його режимі праці та відпочинку, і в спілкуванні. За цих умов важлива допомога, педагогічний контроль і психологічна підтримка студента.

3-й тип адаптації студента характеризується тим, що він важко адаптується через свої індивідуальні психологічні особливості, зокрема, через високий рівень конформізму, велику залежність від групи. Поведінка такого студента часто деструктивна: конфліктна, емоційно-нестійка, з неадекватною реакцією на педагогічні вимоги та умови навчання [2].

Важлива роль на першому етапі відводиться куратору, який допомагає студентам адаптуватися до нових для них спеціальних умов, закласти підвалини сприятливого клімату в групі. Студенти – першокурсники легше проходять період адаптації якщо відчують інтерес навчального закладу до них. Цей інтерес розглядається в проведенні різноманітних позааудиторних заходів із цією метою необхідно проводити адаптаційні тренінги, масові заходи (концерти, КВК, екскурсії, вечори знайомств, брейн-ринги тощо). Така робота допомагає зменшити показники тривожності студентів-першокурсників. З'являються перші ознаки здорових, успішних колективних груп. Куратори разом з викладачами, що викладають дисципліни, повинні допомогти першокурсникам пристосуватися до умов студентського життя як психологічно, так і соціально. При цьому слід враховувати вікові особливості підліткового і юнацького віку.

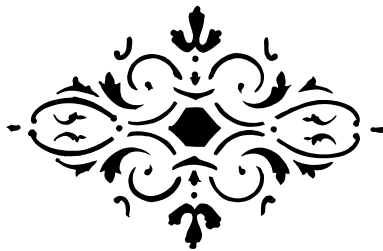
Завданням викладача в адаптаційний період першокурсників є надання їм допомоги у самовизначенні за соціальними цінностями, а не за тимчасовими результатами діяльності; вчити цілеспрямованості; включати кожного студента у співтворчість; допомагати в організації самостійної роботи та входженні в студентське середовище. Успішність адаптації залежить також від стану здоров'я і розвитку волі студента. Якщо є проблеми, то такі студенти вимагають особливої уваги та допомоги.

В адаптації студента до ВНЗ допомагає також студентська група, якщо в ній позитивний мікроклімат і вона є референтною (значущою) для студента. Чуйне ставлення один до одного в студентській групі, взаємодопомога роблять процес входження кожного студента в навчально-професійну діяльність і новий колектив комфортнішим і успішним.

Отже, труднощі адаптації студентів на початкових етапах навчання у ВНЗ обумовлені низкою особливостей. У ВНЗ система навчання характеризується великим обсягом матеріалу, самостійністю і відповідальністю студентів. Особливості переходу із середньої школи до ВНЗ пов'язані не тільки з перебудовою провідного типу діяльності, але і з входженням особистості в новий колектив.

Список літератури

1. Алексеевна Т.В. «Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у ВНЗ». Київ нац. Університет ім. Т. Шевченка- К., 2004.-20с.
2. Гапонова С.А. Особенности адаптации студентов вузов в процессе обучения / С.А. Гапонова // Психологический журнал. - 1994. - №3. - С.9-12.
3. Казміренко В.П. Програма дослідження психолого-соціальних чинників адаптації молоді людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії / В.П. Казміренко // Практична психологія та соціальна робота. - 2004. - №6. - С.76-78
4. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник для молодих викладачів, аспірантів і майбутніх магістрів / За заг. ред. О. Г. Мороза. — К.: НПУ, 2003. — 267 с.

УДК 37.01: 331

Мамчур О. А.,
студентка УНЗ, з-71, м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розбудова національної освітньої системи та безпосередньо управління нею на основі компетентнісного підходу є одним з пріоритетних напрямів державної політики. У Національній доктрині розвитку освіти в Україні зазначено, що модернізація управління освітою передбачає підвищення компетентності управлінців усіх рівнів.

Сучасні вимоги, що поставлені суспільством, державою, потребують переосмислення професійної компетентності керівників навчальних закладів. Знання, вміння та навички, котрі потрібні для здійснення професійної діяльності, безперечно, є важливими. Поряд із цим нині набуває актуальності поняття компетентності керівника, зокрема, і заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме компетентності, на думку багатьох міжнародних експертів, є тими індикаторами, що дозволяють визначити професійність та готовність до здійснення результативної діяльності.

Проведене нами теоретичне узагальнення й практичне розв'язання наукової проблеми управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу дозволяє стверджувати, що особливості та складові

професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу можна виділити як інтеграційні характеристики типу професії, яка належить до системи «людина-людина», безпосередньо особистісних якостей, теоретичної обізнаності як у педагогічній науці, так і в науці управління, практичною готовністю до здійснення діяльності та здатності постійного самовдосконалення; модель цілеспрямованого впливу на формування та розвиток професійної компетентності заступників директорів з навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів складається з трьох компонентів: теоретичного, який розкриває теоретичні засади системи управління процесом формування професійної компетентності; змістово-технологічного, який передбачає відбір змісту, розробку стандарту професійної компетентності та вибір універсального вимірювального апарата стану професійної компетентності з використанням елементів моніторингових процедур; коригувального, який передбачає проведення відповідних корекційних заходів на рефлексивній основі та спрямування процесу розвитку на бажаний результат.

Основу технології впровадження моделі управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи складає прогностичний компонент – кваліметрична (факторно-критеріальна) субмодель професійної діяльності заступника директора, що під час використання забезпечує її розвиток; сама факторно-критеріальна субмодель є основою технології застосування моделі управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи та одночасно виступає методичним інструментарієм відповідного освітнього моніторингу або самомоніторингу.

Для розробки кваліметричної моделі необхідно залучати експертів, якими можуть виступати як суб'єкти, так і об'єкти управління. Для цього організовується робота творчої групи, до складу якої залучаються провідні фахівці з питань управління в системі загальної середньої освіти, новопризначені та досвідчені заступники директорів з навчально-виховної роботи, директори загальноосвітніх

навчальних закладів, спеціалісти та методисти районних (міських) відділів (управлінь) освіти.

Робота творчої групи проходить в інтерактивній формі: за принципами одного з методів кооперативного навчання – «круглого столу». Засідання відбувається таким чином: висувається проблема для обговорення. Із застосуванням методу «мозкового штурму» ця проблема обговорюється та виробляються певні ідеї. Усі ідеї, пропозиції щодо розв'язання проблеми фіксуються. Папір, на якому їх зафіксовано, передається кожному учаснику (або малій групі), де ці ідеї обробляються, вносяться корективи. Після цього відбувається повторне обговорення та підбиття підсумків – узагальнюються отримані результати та формулюються відповідні висновки [1; 2; 3].

За результатами роботи творчої групи має відбутися узагальнення та виведення ієрархічної структури професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи у вигляді параметрів, факторів та її критеріїв.

Як ми зазначали, існує певний алгоритм створення кваліметричної (факторно-критеріальної) моделі: виділення об'єкта управління => визначення факторів його розвитку => складання ієрархічної структурної схеми його властивостей => визначення вагомостей кожної властивості. Під факторами його розвитку ми розуміємо напрями здійснення професійної діяльності заступника директора з навчально-виховної роботи. Під критеріями – показники їх вияву [3, с. 86-87].

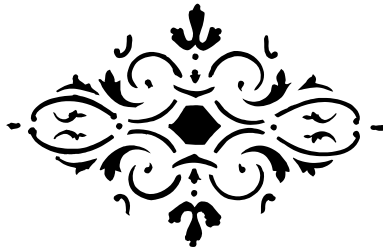
Наступним кроком є проведення наукового коригування виділених факторів та критеріїв на основі аналізу відповідних літературних джерел. Це необхідно для узгодження теорії та практики з домінантою наукових положень. А також для створення уявлення про ідеальний стан розвитку професійної компетентності щодо забезпечення напрямів її формування.

Таким чином, практична перевірка результатів упровадження моделі управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу,

яка здійснювалася за допомогою статистичного методу розрахунку середнього арифметичного, довела взаємозалежність результативності навчально-виховного процесу і рівня професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи.

Список літератури

1. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління : [тексти лекцій] / Г. В. Єльнікова. – К. : ЦППО АПН України, 2003. – 133 с.
2. Полякова Г. А. Адаптивне управління навчальним процесом в умовах загальноосвітнього комплексу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ганна Анатоліївна Полякова. – К., 2003. – 287 с.
3. Рябова З. В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів 6-7 річного віку (управлінський аспект) : дис... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Зоя Вікторівна Рябова. – К., 2004. – 207 с.

УДК 37.01: 331

Піщук А. В.,
студентка УНЗ,з-71,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

На сучасному етапі розвитку загальної середньої освіти в Україні особливої ваги набирає проблема взаємовідповідності змін у навчально-виховному процесі та системі управління загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ). Поява загальноосвітніх навчальних закладів різних типів, змістовна робота щодо запровадження особистісно орієнтованого навчання, організація профільного навчання, умови зовнішнього незалежного оцінювання тощо потребують конструювання ефективних систем управління із застосуванням технологій, адекватних процесам, що відбуваються в освіті [2]. Проблема управління ЗНЗ ґрунтовно розглянута в роботах Ю. К. Бабанського, Є. С. Березняка, В. І. Бондаря, Л. І. Даниленко, Г. В. Єльнікової, Ю. А. Конаржевського, В. І. Маслова, В. С. Пікельної, М. Л. Портнова, М. М. Поташника, П. І. Третьякова та ін.

Управління загальноосвітнім навчальним закладом вони розглядають як цілеспрямовану узгоджену взаємодоповнюючу систему дій керуючої і керованої підсистем для досягнення поставленої мети. Управління загальноосвітнім навчальним закладом (ЗНЗ), з точки зору теорії систем, – це технологічний процес впливу на цілісну, відкриту, динамічну соціально-педагогічну систему[3].

Таким чином, сучасні технології навчання сьогодні ґрунтовно розроблені, проте цього не можна сказати про технології управління, особливо на рівні ЗНЗ.

Результатом функціонування будь-якої організації є ступінь досягнення нею своєї мети і завдань, що завжди є наслідком застосування відповідної технології управління. Розвиток суспільства вимагає коригування завдань, які стоять перед ЗНЗ і обумовлює необхідність створення технологій управління, що дозволяють отримати високі результати з найменшими витратами часу і ресурсів. Новий етап розвитку управління соціально-педагогічними системами почався із запровадженням сучасних інформаційних технологій (В. Ю. Биков, А. М. Мартинов, Р. А. Осіпа,), що набуває особливої ваги в удосконаленні систем управління ЗНЗ (Л. А. Качанова, О. М. Ключко, В. І. Коробов, В. І. Кудінова, В. І. Ліпейко, А. Ю. Нужин, В. Б. Попов, Л. А. Чашников та ін.). Ці технології дозволяють значно ефективніше обробляти великі масиви інформації, більш оперативно приймати управлінські рішення, використовувати послуги глобальної мережі Інтернет тощо [1].

Разом з тим, аналіз сучасного стану функціонування ЗНЗ та використання у практиці управлінських технологій дозволив конкретизувати протиріччя між: сучасними вимогами до функціонування та розвитку ЗНЗ і технологіями управління, які використовуються керівниками закладів освіти; темпами розвитку керуючої та керованої підсистем ЗНЗ; реальними станом управління ЗНЗ і рівнем умінь і навичок суб'єктів управління щодо використання управлінських технологій в своїй діяльності; рівнем компетентності керівників ЗНЗ та необхідністю прийняття управлінських рішень в умовах нестабільності і мінливості ситуацій.

Тенденції розвитку управління загальноосвітніми навчальними закладами визначаються розвитком і функціонуванням державного управління, соціальними та економічними процесами в суспільстві. Але головним фактором, що впливає на управлінські процеси в загальноосвітніх навчальних закладах, є система освіти України, яка віддзеркалює всі явища, що відбуваються у державі та за її межами.

Управління є тією рушійною силою, яка націлена на активізацію людини через створення оптимальних умов для прояву та розвитку її творчого потенціалу. Тому керівникам загальноосвітніх навчальних закладів освіти слід орієнтуватися врізноманітності сучасних управлінських ідей, вивчати й успішно застосовувати

досягнення науки та перспективного педагогічного досвіду, організувати творчу діяльність[4].

Як свідчать результати нашого дослідження, особливостями управління загальноосвітнім навчальним закладом відповідно до сучасних вимог є зміна функцій органів управління, активізація співпраці між учасниками навчально-виховного процесу, що забезпечує широке включення в процес підготовки та прийняття управлінських рішень всіх суб'єктів навчально-виховного процесу; вдосконалення технології управління школою.

Значущим чинником, що впливає на всю управлінську діяльність – вироблення та прийняття управлінських рішень, організацію їх виконання, облік і контроль – є соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі.

Рівень загальної управлінської культури такий, що зараз тільки в деяких навчальних закладах використовується настільки діючий метод підвищення продуктивності діяльності працівників як дослідження сприятливого мікроклімату педагогічного колективу[3].

Отже, виникає необхідність всебічного вивчення такого феномена, як сприятливий мікроклімат педагогічного колективу – найважливішого фактора, що впливає на продуктивність діяльності праці працівників, використовуючи сучасні психологічні методи дослідження й розробки рекомендацій з його оптимізації.

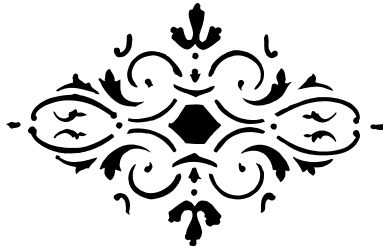
На нашу думку, сформувати сприятливий СПК в педагогічному колективі загальноосвітнього навчального закладу можливо у ході реалізації комплексу психолого-педагогічних умов, а саме:

- систематичне вивчення стану соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі в контексті сутнісних взаємозв'язків структурних його компонентів;
- підвищення рівня психологічної готовності керівника закладу до реалізації управлінської функції щодо формування соціально-психологічного клімату;
- мотивація педагогічної діяльності членів педагогічного колективу шляхом розширення ділових і міжособистісних взаємин між ними, проведення цілеспрямованої організаційно-методичної роботи.

Вивчення та аналіз змін, що відбулися у результаті реалізації зазначених психолого-педагогічних умов, дав змогу зробити висновок про їх ефективність в управлінні процесом формування сприятливого СПК в педагогічному колективі.

Список літератури

1. Денисюк Л. Проблеми методичного менеджменту та шляхи їх розв'язання в гімназії/ Л. Денисюк. // Директор школи, ліцею, гімназії/ – 2008– . № 6. – С.70-73
2. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) 2001 года.: Автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.05 / Н. Л. Коломінський; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. - К., 2001. - 37 с. - укр.
3. Мянєвська Т. Реалізація проекту «Освітній менеджмент як удосконалення професійних стандартів діяльності директора навчального закладу / Т. Мянєвська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009.– № 5. –С. 6-8.
4. Шаркунова В.В. Соціальне управління та концепції педагогічного менеджменту в загальноосвітній школі /Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1998. – 16 с.

УДК 37.01:331

Прокоп'юк Л. І.,
директор Рисв'янської ЗОШ І-ІІ ступенів, студент УНЗ,з-61,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

АДМІНІСТРАТИВНО-УПОРЯДНИЦЬКІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Звертаючись до питання актуальності проблеми формування якостей сучасного керівника, слід зазначити також, що в умовах конкуренції на ринку праці пріоритет надається не лише професійним знанням і вмінням, а й таким якостям фахівця сфери управління, як вміння працювати в команді, спілкуватися, долати конфлікти, керувати роботою групи, проектувати власну професійну кар'єру, розуміти психологічні особливості людей, орієнтуватися у сучасних досягненнях науки і практики, володіти методами наукового дослідження, засобами професійно-творчого розвитку і саморозвитку, вмінням навчатися впродовж життя. Все перераховане і є складовими поняття «професійна компетентність» [2]. Авторитет керівника, зумовлюючи успішне виконання складних і відповідальних управлінських завдань, великою мірою залежить від адміністративно-упорядницьких якостей або стилю роботи з підлеглими.

Стиль управління (керівництва) - це стала сукупність особистих та індивідуально-психологічних характеристик керівника, за допомогою яких реалізується той чи інший метод (методи) керівництва.

У теорії і практиці управлінської діяльності виокремлюють різні типи стилів керівництва за ознакою переважання одноосібних чи групових способів впливу на підлеглих та роботу організації [1].

Традиційна концепція стилю керівництва склалася ще в 30-ті роки й була найпопулярнішою до середини 70-х років ХХ ст. Ця концепція спиралася на прості

та очевидні елементи управління, завдяки чому описувались справді значущі стильові характеристики.

Головними у структурі стилю керівництва вважалися такі елементи: спосіб прийняття рішення; спосіб розподілу функцій у розв'язанні завдань; форми контролю; оцінювання виконання рішень; розподіл відповідальності.

За цими показниками у межах традиційної концепції управління виокремлюють авторитарний, демократичний, ліберальний стилі керівництва [4, с.112].

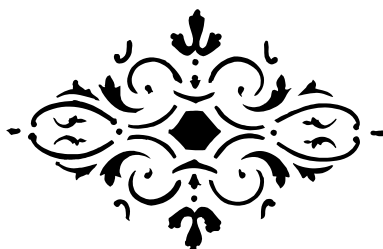
Посилення міжнародної конкуренції, зростання міжнародних контактів сприяли тому, що у 70-ті роки ХХ ст. у світі розпочали перегляд попередніх методів управління, формування нових. Так виникли сучасні (новаторські) концепції стилю керівництва: «прихований» («анонімний») стиль керівництва, зміст якого полягає в тому, що найвища ланка керівництва, яка приймає найвідповідальніші рішення і визначає життя всієї корпорації, невідома не тільки рядовим співробітникам, а й керівникам нижчої і навіть середньої ланок; «відкритий» («видимий») стиль керівництва сформувався він внаслідок самодискредитації «прихованого» стилю. Йому властиві особливе визнання значущості горизонтальних зв'язків та каналів комунікації, вільне спілкування між представниками різних структурних одиниць, вплив на підлеглих, турбота про їхній статус та умови праці, поінформованість про стан справ в організації; уважний стиль характеризує турбота про статус підлеглих, умови їх праці. Поведінка уважних керівників передбачає подяки підлеглим за добру роботу, увагу до їх особистих проблем, готовність прийти на допомогу, винагороди за бездоганно виконане завдання, відсутність завищених очікувань у ставленні до співробітників; стиль «ініціювання структури» підкреслює вміння керівника сформулювати мету і розробити план для її досягнення. Поведінка керівників, що ініціюють структуру, передбачає розподіл між підлеглими особливих завдань, встановлення стандартів виконання роботи, інформування працівників про вимоги до неї, стимулювання використання уніфікованих процедур; командний стиль характеризують прагнення керівника поєднати в своїй діяльності інтерес до успіху

виробництва й увагу до потреб людей. Такий стиль, на думку авторів моделі, є найефективнішим. Керівники намагаються створити згуртовані виробничі осередки, досягають високих результатів праці й високого ступеня задоволеності нею співробітниками; теорії ситуативного управління визнає первинність ситуації у виборі стилю управління. Дослідники схиляються до думки про те, що не існує універсального стилю керівництва, будь-який із них може бути ефективним залежно від ситуації [4, с.109].

Таким чином, на нашу думку, теорія ситуативного управління є найперспективнішою в сучасному управлінні, адже жоден із ситуативних стилів не є універсальним, тому керівники повинні виявляти гнучкість, пристосовуючись до ситуацій.

Список літератури

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
2. Пелех Ю.В., Якубовська С.С. Психолого-педагогічні особливості підготовки сучасного керівника сфери державного управління: аксіокомпетентнісний підхід //Моделирование образовательной среды на основе аксиологического подхода [Текст] : международный сборник научных трудов. В 2 ч. Часть 2 / под общ. ред. М.И. Лукьяновой, Е.А. Лодатко. – Черкассy-Ульяновск : УИПКПРО, 2014. – С.86-99 – ISBN 978-5-7432-0749-7
3. Якубовська С.С. Емоційний інтелект як складова успіху управлінської діяльності майбутніх фахівців // Нова педагогічна думка. – 2009. – Спецвипуск № 2, грудень. – С. 304-312.
4. Якубовська С.С. Психологія управління: Навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2010. – 360 с.

УДК 37.01: 331

Стадник В. С.,
студент УНЗ, з-71, м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ІКТ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ДНЗ

Управління сучасним навчальним закладом передбачає розвиток та активне функціонування широкого спектра управлінських умінь керівника, управлінський потенціал якого є провідною умовою досягнення нового, більш високого рівня функціонування ДНЗ.

Специфіка управлінських умінь керівника дошкільного навчального закладу зумовлюється, по-перше, вимогами, які висуває перед ним діяльність з управління, що визначаються відповідним професійним рівнем та особистісними якостями, а по-друге, особливостями ДНЗ як освітньої установи, що характеризується специфікою функціонування, об'єктом управління та результатами діяльності.

Сьогодення вимагає від керівника ДНЗ не лише виконання ролі менеджера-організатора, але й вияву здатностей професіонала-педагога, який передбачає результати педагогічної діяльності, усвідомлює унікальність мети і, водночас, велику складність її досягнення та відповідальність за свою роботу. Отже, у сучасних умовах керівник ДНЗ має володіти і виявляти високий рівень управлінської компетентності.

Вимогою часу стало вільне володіння керівником програмними засобами технологій оброблення тексту та числової інформації, серед яких найпоширенішими є текстовий процесор Word та програма для роботи з електронними таблицями Excel офісного пакету Microsoft Office; опанування мультимедійних технологій. Для створення мультимедійних презентацій, що

стануть у нагоді для супроводу виступів керівника, представлення закладу, широко використовується PowerPoint офісного пакету Microsoft.

У сучасних умовах інформатизації освіти на підтримку діяльності ДНЗ та з метою сприяння розширенню мережі інформаційних ресурсів для формування єдиного інформаційного середовища системи дошкільної освіти спрямована низка нормативних документів, серед яких Указ Президента України від 30.09.2010 № 926 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» [2], наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 05.10.2011 №1152 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу на кращий Інтернет-сайт дошкільного навчального закладу» [1], Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 629 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року» [3] тощо. Нині існують потреби впровадження в освітній процес дошкільних навчальних закладів сучасних освітніх технологій, зокрема проведення їх комп'ютеризації з підключенням до Інтернету; створення інформаційно-методичних комплектів (електронних посібників, віртуальних лабораторій, електронних баз, освітніх порталів тощо) та забезпечення умов для їх використання у системі дошкільної освіти; розроблення та запровадження медіа-освіти; створення інформаційних дошкільних програм, зокрема «Електронної пошти для батьків» тощо, що визначено в Державній цільовій програмі розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року [3] як пріоритетні завдання на 2011-2017 роки.

Реалізація цих завдань найближчим часом дозволить ефективно використовувати всі можливості ІКТ. Мається на увазі проведення нарад, семінарів, науково-практичних конференцій, методичних об'єднань, колективних «мозкових штурмів», організація обміну знаннями, ідеями та досвідом, обговорення поточних і термінових питань, прийняття важливих управлінських в он-лайн режимі як відеомостів, відеоконференцій чи вебінарів. Проведення багатоточкових відео-конференцій дозволяє одночасно бачити і чути всіх колег, демонструвати їм презентації, документи та будь-які інші робочі матеріали.

Найсучаснішим засобом організації освітнього процесу, педагогічного спілкування, підвищення фахового рівня освітян є телекомунікаційна технологія Веб 2.0. Соціальні сервіси Веб 2.0, найбільш поширеніші з яких – пошукові

системи Yandex, Google, Rambler; соціальні мережі Facebook, освітній портал «Класна оцінка», поштова система Ukr.net; платформа для блогів LiveJournal; Вікіпедія; сервіс відео-хостингу YouTube – друге покоління мережних сервісів Інтернету – надають можливість користувачам спільно створювати та використовувати в мережі інформаційні ресурси, а також обмінюватися знайденою або створеною інформацією.

Запорукою успіху соціальних сервісів технології Веб 2.0 є відкритість інформаційного наповнення, оперативність доступу і розміщення, незалежність від індивідуального графіка включення учасників у процес комунікацій під час спільної роботи.

Вирішенню завдань створення і розвитку Інтернет-середовища ДНЗ, системи дошкільної освіти міського, обласного рівнів; формування і вдосконалення інформаційно-комунікаційних компетентностей адміністративно-педагогічного складу працівників ДНЗ; сприяння використанню Інтернет-ресурсів в управлінській, навчально-методичній, освітній діяльності, роботі з батьками вихованців ДНЗ, громадськістю сприяє Всеукраїнський конкурс на кращий Інтернет-сайт ДНЗ, заснований Міністерством освіти і науки України.

Наявність у ДНЗ власного сайту в мережі Інтернет із добре продуманою структурою не лише надає можливість батькам оперативно отримувати інформацію про функціонування закладу, методи збереження здоров'я дітей, їх безпеку, правила поведінки дитини в сім'ї і в суспільстві, корисні поради з навчання і виховання дошкільників, а уможливорює залучення громадськості до вирішення нагальних проблем закладу щодо надання вихованцям якісної дошкільної освіти.

Отже, використання ІКТ в управлінській діяльності ДНЗ може здійснюватися за такими напрямками:

1. Електронна реєстрація дітей в ДНЗ.

2. Робота в освітній мережі «Курс: ДНЗ».
3. Опрацювання нормативно-правової документації шляхом використання Інтернет.
4. Робота з документацією (звіти, інформація в різні органи, накази, довідки тощо).
5. Створення бази даних працівників ДНЗ, дітей та батьків.
6. Робота з програмним засобом «Організація харчування в ДНЗ».
7. Співпраця з дошкільними закладами інших міст України.
8. Участь у форумах, чатах, конференціях.
9. Створення портфоліо педагогічних працівників;
10. Робота з програмним засобом «Атестація педагогічних працівників».
11. Оформлення внутрішнього контролю за службами в електронному вигляді.

Список літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 629 від 13.04.2011 р. "Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/629-2011-p
2. Указ Президента України від 30.09.2010 № 926 "Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні"[Електронний ресурс]. – Режим доступу: dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/38941
3. https://www.google.com.ua/search?safe=active&ei=1Pu8Wt7wJcXXwQL7nZWYCYQ&q=2.%09%D0%A3%D0%BA%D0%B0%D0%B7+%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0+%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8+%D0%B2%D1%96%D0%B4+30.09.2010+%E2%84%96+926+%22%D0%9F%D1%80%D0%BE+%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8+%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE+%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zGZXWsh_d18J:dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/38941+&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 05.10.2011 №1152 "Про проведення Всеукраїнського конкурсу на кращий Інтернет-сайт дошкільного навчального закладу"[Електронний ресурс]. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS17534.html

УДК 37.01

Сурду І. С.,
студентка ПВШ-51,м
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)
Науковий керівник
Якубовська С. С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування, (м. Рівне)

ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Центральна магістраль гуманізації в процесі психолого-педагогічної підготовки магістрів технічного вищого навчального закладу має проходити через зміст освіти: від фізики і математики та інших природничо-технічних (інженерних, технологічних) дисциплін — до філософії, педагогіки, психології, соціології, правознавства, до всієї гуманітарної складової системи освіти у вузькому значенні цього поняття.

В умовах значних змін в освітній галузі особливого значення набуває професійна компетентність сучасного педагога, переорієнтація його мислення на усвідомлення сучасних вимог до педагогічної діяльності. Здатність педагога відповідати цим вимогам, на думку С.О. Сисоєвої, має глибоко суб'єктивний характер і тісно пов'язана з особистісними якостями самого педагога, які мають відповідати новим вимогам до професійної діяльності, а саме [4, с.14]:

- вміння, адаптувавшись до реалій сьогодення, відчутти принципово нову аудиторію в навчальному закладі – бути готовим до діалогу зі студентами;
- постійне самовдосконалення і саморозвиток власної особистості.

Розвиток і самореалізація викладача вищого навчального закладу залежить від його діяльності з досягненням вершин професіоналізму в акмеологічному: професіоналізму особистості, професіоналізму діяльності, нормативності діяльності і поведінки та продуктивної «Я-Концепції».

Тому в процесі формування і розвитку особистості викладача вищого технічного навчального закладу відповідно до сучасних вимог особливу увагу необхідно приділити таким структурним компонентам особистості майбутнього педагога, як педагогічні здібності та Я-концепція, тому що без самосвідомості як «ядра» особистості неможливе ніяке уявлення про структуру особистості викладача вищої школи [3, с.439].

Практика свідчить, що недооцінка ролі та особливостей «Я-концепції» майбутнього викладача вищого технічного навчального закладу призводить до суттєвих вад у його навчально-професійній діяльності, оскільки не забезпечуються соціально-психологічні умови актуалізації творчого потенціалу майбутнього фахівця, стимулювання його професійного становлення та особистісного зростання.

Позитивна «Я – концепція» майбутнього педагога характеризується такими емпіричними показниками: висока когнітивна складність і диференційованість «Образу-Я»; професійно-рольова ідентифікація («Я – майбутній педагог», «Я – практикант» тощо); наявність власне особистісних компонентів у структурі уявлень про себе (любов до студентів, їх прийняття і розуміння, повага до іншого тощо); внутрішня цілісність і узгодженість між модальностями «Я – реальне», «Я – ідеальне», «Я – дзеркальне»; відносна стійкість, стабільність уявлень про себе як особистості і майбутнього педагога; переважання серед них моральних суджень і загальний позитивний їхній характер [1, с.230].

Майбутні педагоги з позитивною «Я-концепцією» відрізняються високою (здебільшого адекватною) самооцінкою педагогічних здібностей, особистісних якостей і наслідків своєї навчально-професійної діяльності; високим рівнем самоповаги та автосимпатії, самокритичністю (але в міру) [6, с.105].

Вони здебільшого очікують на позитивне ставлення до себе з боку авторитетних осіб, емоційно стійкі, з низьким рівнем особистісної і реактивної тривожності. Їм притаманна висока активізація вчинку самобачення, наявність позитивних мотивів навчально-професійного й особистісного самовдосконалення,

здатність до вольової дії щодо подолання вад власного «Я»; домінування інтернальних (внутрішніх) тенденцій локусу-контролю.

Людина з позитивною «Я – концепцією» відповідально усвідомлює свої потреби й намагається їх реалізувати, але робить це за власним бажанням, тому відчуває внутрішню свободу. У змісті «Образу-Я» наявні професійні якості і настанови, що свідчить про професійну спрямованість особистості студента та є важливою особистісно-психологічною передумовою професійної адаптації молодого викладача [5,с.403].

Професійно-рольова ідентифікація («Я – майбутній викладач», «Я – практикант» тощо) впливає на поведінковий складник «Я-концепції». «Я – викладач!» - це дає студентові відносно жорсткий стрижень і орієнтує його на необхідність підтвердити уявлення про професійно-орієнтоване власне «Я» [5,с.403].

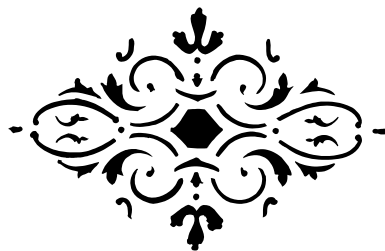
Отже, майбутні викладачі з позитивною «Я – концепцією» успішно оволодівають навичками самоосвіти, активні в навчанні, намагаються сформувати риси особистості, які притаманні професійній моделі викладача вищої школи.

Список літератури

1. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. - 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
2. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
3. Рибалка В.В. Психологічна структура особистості як основа систематизації професійно важливих якостей фахівців // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна/. – Київ: Видавництво «Віпол», 2000. – С. 432-452.
4. Сисоєва С.О. Освіта в сучасному світі // Освітологія — науковий напрям інтегрованого пізнання освіти: матер. Всеукр. наук. –практ. Конф., 15 груд. 2010 р./ МОН України, НАПН України, ГУОН КДМА, Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка та ін. / За заг. ред. Огнев'юка В.О. [редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, С.О.

Сисоєва, Г.С. Лозко]. - К.: Київ. Ун-т ім. Б.Грінченка, 2010. - С.10-15.

5. Якубовська С.С. Формування і розвиток особистості викладача вищого технічного навчального закладу в процесі психолого-педагогічної підготовки магістрів // Освіта регіону. – 2011. – № 3. – С. 400-403.
6. Якубовська С.С. Формування педагогічної компетенції як складової фахової моделі магістрів вищого технічного навчального закладу // Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті: Збірник наукових праць. – Рівне: НУВГП, 2011. – С. 102-110.

УДК 378:004.09

Юдко Є.М.,
студентка групи ПМ-51м
Національний університет водного
господарства та природокористування
Науковий керівник
Сокаль В. А.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІТ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Над цією темою вже працювали багато вчених. Серед них: Т. Ковалюк, О. Єфіменко, І. Хомишин, С. Гнатюк, С. Пермінова, Г. Проценко. Дослідження цієї галузі тривають постійно, адже інформаційні технології швидко розвиваються і завжди з'являється новизна. Перспективи ІТ освіти безмежні і в даній статті, ми розглянемо розвиток цього напрямку починаючи зі школи та завершуючи самоосвітою протягом усього життя.

За останні 10 років ІТ галузь стрімко розвивається, і Україні в цьому плані є чим пишатись. Зі швидким розвитком інформаційних технологій збільшується їх роль у сфері освіти. Наразі, ця галузь розвивається стабільно – середнє річне зростання становить близько 30%. У 2013 році Україна зайняла 1-е місце серед країн Центральної та Східної Європи за кількістю співробітників, що працюють в ІТ галузі. Наші програмісти є в усіх провідних компаніях світу, їх знають і цінують, тому охоче віддають проекти з розробки передових технологій в Україну. За оцінками експертів, в найближчі роки у світі буде створено понад 5 мільйонів нових робочих місць в ІТ галузі. Попит на програмістів в Україні сьогодні значно перевищує пропозицію, тому в них немає проблем з працевлаштуванням, а їх зарплати постійно зростають. А отже і зростатиме попит на комп'ютерні напрямки навчання.

Розвиток ІТ освіти – одне з першочергових питань для успішного розвитку держави в майбутньому та одне з ключових завдань діяльності. Напрямок інформаційних технологій не легкий, тому підготовка до нього має розпочинатися ще із школи. Та на даний час, ми дійсно стикаємося із проблемами рівня підготовки випускників шкіл та володіння сучасними технологіями викладачів ВУЗів, а це наступний важливий етап. В шкільній освіті необхідне поглиблене вивчення та вдосконалення фізико-математичної освіти. Спеціалізовані школи та гімназії з цим напрямком є основним фундаментом для формування ІТ професіоналів у майбутньому. Високий середній рівень знань випускників шкіл з математики, розуміння логіки, алгоритмів є необхідним для успішного розвитку ІТ сфери. На нашу думку, обов'язково має розроблятися та удосконалюватися відповідна програма щодо створення спеціалізованих фізико-математичних класів, для забезпечення підвищення рівня володіння дисциплінами, необхідними для опанування інформаційних технологій [1].

Щодо навчання у ВНЗ, то ми вважаємо, що на профільній кафедрі університету повинно бути третина викладачів, які надаватимуть фундаментальну підготовку студентам, а також у складі обов'язково повинні бути фахівці, які

досконало володіють сучасними технологіями та можуть показати застосування всіх прийомів практично. Також це дозволить різним студентам надати індивідуальну траєкторію навчання, адже ІТ спеціальності мають дуже великий розподіл ще на свої окремі галузі. Невід'ємним компонентом ІТ освіти має бути взаємодія кафедри та ІТ компаній – все найкраще пізнається на прикладах. А думка про можливе працевлаштування в майбутньому – це чудова додаткова мотивація до навчання. Але у вищих навчальних закладах теж є свої проблеми. Тут не вистачає сучасного обладнання, відсутні всі потрібні засоби навчання, ліцензоване програмне забезпечення.

ІТ галузь повинна займати високий щабель в державі, а держава має активно сприяти її розвитку, адже, навіть, якщо розвивати будь-яку іншу галузь, то без інформаційних технологій все ж таки не обійтись.

Ще варіантами навчання ІТ стають відкриті он-лайн курси і медіа-освіта. В сучасному житті це світові тренди, які теж розвиваються стрімко. Це одні з найпопулярніших засобів навчання. Така форма дає змогу спілкування студентів та викладачів, а також прийому іспитів в режимі он-лайн, не зважаючи на місце розташування. Дистанційне навчання активно розвивається у світовій освіті.

Використання Інтернету та сучасних технологій, дозволяють реалізувати принцип безперервної освіти. Сьогодні без широкого застосування дистанційного навчання навчальні заклади не можуть перемагати в конкурентній боротьбі на ринку освітніх послуг та забезпечувати підготовку кваліфікованих фахівців на сучасному рівні. Цьому сприяють і вище згадані проблеми: не повністю забезпечені комп'ютерні аудиторії, та нехватка всіх потрібних ресурсів.

У провідних університетах створюються лабораторії, в яких професійне навчання студентів здійснюють ІТ-фахівці відомих ІТ-компаній, що створює умови для відбору та працевлаштування студентів та реалізує концепцію поєднання традиційної глибокої всебічної освіти і вимог до фахівця з боку сучасного ІТ-ринку. Отримуючи диплом про вищу освіту, випускники можуть отримати ще й сертифікати від провідних світових виробників інформаційних і мережних технологій.

Найефективнішими напрямами співпраці університетів та ІТ-компаній, що підтримують оптимальний баланс між теоретичними знаннями і прикладними технологіями, можуть бути робота з професійними і сертифікаційними організаціями для просування інновацій у сфері освіти. В цьому сенсі важливу роль грають, зокрема, вендорські програми навчання, сертифікація викладачів і навчальних університетських курсів [2].

Основний принцип дистанційного навчання – це самостійне освоєння певного масиву знань і навичок за обраним курсом при використанні певних інформаційних технологій. Тому таке навчання обирають більш цілеспрямовані студенти, які розуміють для себе важливість освоєння інформації у певному напрямку.

Звичайно таке навчання має як переваги так і певні недоліки. А саме: можливість навчатися будь-де і будь-коли, безкоштовне або економніше навчання, в порівнянні з денним в університеті, постійний доступ до освітніх програм. Щодо недоліків, то тут ми стикаємося із само мотивацією та поглибленим навчанням, адже більшість курсів зосередженні на новачків, які бажають отримати базу знань, а також для більшого охоплення студентів. Також до недоліків он-лайн освіти відносимо складність оцінювання знань чи їх відсутність.

Отже, ми дослідили, що ІТ освіта дійсно безмежна і її навчання може тривати протягом усього життя: спочатку шкільна підготовка, далі ВНЗ, а далі є безліч курсів та дистанційна освіта, яка допомагає ознайомитися із всіма напрямками галузі. Так, наразі, Україна значно відстає від країн зарубіжжя, але вже видніються перші позитивні кроки у даному напрямі. І хоча ми маємо невисокий рівень комп'ютеризації суспільства, низьке освоєння навчальними закладами сіткових інформаційних технологій, наші програмісти все ж таки мають хорошу підготовку та працюють над світовими проектами. Отож, уявіть, що буде, коли ми зможемо налагодити досконале навчання та надати всі потрібні ресурси.

ІТ-фахівці – це чарівники, вони створюють те, чого ще не існує. Їхня робота – це різноманітні технології майбутнього, які роблять світ розумнішим, зручнішим і кращим. І ми повинні сприяти покращенню освіти в цьому напрямку, адже

перспективи розвитку дуже великі.

Список літератури

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
2. Ковалюк Т. Про розвиток ІТ-освіти України / Т. Ковалюк, О. Єфіменко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2011. – № 719: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – С. 293-297.-Бібліографія: назви. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12575/1/049_Kovaljuk_293_297_719.pdf

УДК 001.891

Цимбалюк І.М.,
канд. пед. наук, доцент Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У справі об'єднання людства на основі певних ціннісних підстав і цільових орієнтирів, безумовно, одним із пріоритетних чинників стає неперервна освіта. Неперервність виступає у сучасному культурно-освітньому контексті як ідея, принцип навчання, якість освітнього процесу, умова становлення людини [1, с.44].

За останні десятиліття кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. Сьогодні не можна за один раз, навіть за 5 або 6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Нині щорічно обновляється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань [3, с.9].

Для визначення поняття неперервної освіти використовується низка термінів.

У сучасній літературі можна зустріти такі стійкі сполучення: «освіта дорослих» (adult education); «продовжена освіта» (continuing education); «подальша освіта» (further education); «відновлювана освіта» (recurrent education) як освіта протягом всього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; «перманентна освіта» (permanent education); «освіта протягом життя» (lifelong education); «навчання протягом життя» (lifelong learning). У кожному з цих термінів зроблено акцент на певній стороні явища, але загальною є ідея довічної незавершеності освіти для дорослої людини [4, с.30].

Проблематику непервної освіти можна умовно розділити на дві основні сфери. Перша пов'язана з побудовою системи непервної освіти як частини соціальної практики (соціально-освітній аспект непервної освіти), друга – із процесом засвоєння людиною нового життєвого, соціального, професійного досвіду. Саме тому в другій половині 90-их років ХХ століття у сфері освіти дорослих було проголошено сполучення принципу безперервності освіти із принципом навчання протягом життя і формуванням суспільства знань. Тим самим зроблена спроба закріпити у суспільній свідомості розуміння взаємної відповідальності суспільства, держави й особистості за розвиток освітніх процесів [1, с.49].

Серед функцій непервної освіти виділяють: розвиваючу (задоволення духовних запитів особистості, потреб творчого зростання); компенсуючу (заповнення пробілів у базовій освіті); адаптивну (оперативна підготовка й перепідготовка в умовах мінливої виробничої й соціальної ситуації); інтегруючу в незнайомий культурний контекст; функцію ресоціалізації (повторної соціалізації) [3, с.10].

У змісті непервної освіти прийнято виділяти три основні значимі компоненти, пов'язані з навчанням дорослого населення: навчання грамотності в широкому сенсі, включаючи комп'ютерну, функціональну, соціальну та ін.; професійне навчання, що включає професійну підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації (job qualification); загальнокультурну додаткову освіту, не

пов'язану із трудовою діяльністю (life qualification) [1, с.107].

Освіта протягом життя в усьому світі й особливо в розвинених країнах стає усе більш важливою сферою освітніх послуг. На сьогодні існують наступні три основні форми освіти:

- формальна освіта – початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ВНЗ (аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників з вищою і середньою професійною освітою в інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки;
- неформальна освіта – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти дорослих, у лекторіях товариства «Знання», по телебаченню, на різних курсах інтенсивного навчання;
- інформальна освіта є загальним терміном для освіти за межами стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів в оточуючому культурно-освітньому середовищі; спілкування, читання, відвідування установ культури, подорожі, засоби масової інформації тощо. При цьому людина перетворює освітні потенціали суспільства в дієві чинники свого розвитку [4, с.64].

За цілями, що ставляться й реалізуються в системі неперервної освіти, її умовно можна поділити на три складові:

Перша складова системи неперервної освіти – додаткова професійна освіта – сприяє формуванню професійної основи кадрового потенціалу сучасної високотехнологічної економіки. Споживачами послуг даної частини системи неперервної освіти є соціально адаптована частина населення, яка отримує освіту послідовно на всіх її рівнях.

Друга частина системи освіти протягом життя забезпечує різноманітним групам населення можливість адаптуватися до мінливих умов життя. Ця підсистема передбачає освіту, спрямовану на адаптацію й реабілітацію соціальних і професійних груп, не здатних самостійно пристосуватися до швидкозмінного

соціального середовища. Крім того, до цієї підсистеми залучаються громадяни, що не мають в силу різних причин доступу до формальної системи професійної освіти, що створює для них загрозу десоціалізації.

Третя складова системи освіти дорослих забезпечує задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб громадян, наприклад, мовну підготовку, отримання психологічних, культурологічних та інших знань, комунікативних навичок, спеціальних умінь тощо.

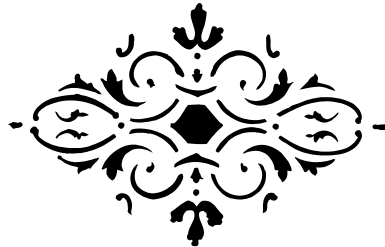
До формалізованих структур додаткової професійної освіти примикають різні неформальні структури (тренінгові групи, підготовка й перепідготовка на підприємствах тощо), які іноді діють на базі формалізованих структур, а нерідко утворюються неформально, як правило, на короткий термін. Також до цієї системи примикає відкрита освіта в різних її формах і дистанційне навчання.

На наш погляд, на особливу увагу заслуговує циклічна чотириступінчаста емпірична модель стилів навчання дорослих, розроблена Д.Колбом, що використовується нами у підвищенні кваліфікації вчителів. Зазначаємо, що модель стилів навчання Д.Колба, створена ним теорія емпіричного навчання визнана вченими, викладачами, менеджерами, інструкторами як така, що містить у собі фундаментальні ідеї, які пояснюють навчальну поведінку дорослої людини та надають допомогу в навчанні інших.

Список літератури

1. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах східної Європи (друга половина ХХ століття) : монографія / Т.М.Десятов. – К. : АртЕк, 2005. – 405 с.
2. Ковальова С. В. До питання про сутність поняття «дисемінація» у контексті освоєння педагогічного досвіду [Електронний ресурс] / С.В.Ковальова // Народна освіта. – 2011. – Випуск 1(13). – Режим доступу : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/13/statti/kovalova.htm>
3. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г.Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 304 с.

4. Модестов С.Ю. Цикл Дэвида Колба и теория поэтапного формирования умственных действий [Электронный ресурс] / С.Ю.Модестов. – Режим доступа : www.treko.ru/show_article_927.
5. Цимбалюк І.М. Підвищення професійної кваліфікації: розвиток творчих здібностей молодших школярів /І.М. Цимбалюк, К,: Професіонал. 2004. - 431 с.

СЕКЦІЯ 3

ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

УДК 373.5.091 (477)

Баліка Л. М.,
старший викладач
кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету

ПРОАКТИВНИЙ ПІДХІД ДО ДИСЦИПЛІНИ УЧНЯ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Реформування української школи відбувається згідно Законів «Про освіту» [4], «Про загальну середню освіту» [3], у яких регулюються основні засади нової освітньої системи, детально розкрито зміни, сутність нового Державного стандарту початкової освіти.

Згідно Концепції «Нова українська школа» учитель виступає насамперед менеджером, який планує, організовує та координує освітній процес. Метою вчителя-менеджера є створення класу, в якому діти почуваються безпечно та радісно, де кожний учень є успішним, де заохочуються та підтримуються гуманні моделі поведінки. Ефективне управління класом відбувається лише тоді, коли вчитель як ефективний менеджер створив середовище, що сприяє академічному та соціально-емоційному навчанню та допомагає уникнути проблем з поведінкою.

Згідно концепції нової української школи складовими ефективного управління класом є: облаштування комфортного фізичного середовища; налагодження турботливих дружніх взаємовідносин; розроблення правил та рутин; ефективний план уроку (тайм-менеджмент, чіткі та зрозумілі інструкції, моделювання, паузи для мозку та тіла); проактивний підхід до дисципліни (запобігання та реагування на порушення) [6].

Відтак, ключова мета сучасного вчителя як ефективного менеджера класу – формування дисциплінованого класу, у якому максимум часу йде на навчання, а не на налагодження дисципліни.

Зауважимо, що дисципліна – це суспільні відносини, які складаються з приводу дотримання соціальних і технічних норм, правил поведінки в сім'ї, організації, суспільстві, державі [1]. А проактивність згідно визначення «Вікіпедії» – це вибір особистістю власної реакції на ту чи іншу дію [5]. Таким чином, проактивний підхід до дисципліни – це запобігання правопорушенням, усунування причини та обставини, що можуть спонукати підлітків чинити протиправні дії.

Проблеми з поведінкою учнів традиційно умовно поділяють на незначні (гойдання на стільці, часті відволікання, викрикування в голос) та серйозні (бійки, цькування, залякування, агресивна неповага) порушення.

Онлайн-курс для вчителів початкової школи за концепцією нової української школи пропонує вчителю три принципи реагування на порушення учнем дисципліни: зберігати гідність своїх учнів; не переривати навчальний процес; розмовляти з дітьми тихо та спокійно [6].

Відповідно, при вирішенні проблем з незначними порушниками вчителі повинні дотримуватися певних стратегій, до яких відносяться: невербальні (подивитися в очі, покласти руку на плече), словесні (тиха, спокійна та серйозна розмова) реакції та логічні наслідки (ігнорування неправильної поведінки). У своїй роботі вчителю краще використовувати невербальні реакції, адже вони менше відволікають інших та не переривають освітній процес.

Проте ці стратегії не є ефективними при вирішенні хронічних порушень. Однією з ефективних стратегій вирішення таких порушень є модифікація поведінки, яка полягає в системному використанні позитивного підкріплення для зміцнення бажаної поведінки. Зауважимо, що позитивне підкріплення – це один з успішних виховних прийомів, за допомогою якого можна стимулювати той тип поведінки, який дорослі хочуть прищепити дитині. Відповідно, при використанні позитивного підкріплення забороняється у будь-якій формі підвищувати голос на дитину, ображати її, погрожувати, карати, соромити, принижувати або змушувати відчувати себе винною.

Позитивне підкріплення безпосередньо сприяє підвищенню ймовірності здійснення позитивного вчинку в майбутньому.

Онлайн-курс для вчителів початкової школи за концепцією нової української школи у модулі 2 пропонує вчителю додаток з конкретними методиками і прикладами невербальних і словесних реакцій у контексті реалізації проактивного підходу до дисципліни [2].

Отже, у вирішенні проблем з дисципліною у класі вчитель-менеджер повинен пам'ятати: у кожного порушення є причини, які важливо виявити та зрозуміти; кожне порушення індивідуальне, отже стратегії вирішення будуть різні. Також вчитель не повинен боятися робити помилки у вирішенні проблем з дисципліною, але повинен пам'ятати про гуманне ставлення до кожної дитини.

Список літератури

1. Дисципліна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :[https://uk.wikipedia.org/wiki/Дисципліна_\(поведінка\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Дисципліна_(поведінка))
2. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. Модуль 2. Організація класу. Проактивний підхід до дисципліни
https://drive.google.com/file/d/1AW94U0N_5R7I7hxMhTQQGrDtKIhIwlvL/view
3. Про загальну середню освіту : Закон України від 28.09.2017 № 651-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :zakon.rada.gov.ua/go/651-14
4. Про освіту : Закон України від 5.09.2017 № 38-39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/2145-19
5. Проактивність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Проактивність>
6. MON-EDERA-OSVITORIA: ST101 Онлайн-курс для вчителів початкової школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>

УДК: 371:658-057.212:316.7

Борей В. І.,
магістранткакафедри теорії і методики виховання,
Рівненський державний гуманітарний університет
Науковий керівник: к.п.н., доц. Гринькова Н.М.

СТРУКТУРА МОРАЛЬНОЇ ВИХОВАНOSTІ ПІДЛІТКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Наше суспільство знаходиться на порозі кризи, яка зумовлена зростанням бездуховності, насильства, злочинності, різким загостренням взаємовідносин між батьками та дітьми. Вирішити дану проблему можливо через створення оптимальних умов для покращення виховного впливу на підростаюче покоління.

Особливої уваги, на наш погляд, заслуговує моральне виховання дітей, в основі якого лежать принципи християнської моралі: любов до свого Творця, до ближнього, правда, справедливість, милосердя, доброта, працелюбність та інші.

У Закон України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», а також у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті зазначено, що одним із пріоритетних напрямів реформування виховної системи у сучасній школі є утвердження принципів загальнолюдської моралі [3;4;6]. Таким чином, бачимо, що саме моральне виховання займає одне з головних місць у виховній системі підростаючого покоління. Результатом виховної роботи педагога має стати моральна вихованість школярів.

Теоретичні основи моральної вихованості учнів, з'ясування її змісту та головних компонентів мають місце в працях І.Беха, Н.Гринькової, С.Максименка, О.Киричука, Г.Костюка, Б.Кобзара, Ю.Приходька, Ю.Руденка.

Зокрема, І.Бех зазначає, що моральну вихованість визначають сформованість моральних якостей, переконань [1, с.95].

Розробляються методологічні аспекти морального виховання (Т.Андрєєва, Д.Бех, О.Киричук та інші), досліджується його практична реалізація (В.Гаврилов, А.Донцов, В.Євдокимов).

Змістовну характеристику учнів підліткового віку в аспекті морального становлення знаходимо в працях І.Беха, Т.Грибодової, А.Зосимовського, Г.Іванової, Г.Костюка, Р.Павелківа та інших.

Активно обговорюється дана проблема на сторінках психолого-педагогічних журналів (І.Бех, О.Матвієнко, М.Іванчук, Т.Гризоглазова, В.Салко, Р.Павелків та інші). Всі вони з позиції теорії та практики розглядають особливості морального виховання дітей. Однак, слід зазначити, що більшість з названих науковців поглиблено досліджують один із аспектів морального виховання школярів.

Таким чином, проведений нами аналіз наукових досліджень та публікацій показав що, дана проблема знайшла висвітлення у багатьох джерелах: з'ясовано зміст та методологічні засади, визначено критерії та показники моральної вихованості дітей підліткового віку. Однак, надалі залишається невизначеним взаємозв'язок структурних компонентів моральної вихованості та особливостей їх формування у підлітків.

Одне з найважливіших місць у системі виховання підростаючих поколінь, як вже зазначалося, посідає моральне виховання, під яким розуміють планомірний, цілеспрямований процес організації та стимулювання різнобічної діяльності учнів, їх спілкування, спрямований на оволодіння школярами моральною культурою, яка визначає ставлення школярів до навколишнього світу [2, с.368].

Варто наголосити на тому, що науковці тлумачать зміст та завдання даного напрямку виховання по-різному, з чим, на нашу думку, і пов'язана розбіжність при визначенні основних складових моральної вихованості дітей підліткового віку.

Моральне виховання – це планомірний, цілеспрямований вплив на морально-емоційний розвиток людини через організацію умов, в яких формуються її духовна, емоційна, світоглядна сфери та поведінка відповідно до моралі суспільства і загальнолюдських морально-етичних цінностей.

В процесі морального виховання особливого значення набув особистісно-орієнтований підхід, коли в центрі виховного процесу знаходяться інтереси дитини, її потреби та можливості [1].

Необхідною умовою морального становлення особистості є системний підхід, який передбачає розгляд цілісного багаторівневого, ієрархічного, взаємозалежного, детермінованого відкритого процесу в його постійному розвитку й саморозвитку.

До найважливіших принципів морального виховання учнів належать: гуманізація та демократизація виховного процесу; самоактивність й саморегуляція; системність; комплексність й міждисциплінарна інтегрованість; наступність та безперервність; культуровідповідність; інтеркультурність.

Таким чином, моральна вихованість особистості передбачає сформованість таких компонентів: моральні знання, моральні переконання, моральні почуття, моральні цінності, моральна спрямованість поведінки, моральні звички, моральні якості, моральна свідомість та моральна культура [5, с.154].

Зокрема, процес засвоєння моральних знань дітьми підліткового віку головним чином залежить від навчання їх правильному сприйманню моральної ситуації, адекватної оцінці моральних вчинків, розумінню моральних мотивів. Разом з тим необхідно враховувати залежність між правильним розумінням моральної ситуації і вмінням школярів співпереживати, співчувати, тобто слід виховувати особистісне ставлення до тих чи інших моральних явищ, вчинків. Це, в свою чергу, є необхідною умовою виховання у дитини одного із важливих механізмів переконань – моральної потреби діяти відповідно до засвоєних моральних норм і принципів.

Моральні знання дітей підліткового віку виконують функцію регулятора моральної поведінки. Вони представлені на таких рівнях: уявлення (в яких відображені лише зовнішні ознаки предметів); поняття (в яких є лише істотні ознаки явищ).

Головною передумовою формування у дітей елементів моральних переконань є сформованість у них моральних почуттів. Моральні почуття – запити, оцінки, ставлення, спрямованість духовного розвитку особистості, які лише тоді стають компонентом моральних переконань особистості, коли вони виступають внутрішнім стимулом до моральної поведінки. Тому одним із головних завдань

виховної роботи в навчально-виховних закладах є виховання мотиваційної основи моральної поведінки.

Шляхом активного становлення системи цінностей у школярів виробляється стійка суспільна позиція особистості, яка формується на світоглядній основі, мотивах поведінки і виявляється як властивість особистості в різних умовах. Таку позицію ще називають спрямованістю моральної поведінки.

Школярам підліткам властива невідповідність між знаннями моральних норм і поведінкою. Це вікова особливість дитини, котра ще тільки вчиться орієнтуватися в розмаїтті життєвих ситуацій, зіставляти свої уявлення з дійсністю, реальними вчинками, конкретною поведінкою.

Однією із головних складових моральної вихованості учнів є розвиток їх моральної свідомості, формування якої перебуває в органічній єдності із змістом моральних знань, переконань, почуттів, цінностей, якостей і залежить від глибини оволодіння ними.

Важливою складовою моральної вихованості дітей підліткового віку є утвердження істин, норм, правил моральної культури у повсякденному житті.

Моральна культура – це засвоєння особистістю моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки.

Структуру моральної культури особистості складають знання, почуття, відношення, поведінка, світогляд. Тому змістом виховної діяльності педагога по становленню моральної культури учнів є формування у них системи моральних знань, почуттів, ставлень, поведінки.

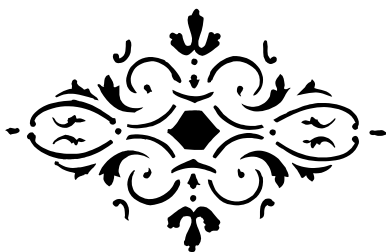
Формування моральної культури школярів здійснюється у різноманітних видах діяльності: навчальній, трудовій, громадській, особливо в таких її видах, де учні усвідомлюють необхідність надання допомоги слабшим, молодшим, хворим, а також старшим людям.

Отже, ми з'ясували, що структурними компонентами моральної вихованості молодших школярів є моральні знання, моральні переконання, моральні почуття, моральні цінності, моральна спрямованість поведінки, моральні звички, моральні

якості, моральна свідомість та моральна культура. Всі вони, безперечно, взаємопов'язані, оскільки, наприклад, моральні переконання формуються лише на основі засвоєних моральних знань, а моральні почуття є головною умовою для становлення моральної свідомості у дітей.

Список літератури

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В.Огороднійчук. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]: постанова Верховної Ради України від 05.10.2017 №2145-VIII. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
4. Інноватика у вихованні: теоретико-прикладні аспекти : монографія / за наук. ред. О. Б. Петренко. – Рівне: Олег Зень, 2017. – 365 с.
5. Концепція “Нова українська школа” [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2001. – 11 – 18 липня. – С. 2-6.

УДК 378.026

Боровець О.В.,
к. пед. н., доцент, Рівненський державний
гуманітарний університет, м. Рівне

РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ДИДАКТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Українське суспільство XXI століття потребує якісно нових характеристик освітньої системи, спрямованих на формування компетентного, креативного,

ініціативного фахівця, здатного до самоаналізу та самовдосконалення. На сучасному етапі розвитку освіти визначаються основні концептуальні засади та інструменти оновлення змісту, принципів, форм та засобів підготовки здобувачів вищої освіти, що передбачає реалізацію нових підходів до організації дидактичного процесу у вищій школі.

Актуальними нині є вивчення та впровадження діяльнісного підходу як провідного в умовах реформування системи освіти, оскільки він характеризується створенням умов для активної пізнавальної діяльності студентів з метою формування їх професійної компетентності. Сучасні наукові дослідження сутності та засобів реалізації діяльнісного підходу базуються на працях К. Альбуханової-Славської, О. Леонтєва, А. Реана, С. Рубінштейна та інших. Означеній проблемі присвятили роботи Г. Атанов, В. Лозова, В. Сериков, Б. Сусь, І. Якиманська та інші автори, які вивчали шляхи удосконалення процесу навчання та організації активної пізнавальної діяльності. Діяльнісний підхід як спосіб підвищення ефективності дидактичного процесу у вищій школі розглядається О. Бабенко, М. Левіною, В. Семиченко, Т. Тихоною та іншими.

Сутність діяльнісного підходу до організації процесу навчання у сучасних наукових дослідженнях визначається як спрямованість на ефективне розкриття навчальних можливостей та багатогранності особистості, на її самореалізацію, оволодіння компетентностями через активну пізнавальну діяльність. У працях О. Леонтєва, С. Рубінштейна діяльність розглядається як джерело і фактор формування свідомості та розвитку властивостей особистості. Принцип «поза діяльністю немає розвитку» є визначальним у процесі професійної підготовки сучасного фахівця [3, с. 199]. Діяльнісний підхід передбачає таку організацію дидактичного процесу у вищій школі, за якої здобувачі вищої освіти включаються у активну, продуктивну, максимально самостійну навчальну діяльність. Реалізація цього підходу, як наголошують Б. Сусь та М. Шут, забезпечує оволодіння дієвими знаннями, які є основою компетентності [4].

Діяльнісний підхід до організації професійної підготовки майбутніх фахівців створює умови для виявлення ініціативи та творчості, зміщує акцент з репродуктивних на дослідницькі методи навчання, активізує здатність студентів міркувати, спостерігати, аналізувати, узагальнювати, виділяти головне, шукати необхідну інформацію з різних джерел, аргументувати та доводити власну думку, застосовувати знання у типових і нетипових ситуаціях. Реалізація цього підходу у процесі підготовки фахівців є не тільки продуктивною формою організації процесу навчання, але і предметом вивчення засобів майбутньої професійної діяльності.

Аналіз науково-методичної літератури та досвід викладацької роботи дозволяють стверджувати, що ефективними засобами реалізації діяльнісного підходу у дидактичному процесі вищої школи є технології проблемного, проектного, інтерактивного навчання [1; 2]. В основі проблемного навчання лежить організація педагогом самостійної пошукової діяльності учнів (студентів) з метою розв'язання навчальних проблем, під час якої формуються знання, уміння, навички, розвиваються здібності, ерудиція, творче мислення, мотивація. Проектна діяльність – це конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на вирішення завдання й досягнення кінцевого результату у процесі цілепокладання, планування і здійснення проекту; сприяє розвитку пізнавальних навичок, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, узагальнювати та інтегрувати знання, що отримані з різних джерел. Інтерактивна технологія передбачає створення умов для постійної, активної, результативної взаємодії всіх учасників дидактичного процесу у формі співнавчання та взаємонавчання, коли кожен учасник відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [2, с. 73].

Реалізація діяльнісного підходу у дидактичному процесі вищої школи спрямовується на формування активної особистості майбутнього фахівця, що зумовлює переосмислення і зміни ролей викладача та студента. Пріоритетною стратегією міжособистісної взаємодії стає партнерська, діалогічна, яка забезпечує рівність позицій усіх суб'єктів процесу навчання [3, с. 211]. При цьому викладач

сприймає студента як індивідуальність, сприяє його саморозвитку, а студент поважає викладача і вбачає у ньому авторитетну особу. Важливим елементом ефективної організації діалогічної взаємодії є вміння педагога слухати і чути, виокремлювати у роботі студента раціональне зерно та надавати йому належної емоційної і когнітивної ваги. Викладач виконує функції координатора, консультанта, рівноправного учасника групи. Він створює умови для прояву ініціативи студентами, надає можливість вибору видів, форм, засобів навчальної діяльності, за потреби допомагає порадами, рекомендаціями, підтримує впевненість студентів у їхніх навчальних здібностях.

Необхідною умовою реалізації діяльнісного підходу є врахування особистісних якостей, рівня мотивації, суб'єктивного досвіду студента. У процесі навчання

змінюється мотивація пізнавальної діяльності: провідними стають пізнавально-спонукальні (інтелектуальні) мотиви. Інтерес до навчання виникає і розгортається під час розумової праці, пов'язаної з вирішенням проблемного завдання або сукупності завдань. На цих засадах виникає внутрішня зацікавленість, що перетворюється у чинник активізації дидактичного процесу та ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає людину розвивати свої здібності та можливості. Активна творча діяльність у процесі професійної підготовки сприяє формуванню важливих умінь майбутніх фахівців: критично мислити, моделювати ситуації, працювати в команді, приймати самостійні рішення, орієнтуватися у широкому інформаційному просторі, обирати оптимальні способи і засоби виконання завдань, аналізувати і оцінювати результати власної роботи тощо.

Таким чином, діяльнісний підхід у дидактичному процесі вищої школи впроваджується засобами інноваційних технологій, поєднанням різноманітних прийомів активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, організацією ефективної діалогічної взаємодії між педагогом та студентами. Реалізація цього підходу забезпечує формування соціально активної, професійно компетентної особистості, конкурентоздатного фахівця, готового до життя і праці в умовах інформаційного суспільства.

Список літератури

1. Бабенко О. Діяльнісний підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів / О. Бабенко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки РДГУ. – Випуск 12 (55). – Частина 1. – Рівне: РДГУ, 2015. – С. 146-154.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 176 с.
3. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навчальний посібник / Л. Кондрашова, О. Пермяков, Н. Зеленкова, Г. Лаврешина. – К.: Знання, 2006. – 252 с.
4. Сусь Б. Діяльнісний підхід як ефективний спосіб забезпечення дієвості знань / Б. Сусь, М. Шут // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2007. – № 4. – С. 5-8.

УДК 37 : 061. 2. – 053.5/.6

Будкевич О. В.,
здобувач в.о. V курсу педагогічного факультету
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ УЧНЯ ЯК СКЛАДОВА ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Відповідно до Концепції Нової української школи однією із ключових компетентностей освіти є екологічна грамотність і здорове життя.

Заняття фізичною культурою у закладі середньої освіти є одним із шляхів формування зазначеної компетентності, оскільки сприяють зміцненню здоров'я, підвищенню рухової активності, працездатності та зниженню стомлюваності дитини. Формування в учнів стійкої мотивації щодо збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовленості є ключовими завданнями навчального предмета «Фізична культура».

Відтак, вважаємо за необхідне розглянути варіативність тлумачень поняття «фізична підготовленість» у довідкових джерелах та літературі з проблем фізичної культури та спорту.

Так, у вільній енциклопедії «Вікіпедія» фізична підготовленість розглядається як «рівень функціональних можливостей різних систем організму (серцево-судинної, дихальної, опорно-рухової) і розвитку основних якостей (сили, витривалості, швидкості, спритності, гнучкості)» [1], а її оцінка здійснюється за результатами тестування.

У словнику-довіднику із психомоторики представлено таке трактування терміну: «Фізична підготовленість – результат фізичної підготовки, що виражається певним рівнем розвитку фізичних якостей, придбанням рухових навичок і умінь, необхідних для успішного виконання тієї чи іншої діяльності [2].

На думку доктора педагогічних наук, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, професора С. Присяжнюка, «фізична підготовленість – це показник розвитку основних рухових якостей та навичок, результат фізичної підготовки» [4]. Він зазначає, що «у практиці фізичного виховання фізичну підготовленість поділяють на загальну та спеціальну. Загальна фізична підготовленість характеризує рівень розвитку основних фізичних якостей і навичок, необхідних в усіх видах життєдіяльності людини (сили, витривалості, швидкості, гнучкості, спритності тощо). Спеціальна фізична підготовленість характеризує рівень розвитку фізичних та спеціальних якостей, які необхідні під час виконання спеціальної і конкретної рухової діяльності (професійній, спортивній тощо)»[там само].

У колективній монографії за науковою редакцією доктора наук, професора А. Цьося «Педагогічна діагностика в системі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів» зазначено, що рівень фізичної підготовленості людини тісно пов'язаний з рівнем функціонування систем організму, станом здоров'я та інтегративним показником фізичної активності людини [3]. Добираючи спеціальні вправи – тести, можна визначити рівень функціонування окремих систем організму, від яких безпосередньо залежить

результат у фізичній вправі. А під час застосування відповідних вправ в оздоровчих і тренувальних заняттях можна цілеспрямовано впливати на стимуляцію окремих систем, підвищуючи їх рівень функціонування, отже, і рівень здоров'я [там само, с. 112].

Таким чином, здебільшого фізичну підготовленість вчені розглядають як складний комплекс генетичних задатків (адаптаційних потенціалів багатьох фізіологічних систем) та набутих якостей і навичок (реалізованих адаптивних можливостей). Відтак, існують два підходи до тестування здібностей школярів: психолого-педагогічний (використовуються тестування для отримання певного результату з метою характеристики рухових якостей) та медико-біологічний (враховують не лише кількісний результат тестування, але й його «фізіологічну або біохімічну вартість»).

Слід згадати, що проблема фізичної підготовленості та її оцінювання була предметом досліджень та дискусій ще у радянські часи (Є.Бондаревський, З. Кузнєцова, В. Осадчук, Я. Розенфельд та ін.), де орієнтиром був комплекс ГПО. Зокрема, у статті доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН СРСР П. Рудика «Показатели физической подготовленности школьников», опублікованій за результатами наукових досліджень, обґрунтована така система показників фізичної підготовленості учнів: ступінь освоєння основних життєво важливих рухових умінь (дій), передбачених програмою; виконання школярем навчальних нормативів за матеріалами програми та особисті досягнення в обраному виді спорту; рівень фізичного розвитку; психологічні показники фізичної підготовленості» [7].

Аналіз сучасних досліджень (І. Боднар, Т. Бондар, Ю. Петришин, М. Зубаль, С. Фірсін та ін.) дав змогу зробити такий висновок. Нормативи рівня фізичної підготовленості є одним із важливих стимулів мотивування дітей до занять фізичною культурою. Тому вони повинні сприяти розвитку фізичних якостей школярів; інформувати про вихідний рівень розвитку їхніх фізичних якостей, про вихідний рівень їхнього здоров'я; формувати в школярів уміння та навички контролю й самоконтролю для визначення рівня своєї фізичної підготовленості;

стимулювати і мотивувати школярів до подальшого підвищення фізичної підготовленості.

Суспільно-політичні та соціально-економічні зміни у суспільстві, кризова ситуація фізичної підготовленості населення згідно зі статистичними даними, прийняття Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури на період до 2020 року (2015), Концепції Нової української школи (2016 р.) та ін., зумовили перегляд підходу до оцінювання та змісту нормативів для визначення рівнів фізичної підготовленості різних груп населення. Відтак, було прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2015р. №1045 про «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України [5]. Згодом було підготовлено наказ Міністерства молоді та спорту від 15.12.2016р. № 4665 «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» [6], у якому передбачено тести на витривалість, силу, швидкість, спритність та гнучкість відповідно до статевих та вікових особливостей учнів.

Отже, аналіз літератури та інформаційних джерел з проблеми дослідження дав змогу констатувати, що більшість авторів вважають фізичну підготовленість важливою характеристикою здоров'я, інтегративним показником фізичної активності людини, оскільки її рівень об'єктивно відображає морфофункціональний стан організму, який визначає потенціал здоров'я особистості, і визначають за рівнем розвитку фізичних якостей особистості.

Список літератури

1. Википедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5.
2. Дудьев В.П. Психомоторика: словарь-справочник. М. : Владос, 2008. 366 с.
3. Педагогічна діагностика в системі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів : кол. моногр. / наук. ред. й упоряд. проф. А.В.Цьось. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 240 с.

- 4 Присяжнюк С.І. Фізичне виховання. Теоретичний розділ: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 192 с.
- 5 Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України: Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2015р. №1045. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1045-2015-%D0%BF>.
- 6 Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України: Наказ Міністерства молоді та спорту від 15.12.2016р. № 4665. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0195-17#n15>.
- 7 Рудик П. Показатели физической подготовленности школьников. Физ. культура в шк. 1967. № 6. С. 6–7.

УДК 37.02:613.9–053.5

Бухальська С. О.,
студентка ПВШ з-61 м групи
напряму підготовки 8.0101021
Педагогіка вищої школи
Національного університету
водного господарства та природокористування (м.Рівне)
Науковий керівник – Кристопчук Т.Є.,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування (м. Рівне)

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Нова філософія освіти утверджує погляд на людину – особистість як найвищу цінність суспільства. За таких умов освіта ХХІ століття спрямовується на «Людиноцентризм», а саме ґрунтується на принципах сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу;

створення умов для освіти протягом життя; доступності та наступності процесу здобуття вищої освіти [3].

За таких умов висуваються особливі вимоги до створення освітнього середовища для розвитку особистості, а саме – забезпечення об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні. Водночас, освітнє середовище можна окреслити як систему умов існування, формування та діяльності особистості в процесі засвоєння нею певної системи наукових знань, практичних умінь і навичок; або як систему умов виховання і навчання особистості [5, с.234].

Тому важливим, на нашу думку, є створення педагогічних та медико-соціальних умов в освітньому середовищі для доступу кожної людини щодо здобуття освіти, виховання цінностей, розвитку професійних і життєвих компетентностей, що забезпечують формування довершеної особистості на засадах дотримання і поширення здорового способу життя.

Поняття «особистість» використовують у наукових джерелах філософії, історії, правознавства, педагогіки, психології, медицини. Вважають, що формування особистості починається з моменту народження та є складним, тривалим, суперечливим процесом упродовж усього життя людини. Слід підкреслити, що лише серед людей та за умов нормального індивідуального розвитку людського організму, здорового способу життя, навчання та виховання індивід стає особистістю.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження не заперечують біологічну основу розвитку особистості, а саме спадкові анатомо-фізіологічні ознаки та стан здоров'я, під яким розуміють природну, абсолютно життєву цінність, яка займає верхній ступінь на ієрархічній градації цінностей і пріоритетів, а також у системі таких категорій людського буття, як інтереси, ідеали, гармонія, краса, сенс життя. Варто зазначити, що про цінність здоров'я людини та про необхідність його збереження окреслено в державних документах, зокрема: Державній стратегії

«Здоров'я для всіх у XXI столітті», Концепції розвитку галузі охорони здоров'я і положеннях Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації», Програмі ВООЗ «Здоров'я – 2020».

Складовою гармонійного розвитку особистості є збереження та зміцнення здоров'я людини, виховання санітарно-гігієнічної культури, дотримання здорового способу життя. Необхідно пам'ятати, що без міцного здоров'я людина втрачає працездатність.

У процесі розвитку людини, тобто удосконалення її функцій та якостей, що стосуються духовної, психічної, біологічної та соціальної сфер життєдіяльності формуються ті психічні та фізичні особливості, які утворюють її індивідуальність – синтез тих зовнішніх та внутрішніх особливостей особистості, які забезпечують її оригінальність і самобутність [1].

Педагогічна практика показує, що здоров'язбережувальні технології як педагогічні технології навчання, виховання й розвитку ґрунтуються на вікових особливостях пізнавальної діяльності дітей, учнів, студентів, дорослих; навчанні на оптимальному рівні складності; варіативності освітніх форм і методів; оптимальному поєднанні рухових і статичних навантажень; навчанні за оптимальної кількості в групах; доцільності й не перенасиченості використання наочності й поєднання різних форм надання інформації; створенні емоційно сприятливої атмосфери; формуванні позитивної мотивації до навчання, виховання й розвитку; пропагуванні здорового способу життя.

Здоров'язбережувальні технології В.Єфімова розглядає як технології, які забезпечують цілеспрямовану діяльність усіх суб'єктів педагогічного процесу в освітній установі з метою розв'язання завдань здоров'язбереження в системі освіти [2, с. 133].

Доцільним, на нашу думку, є поділ здоров'язбережувальних технологій на групи за Н. Смірновим, зокрема: *медико-гігієнічні* – спрямовані на забезпечення першої домедичної допомоги та профілактики; контроль за належними гігієнічними умовами освітнього середовища; проведення щеплень, надання консультативної та невідкладної допомоги у медичному кабінеті освітнього

закладу; моніторинг динаміки здоров'я школярів, студентів; профілактичні заходи напередодні епідемій (наприклад, грипу); створення в закладі стоматологічного, фізіотерапевтичного й інших медичних кабінетів; контроль проведення занять з лікувальної фізичної культури, організація фітобарів; *фізкультурно-оздоровчих* – спрямованих на фізичний розвиток та оздоровлення учнів, студентів, які реалізуються на заняттях фізичної культури та фізичного виховання, спортивних секцій; *екологічних* – спрямованих на створення природних, екологічно оптимальних умов життя та діяльності людини, гармонійних відносин із природою; *технологій забезпечення безпеки життєдіяльності* – спрямованих на збереження життя й забезпечуються завдяки вивченню дисциплін «Основи безпеки життєдіяльності», «Безпека життєдіяльності людини», «Основи охорони праці»; *здоров'язбережувальні освітні технології* [4, с. 17].

Серед здоров'язбережувальних освітніх технологій виділяють *організаційно-педагогічні* – визначають структуру освітнього процесу з урахуванням запобігання негативних явищ: гіподинамії, перевтоми, зниження якості зору, інших дезадаптаційних станів; *психолого-педагогічні технології* – забезпечують психолого-педагогічний супровід суб'єктів освітнього процесу; *навчально-виховні* – сприяють реалізації програм і проектів формування культури здоров'я, розвитку мотивації до здорового способу життя, попередження шкідливих звичок тощо.

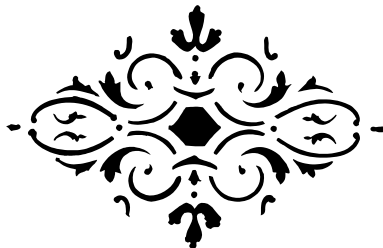
Формування компетентного ставлення до власного здоров'я особистості неможливе без реалізації фізичної, соціальної, психічної та духовної складових здоров'я. Так реалізація фізичної складової здійснюється через оздоровчу рухову діяльність (гімнастичні вправи, оздоровчий біг); запобігання гіподинамії; контроль за поставою; використання вправ щодо профілактики сколіозу; виконання дихальних вправ та гімнастики для очей; дотримання правил раціонального харчування, режиму праці та відпочинку. Соціальна складова здоров'я реалізується через використання форм і засобів навчання, які мотивують до набуття знань, практичних умінь і навичок, особистісних характеристик щодо власного здоров'я; створення умов для самовираження; ініціацію різноманітних видів діяльності тощо. Реалізація психічної складової здійснюється в умовах

сприятливого психологічного клімату в освітньому середовищі; рефлексії; арт-терапії, через набуття соціально-психологічних особливостей, таких як принципи, позиції, установки, ціннісні орієнтації, потреби, мотиви й інтереси. Духовна складова здоров'я забезпечується здатністю особистості відчувати й сприймати прекрасне в житті, природі, мистецтві, літературі; розрізняти зло і добро; усвідомлювати та керуватись життєвими цінностями.

Таким чином, формування особистості засобами здоров'язбережувальних технологій неможливе без свідомого ставлення людини до власного здоров'я, визначення його цінності та потребує обов'язкового поєднання ціннісно-мотиваційного та інформаційного компонентів знань, практичних умінь і навичок, поведінкових та особистісних характеристик, зумовлених усіма складовими здоров'я; виховання почуття відповідальності за збереження й зміцнення власного здоров'я; дотримання здорового способу життя.

Список літератури

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Дрогобич: Коло, 2006. – 326 с.
2. Єфімова В.М. Здоров'язбережувальні технології в системі підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін / В.М. Єфімова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського, 2011, Вип. 1.33. – С.131-134.
3. Закон України Про вищу освіту / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Смирнов Н.К. Здоровьесберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе / Н.К. Смирнов. – [2-е изд.]. – М.: АРКТИ, 2006. – 320 с.
5. Усатенко В.М. Управління розвитком організаційної культури загальноосвітнього навчального закладу як фактор ефективного освітнього середовища / В.М. Усатенко // Центрально-український державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка «Наукові записки. Серія: Педагогічні науки», 2016. – №133. – С. 233-236.

УДК 378.124

Гринькова Н.М.,
доцент кафедри теорії і методики виховання,
Рівненський державний гуманітарний університет

МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В СТРУКТУРІ ОСОБИСТОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тенденція входження нашої країни в сучасну модель розвитку Європи передбачає підготовку нової генерації компетентних спеціалістів, професіоналів, здатних враховувати світові запити та швидко реагувати на зміни в освітньому середовищі.

В цих умовах підготовка висококваліфікованих педагогів набуває особливого значення, оскільки трансформації українського суспільства, спричинені складними внутрішніми політичними і соціально-економічними умовами, в кінцевому результаті зумовлюють зміну пріоритетів у підготовці фахівців усіх галузей, у тому числі, освітньої. Окреслена проблема водночас актуалізована у відповідних нормативно-правових документах: Законі України «Про освіту» [2], Концепції «Нова українська школа» [3] та ін.

Проведений аналіз наукових досліджень та публікацій дає змогу констатувати багатоаспектність презентованої проблеми. Так, змістовну характеристику основних вимог до сучасного педагога в структурі його особистої професійної готовності на основі компетентнісного підходу знаходимо в працях Л. Безгласної, І. Титаренко, В. Демиденко, В. Перепелиці. Спроектовано різні моделі компетентності: діяльнісна (Н. Кузьміна, А. Маркова), особистісна (Л. Мітіна), ситуаційна (Дж. Равен); обґрунтовано методичний аспект підготовки вчителів до виховної роботи в контексті морального становлення особистості школяра (О. Худяков).

Характеристика процесу формування професійної компетентності здійснена в працях С.Алієва, Н.Болтенкова, Т.Колупаєвої, О.Заславської. У роботах Ю.Бугана, К.Старченко, О.Козакова, Ю.Мальованого, А.Розенберга проаналізовано діагностичні підходи до визначення рівня компетентності педагога.

Професійне становлення, розвиток і процес самовдосконалення особистості, як суб'єкта професійної діяльності, вивчали В.Бодров, А.Деркач, Є.Клімов, А.Петровська, Н.Пряжников, В.Шадріков.

Отож, окремі аспекти представленої проблеми знайшли відображення в наукових доробках та публікаціях, саме тому констатуємо важливість аналізу морального аспекту сучасних вимог до педагога.

Мета нашої публікації полягає у визначенні та аналізі моральних властивостей особистості, які є передумовою успішної педагогічної діяльності.

Нагадаємо, що термін «компетентність» (від лат. «competentes», competentis – відповідний, здібний) вказує на сукупність відповідних знань, умінь, навичок, які необхідні для ефективної професійної діяльності, а також передбачає сформованість відповідних особистісних якостей.

Відповідно до розробленої нами моделі професійної компетентності педагога, її структура представлена трьома групами:

1. Кваліфікаційні вимоги передбачають здобуття вищої освіти, наявність досвіду роботи в сфері освіти, а також післядипломну підготовку.

2. Професійні вимоги охоплюють наступні компоненти: функціонально-технологічний (система професійних знань, умінь і навичок); мотиваційно-стимулюючий (сформованість мотиваційної основи педагогічної діяльності, наявність інтересу, переконань, потреби в педагогічній діяльності); рефлексивно-відтворюючий (самооцінку, самосвідомість, саморозвиток, самонавіювання, прагнення до самовдосконалення).

3. Соціально-психологічні вимоги передбачають сформованість системи якостей та особистісних рис [6, с. 535-537].

Розглянута структура професійної компетентності дає підстави стверджувати, що відсутність системи моральних та соціальних якостей робить вчителя непридатним до ефективної педагогічної діяльності. Адже в процесі навчання і виховання педагог впливає на формування особистості школяра, подаючи гідний приклад своєю поведінкою і діяльністю. Водночас, сама виховна ситуація вимагає від вчителя бути гуманним, справедливим та вимогливим по

відношенню до себе та інших. Процес оволодіння професійними етичними нормами розпочинається у вузі і продовжується під час педагогічної діяльності в закладах освіти.

Визначення механізму формування моральної особистості вимагає розгляду змісту понять «мораль», «моральність», «моральні погляди», «моральні переконання», «моральна поведінка», «моральні цінності», «моральні якості», які вивчаються педагогікою, психологією, соціологією та філософією.

Мораль – це система принципів, ідей, законів і правил поведінки, які регулюють гуманні стосунки між людьми і лежать в основі побудови суспільних відносин (за В. Малаховим) [4]. Таким чином, мораль виступає особливою формою регулювання відносин в педагогічному середовищі, а також визначає ставлення особистості до своїх обов'язків, оточуючого соціального і матеріального середовища.

Мораль означає також систему цінностей та ідеалів, які відображають рівень розвитку окремої особистості і суспільства в цілому. Актуальним в контексті нашого дослідження є етична категорія «моральність», яка в широкому розумінні є синонімом «моралі» і, водночас, ядром та показником розвитку кожного індивіда. Як сутність моралі, вона визначає особливості світогляду, поведінки особистості та результати її діяльності. Психологи, С.Анісімов, І.Бех, Л.Божович, О.Скрипченко, Л.Долинська, вивчили моральність крізь призму системи психічних процесів і зазначили, що саме вона є важливим чинником регулювання власної поведінки особистості [1].

Отже, для педагога-професіонала важливо бути моральним, мати моральні переконання, котрі в свою чергу відповідають моральним поглядам. За таких умов в діяльності вчителя не буде розбіжностей між словом і ділом, він стане гідним прикладом для наслідування.

В основі моральних переконань, морального світогляду, моральних цінностей лежать моральні почуття (запити, оцінки, ставлення, спрямованість духовного розвитку особистості, які лише тоді стають компонентом моральних переконань особистості, коли виступають внутрішнім стимулом до моральної

поведінки). Наявність і характеристика моральних почуттів пов'язана із сформованістю мотиваційної основи для професійної діяльності педагога.

Психологічною основою моральної поведінки особистості виступають моральні звички, які визначаються як корисні для суспільства стійкі форми поведінки, що стають потребою і здійснюються за будь-якої ситуації та умов.

Наявність звичок моральної поведінки є, безумовно, важливим підґрунтям для формування професійно значущих соціальних і моральних якостей педагога, які є важливим показником високого рівня професійної компетентності.

Для сучасного педагога важливими є *соціальні якості*: громадянська активність і стійкість переконань, патріотизм, толерантність, соціальна активність, зацікавленість в успіхах вихованців, антракція (соціальна установка, яка передбачає повагу кожної особистості), альтруїзм, емпатія, рефлексія (здатність до самооцінки), екстравертність, емоційна врівноваженість, вміння здійснювати комунікативну взаємодію в різних сферах, інформаційна та педагогічна культура; *моральні якості*: чесність, відповідальність, принциповість, науковий світогляд, висока загальна культура та ерудиція, сила волі, валеологічна культура, почуття гумору, порядність, охайність, дисциплінованість, вимогливість, креативність.

Таким чином, особистість є моральною у тому разі, якщо вона має сформовані моральні якості, моральну поведінку, моральну культуру, володіє духовними цінностями і керується ними у ситуаціях морального вибору. Водночас, вимоги до сучасного педагога передбачають врахування досить високих етичних стандартів.

На жаль, не всі педагоги завжди враховують норми етичного кодексу, що у свою чергу знижує результативність їхньої педагогічної діяльності і може стати причиною виникнення у них феномену подвійного етичного стандарту [5]. Прикладом такого явища є дотримання вчителями високих стандартів поведінки у формальній обстановці, наприклад на роботі, і значно нижчих – в неформальній.

Передумовою формування професійно бажаних моральних якостей у педагога є особистісна моральна і психологічна готовність до ефективної

педагогічної діяльності, що у свою чергу пов'язана із дієвою сферою особистості: моральною зрілістю і моральною стійкістю.

Таким чином, зазначимо, що моральні якості є складовою професійної компетентності сучасного педагога. Механізм становлення моральності вчителя охоплює послідовні етапи формування моральних поглядів, переконань, морального світогляду, моральних цінностей, моральної поведінки і на практиці пов'язаний із феноменом подвійної моралі, котрий спричиняє внутрішній психологічний конфлікт особистості. Крім того, показником особистої готовності до педагогічної діяльності є реалізаційний аспект, а саме: моральна зрілість і моральна стійкість.

Список літератури

1. Вікова та педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]: постанова Верховної Ради України від 05.10.2017 №2145-VIII. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Концепція “Нова українська школа” [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. Малахов В.А. Етика: курс лекцій: Навч. Посібник / В.А. Малахов. – К.: Либідь, 1996. –304 с.
5. Парфенов В.Н. Интегративный подход к психологии человека / В.Н. Парфенов. – СПб: Издательство РГПУ им. А.Герцена, 2000. – 191 с.
6. Шагай Н.М. Модель професійної компетентності сучасного викладача вищого навчального закладу / Н.М. Шагай // Нова педагогічна думка. – 2009. – №2 (спецвипуск; грудень). – С.532-539.

УДК 37.013.42

Друзюк Р. Б.,
здобувач вищої освіти за спеціальністю
011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи),
Національний університет водного
господарства та природокористування (м.Рівне)
Науковий керівник – **Кристопчук Т.Є.,**
доктор педагогічних наук, професор
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування (м. Рівне)

АНАЛІЗ СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНОГО ВІЗ

Одним з інтегральних показників оцінки впливу професійного стресу на працівника є рівень емоційного вигорання. Згідно з сучасними даними під цим терміном розуміють стан фізичного, емоційного та розумового виснаження, що проявляється в професіях соціальної сфери. Синдром емоційного вигорання включає три основні складові: емоційну виснаженість, деперсоналізацію (цинізм) і редукцію професійних досягнень [1].

На сьогодні в літературі, присвяченій синдрому вигорання, вказано на значне розширення сфер діяльності, схильних до такої небезпеки. До них належать: вчителі, психологи, педагоги, вихователі дитячих будинків, соціальні працівники, поліцейські та ін. Було доведено в різних країнах дослідження, які свідчать про те, що особливою «групою ризику» є медичні працівники [3].

Сама професійна діяльність середнього медичного персоналу передбачає емоційну насиченість, психофізичне напруження і високий відсоток чинників, що викликають стрес. Вигорання – функціональний стереотип, оскільки дозволяє людині дозувати і економно витратити енергетичні ресурси. У той же час, можуть наступати його дисфункціональні наслідки, коли вигорання негативно позначається на виконанні професійної діяльності, таким чином, вивчення цих станів є актуальною проблемою [5].

Важливе значення має соціальний клімат у колективі, справедливе ставлення керівників до своїх колег, справедливий розподіл навантаження, створення

сприятливих гендерних умов праці, особливо в умовах роботи із комп'ютерною технікою та ІТ-технологіями. Серед профілактичних заходів слід надавати такі, як [4, с.23]: визначати навантаження працівників згідно до їх здібностей; встановлювати сприятливі режими роботи (гнучкий та дистанційний режим роботи); для деяких працівників змінювати професію і надавати допомогу у засвоєнні нових знань і умінь; створювати умови для підвищення кваліфікації; надавати можливість брати участь у науково-практичних конференціях, круглих столах, нарадах; сприяти наданню лікарської допомоги.

У різних країнах існують різні причини виникнення синдрому емоційного вигорання. Має значення країна, місце роботи, стать, сімейний стан, специфіка роботи, дефіцит часу в умовах амбулаторного прийому, тривалим контактом зі хворими та їх рідними, можливим різним результатом лікування [2].

Значний ризик синдрому емоційного вигорання виникає також у медичних сестер. Це пов'язано з щоденним активним спілкуванням із хворими на різні захворювання, виконанням складних медичних процедур, які потребують особливої турботи і уваги. Синдром емоційного вигорання у медсестер виникає навіть швидше, ніж у лікарів [6, с.12].

Для оздоровлення нації важливу роль відіграють профілактичні заходи. Вони пов'язані із характером роботи і в кожному разі можуть мати різні прояви.

Так, наприклад, якщо професійне вигорання пов'язане із напруженістю праці, треба зменшити це навантаження. На індивідуальному рівні слід активізувати здатності людини до саморегуляції свого психічного стану засобами управління своїм психоемоційним станом і поведінкою, активізувати приховані резервні можливості [3, с.248].

Комплекс запропонованих профілактичних заходів буде сприяти згуртованості трудових колективів, соціальному миру у державі та покращенню здоров'я трудового потенціалу.

Список літератури

1. Батюх О. В. Синдром емоційного вигорання у медичних сестер / О. В. Батюх // Медсестринство. – 2011. – № 1. – С. 11–13.

2. Ермакова Е. В. Изучение синдрома эмоционального выгорания как нарушение ценностно-смысловой сферы личности (теоретический аспект) / Е. В. Ермакова // Культурно-историческая психология. – 2010. – № 1. – С. 27–39.
3. Кужель І. Р. Рівень емоційного вигорання як базовий критерій необхідності та змісту психоед'юкативної та пси- хокорекційної роботи з медичним персоналом хоспісу / І. Р. Кужель // Психіатрія. – 2010. – № 1. – С. 34–39.
4. Міщенко М. С. Особливості дослідження синдрому емоційного вигорання за допомогою методики «діагностика рівня емоційного вигорання» / М. С. Міщенко, В. В. Бойко // Young Scientist. – 2015. – № 4 (19). – С. 103–105.
5. Сапаргалиева С. А. Синдром эмоционального выгорания у медицинских сестёр хирургического учреждения / С. А. Сапаргалиева, Е. Н. Усова // Бюллетень медицинских Интернет-конференций. – 2014. – Т. 4, № 11. – С. 1141.
6. Шевченко В. В. Синдром емоційного вигорання працівників освіти / В. В. Шевченко, І. П. Моспаненко // Збірник наукових праць. Психологічні науки. – Вип. 2.13 (109). – С. 252–257.

УДК 373.3.015.31:37.018.1

Жинський М.А.,
студент 4 курсу спеціальності «Фізичне виховання»,
Рівненський державний гуманітарний університет,
Науковий керівник – **Кособуцька Г. П.**,
доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного
гуманітарного університету

СПІВРОБІТНИЦТВО ШКОЛИ ТА СІМ'Ї: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. робиться наголос на тому, що одним з пріоритетних напрямів державної освітньої політики має стати побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді [7]. Серед положень реформування освіти відзначено, що в основу сучасного освітнього процесу покладені чинники: єдність сім'ї і

школи; організація шкільно-сімейного виховання, забезпечення педагогізації батьків. Важливе завдання педагогічної науки та практики полягає в тім, щоб узагальнити накопичений досвід, передбачити наукові прогнози, розробити рекомендації щодо співробітництва школи і сім'ї у справі виховання дітей початкової освіти.

Нині в теорії і особливо педагогічній практиці непоодинокими є висловлювання щодо хибності самого твердження про необхідність «співробітництва педагогів і батьків». Для утвердження цієї думки наводяться, зокрема, докази: по-перше, педагог не може працювати з батьками, адже він не має для цього повноважень; цей вид діяльності не оплачується, а тому не може бути обов'язковим; по-друге, сім'я є закритим, недоторканим мікросоціумом зі своїм побутом, традиціями, звичаями; по-третє, загальноосвітній заклад не є для дитини рідною домівкою, і сім'я ніколи не зможе замінити школу щодо основних напрямів її діяльності. Проте батьки переконані, що правильно налагоджена взаємодія зі школою сприятиме підвищенню рівня їх педагогічної грамотності, безпосередньому залученню до навчально-виховного процесу, що сприятиме єдності виховного впливу на дитину. Особливої допомоги чекають батьки з дитячих будинків сімейного типу (ДБСТ) [9].

У багатьох наукових дослідженнях, описах передового педагогічного досвіду виокремлюються умови успішного співробітництва школи і сім'ї, зокрема: інформативність батьків про шкільне життя школярів; залучення батьків до діяльності навчального закладу; узгодженість у підходах до дитини; кваліфікована допомога та підтримка в складних життєвих та педагогічних ситуаціях; попередження та розв'язання конфліктів. Оскільки переважна більшість батьків не має належної психолого-педагогічної підготовки саме педагог початкових класів повинен виступати, з одного боку, зв'язуючою ланкою між школою та сім'єю, а з другого, – організатором підвищення педагогічної освіти та культури кожного батька й матері [8]. Батьки та вчителі повинні виступати партнерами, активними співучасниками великого творчого процесу, які взаємодоповнюють один одного, співпрацюють в ім'я становлення, розвитку і формування особистості дитини [11].

Аналіз цих стосунків свідчить, що традиційний підхід до виховання школярів через систему спільних зусиль школи і сім'ї та педагогічного керівництва сімейним вихованням є надзвичайно малоефективним. Причинами такого стану ми вважаємо: надзвичайно мала увага до особистості учня з боку батьків; недостатнє вивчення педагогом сім'ї як фактора впливу на дитину; батьки не знають і не сприймають вимог сучасної школи; невміння педагогічних колективів шкіл активізувати виховні можливості сім'ї та ін. Актуальність проблеми визначається ще й тим, що не всі вчителі мають належний теоретичний рівень та практичну підготовку щодо організації сімейного виховання дітей.

Теоретико-методологічну основу проблеми становлять: основні державні та законодавчі документи про освіту і виховання, зокрема, Закони України: «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (1993р.) [1], «Про охорону дитинства» (2001р.) [2], «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001р.) [3]; загальнотеоретичні та практичні дослідження основ співробітництва школи і сім'ї (А.Макаренко, В.Сухомлинський, А.Марченко, Л.Новикова, В.Кузь, В.Бочарова); розробка теоретичних основ створення цілісного сімейно-педагогічного виховного процесу (О.Сухомлинська, О.Петренко, Я.Коваль, І.Кон.); вплив української народної педагогіки на співробітництво школи і сім'ї (М.Стельмахович, Ю.Руденко, О.Столяренко, Т.Дем'янюк); теоретичні положення стосовно особистості учня як активного суб'єкта шкільно-сімейного виховання (І.Бех, А.Бойко, О.Вишневський); напрями та форми співробітництва школи і сім'ї (В.Постовий, О.Богданова, Г.Костюк, А.Мудрик); закономірності, принципи, зміст сімейно-родинного виховання (С.Максименко, Г.Сорока, Я.Чепіга, Н.Дереклеєва).

Проблема гармонізації співробітництва сім'ї та вчителів початкових класів у вихованні дітей складна і багатоаспектна. Насамперед це стосується структури взаємодії, розподілу обов'язків, ролей, завдань та функцій усіх учасників процесу, які впливають на кінцевий результат, регулюючи його механізми і засоби здійснення контролю.

Потреба співробітництва сім'ї та школи сягає давнини. Філософ Аристотель надає великого значення сімейному вихованню, негативно ставиться до

переобтяження дітей в сім'ї різними видами занять. Демокріт вважає школу провідною ланкою в сімейно-шкільному вихованні.

Найвищим досягненням педагогічної думки Київської Русі є «Повчання» В. Мономаха, який особливу увагу звертав на необхідність розвитку в дітей ініціативи і працелюбства в сім'ї. Питання сімейного виховання розглядав і видатний український філософ-просвітителі Г. Сковорода. Він наголошував на необхідності цілеспрямованої спільної роботи педагогів і сім'ї на різних вікових етапах становлення особистості як соціальної істоти. Проблеми сімейно-шкільного виховання актуалізував закарпатський педагог О.Духнович, який вказував на вирішальну роль школи і учителя у формуванні особистості. Цікаві роздуми про виховання дітей у сім'ї та школі містяться і в творчій спадщині П.Куліша. Він вважав сім'ю найпершою школою виховання. За С.Русовою, процес інтеграції особистості в суспільство, що є надзвичайно динамічним, зумовлюється взаємозв'язками всієї виховної системи – сім'ї та школи [5].

Неоціненний внесок в теорію і практику керівництва сімейним вихованням вніс А. Макаренко. Він вважав, що необхідно організовувати сімейне виховання, а організовуючим началом повинна бути школа [6]. Педагог-новатор В. Сухомлинський писав: «Без сім'ї ми ... були б безсилі... Повага та довіра до школи – ось що саме головне для колективу наших батьків... Для сім'ї в питаннях етичної культури, освіти, виховання нема вищого авторитету, ніж школа» [10].

У сучасних умовах встановлення і підтримку співробітництва «батьки – учитель початкових класів» слід вибудовувати на **принципах**: погодження, узгодження, співпереживання, співдіяльність. Вивчення сімей на рівні класу повинно здійснюватися систематично, планомірно, цілеспрямовано. Важливою умовою успішного співробітництва з батьками є оволодіння педагогом **методами** поглибленого дослідження сім'ї: документалістики, опосередкованого та прямого вивчення умов, спостереження, анкетування, тестування та ін.

За науковими дослідженнями вітчизняних та зарубіжних науковців ми переконуємося, що **педагогізацію** батьків необхідно розглядати як систематичну і

змістовну програму, метою якої є поширення знань в різних аспектах їх виховної діяльності, і як формальну спробу підвищити свідомість батьків щодо виховання своїх дітей, озброїти їх певними навичками. Метою здійснення педагогізації батьків є розвиток у них рис вихователів і допомога їм у виконанні функцій вихователів.

Науково обґрунтовані організаційні **форми** педагогізації батьків в сучасній школі, зокрема: **колективні**: лекції, конференції (з обміну досвіду родинного виховання, з обговорення педагогічної літератури, періодичної преси з питань сімейного виховання); диспути, дискусії, «круглі столи»; вечори запитань і відповідей, дні взаємних претензій, дні відкритих дверей, кінолекторії, інформаційні стенди; **індивідуальні та групові**: консультації з проблем родинно-сімейного виховання; бесіди, відвідування сімей, листування; зустрічі з батьками; педагогічні доручення батькам; **диференційовані**: вечори сімейних традицій; виставки декоративно-прикладної творчості, родинних альбомів, колекцій; випуск тематичних газет; конкурси, зустрічі поколінь; дискусійні клуби, відкриті уроки, проблемні мости тощо [4].

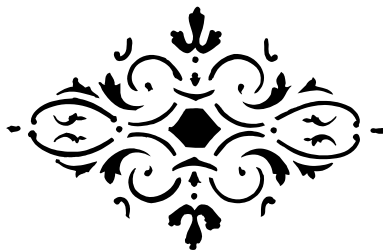
Традиційні форми роботи з батьківською громадськістю вдало доповнюються **інноваційними формами**: педагогічний десант; дерево родоводу; у родинному колі; родинний міст; народна світлиця; день добрих справ; вечір великої родини; альбом-естафета; дискусійний клуб; родинна скарбничка; аукціон ідей родинної педагогіки; батьківський ринг; батьківська школа; банки ідей; азбука родинного виховання; дні довіри; родинні свята в класі.

Отже, співробітництво сім'ї та школи полягає в тому, щоб спільними зусиллями добитися справжнього взаєморозуміння, без якого неможливо розраховувати на повноцінне забезпечення соціально-педагогічних умов для виховання дітей молодшого шкільного віку. На наш погляд, такими умовами є: забезпечення єдності вимог, ціннісних орієнтирів сім'ї та школи; зворотний зв'язок між школою та сім'єю; відкритість стосунків і добровільне партнерство. Подальшого поглибленого наукового вивчення потребують форми співробітництва сім'ї та школи з метою подолання нерівного партнерства, де педагог виступає

лідером, володіє правом диктувати спрямованість, зміст і форми роботи з представниками сім'ї. Такий характер відносин не можна визнати сучасним, ефективним, результативним та продуктивним.

Список літератури

1. Кулаковська С. Організація роботи з батьками в сучасному закладі освіти / С. Кулаковська, Т. Кравченко, О. Хромова // Шкільний Світ. – 2003. – № 25 – (лип.). – С. 83-92.
2. Левківський М.В., Дубасенюк О.А. Історія педагогіки / За ред. М.В. Левківського. – Житомир: ЖДПУ, 1999. – 336 с.
3. Макаренко А.С. Книга для батьків / А.С.Макаренко. – К.: Радянська школа, 1987. – 236 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rds.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Заголовок з екрану.
5. Осадчук Т. Творча співпраця вчителя з батьками // Почат. освіта. – 2007. – №7(391)(лютий). – С. 15-16.
6. Примак А. Родина з Рівненщини виховує 15 дітей і стверджує, що це не межа / А.Примак. – Рівненська правда. – Режим доступу: <http://takeinfo.net/news/view/17187>
7. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1978. – 263с.
8. Тарарака Т. Батьки і діти разом: [Співпраця сім'ї і школи] // Директор школи. – 2006. - №1(січень). – С.17–18; №2(січень). – С.24-26

УДК 37: 004.032.6

Журба О. В.,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики викладання навчальних предметів
КЗ «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»

РОЛЬ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

В умовах інтеграції України в європейський та світовий освітній простір сучасне інформаційно-освітнє середовище об'єднує культурні, інтелектуальні, технічні ресурси, а також сукупність комп'ютерних засобів, що використовуються в навчальному процесі. З'являється можливість використання відкритих електронних ресурсів дистанційного навчання, створення та участі в мережевих спільнотах для колективної творчості. Соціальні мережі інтегруються з багатьма зовнішніми сайтами, сервісами та мобільними пристроями, тим самим надають принципово нові можливості здобуття знань та зумовлюють трансформацію навчання.

В інформаційному суспільстві кожна людина є активним споживачем медіаконтенту, завдяки Інтернету вона опиняється під впливом різних інформаційних потоків, які формують її світогляд, систему цінностей. Саме тому користувач медіаресурсу повинен вміти аналізувати медіапродукт, бути не тільки споживачем, а й творцем інформаційних повідомлень, вміло використовувати медіа у процесі навчання та у своїй професійній діяльності.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (оновлена редакція 2016 року) зазначається, що медіаграмотність - складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони контролюють[1].

Проблему медіаграмотності протягом останніх років досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: О. Баришполець, Г. Волошко, А. Гриценко, В. Іванов, М. Маклюєн, О. Мокрогуз, Г. Онкович, В. Тандура, С. Шейбе, О. Федоров, В. Шарко та інші.

У своєму дослідженні О. Баришполець визначає такі критерії медіаграмотності:

1) медіаактивність – спрямованість особистості на свідоме споживання медіапродукції; інтенсивна регулярна робота з використання засобів масової комунікації для задоволення інформаційних потреб;

2) аналітичність – здатність оцінювати медіапродукцію з позицій соціальної реальності, використовуючи джерела інформації різної спрямованості та зіставляючи нову інформацію з раніше отриманою; здатність до образного сприйняття й образного аналізу;

3) селективність – високорозвинена здатність розрізняти першорядну і другорядну інформацію, абстрагуватися від надлишкової; свідомий відбір інформації, необхідної для виконання соціальних ролей [2, с. 40].

Для формування та розвитку самостійної, творчої, медіаграмотної особистості, здатної вільно орієнтуватися в існуючому медіапросторі необхідна координація дошкільної, шкільної, позашкільної медіаосвіти з медіаосвітою в професійній і вищій школі, системою післядипломної освіти, освітою третього віку, неформальною медіаосвітою. Зі цією метою має бути запровадження інтегрованої медіаосвіти на всіх рівнях, розроблення й оновлення навчальних програм із різних предметів із включенням медіаосвітніх елементів, що наближають предметні знання до повсякденного життя учнів, розроблення курсів за вибором з медіаграмотності; розроблення та апробація спеціальних бібліотечних програм з медіакультури для дошкільників, учнів, студентів, їхніх батьків та дорослого населення. Для реалізації цих завдань необхідно проводити семінари, тренінги для педагогів, конкурси, фестивалі дитячої медіатворчості, створювати сайти з інформаційної безпеки й медіаосвіти.

Вміння працювати з інформацією та медіатекстами стає необхідною складовою медіаграмотності. Під поняттям «медіатекст» слід розуміти будь-яку медіапродукцію засобів масової комунікації – друкований текст у пресі, фотозображення, радіоповідомлення, аудіовізуальні зображення в кіно, на телебаченні або їхні фрагменти, реклама, веб-сторінки, блоги, віртуальні фотоальбоми тощо.

Під час проведення практичних занять на курсах підвищення кваліфікації ОППО вчителі аналізують різноманітні медіатексти (Інтернет-статті, відеосюжети з випуску новин, газетні, журнальні статті, телепередачі, фотозображення, уривки з документальних та художніх фільмів, віртуальні екскурсії тощо). Матеріали, які представлені на сайтах: «Детектор медіа», «Медіакритика», «Медіапсихологія і медіаосвіта», «Медіаосвіта і медіаграмотність», «Stopfake», «Fakeoff» та ін., стають джерелами інформації для проведення дискусії, обговорення проблеми в загальному колі, мозкового штурму, дебатів [3].

Коли ми оцінюємо інформацію важливо усвідомлювати, що медіа створюють меседжі (медіаповідомлення) – це найважливіша ідея, яку має взяти з новини, публікації, блогу, інтерв'ю, репортажу, ток-шоу, фільму, літературного або музичного твору, реклами тощо цільова аудиторія, для якої цей меседж створюється.

Основні питання для аналізу медіамеседжів: Хто створив ці меседжі? Чому їх створено? Хто може дістати користь від цього? Кому він може завдати шкоди? Як можуть різні люди зрозуміти ці меседжі? Якою мірою меседж гідний довіри? Чи це факт, думка, чи щось інше? Які джерела цієї інформації? [4,с.19].

Лише глибокий аналіз медіатекстів дає змогу розпізнати спробу маніпулятивного впливу, оцінити достовірність інформації. Поширені маніпуляції в засобах масової інформації:

- підміна фактів, виривання з контексту;
- виставлення невідомого інформаційного ресурсу (блог, фіктивні ЗМІ тощо) як джерела новинної інформації;
- цитування неіснуючих або маловідомих експертів;

- використання коментарів осіб з вигаданими та роздутими посадам, статусам;
- навмисне уникання думки насправді авторитетних коментаторів, які зможуть ґрунтовно пояснити реальний зміст події;
- «посилання на авторитет» – коли не фахівці, а наприклад, відомі співаки, актори, спортсмени, коментують політичні події. При цьому у засобах масової інформації їх слова подаються як сенсаційна експертна думка, адже використовується високий статус коментатора цієї події, незалежно від його фаху.

Отже, медіаосвіта є одним із головних чинників забезпечення відкритості освітнього простору щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення змісту освіти до потреб повсякденного життя людини, а медіаграмотність стає способом життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві.

Список літератури

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
2. Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / .Т.Боришполец ; НАПН України. – К.: Міленіум, 2014. – 196 с.
3. Журба О. В. Розвиток медіакомпетентності вчителя історії в системі післядипломної педагогічної освіти. Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Розвиток професійної компетентності педагогів в системі післядипломної педагогічної освіти регіону» м. Житомир, 20 листопада 2017 року.) Режим доступу:http://zipro.net.ua/index.php?page_id=69
4. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / За ред. В. Іванова, О. Волощенко, О.Мокрогуза – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016, - 201 с.

УДК : 371.134:63(491)

Заскалета С. Г.,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри англійської мови та літератури
Миколаївський національний університет
ім. В.О.Сухомлинського

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Сучасні умови модернізації вищої освіти потребують професійної підготовки висококваліфікованого фахівця будь-якої галузі господарства, готового витримати конкуренцію на внутрішньому та зовнішньому ринку праці. Однією з умов успішної

діяльності фахівця у новому форматі є володіння щонайменше однією з іноземних мов як засобом професійно-орієнтованого міжкультурного спілкування.

Виникнення у міжнародному освітньому просторі нового терміну «Європейський вимір в освіті» (EuropeanDimensioninEducation) пов'язано з розбудовою єдиного освітнього простору. Кожна країна, у тому числі і Україна, розробляє власну стратегію оновлення системи вищої освіти.

Концептуальні засади модернізації професійної підготовки фахівців розкриваються в працях В.П. Андрущенка [1], А.І. Бойка [2], Б. Євтуха [3], В.

Журавського [4], В.Г. Кременя [7], Н.Г. Ничкало [8], В.О. Огнев'юка [9], С.О. Сисоєвої [10] та інших.

Як зазначається у нормативно-правових документах, внаслідок непослідовності у проведенні та низької ефективності державної науково-технічної та інноваційної політики спостерігаються тенденція щодо подальшого відставання України у технологічному розвитку від розвинутих країн світу, у тому числі країн Європейського Союзу. Зменшується кількість інноваційно активних підприємств, гальмується розвиток високотехнологічних галузей промисловості. Це призводить до зниження рівня конкурентоспроможності національної економіки. Ось чому професійна підготовка фахівців потребує перегляду основних напрямів свого розвитку.

Актуалізуючи питання вивчення іноземної мови, Закон України «Про освіту» зазначає, що у закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами - державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу. Визначаються такі сфери використання іноземної мови [5]:

- міжнародне співробітництво у системі освіти;
- участь у міжнародних дослідженнях якості освіти;
- міжнародна академічна мобільність.

Держава сприяє участі у програмах двостороннього та багатостороннього міжнародного обміну здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників[5]:

- реалізації права учасників освітнього процесу на міжнародну академічну мобільність;
- розроблення спільних освітніх і наукових програм з іноземними закладами освіти, науковими установами, організаціями;
- залучення іноземців до навчання та викладання в закладах освіти України.

Варто зазначити, що у Концепції організації підготовки магістрів в Україні (наказ № 99 від 1002.1010 р.) [20]. визначено низку умов для вступу до магістратури, серед яких є наявність одного з міжнародних сертифікатів про знання іноземної мови з встановленою вищим навчальним закладом мінімальною оцінкою (на перехідний етап замість сертифікату припускається вступне випробування з іноземної мови, що вже передбачено Умовами прийому до вищих навчальних закладів, затвердженими наказом МОН України від 18 вересня 2009 року № 873)[6].

Отже, наукова проблема ролі іноземної мови у модернізації вищої школи має пріоритетне значення, відноситься до фундаментальних наукових досліджень, оскільки її вирішення закладає фундаментальні основи у забезпеченні розвитку соціально-економічної системи суспільства.

Список літератури

1. Андрущенко В.П. Модернізація освіти: політика і практика // Педагогіка і психологія. – 2002.- №3.- С.12-15.
2. Бойко А.І. Філософія модернізації освіти в системі ринкових трансформацій: світоглядно-філософський аналіз. – К.: знання України, 2009.- 379 с.
3. Євтух Б. Модернізація вищої школи // Педагогічна газета. – 2002.-№4. – С.2.
4. В. Журавський Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу // Освіта України. – 2004.- №16. – С.1-2.
5. Закон України «Про освіту». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
6. Концепція організації підготовки магістрів в Україні (наказ № 99 від 1002.1010 р.). Електронний ресурс. Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/6670/
7. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В.Г. Кремень.- К. : Грамота. 2007. – 576 с.
8. Ничкало Н.Г. Ринок праці і проблема модернізації підготовки кваліфікованих ратників // Професійно-технічна освіта. – 2004. - №1. С.4-12.
9. Огнев'юк В.О. Філософія освіти в структурі наукових досліджень феномену освіти / В. Огнев'юк // Шлях освіти. - № 2. – 2009. – С. 2 – 6.
10. Сисоєва С.О. Освіта в сучасному світі // Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти : матер. Всеукр.наук.-практ.конф., 15 груд. 2010 р. - К. : Київ. ун.-т ім.. Б.Грінченка, 2010. – 192 с.

УДК: 37.034-057.865

Кавка Ю.Я.,
магістранткафедри теорії
і методики фізичного виховання,
Рівненський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – к.п.н., доц. **Гринькова Н.М.**

НАРОДНА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Вдосконалення освітнього процесу передбачає використання нових змісту, методів, форм організації освітнього процесу. Як зазначено в концепції фізичної культури і фізичного виховання, впровадження нового змісту, а також нетрадиційних технологій організації педагогічного процесу в контексті фізичного становлення особистості, уможливають краще розуміння та засвоєння навчального матеріалу з предмету «Фізична культура», а також формуватимуть в учнів бажання поліпшити свої спортивні досягнення.

У різні історичні періоди педагогіки-практики та науковці постійно зверталися до педагогічної мудрості й народного досвіду виховання дітей. У працях Я. Коменського, Й. Песталоцці, О. Духновича, К. Ушинського обґрунтовані принципи народності виховання.

На значення духовно-моральних цінностей у вихованні підростаючого покоління вказували Г. Ващенко, Б. Грінченко, І. Огієнко, С. Русова, І. Стешенко, А. Макаренко,

В. Сухомлинський, С. Шацький, які розглядали їх у тісному зв'язку з розвитком усієї системи виховання.

В окремих історико-педагогічних дослідженнях С. Бабишина, Н. Ганнусенко, О. Литвинюк, Т. Мацейків, А. Молчанової, В. Оноши, М. Стельмаховича, М. Стрункої, Є. Сявакко досить докладно проаналізовано різні аспекти української народної педагогіки (витоки, педагогічні ідеали, основні ідеї, засоби, принципи, методи, особливості її вияву в «сучасних умовах»). Ця проблема висвітлена також у публікаціях: Т. Поніманської, І. Бабій, В. Ликової, Р. Якимчук та інших.

Теорія народних традицій, як складової народної педагогіки, відображена в соціально-філософських розробках Н. Денисюк, І. Зязюна, В. Плахова, І. Суханова.

На сучасному етапі вивченням народної педагогіки займалися І. Бех, С. Гончаренко, Н. Волошина, Е. Вільчковський, Ю. Мальований, Л. Повалій, Ю. Руденко, О. Савченко, О. Сухомлинська, П. Щербань та інші українські педагоги.

У даній статті ми висвітлюємо народну методику фізичного виховання дітей.

Українська народна педагогіка ставить піклування про здоров'я та фізичний розвиток дітей на одне з перших місць («Здоровому все здорово», «Нема щастя без здоров'я», «Найбільше багатство – здоров'я»).

Завданнями фізичного виховання, за народними уявленнями, є зміцнення здоров'я підростаючого покоління, створення умов для правильного фізичного розвитку дітей, збільшення тривалості життя, формування в молоді найважливіших морально-вольових якостей, прищеплення відповідних санітарно-гігієнічних навичок, здійснення підготовки до участі в продуктивній праці і до захисту рідної землі [1].

Ефективність фізичного розвитку визначалася сформованістю таких рис, як наполегливість, відвага, рішучість, чесність, дисциплінованість, потяг до праці, впевненість у своїх можливостях, оптимізм, колективізм, сили, витривалості, стійкості і спритності.

Народна педагогіка пропонує застосовувати систему засобів фізичного виховання, які умовно можна поділити на дві групи: *природні та штучні*.

До першої групи відносяться оздоровчі сили природи – сонячні промені, свіже повітря і вода. Українці всіляко заохочували перебування дітей на свіжому повітрі, сонці. В сім'ї дорослі прищеплювали дітям елементарні гігієнічні навички, вимагаючи, щоб вони щодня вмивалися, тримали тіло в чистоті тіло, одяг, взуття, постіль та житло. Купати дитину починали вже на другий-третій день народження дитини.

Друга група виховних засобів – це фізичні вправи, ігри, лазня, парильня, одяг, режим праці, харчування, які використовують для зміцнення здоров'я, розвитку фізичних здібностей. Так, до фізичних вправ дітей привчали з раннього

віку, стимулюючи забавлянками, потішками та іграшками. Одяг українці носили просторий, виготовлений із натуральних тканин (льону, бавовни, коноплі); в теплу пору роки дітей привчали ходити босоніж. Фізичному загартуванню сприяють рухливі ігри, змагання, до яких залучались діти, молодь та дорослі [4].

Фізична підготовка дитини виступає одним із аспектів її гармонійного і всебічного розвитку і тісно пов'язана із іншими напрямками виховання. Так, фізична і розумова діяльність завжди перебувають у тісному зв'язку («Сила без голови шаліє, а розум без сили міліє»), репрезентує позитивні ознаки особистості («Сила та розум – краса людини»); хороший фізичний розвиток покращує розумову діяльність людини («В здоровому тілі – здоровий дух»), а також працездатність людини «Щоб працювати, треба силу мати»).

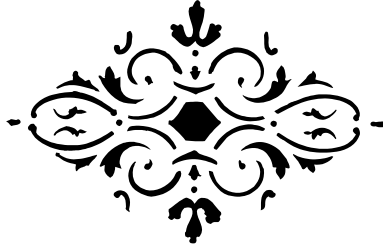
Чітко простежується зв'язок фізичного виховання із трудовою підготовкою молоді, адже лише фізично здорові і загартовані люди можуть працювати і забезпечувати життєдіяльність сім'ї, а також народжувати фізично здорових дітей. Так, при виборі подружньої пари батьки цікавилися не лише майном та статками наречених, а й станом їх здоров'я.

Отож, фізичне виховання поряд з іншими напрямками виховання має важливе значення для підготовки молоді до життя. Використання народно-педагогічних засобів таких як: народні ігри, руханки, приказки, прислів'я сприятимуть підвищенню ефективності фізичного виховання дітей.

Список літератури

1. Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навчальний посібник / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 428 с.
2. Вільчковський Е.С. Народна рухлива гра – основний засіб фізичного виховання дошкільнят / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок // Традиції фізичної культури в Україні. Збірник наукових праць. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 147-153.
3. Столярів В.І. Концепція фізичної культури і фізкультурного виховання (інноваційний підхід) / В.І. Столярів, І.М. Биховська, Л.І. Лубишева // Теорія і практика фізичної культури. – 1998. – № 5. – С. 11-15.

4. Повалій Л.В. Народна педагогіка про здоров'я та фізичний розвиток дітей у сім'ї / Л.В. Повалій // Актуальні питання розвитку спортивних і рухливих ігор: сучасний стан та перспективи. Збірник наукових праць. – Переяслав – Хмельницький, 2002. – С. 164-168.

УДК 378:004.42

Калаур С.М.,
к.пед.н., доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

**ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ
СТВОРЕННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ БАЗИ ПІД ЧАС
ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
ГОТОВНОСТІ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ**

Професійна підготовка майбутніх фахівців у ВНЗ буде значно ефективнішою у тому випадку, коли знання засвоюватимуться внутрішньо вмотивовано на основі принципу «теорія-практика-теорія». У процесі вивчення означеного кола питань ми прийшли до усвідомлення того, що мотиваційний компонент у структурі готовності до розв'язання конфліктів відіграє вагомую роль у стимулюванні пізнавальної активності під час вивчення теоретичних питань та формування практичних умінь і навичок. Лише у тому випадку, коли навчально-пізнавальна діяльність набуває для студентів особистісного змісту створюється стійкий інтерес, перетворюються зовні задані цілі діяльності у внутрішні потреби і мотиви, які й спонукають саморозвиток і самовдосконалення готовності до розв'язання конфліктів.

У цьому контексті найбільшим потенціалом володіє особистісно орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної

діяльності, завдяки яким студенти соціономічних професій зможуть успішно реалізувати себе в якості кваліфікованих фахівців, що можуть успішно розв'язувати конфлікти. Теорія та фундаментальні знання важливі, але без мотивації вони не забуваються та будуть малодієвими. Це пов'язано з тим, що нинішній світ генерує величезну кількість різноманітних даних, їх правильний та швидкий аналіз, «пропускання через себе» дозволяє приймати ефективні рішення. Обираючи, з метою створення мотиваційно-ціннісної бази, особистісно орієнтоване навчання, ми виходили з тих позицій, що така освітня парадигма спрямована на кардинальну зміну цільової установки студентів у контексті саморозвитку та гуманно впливає на самовдосконалення. Нині інтенсивність освітньої діяльності суттєво залежить від мотивів навчання, які доцільно стимулювати на основі особистісно орієнтованого навчання, яке забезпечує створення інноваційних механізмів освітньої діяльності та ґрунтується на повазі, передбачає формування самостійності та врахування індивідуальності, тим самим розширює мотиваційну сферу готовності до розв'язання професійних конфліктів.

З огляду на ці тези, зміст особистісно орієнтованої освіти в контексті формування мотиваційної основи готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів має складатися з таких обов'язкових складових частин, як:

- аксіологічної, яка має за мету допомогти студентам у виборі особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій під час розв'язування конфліктів;
- когнітивної, що дозволяє озброїти студентів ґрунтовними та системними науковими знаннями;
- діяльнісно-творчої, яка сприяє формуванню і розвитку найоптимальніших способів діяльності, творчих здібностей й задатків, що необхідні для самореалізації особистості під час розв'язання конфліктів;
- особистісної, що забезпечує самопізнання, розвиток рефлексивної здатності, оволодіння способами саморегуляції, самовдосконалення, морального самовизначення, формує життєву позицію студента у конфліктному протистоянні.

Практична реалізація особистісно-орієнтованого навчання базувалася на максимальному врахуванні специфічних особливостей вивчення навчальної дисципліни «Основи конфліктології» (базовий етап, здобуття ступеня «молодший бакалавр»), «Соціальної конфліктології» як провідної навчальної дисципліни в процесі формування мотиваційного компонента готовності на основному етапі у бакалавраті, а також таких двох навчальних дисциплін як «Соціальне партнерство» і «Соціальна медіація» на творчому етапі під час навчання в магістратурі. Зокрема, до уваги брався розвиток особистісних якостей студента в цілях його успішної професійної діяльності з метою ефективного розв'язання конфліктів. Використання особистісно орієнтованої технології під час вивчення навчальних дисциплін з циклу професійної та практичної підготовки («Вступ до спеціальності», «Основи самовиховання», «Етика професійної діяльності») передбачало не лише фундаментальну підготовку, а й розвиток гуманістичного мислення, здатності до суб'єктної міжособистісної взаємодії.

Зокрема, під час організації семінарських занять з дисциплін конфліктологічного спрямування («Основи конфліктології», «Соціальна конфліктологія», «Соціальне партнерство», «Соціальна медіація») були використані принципи, розроблені Є. Зеєром [1]:

1) Визнання пріоритету індивідуальності студента, який виступає у якості суб'єкта професійної підготовки.

2) Співвіднесення технологій професійної освіти із закономірностями професійного становлення особистості.

3) Організація змісту освіти має бути конгруентним до майбутньої професійної діяльності.

4) Випереджаючий характер професійної підготовки, що забезпечується формуванням соціально-професійної компетентності та розвитком екстрафункціональних якостей майбутнього фахівця.

5) Звернення до індивідуального досвіду студентів, до їхньої потреби в самоорганізації, самовизначенні та саморозвитку [1, с. 18–21].

Для забезпечення особистісно зорієнтованого змісту професійної підготовки студентів активно працювали над створенням такого освітнього середовища, яке сприяло активізації процесів саморозвитку та самовдосконалення. Головним пріоритетом вважаємо те, що особистісно орієнтоване навчання майбутніх фахівців соціальної сфери було спрямоване на відмову від готових, стандартних шляхів та пропагувало перехід до викладання у формі «пояснення – пошук», звернення до особистості студентів, урахування їхніх вікових, індивідуально-типологічних та гендерних особливостей, інтересів, життєвого досвіду. З методологічної площини до уваги були взяті поради О. Міненко [2, с. 209–210] про те, що викладач повинен зважати на те, що комунікація, спільний пошук рішень та їх осмислення набагато важливіші для розвитку особистості студентів, ніж готова відповідь. Толерантність, емпатія, бажання зрозуміти студента, оцінити і прийняти його думку ставлять педагога в позицію співробітництва, що сприяє вищій результативності усього освітнього процесу.

У практичному аспекті для формування мотиваційного компонента на засадах особистісно орієнтованого навчання цілеспрямовано здійснювалося діалогічне спілкування на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентами. Ці аспекти реалізовувалися через самоактуалізацію і самопрезентацію студентів, що вчилися відстоювати свою позицію під час конфліктного протистояння. Процес професійної підготовки за умов особистісно орієнтованого навчання створювало таке зовнішнє середовище, яке підтримувало саморозвиток та було спрямоване на створення умов для самореалізації. Свідченням такого факту були розгляди конфліктів типу викладач – студент на об'єктивних засадах, вибір найоптимальнішого виходу із реальної конфліктної ситуації. У процесі організації освітнього процесу ми орієнтувалися на самоусвідомлення, визначення змісту і напрямів майбутньої професійної діяльності на основі використання ефективних способів педагогічної підтримки студентів.

До особистісно орієнтованих *форм*, які реалізовувалися під час викладання навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Основи самовиховання»,

«Соціальна конфліктологія», «Соціальне партнерство», «Соціальна медіація», «Етика професійної діяльності» з метою формування мотиваційного компоненту готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів віднесено:

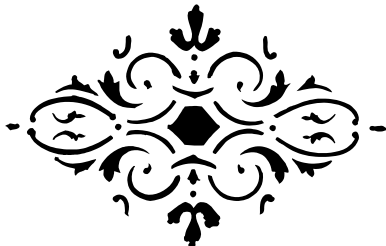
1. Особистісно орієнтовані лекції (проблемно-моделюючі, лекції практикуми, лекції з коментарями, лекції-конференції).
2. Особистісно орієнтовані форми проведення семінарських занять (моделюючий семінар (семінар-модель), проблемно-дискусійний семінар, перспективний семінар, конструкційний семінар).
3. Активні форми проведення практичних занять (практикум, практичне заняття з елементами моделювання фрагментів конфлікту в соціальній структурі, практичне заняття з розглядом і розв'язанням конфліктних ситуацій, практичне заняття з елементами тренінгу).

Отже, як доводить практика особистісно орієнтоване навчання суттєво впливає на вдосконалення мотиваційно-ціннісної бази готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів шляхом збагачення навчального змісту цікавим матеріалом. Ця технологія навчання сприяє баченню у студентах самодостатньої особистості та передбачає задоволення потреби у безперешкодному спілкуванні майбутніх фахівців з викладачами за принципом «рівний – рівному». Встановлено, що на основі цієї технології у викладачів виникає реальна можливість активно здійснювати збагачення мислення студентів інтелектуальними почуттями, підвищувати їхній рівень пізнавального інтересу, утверджувати прагнення до саморозвитку і самовдосконалення, а також спонукати майбутніх фахівців до поглиблення теоретичної інформації в сфері розв'язання конфліктів у майбутній діяльності.

Список літератури

1. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование: теоретико-методологический аспект / Э. Ф. Зеер. – Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2001. – 51 с.

2. Міненко О. О. Професійне становлення практичного психолога як система парадигмальних змін / О. О. Міненко // Вісник Харківського Національного Університету. Серія «Психологія» – Харків, 2002. – №550. – С. 209–211.

УДК

Лазука О. М.,

здобувач вищої освіти Національного університету
водного господарства та природокористування (м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Хмарна технологія - це технологія, яка надає користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу [3].

Користувач має доступ до особистих даних, але не може керувати і не зобов'язаний дбати про інфраструктуру, операційну систему і власне програмне забезпечення, з яким він працює [3].

У хмарних технологій використовують три основних види діяльності, а саме: комунікація - це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами; колаборація - процес спільної діяльності, наприклад в інтелектуальній сфері, двох і більше осіб або організацій для досягнення спільних цілей, при якому відбувається обмін знаннями, навчання і досягнення згоди; кооперація - співробітництво, взаємозв'язок людей у процесах їх діяльності [4].

Найсучаснішим засобом організації освітнього процесу, педагогічного спілкування, підвищення фахового рівня є Інтернет сервіси. Вони дають змогу створити єдиний інформаційний простір, який об'єднає усіх учасників навчально-виховного процесу [1].

Застосування інформаційних технологій у системі управління загальноосвітніми навчальними закладами, зокрема хмарними сервісами, є

особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Ефективність управління загальноосвітнім навчальним закладом значною мірою визначають професійна кваліфікація, управлінська й інформаційна культура керівних кадрів [5].

Використання хмарних технологій в управлінні є важливою складовою розвитку єдиного інформаційного простору навчального закладу за умови чіткої організації роботи адміністрації школи [5].

Тому, одним із завдань сучасного керівника навчального закладу є необхідність використання різноманітних управлінських технік у поєднанні з інформаційно-комунікаційними технологіями [1].

Використання засобів хмарних технологій в освіті є створення сайту навчального закладу. Віртуальної учительської. Віртуального методичного кабінету. Віртуального документообігу. Організації самостійної роботи учнів [2].

У зв'язку з вище згаданими перевагами, пропонується практичний аспект використання мережевих технологій: Організація файлового сховища. Надання спільного доступу до редагування чи перегляду документів. Сynchronізація даних між різними ПК [4].

Найбільш поширеними у використанні є хмарні сервіси, призначені для набуття навичок роботи із веб-сервісами та звичайними документами. До них можна віднести: хмарну платформу Microsoft Live@edu, віртуальну дошку; конструктор створення та підтримки веб-сайтів; можливість створення та редагування документів Word, Excel, PowerPoint; хмарну платформу Google Apps Education Edition, календар Google, Google-диск, Google-docs, сайт Google-інструмент [2].

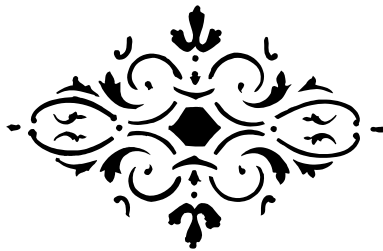
Отже, інформатизація управління будь-якою системою в освітній галузі – це процес розробки і впровадження цілісної системи управління як складової частини інформатизації будь-якої освітньої ланки.

Хмарні технології – це технології обробки даних, в яких комп'ютерні ресурси надаються інтернет-користувачеві як онлайн- сервіси.

Використання хмаро орієнтованого освітнього середовища позитивно вплине на діяльність директора школи та його заступників, організацію навчально-виховного процесу в освітньому закладі, створить оптимальні умови для підвищення мотивації учнів до навчально-дослідницької діяльності, забезпечить доступ до означеного сервісу всіх шкіл, педагогічних працівників, учнів і батьків.

Список літератури

1. Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті [Електронний ресурс] / О. О. Гриб'юк. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary_Copy.pdf. – Назва з екрана.
2. Калініна Л. М. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка: навчальний посібник /Л. М. Калініна, М. В. Носкова. – Львів : ЗУКЦ, 2013. – 182 с
3. Литвинова С. Г. Хмарні технології як засіб розбудови інноваційної школи [Електронний ресурс] / С. Г. Литвинова. – Режим доступу: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip14.html. – Назва з екрана
4. Мігунова І.А., Використання хмарних технологій у процесі управління навчальним закладом [Електронний ресурс] / І.А.Мігкнова – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/administration/43072/ – Назва з екрана.
5. Свінченко І. А., Використання хмарних сервісів в управлінні ЗНЗ, // Управління школою. – 2016.- №4-6 (484-486), С.74-79.

УДК:371.315.6

Пагула Т.І.,

к.пед.н., доцент, директор Інституту педагогічної освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційні процеси в науці, виробництві, суспільстві визначають якісні зміни в професійній діяльності сучасних фахівців, що вимагає розвитку їх професійної компетенції в єдності з підготовкою їх до інноваційної професійної діяльності. Інновація – комплексне явище, що реалізується в єдності змістовного і процесуального компонентів, що характеризується новизною, цілеспрямованістю, результативністю, ефективністю, затребуваністю в конкретних історичних, соціально-політичних, економічних, технологічних, культурних умовах, що забезпечує якісне оновлення і розвиток технічних, соціальних, економічних та педагогічних систем. Найбільш часто поняття інновація вживається як синонім новація. Новації – результат (продукт) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці і практиці, інновація – результат породження, формування і втілення нових ідей.

У даний час є досить багато робіт, присвячених дослідженню інноваційних технологій навчання. Як показують дослідження (Б. Гершунський, А. Каспаржак, М. Кларін, В. Шукшунов), інновації визначають основний шлях подальшого розвитку суспільства, а також роблять можливим вирішення багатьох проблем, пов'язаних з негативними проявами науково-технічної революції і життя в інформаційному суспільстві.

Професійна підготовка майбутніх вихователів в Україні складається з елементів, частина яких є позасистемними, але такими, що достатньо впливають на процес підготовки. Сутність і взаємозв'язки цих елементів свідчать про те, що професійна підготовка залежить від розвитку й своєрідності всіх сфер суспільства – політичної, економічної, соціально-культурної, духовної. Їх

постійний вплив потребує адекватного реагування освітньої практики. Елементи професійної підготовки, зазнаючи зовнішнього впливу, трансформуються. Як елемент професійної підготовки, готовність майбутнього вихователя до використання інноваційних технологій є водночас імперативом, обов'язковою похідною від апріорі сформульованої моделі випускника.

На етапі модернізаційних змін у професійній підготовці фахівців актуальним і значущим завданням є обґрунтування моделі формування готовності майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій, що дасть змогу вибудувати зміст, структуру, організаційно-педагогічні умови.

У моделі формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до використання інноваційних технологій враховуємо гносеологічний, загальнометодологічний, психологічний аспекти процесу розроблення моделі та ґрунтуємося на принципах.

Застосування інформаційних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти потребує змін у методиці викладання всіх дисциплін. До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносяться Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання) [1, с. 164].

З огляду на здійснений нами аналіз структурних компонентів готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до використання інноваційних технологій, модель формування досліджуваного явища можна представити як змістово-структурне утворення (Рис. 1).

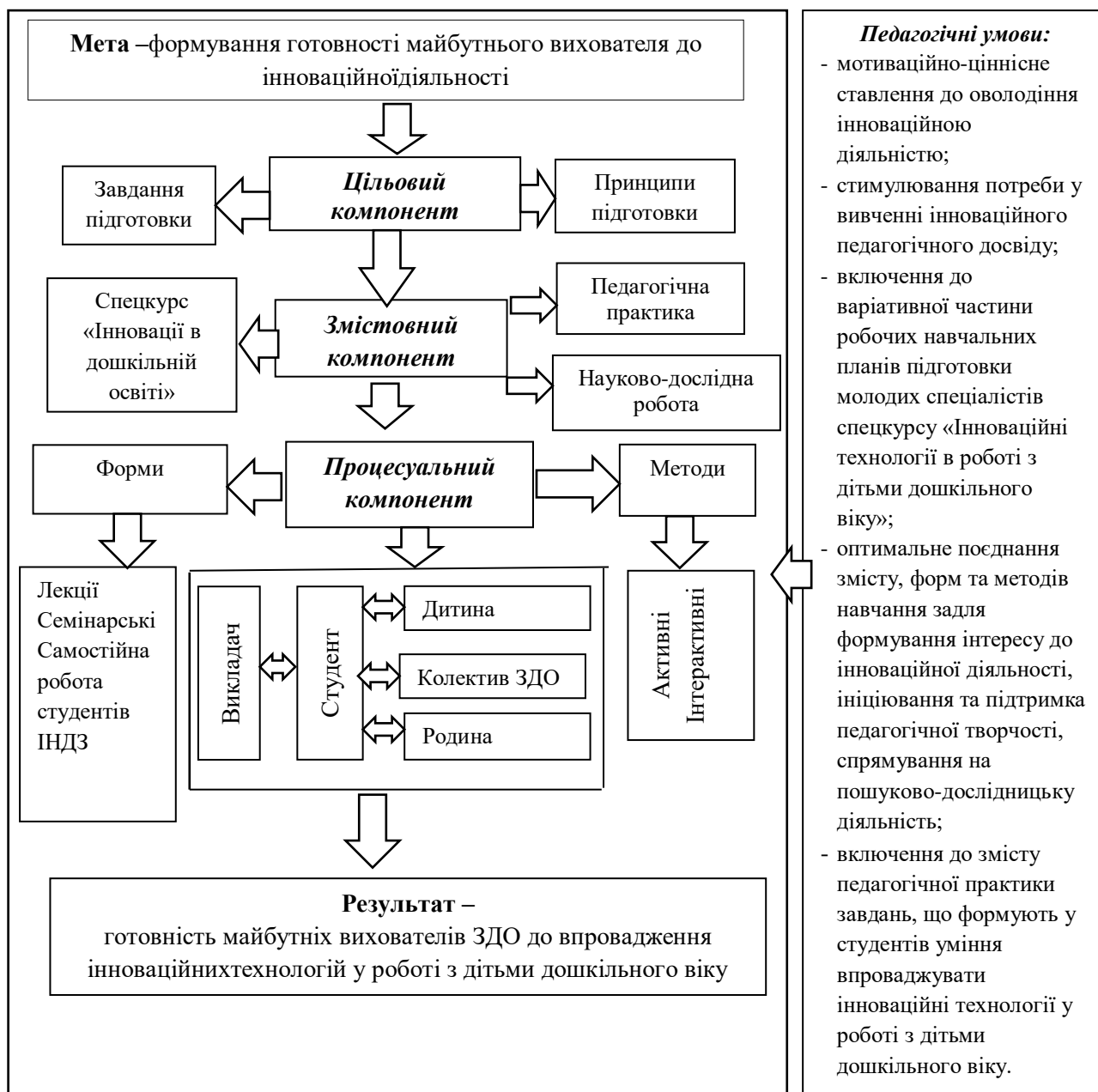

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до використання інноваційних технологій

В означеній моделі відображено структурно-функціональну взаємодію мети; принципів (системності, систематичності, науковості, доступності, оптимізації, цілеспрямованості, взаємодії, активності, групової та індивідуальної роботи, рефлексії); компонентів (мотиваційний, пізнавально-когнітивний); організаційно-педагогічних умов реалізації моделі формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до використання інноваційних технологій (оптимізація педагогічної взаємодії викладача й студента на основі належної інтерактивної культури; впровадження самокерованого навчання в процес фахової підготовки майбутніх

вихователів ЗДО; створення необхідного матеріально-технічного забезпечення процесу використання інноваційних технологій у навчально-виховному середовищі вищого навчального закладу; варіативне використання методів і форм фахової підготовки студентів до оперування інноваційними технологіями в процесі вивчення нормативних і спеціальних курсів; етапів підготовки (початковий, основний, заключний); критеріїв (диференціально-психологічний, інформаційний, результативний) та рівнів (високий, достатній, низький); форм роботи (лекції, практичні заняття, спецкурс «Формування готовності майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій», самостійна робота, педагогічна практика); методів підготовки: проблемно-пошуковий виклад теоретичного матеріалу; технології дискусійного характеру; моделювання казкової реальності; створення творчих проєктів; прийомів навчання; самостійне розв'язання педагогічних завдань із подальшим оцінюванням виконаної роботи.

Етапами процесу формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до використання інноваційних технологій є початковий, основний та заключний.

Завданнями початкового етапу в системі формування готовності майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій стали: формування позитивного ставлення студентів до професійної діяльності; виховання в них стійкого інтересу до оволодіння знаннями та методикою використання інноваційних технологій у професійній діяльності; організація усвідомлення студентами значення суб'єкт-суб'єктної взаємодії, атмосфери взаємоповаги та ситуації успіху в навчально-виховному процесі вищої школи та в навчанні дітей дошкільного віку; засвоєння системи загальнопедагогічних знань як теоретико-методологічної основи готовності вихователів ЗДО до використання інноваційних технологій.

Завданнями основного етапу формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до використання інноваційних технологій є: актуалізація отриманих знань з дисциплін педагогічного циклу та знань щодо реалізації інноваційних технологій у навчально-виховному процесі; засвоєння знань про сутність, значення, завдання, класифікацію та специфіку використання інноваційних технологій у навчально-

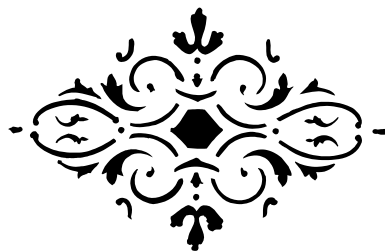
виховному процесі з дітьми дошкільного віку; формування вміння самостійно добирати інноваційні технології відповідно до змісту занять, оцінювати їх доцільність та ефективність; забезпечення високого рівня узагальнення засвоєних знань і вмінь студентів [3, с. 25].

Заключний етап спрямовано на контроль за освітнім процесом, вчасною перевіркою та оцінкою знань, умінь та навичок, результатом яких є рівень навчальних досягнень студентів з оволодіння інноваційними технологіями.

Таким чином, поетапне формування готовності майбутніх вихователів до використання інноваційних технологій здійснювалося за допомогою послідовного, систематичного оволодіння студентами теоретичними знаннями про інноваційні технології, поглиблення, конкретизація та узагальнення вже отриманих знань та сформованих на їх основі вмінь і навичок [2, с. 153].

Список літератури

1. Нові технології навчання [Текст]: науково-методичний збірник/Ред.: В. О. Зайчук, О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко, ін. – 2004. – Вип. 40. – 279 с.
2. Остапчук О. Інноваційний розвиток педагогічних систем в умовах модернізації освіти / О. Остапчук. - 2003. - 153-161 с.
3. Сидорова О. В. Оновлення змісту й форм методичної роботи в інноваційному просторі освітнього округу / О. В. Сидорова. - 2008.- 24-31 с.

УДК 373. 5: 305

Палій О. Ю.,

здобувач вищої освіти V курсу педагогічного факультету
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Відповідно до загальної мети освіти, зазначеної у Законі України «Про освіту» (2017), місією початкової школи є «різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі, життя у демократичному суспільстві [5, с. 10].

Окрім того, Наказом Міністерства освіти і науки України «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту» № 839 від 10.09. 2009 р. затверджено «План заходів з впровадження принципів гендерної рівності в освіту», що є свідченням потреби осмислення соціально-психологічних механізмів набуття дитиною гендерної ідентичності як передумови повноцінної реалізації «Я».

Вік 6–10 років є етапом фактичного формування психологічних механізмів особистості, що утворюють у своїй сукупності якісно нову, вищу єдність суб'єкта, – єдність особистості, спричиняють появу «Я – концепції» [6 с. 334], де гендерна ідентичність є ключовою, що стає результатом гендерного виховання.

Актуальність гендерного виховання як важливої складової формування цілісної особистості є незаперечною, оскільки воно базується на гендерному підході в освіті і вихованні, що цілком відповідає Концепції Нової української школи.

Гендерний підхід в освіті й вихованні – це створення педагогічних умов для самореалізації особистості, заснований на її можливостях і здібностях [5]. Мета гендерного підходу полягає у звільненні навчально-виховного процесу і суспільного середовища від найбільш жорстких гендерних стереотипів,

розширення простору для прояву індивідуальності і розвитку особистості кожного учня/учениці, виховання їх у дусі егалітарного партнерства у всіх сферах життєдіяльності.

Аналіз довідкової літератури з психології та педагогіки, праць сучасних дослідників проблеми гендерної освіти та виховання підростаючого покоління (С.Вихор [1], Т.Дороніна [2], В. Кравець [3], О. Петренко [5], О. Цокур [7] та ін.) дав змогу виділити основні тлумачення поняття «гендерне виховання» та завдання, які слід вирішувати сучасному педагогу Нової української школи з метою формування довершеної особистості.

Аналіз праць з гендерної психології та педагогіки засвідчив наявність таких тлумачень поняття «гендерне виховання»: «цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування в них егалітарних цінностей, поваги до особистості, незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками толерантної поведінки та з метою побудови громадянського суспільства» (С.Вихор); «цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих і жіночих ролей, поводження, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їхньої біологічної статі» (О. Цокур); «процес, спрямований на формування якостей, рис, властивостей, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників іншої статі» (В. Кравець); «цілеспрямований, чітко організований процес формування у школярів/студентів андрогінних якостей особистості, рис характеру, навичок і звичок гендерно-збалансованої соціальної поведінки, егалітарних поглядів і переконань, потреб і мотивів соціокультурної діяльності та соціальної активності, побудованих на принципах гендерної рівності та толерантності» (Т.Дороніна) та ін.

Загалом, дослідники зазначеної проблеми єдині в тому, що гендерне виховання передбачає розвиток індивідуальних задатків, здібностей дівчат і хлопців, включаючи ті, котрі традиційно приписуються протилежній (іншій) статі.

При цьому основна увага звертається на нейтралізацію і пом'якшення соціально обумовлених відмінностей між людьми різної статі, взаємозамінність соціальних ролей; стимулювання хлопців і дівчат до самостійного вибору соціально схвалюваних моделей поведінки, заохочення індивідуальних інтересів.

Відтак, завданнями гендерного виховання є: формування соціально-педагогічної відповідальності у взаєминах між статями, переконання, що і у сфері інтимних відносин людина не є незалежною від суспільства; прагнення мати міцну, дружню сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька і матері в сім'ї; народження кількох дітей; свідоме і відповідальне ставлення до їх виховання, як до свого обов'язку перед суспільством загалом, своїми батьками і дітьми; здатності розуміння інших людей і почуття поваги до них не лише як до людей взагалі, але й як до представників чоловічої чи жіночої статі; здатності враховувати і поважати їх специфічні статеві особливості у процесі суспільної діяльності; здатності і прагнення оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з урахуванням статевої належності, виробляти поняття хорошого и поганого вчинку у сфері цих відносин; усвідомлення себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку і почуття самоповаги, впевненість і потенціал самореалізації; необхідних навичок спілкування і взаєморозуміння, а також здатності приймати усвідомлені рішення у сфері міжстатевих стосунків; уміння дружити і любити.

Отже, здійснений аналіз засвідчив необхідність реалізації гендерного виховання як важливої умови формування довершеної особистості.

Список літератури

1. Вихор С. Т. Гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку: дис. кандидата пед. наук : 13.00.07. Тернопільський державний педагогічний університет. Тернопіль, 2005. 272 с.
2. Дороніна Т. О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді : монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. 331 с.
3. Кравець В. П. Гендерна педагогіка. Навчальний посібник. Тернопіль: Джура, 2003. 416 с.

4. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
5. Петренко О. Б. Гендерний підхід в освіті й вихованні : навч.-метод. посіб. Рівне: О. Зень, 2017. 322 с.
6. Практикум із групової психокорекції : [підручник] / С. Д. Максименко [та ін.]. – Мелітополь : Вид-во Мелітоп. держ. пед. ун-ту ім. Б. Хмельницького, 2015. – 412 с.
7. Цокур О. Основи гендерного виховання. Гендерний розвиток у суспільстві : конспекти лекцій. К. : ПЦ «Фоліант», 2005. С. 183–223.

УДК 378

Петренко О.Б.,
д. пед. н., професор,
зав. кафедри теорії і методики виховання,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ТЕХНОЛОГІЇ КОУЧИНГУ (SCORE, GROW, SMART, AID ТА ІН.) У ПЕДАГОГІЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Розробка і упровадження нових стандартів змісту освіти, що ґрунтуються на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання, на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації у суспільстві, зумовлюють пошук нових технологій навчання, переорієнтації викладача, учителя на нові освітні реалії. У Концепції «Нова українська школа» визначено «нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як *коуча*, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини» (курсив наш – О. П.) [3]. Відповідно, такі зміни актуалізують потребу у задіянні технологій формування довершеної особистості, зокрема технологій педагогічного коучингу.

Коучинг – новий напрям педагогічної діяльності, що збагачує навчальний процес та підвищує його ефективність; це система реалізації спільного соціального, особистісного, творчого потенціалу учасників процесу неперервного

професійного розвитку із метою отримання максимально можливого результату. Це безперервне співробітництво, яке допомагає особистості досягати реальних результатів у своєму особистому й професійному житті.

Як стверджує Т. Голві, коучинг не вчить, а допомагає вчитись [1]. У контексті діяльності викладача закладу вищої освіти коучинг – це технологія, яка вимагає таких відносин викладача зі студентами, коли завданням педагога стає організація процесу самостійного пошуку студентами оптимальних рішень та відповідей на питання, що їх цікавлять [4, с. 83]. Відповідно, мета педагогічного коучингу – допомогти студентам розібратися у власних здібностях та навчитись їх використовувати з максимальною для себе користю та перспективою. Педагогічний коучинг дає змогу максимально розкрити потенціал особистості, виявити її ще не розкриті й нереалізовані ресурси через навчальну й виховну діяльність.

Коучинг є саме тим комплексом технологій, методів і форм, які дають змогу побудувати ефективний і стійкий процес формування компетентностей, передачі досвіду, знань, розвитку навичок від професійних педагогів до студентів. Специфіка коуч-технологій полягає в тому, що останні є активною формою навчання, спрямовані на особистісну підтримку професійної діяльності. Коуч підтримує здобувача освіти в засвоєнні навичок, необхідних для максимальної реалізації своєї особистості в професії.

На відміну від професійного коучингу, де професійний коуч усвідомлено підбирає підходящу для конкретного випадку методику, взаємодія у форматі викладач-студент у педагогічному коучингу залишається у методичному відношенні досить специфічною. Адже для проведення педагогічного коучингу необхідні ґрунтовні методичні знання й відповідні вміння. Коучі як професійні консультанти повинні з вищою освітою мати багатий професійний емпіричний досвід (науковий і викладацький), а також володіти, принаймні, методикою проведення тренінгів. Педагогічний коучинг вимагає від педагога щирого зацікавлення студентами і прийняття їх такими, якими вони є, емоційної

компетентності, емпатії як здатності співпереживати, неупередженості, активного і глибинного слухання, професійних знань, технологій і досвіду.

Коуч-технології базуються на психологічних принципах і моделях, сприяють розумінню й осмисленню людиною власних можливостей, які можна реалізувати у професійній діяльності.

Коуч-технології є тим результативним інструментом, який сприяє розширенню кола творчо працюючих педагогів, розробці й реалізації педагогічних технологій і диференціації змісту освіти, а також механізмом реалізації кадрової політики.

Відтак, у педагогічному коучингу найбільш затребуваними є методики і технології самоактуалізації (SCORE, SMART, GROW, AID тощо). Зазначені методики базуються на теоретичних положеннях про навчання й особистісний розвиток, відносини, структури і функції або інтеракції в офіційній сфері, а також на емпірично й теоретично підтверджених даних, що пройшли перевірку в ході коучингу.

Технологія SCORE (symptoms – симптоми, causes – причини, outcomes – результати, resources – ресурси, effects – ефекти) – одна з ефективних моделей для збору інформації, призначена для розуміння причинно-наслідкових зв'язків і для роботи з проблемними ситуаціями [5]. Ця модель показує маршрут від проблеми до мети; сприяє швидкому знаходженню й організації необхідної інформації; вчить звертати увагу педагога на потрібні й правильні факти; швидко визначати ефективний шлях роботи; витратити менше часу.

Чотириступенева технологія GROW (з англ. зростання) («goal» (з англ. мета), «reality» (з англ. реальність, існуюча ситуація), «option» (з англ. варіанти дій), «will» (з англ. воля до дії), розроблена Дж. Уйтмором, є досить популярною і ефективною у педагогічному коучингу, полягає у певній послідовності постановки ефективних питань. Чотири літери назви відповідають першим буквам слів, що означають етапи проведення навчальної дискусії або стадії на шляху до вирішення проблеми [5].

Насамперед, ця технологія може застосовуватися педагогом-коучем для складання й коригування програми курсу (syllabus) для конкретної групи студентів, співвідносячи зміст навчання й висунуті вимоги з індивідуальними потребами, особливостями й завданнями. Таким чином, викладач є коучем і для самого себе, що накладає додаткову відповідальність, оскільки правильне й успішне використання цієї моделі при плануванні курсу навчання певній освітній галузі, конкретного модуля дасть змогу педагогові продемонструвати свою професійну ефективність.

Використання технології коучингу GROW у закладах вищої освіти є важливим елементом ефективного навчання, сприяє підвищенню мотивації студентів і їх включеності в освітній процес, позаяк повністю відповідає ідеї, що лежить в основі навчання у закладах вищої освіти: допомога людині в досягненні конкретної мети у певні часові рамки.

Технологія SMART (з англ. розумний) – технологія формулювання й досягнення найближчих конкретних цілей (specific – конкретна, measurable – така, що можна виміряти, accomplishable – така, що можна досягти, relevant – значима, time bound – має термін реалізації) для визначення ефективності цілей того, хто підлягає коучинговим процедур [5]. Зокрема, SMART тренує вміння ставити чіткі, конкретні, обмежені в часі реалістичні цілі, досягнення яких матиме суттєвий вплив на особисте або професійне життя; цей вплив вимірюється певними конкретними категоріями та узгоджуються із життєвими планами і теперішньою ситуацією учня, студента [4, с. 101].

Дотримання усіх критеріїв технології SMART дає змогу принципово змінити формулювання цілей діяльності викладача, студента й наповнити їх не тільки об'єктивним змістом, але й новою енергетикою. Формулюючи мету за допомогою технології SMART, педагог-коуч визначає індикатори, які об'єктивно доводять досягнення мети. Неточні формулювання мети, завдань, результатів ускладнюють розуміння того, що треба зробити. Ясність думки визначає точність формулювань, забезпечує зрозумілість дій. Зрозумілість дій – умова їх коректного виконання.

Технологія AID (з англ. actions (дії), impact (вплив), desired outcome (бажаний результат)) забезпечує зворотній зв'язок, за допомогою якого процес досягнення цілей можна вдосконалити або спрямувати в протилежне русло [5]. Особливо важливим зворотний зв'язок є для організації ефективної навчальної діяльності, тому що допомагає реалізувати провідні мотиви здобувачів освіти: визнання, підтримку викладача, взаємини в групі. Технологія AID надає інформацію й інсайти (дає змогу поділитися досвідом, висунути нові ідеї, презентувати погляд з боку); може (і повинна) мотивувати (як з точки зору виправлення помилок, так і з точки зору продовження діяльності); дає змогу шукати точки покращення/виправлення (що робити далі).

Таким чином, застосування технологій педагогічного коучингу, зокрема SCORE, GROW, SMART, AID у роботі зі студентами дасть змогу інтенсифікувати процес навчання у закладах вищої освіти, ефективно вирішувати поставлені завдання у межах конкретної освітньо-професійної програми. Саме коучинг-технології допоможуть зробити навчальний процес цікавим, творчим, здатним не лише задовільнити майже всі потреби сучасних здобувачів освіти, а й більш широко розкрити творчий потенціал кожної особистості, яка бере участь в освітньому процесі.

Список літератури

1. Голви Т. Максимальная самореализация: Работа как внутренняя игра / Т. Голви – [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, – 2007. – 264 с.
2. Горук Н. М. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів / Н. М. Горук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2015. – № 11. – С. 99–104.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>

4. Романова С. М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті / С. М. Романова // Вісник Нац. авіац. ун-ту. Серія: Педагогіка. Психологія. – 2010. – Вип. 3. – С. 83–86.
5. Whitmore J. Coaching For Performance / J. Whitmore. – The USA: Nicholas Brealey Publishing, 2007. – 180 p.

УДК 378.016:004(043.3)

Потапчук О. І.,

к. пед. н., асистент

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяв активізації комунікативних аспектів навчальної діяльності студентів. Сьогодні наявна низка технологій, за допомогою яких здійснюється спілкування між учасниками навчального процесу, обмін досвідом та інформацією. Тому, суспільство все більше заглиблюється в інформаційну епоху, де основою процесу створення, розповсюдження, збереження та управління інформацією стали саме засоби ІКТ.

Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське дослідження щодо використання інтернет-ресурсів дорослим населенням України. Згідно з даними дослідження у 2016 році 61.6% дорослого населення України користувалися інтернет-ресурсами, проте кількість користувачів продовжує стрімко зростати. Темп приросту протягом 2015 - 2016 років склав 8%, а за період з 2014-2016 років кількість користувачів зросла на 7 відсоткових пунктів, а темп приросту становив 13%. Порівняно з іншими країнами світу за широтою розповсюдження інтернет-технологій Україна входить до першої десятки країн Європи за кількістю його користувачів [3].

Одним із важливих шляхів професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій, а також сприяння ефективної роботи викладачів та студентів, є цілеспрямоване створення системи підтримки навчального процесу засобами ІКТ. Навчальні заняття, побудовані на основі системи підтримки засобами сучасних технологій, на методичному рівні повинні включати: теоретично-практичну підготовку педагога до використання в процесі

професійної діяльності сучасних ІКТ, оскільки електронні навчальні ресурси, як інструмент діяльності педагога, мають дидактичну цінність та грамотну організацію навчальної діяльності студентів; використання ресурсів ІКТ, як інструмент навчально-методичної та організаційної діяльності педагогічного фахівця [1].

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології сьогодні є найефективнішим засобом передачі інформації, адже забезпечує миттєвий доступ до великого обсягу світових знань за допомогою потужного пошукового центру. Основними транспортними властивостями ІКТ є: можливість доступу без обмежень до інформаційного середовища через пошукову систему; забезпечення безперервного потоку необхідної інформації, що надходить користувачеві та базується на взаємодії різних користувачів з їхніми знаннями, інтересами та потребами в процесі самостійного навчання та професійної діяльності.

Отже, на основі аналізу вище згаданого виділимо такі основні переваги застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій:

- можливість використання джерел інформації, їх аналізу та використання найбільш необхідної;
- студенти стають суб'єктами навчання, оскільки процес навчання потребує активного керування ними;
- розвиток професійних якостей, експериментально-дослідницької та пізнавальної діяльності;
- можливість майбутніх фахівців виходити за рамки даного змісту навчального матеріалу, форм навчального розкладу, традиційної структури заняття;
- отримання необхідної навчальної інформації з мінімальними витратами часу та енергії.

Проте, існує ряд недоліків використання ІКТ у навчальному процесі:

1. Неможливість перевірки достовірності інформаційних ресурсів;
2. Необхідність належного апаратного забезпечення;
3. Обмеженість в безпосередньому спілкуванні студентів та викладача.

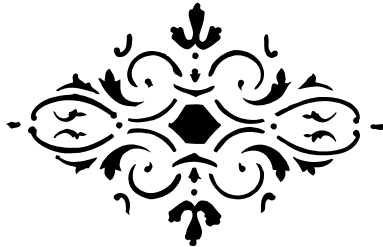
Враховуючи всі позитивні та негативні сторони застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, можна стверджувати, що використання усіх сучасних технологій є ефективними в поєднанні з традиційною формою навчання та сприяють якісному формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців [2, с. 35].

З кожним роком в Україні в межах національних програм все більше закладів впроваджують ІКТ в навчальний процес. У більш ніж 100 вищих навчальних закладах України дистанційна форма навчання використовується як навчальна технологія для організації процесу самоосвіти. Проте державна підтримка розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, їх інформаційного насичення та методичного забезпечення все ще знаходиться на недостатньому рівні, а відповідно і не відповідає сучасним вимогам суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців. Процес впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій пов'язаний з такими основними проблемами: необхідність створення сприятливих технічних умов для забезпечення широкого доступу студентів, навчальних закладів та наукових організацій до інформаційних ресурсів; подання об'єктивної інформації, достовірність якої можна перевірити; розвиток освітніх та навчальних програм на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; удосконалення відповідних нормативів, навчальних програм та планів, сприяння формування у студентів знань, умінь і навичок, необхідних для користування інформаційно-комунікаційними технологіями [1].

Отже, загалом якісне функціонування сучасної освіти неможливе без використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій, адже саме сучасні технології забезпечують ефективні умови для підготовки спеціалістів на рівні, що відповідає вимогам сучасного ринку праці. Такі зміни в освіті дозволять реалізувати ідеї диференціації та індивідуалізації навчання, що є основними завданнями сучасної системи освіти України.

Список літератури

1. Грабко В. В., Мокін Б. І., Месюра В. І., Юхимчук С. В. Досвід використання інтернет-технологій у Вінницькому державному технічному університеті. *Вінницький державний технічний університет*. URL: <http://vntu.edu.ua/ies2000/doclad/a/a03.htm>.
2. Петухова Л. Є. Розширення можливостей навчального процесу в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. *Збірник наукових праць*. Херсон: Видавництво ХДУ, 2010, № 6. С. 32-37.
3. Світова статистика Інтернету. URL: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=621>.

УДК 372.882.

Семенова Н.М.,
вчитель-методист СШ №18,
м. Рівне

**СХЕМИ-КОНСПЕКТИ З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЕФЕКТИВНА
ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ**

Національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття») визначено стратегічні завдання, які полягають у формуванні освіченої, творчої особистості, становленні її фізичного і морального здоров'я, наданні пріоритетності розвитку людини, відтворенні і трансляції культури і духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків. Чільне місце у вирішенні цих завдань відводиться літературній освіті здобувачів середньої освіти, зокрема навчальній дисципліні, - «Зарубіжній літературі».

На уроках літератури закладаються найважливіші соціально-моральні уявлення й орієнтири. Вивчення літератури сприяє формуванню зрілої, активної, творчої особистості. Учитель-словесник покликаний допомогти учням збагнути духовний світ

різних народів, вчити їх визначати національну своєрідність та загальнолюдську цінність вершинних творів світової літератури, виховувати повагу до високих духовних надбань людства та українського народу зокрема, прищеплювати навички культури читання.

Одним із ефективних шляхів досягнення цієї мети є реалізація важливого дидактичного принципу навчальної діяльності – наочності навчання; удосконалення різновиду наочних засобів навчання – логічних схем-конспектів; розширення функціонального поля логічних схем-конспектів у вивченні літератури [1.11].

На наукових конференціях, на сторінках фахових періодичних видань неодноразово порушувались питання методики викладання курсу «Зарубіжна література», зокрема, ефективності поєднання слова і наочності у вивченні літератури (вирішенні проблеми аналізу художнього твору, опануванні біографії письменника, питань теорії та історії літератури). Проблема використання традиційної наочності на уроках літератури висвітлювалась у працях Л.Якушиної, З.Старкової, В.Гречинської, Є.Глуценко, А.Коржупової та інших. Але меншою мірою в методиці викладання літератури йшлося про застосування наочності у вигляді схем.

Наочність у вигляді схем сьогодні використовується вчителями-практиками здебільшого для фіксації зв'язків і залежностей в ході аналізу художнього твору, у вивченні питань історії й теорії літератури. Брак методичних матеріалів призводить до створення та використання схем з порушенням логіки розбору художнього твору.

Основними елементами методики є опорні сигнали. Опорні сигнали являють собою, наочну схему в якій закодовано зміст інформації, яку треба засвоїти (вивчити). «В основі моєї методики – писав основоположник цієї методики В. Ф. Шаталов – лежить давній прийом, для запам'ятовування наші пращури в'язали вузлики на пам'ять. Так-так саме той звичай, який використовували і інші народи, зав'язуючи «на пам'ять» кутики носовичків» [4,32].

У В. Ф. Шаталова набір цих «вузликів» (схеми, конспекти, діаграми, таблиці і т.д.) стали виконувати роль опори, своєрідних «костилів», що підтримують пам'ять і учнів і студентів, але не тільки. Однією з особливостей методу В.Ф.Шаталова є вивчення навчального матеріалу укріпленого дидактичними одиницями. Особливості людини такі, що 95% інформації вона сприймає через очі. Зараз в закладах освіти інформація подається в основному через слух, тому В. Ф. Шаталов «включив» на уроках очі, асоціації, образи» - це і дало якісний стрибок в навчанні [5.27].

Як свідчать психологи в пам'яті людини запам'ятовується %: 10% - того, що вона слухає; 50% - того, що вона бачить; 90% - того, що вона робить [2,20].

Навіть при дуже уважному слуханні засвоюється до 20% інформації, а в процесі діяльності 90%. Отже, конспектувати на уроках потрібно. А як саме?

Найбільш цікаво цей досвід представлений В. Ф. Шаталовим, але ним користувалися Цицерон, Петрарка, Толстой, Бунін, Лобачевський та ін..

Аналіз педагогічної практики свідчить про нагальну потребу розробки технології складання та методики використання наочності у вигляді схем на уроках літератури [1.8].

Отже, актуальність досліджень з означеної проблеми зумовлюється потребами самого життя. Шкільна практика потребує вирішення технологічних питань, що дасть змогу уникати помилок у розробці схематичної наочності (логічних схем-конспектів). Виникла необхідність розробити методику використання логічних схем-конспектів, яка розкрила б можливості їх варіативного застосування на уроках літератури, дидактичного матеріалу - системи логічних схем-конспектів до творів зарубіжної літератури, що вивчаються у 10-11 класах загальноосвітньої школи, класифікувати логічні схеми-конспекти (далі ЛСК) для визначення їх функцій та оперативної лексики для опису методики їх використання [1.11].

Проблема використання логічних схем-конспектів, залишалася поза увагою вчених-методистів у зв'язку із специфічністю предмета, пов'язаною з його емоційно-естетичним змістом, вивчати який мовою графічних схем видавалося

неможливим. Лише на початку 90-х років ця проблема стала предметом обговорення вчителями-практиками. Більшість з них визнала доцільність використання схематичної наочності у вивченні літератури (О.Любимов, А.Жукова, Л.Гордєєва, О.Первак, В.Лазарева та інші). На сторінках фахових видань все частіше з'являються розробки уроків з використанням схематичної наочності вчених-філологів (О.Ніколенко, Є.Волощук, М.Ципле та інші), в яких пропонується використовувати наочність у вигляді схем не тільки у вивченні питань теорії літератури, а й на всіх етапах вивчення художнього твору, в означенні головних віх життя і творчості письменника тощо.

Ефективним засобом навчальної діяльності є використання наочності у поєднанні із словесним методами навчання. Історію питання складають окремі положення праць видатних педагогів Я.Коменського, І.Песталоцці, за якими функції наочності зводились до суто ілюстративної [3.89]. Великий внесок у розвиток теорії і практики наочного навчання зробили К.Ушинський, В.Водовозов, Н.Бунаков, В.Вахтьоров та інші вчені-дидакти дореволюційної школи, але й тут ішлося про традиційне використання наочності як ілюстрації того чи іншого поняття, явища тощо.

Провідною думкою сучасних вчених-педагогів, які розглядали у своїх працях проблему схематичної наочності, є така: використання наочних методів навчання - не тільки джерело знань предмета чи явища, але й важливий засіб розвитку розумової діяльності учнів (Ю. Бабанський, В. Давидов, Л. Занков, І. Лернер, Л. Нечепоренко, В. Онищук та інші).

Практичне вирішення проблеми у викладанні літератури зумовили праці О.Бандури та С.Лук'янова, О.Лук'янової, у яких представлено навчальний матеріал з теорії літератури у схемах і таблицях; І.Фогельсона, які містять консультації щодо складання зорових опор за творами художньої літератури.

Більшість учителів усвідомлює важливість проблеми використання наочності у вивченні літератури, схематичної наочності як її різновиду.

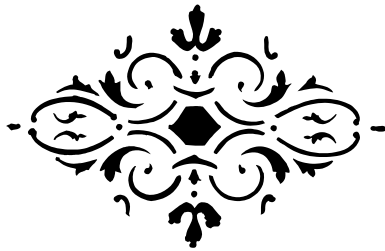
Школярі-старшокласники виявляють інтерес до вивчення літератури за допомогою схематичної наочності. Більшість учнів вважає доцільним

використання схем, які складаються на уроці за їх участю і потребують консультацій щодо складання та використання зорових опор.

Таким чином, ефективність вивчення літератури підвищиться, якщо в процесі її викладання використовувати логічні схеми-конспекти як зорові опори з метою упорядкування навчальної інформації, оптимізації і інтенсифікації навчального процесу, набуття учнями вмінь і навичок здійснювати різні розумові операції, розвитку логічного, абстрактного, аналітичного, асоціативного мислення, міцнішого засвоєння знань з історії й теорії літератури.

Список літератури

1. Матюшкіна Т.П. Використання логічної схеми-конспекту на уроках зарубіжної літератури // Зарубіжна література в навчальних закладах. - 1999. - №8. - С.7-11.
2. Шаталов В.Ф. Педагогическая проза – М. : Педагогика, 1988. 63с.
3. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: В 2т / М. : Педагогика, 1982.-т.1-656с.
4. Калошин В.Р. Творче надбання В.Ф. Шаталова в освітню практику // Управління школою – 2007 - №32(188). - С. 19-22.
5. Шаталов В.Ф. Точка опоры. - М.: Педагогика. 1987. 58 с.

УДК 378.147

Семенюк М. В.,
здобувач вищої освіти за спеціальністю
011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи),
Національний університет водного
господарства та природокористування (м.Рівне)
Науковий керівник – Кристопчук Т.Є.,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування (м. Рівне)

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ТА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Узагальненим виявленням стилю спілкування педагога є педагогічний такт, у якому акумульовано всі складові педагогічної культури педагога і який є одним із основних показників педагогічної майстерності.

Педагогічний такт виявляється в умінні керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання, емоційну рівноваженість у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до студента. Він вимагає критичності і самокритичності в оцінці своєї праці, нетерпимості до шаблону, формалізму, застою думки і справи, до бюрократизму і пихи, поваги. Педагогічний такт реалізується через мову і стиль поведінки [2].

Сутність педагогічного такту полягає в педагогічно доцільному ставленні та впливі педагога на студентів у вмінні налагоджувати продуктивний стиль спілкування. К. Д. Ушинський, який володів справжнім педагогічним тактом, писав, що жоден педагог «ніколи не може стати хорошим вихователем практиком без такту. ...Ніяка психологія не спроможна заступити людині психологічного такту, який незамінний у практиці в силу того, що діє швидко і вмить... і який передбачає приязнь без удаваності, справедливість без причепливості, доброту без слабкості, порядок без педантизму і, головне, постійну розумову діяльність».

Основні показники педагогічного такту науково-педагогічного працівника [3, с. 6]: людяність без зарозумілості; вимогливість без брутальності та причепливості; педагогічний вплив без наказів, навіювань, попереджень, без

приниження особистої гідності студента; вміння висловлювати розпорядження, вказівки та прохання без зухвалості, без зарозумілості; уміння слухати співрозмовника, не виявляючи байдужості та вищості; урівноваженість, самовладання і діловий тон спілкування, без дратівливості та сухості; простота в спілкуванні без фамільярності та панібратства, без показухи; принциповість і наполегливість без упертості; уважність, чутливість і емпатичність без їх підкреслення; гумор без посміху; скромність без удаваності.

Удосконаленню педагогічного такту науково-педагогічного працівника сприяє так званий соціальний інтелект, який трактують як особливу індивідуальну рису, що дає змогу розуміти студента, усвідомлювати мотивацію його поведінки, розпізнавати найсуттєвіші риси індивідуальності. Ця якість виявляється як [3, с. 55]: просоціальна спрямованість, готовність до співпраці, особиста зацікавленість у добробуті інших; соціальна ефективність як очікування успіху в розв'язанні міжособистісних проблем; емпатичний інтерес та особисте співчуття, які забезпечують декодування невербальних ознак емоційних переживань; адекватне визначення ціннісних аспектів ставлення до себе й до інших.

Отже, педагогічний такт виховують, його набувають разом з педагогічною культурою і він виявляється в педагогічній діяльності. Він є показником зрілості науково-педагогічного працівника як майстра своєї справи. Це великий засіб, за допомогою якого студентів можна перетворити на своїх спільників чи, навпаки, суперників [1, с. 26].

Педагог у вищому навчальному закладі повинен працювати над формуванням власного педагогічного такту й постійно його вдосконалювати. Як немає межі досконалості, так і немає межі виявлення різноманітних і багатогранних аспектів педагогічного такту.

Список літератури

1. Бондаревська Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / Е. В. Бондаревська. // Педагогика. – 1999. - № 3. – С. 37-43.

2. Пальшкова І. О. Педагогіка: професійно-педагогічна культура вчителя: навчальний посібник / І. О. Пальшкова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 192 с.
3. Педагогічна культура вчителя: навч. посібник / П. М. Щербань, С. В. Шейко, М. П. Щербань. – К. : Вища шк., 2010. – 167 с.

УДК 37. 018. 1

Стельмашук Ж.Г.,

к. пед. н, доцент,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

НОВІ АКЦЕНТИ У РОБОТІ З БАТЬКАМИ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Аналіз Концепції Нової української школи [1] дав змогу констатувати, що партнерство між учнем, учителем та батьками було названо одним із ключових принципів Нової школи. Так, у навчально-методичному посібнику «Нова українська школа: poradnik для вчителя» зазначено: «В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками» [2, с. 135], а шляхами успішного партнерства названо «постійне, чітке, двостороннє спілкування та різні способи залучення батьків до освітнього процесу» [там само].

Важливого значення у Новій українській школі надається спілкуванню з батьками, яке може набувати різних форм: від спілкування з батьками однієї дитини до спілкування з групою батьків. У згаданому нами посібнику даються чіткі рекомендації щодо ефективного спілкування з батьками дитини, а саме: «слухайте уважно», «давайте короткі стимулюючі відповіді», «ставте відкриті запитання», «не нав'язуйте свої ідеї, думки, відчуття, поради», «проявляйте співчуття не лише словами, а й поведінкою», «намагайтеся зрозуміти почуття й

думки співрозмовника», «слухайте не лише слова, а й почуття, які ховаються за ними» та ін. [2, с. 135-136]. Дотримання їх, на нашу думку, дасть змогу батькам відчувати себе повноцінними партнерами освітнього процесу, відчувати, що вчитель зацікавлений у такій взаємодії, не просто слухає батьків, а й чує їх і прислухається до них, радиться з ними. А це є свідченням реалізації основних принципів педагогіки партнерства: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Слід зазначити, що батьківські збори як основна форма спілкування з батьками, не втратили своє актуальності у світлі завдань Нової школи. Натомість було уточнено основні стратегічні моменти у проведенні зборів, які б сприяли розвитку культури співробітництва та отриманню позитивного результату для усіх учасників.

Відносно новим моментом, формою спілкування, яка не була систематично вживаною у реальній практиці взаємодії школи та сім'ї, є індивідуальні зустрічі з батьками, які рекомендується проводити двічі на рік – на початку та наприкінці навчального року. Методику підготовки, розташування, зміст та результати індивідуальних зустрічей докладно представлено у вже згаданому нами посібнику «Нова українська школа: poradnik для вчителя». Аналіз їх потенційного змісту свідчить, що індивідуальні зустрічі з батьками мають бути максимально наближені до потреб дитини, її здібностей та можливостей, інтересів та побажань батьків, та носити інтерактивний характер.

Слід наголосити, що у Новій українській школі спілкування з батьками повинно бути систематичним та різностороннім, а його змістом повинні бути навчальна програма, здобутки дітей, очікування батьків тощо. Окрім батьківських зборів та індивідуальних зустрічей з батьками, пропонуються й інші форми спілкування. Для прикладу, за допомогою такої форми спілкування як тижневі або місячні інформаційні бюлетені батьки можуть завчасно отримати інформацію про

заплановані заходи за участю їх дітей, а можливість долучитися до планування волонтерських заходів для класу батькам дасть така форма спілкування як зустріч групи батьків.

З метою демонстрації серйозності намірів щодо ролі батьків і важливості співпраці з ними рекомендується створення у школі спеціально обладнаної батьківської кімнати.

У Новій українській школі акцент зроблено на формах спілкування, які передбачають постійне спілкування з батьками. Тому ще одним важливим аспектом у роботі з батьками є залучення їх до освітнього процесу, що має такі переваги для педагога: «отримання від батьків додаткової інформації про дітей; надання батьками допомоги в організації освітнього середовища, виготовленні навчальних матеріалів; надання допомоги батьками у проведенні окремих навчальних занять (екскурсій, проектної діяльності); участь батьків у навчальному процесі збільшує їхню повагу до роботи вчителя» [2, с. 132].

Ще одна важлива роль батьків в новій школі – помічники учителя у роботі з дітьми, що збільшує можливості для організації роботи в малих групах, підготовці навчальних матеріалів, а головне – дає змогу встановити близький контакт з власною дитиною, іншими дітьми та батьками.

Отже, організація співпраці з батьками не за готовими сценаріями, де вчитель – організатор, ведучий, а батьки – пасивні виконавці, а внесення зазначених вище моментів, вестиме до повноцінної партнерської взаємодії, де батьки – рівноцінні учасники освітнього процесу, його творці, що сприятиме формуванню у них впевненості у собі, причетності до освітнього процесу та самореалізації дитини, до проектування її майбутнього.

Список літератури

1. Концепція нової української школи: Рішення колегії МОН України від 27.10.2016 №10. URL:
<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
2. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

УДК: 37.034-057.874

Токарська Ю.А.,
магістрантка
кафедри теорії і методики виховання,
Науковий керівник: к.п.н., доц. **Гринькова Н.М.**
Рівненський державний гуманітарний університет

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ І СІМ'Ї**

Пріоритетним завданням освіти ХХІ столітті є виховання гуманної особистості, яка б могла будувати свої стосунки з навколишнім світом на ґрунті взаєморозуміння, співробітництва й толерантності. Визначальними рисами такої особистості є доброта, людяність, відповідальність, щирість, почуття власної гідності. У зв'язку з цим зростає роль морального виховання у формуванні гуманної особистості.

У вирішенні цих проблем велику роль відіграють позашкільні навчальні заклади, які надають дітям та молоді великі можливості для морального становлення. Саме тут інтенсивніше, ніж в загальноосвітніх закладах, проходить процес формування повноцінної особистості.

В сучасному українському суспільстві виникає потреба гуманістичних цінностей, посилення виховної функції всіх суб'єктів виховання, синхронізації і координації комплексу зовнішніх впливів на особистість, налагодження взаємодії

сім'ї, позашкільних навчальних закладів для вироблення спільної виховної позиції та стратегії її реалізації у моральному вихованні нових поколінь.

На потребі активізації пошуку шляхів удосконалення процесу морального виховання, налагодження взаємодії всіх суб'єктів виховного процесу акцентовано в Законі України «Про освіту» [3], Концепції «Нова українська школа» [4], Національній доктрині розвитку освіти в Україні [5]. З огляду на висловлені міркування, констатуємо, що проблеми морального виховання школярів та впливу соціальних інститутів на цей процес залишаються актуальними темами досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців і педагогів-практиків. Зокрема, в дослідженнях Л. Божович, М. Боришевського, Т. Гаврилової, Л. Рувінського, Є. Субботського, В. Штифурак та інших описані психологічні механізми та закономірності процесу морального виховання особистості.

Характеристику процесу морального виховання молодших школярів знаходимо в працях І. Беха, А. Бойко, Т. Гуменникової, О. Матвієнко, А. Ліпкіної, О. Сухомлинської, І. Холковської та ін. Питанням з'ясування змісту поняття «моральна вихованість особистості», а також визначенню його структурних компонентів значну увагу приділяли М. Іванчук, Н. Гринькова, І. Каіров, Р. Павелків, В. Плахтій, М. Сметанський, В. Чепіков та ін.

Розробці проблеми взаємодії педагогів з батьками учнів у виховному процесі велику увагу приділяли класики педагогічної науки Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький. У контексті нашого наукового пошуку важливим є дослідження організації взаємодії позашкільних навчальних закладів і сім'ї у вихованні дітей, здійснені І. Головською, Г. Пустовітом, Н. Шагай, В. Тернопільською, Р. Шулигіною та іншими. Водночас доводиться констатувати, що проблема взаємодії позашкільних навчальних закладів і сім'ї в процесі морального виховання молодших школярів ще недостатньо розроблена в теорії та практиці.

Моральне виховання – складний процес, що характеризується різноманітністю та неоднозначністю зовнішніх впливів. Його ефективність

безпосередньо залежить від створення оптимального виховного середовища, від активної взаємодії всіх суб'єктів виховного процесу.

Аналіз педагогічної літератури та сучасної педагогічної практики уможливив виокремлення таких принципів організації виховної взаємодії позашкільних навчальних закладів і сім'ї:

Принцип системності виховної взаємодії позашкільних закладів та сім'ї передбачає таку організацію морального виховання, при якій виховний вплив охоплює всі сфери життєдіяльності учнів: спілкування, навчання, працю. Виховна взаємодія здійснюється на основі спільних для всіх виховних інститутів ціннісних орієнтацій, єдності вимог, спільно напрацьованої стратегії виховання, яка реалізується в наступності напрямів та етапів виховної роботи з молодшими школярами.

Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників виховного процесу передбачає дотримання діалогічного стилю в спілкуванні, побудову партнерських стосунків, визнання права кожної особистості на власну точку зору, свободу вибору форм поведінки кожним з учасників виховної взаємодії, урахування в побудові виховного процесу сімейних цінностей та життєвого досвіду дітей, батьків і педагогів позашкільних навчальних закладів.

Принцип стимулювання активності дитини передбачає створення умов для формування у вихованців самостійності при виборі форм поведінки в ситуації морального вибору, сприяння підвищенню їхньої самооцінки.

Принцип організації співпереживання у вихованні реалізують у такій організації процесу морального виховання, у якій акцент роблять на емоції й почуття дитини, на виникнення в неї яскравих емоційних образів різних моделей поведінки в ситуації морального вибору.

Ці педагогічні принципи стали основою для визначення нами оптимальних педагогічних умов здійснення виховної взаємодії в процесі формування моральної вихованості особистості молодших школярів.

Формування особистості дитини найбільш ефективно реалізується в співтворчості всіх суб'єктів: педагогів, батьків, самих дітей. Батьки та педагоги є

вихователями одних і тих самих дітей. Їхня співпраця має ґрунтуватися на єдності поглядів щодо завдань та принципів організації виховного процесу, пошуку ефективних способів та форм взаємодії з дітьми.

Спільна діяльність батьків і педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів може бути успішною за умови, що всі учасники позитивно налаштовані на взаємодію, усвідомлюють її суть та завдання, а також знаходять у ній особистісне значення. Важливим також є спільне планування, організація та підведення підсумків такої діяльності.

Зазачене дає можливість виокремити першу педагогічну умову: “узгодження виховних впливів на дитину у процесі взаємодії “сім’я – позашкільний навчальний заклад”, що має реалізуватись у визначенні спільних цінностей, спільної мети, виробленні та дотриманні єдиних вимог до учнів, єдиної лінії у вихованні, спільному формулюванні виховних завдань та організації спільної діяльності батьків і педагогів. У центрі взаємодії повинні стояти, насамперед, інтереси та запити дитини.

Аналіз наукових джерел переконує в тому, що для забезпечення ефективності виховного впливу на особистість молодшого школяра виховний процес потрібно базувати на особистісному підході, під яким у педагогіці розуміють послідовне ставлення педагога до вихованця як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб’єкта власного розвитку й до суб’єкта виховної взаємодії [2, с. 243].

Варто зазначити, що можливість займати активну позицію у власному моральному розвитку передбачає сформованість у дитини певних психологічних ознак.

Для молодшого шкільного віку характерною є поява таких особистісних новоутворень, як довільність психічних процесів, внутрішній план дій, рефлексія. Інтелектуалізація життя дитини сприяє тому, що при оцінюванні тих чи інших життєвих явищ вона керується не тільки почуттями, а й розумом.

У цей період дитина прагне проявити себе, сформувати власний «Я-образ», протиставити себе іншим [1, с. 89-90]. Наявність цих ознак дає їй змогу стати

суб'єктом власного морального становлення. Усе вищезазначене дало нам змогу виділити другу педагогічну умову організації виховного процесу – *використання у виховній роботі методів, що забезпечать суб'єктну позицію молодшого школяра в моральному розвитку.*

Враховуючи принципи особистісно-зорієнтованого підходу у вихованні, а, також вивчивши та проаналізувавши психолого-педагогічну літературу й педагогічну практику, ми визначили третю педагогічну умову забезпечення ефективності морального виховання дітей молодшого шкільного віку – *орієнтацію педагогів та батьків на діалогічний стиль міжособистісної взаємодії з дітьми.* В умовах забезпечення узгодженості виховних впливів у системі “сім'я і позашкільний навчальний заклад” важливого значення набуває оволодіння батьками діалогічним стилем виховної взаємодії з дітьми.

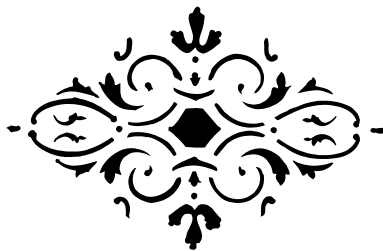
Отже, ми виокремили такі педагогічні умови забезпечення ефективності морального виховання молодших школярів: забезпечення узгодженості виховних впливів на дитину у взаємодії «сім'я та позашкільний навчальний заклад»; орієнтація педагогів та батьків на діалогічний стиль міжособистісної взаємодії з дітьми; використання комплексу методів, що забезпечать суб'єктну позицію молодшого школяра в моральному розвитку.

Отже, варто звернути увагу на взаємозв'язок виокремлених нами педагогічних умов. Використання комплексу методів, що забезпечать суб'єктну позицію молодшого школяра в моральному розвитку, буде ефективним за умови координації виховних впливів педагогів позашкільних навчальних закладів і батьків, а застосування таких методів передбачає орієнтацію всіх учасників виховного процесу на діалогічний стиль міжособистісної взаємодії.

Список літератури

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник / І.Д. Бех. –К: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник С.Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]: постанова Верховної Ради України від 05.10.2017 №2145-VIII. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
4. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2001. – 11 – 18 липня. – С. 2-6.

УДК 378.147

Туровська А.О.,
студентка 5 курсу

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.пед.н., доцент, доцент

Якубовська С.С.

Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне

НАЙВАЖЛИВІШІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТИРІВ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Проблема зміни парадигми навчання від «об'єкт-суб'єктної» на «суб'єкт-суб'єктну» є надзвичайно актуальною у даний час. Вирішенню цієї проблеми сприяє використання сучасних педагогічних технологій, що розвивають творчий потенціал, активізують мислення студентів.

Реалізація нововведень у системі вищої освіти передбачає перехід на нові підходи, впровадження новітніх технологій, пошук системотвірного чинника, який забезпечив би цілісність усіх рівнів фахової підготовки та трудової діяльності, а також орієнтацію викладачів вищої школи на застосування методів, що сприятимуть розвитку творчих засад особистості на ґрунті її індивідуальних особливостей.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що вчені приділяють значну увагу даному питанню. Удосконаленню організації навчального процесу, менеджменту якості освіти просвячена велика кількість публікацій, монографій, конференцій різного рівня. Даному питанню присвячені дослідження К. О. Баханова, К.Ф. Нор, О.М. Пехоти, Л.В. Пироженко, О.І. Пометун, Г. П. П'ятакової, Г.К. Селевко, О.Г. Ярошенко, І.С. Якиманської, Н.В. Артикуца, О. М. Клоченок, Т.О. Ліщук, Л.Й. Волкової, Т.В. Дуткевич та ін. Узагальненим висновком наукових розвідок є те, що освіта виступає ключовою ланкою процесу формування нових підходів, орієнтованих на гуманістичній цінності, та важливою передумовою успішного входження її до європейського освітнього простору. Проте багато аспектів даного питання все ж таки іще потребують подальшого дослідження та практичного застосування.

Сучасний вектор розвитку, який обрала Україна, передбачає розуміння та сприйняття базових європейських цінностей, які, перш за все, полягають у гармонізації потреб кожної особистості із запитамі суспільства. Саме на реалізацію цієї базової концепції спрямована стратегія розвитку європейського простору «Європа 2020»[1].

Відповідно і вища освіта XXI ст. має бути орієнтованою на особистість, базуватися на загальнолюдських цінностях і стати найважливішим чинником гуманізації суспільних відносин і формування нових життєвих орієнтирів особистості. В її центрі має бути людина, вихована в демократичних традиціях і підготовлена до співробітництва з іншими людьми та народами. Адже мета освіти полягає в тому, щоб наблизити людину до вдосконалення власної природи, допомогти їй самореалізуватися.

Нині в Україні ведеться інтенсивний пошук і впровадження нових форм і методів навчання студентів, які розвиватимуть творчий потенціал, активізуватимуть мислення студентів, підвищать інтерес студентів до дисципліни та наблизять навчальний процес до практики повсякденного життя. Освіта повинна бути цікавим і захоплюючим процесом, який сприяє особистісному і професійному зростанню людини. Адже виклик часу актуалізує питання забезпечення належного

рівня якості освіти у вищих школах України з метою підготовки висококваліфікованих фахівців, професіоналів із творчим підходом до роботи, інноваційним мисленням, багатим багажем знань, інтелектуальними здібностями, практичними навичками роботи, здатних швидко реагувати на мінливості часу, не тільки створювати конкурентоспроможний продукт, а й генерувати нові ідеї для майбутнього.

У зв'язку з цим в умовах університету має створюватися якісно нова освітня система, здатна моделювати та відтворювати в дійсності усю багатоманітність явищ і зв'язків матеріального й духовного життя суспільства, спрямована на інтелектуальний і духовно-моральний розвиток особистості студента. Тобто змінюватися повинна основна освітня мета – тепер вона полягає не стільки у засвоєнні знань, скільки у забезпеченні умов для самовизначення і самореалізації особистості. Той, хто навчається, стає суб'єктом пізнавальної діяльності, а не об'єктом педагогічної дії [2]. За цих умов діалогічні відносини викладача і того, хто навчається, мають визначати основні форми організації навчального процесу. Відповідно традиційні форми навчання повинні бути підпорядковані головній меті: дати студентам орієнтир у самостійній їхній роботі. Викладач лише спрямовує та організовує їхню діяльність, намагається розвинути в особистості активність, критичне мислення, вміння імпровізувати, вирішувати складні питання, займатися самокритичною діяльністю. Важливо, щоб пошук відбувався не шляхом проб і помилок, а більш раціонально з погляду витрат часу і затрат зусиль.

Значимий педагог сьогодні – це одночасно професіонал і особистість. Для того щоб стати значимим, необхідно практичне оволодіння всіма видами педагогічної культури. Щоб зробити процес навчання ефективним, недостатньо використовувати тільки традиційні методики викладання. Рішення цієї проблеми може бути досягнуто завдяки використанню інноваційних технологій в навчанні [3], що орієнтує викладача на перехід від педагогічного традиціоналізму до впровадження нових форм і методів проведення навчальних занять, які успішно використовують викладачі університету.

Реалізація завдань удосконалення освіти у вищому навчальному закладі шляхом впровадження інтерактивних методів навчання на всіх етапах навчального процесу спонукає не лише студента, але й викладача до постійної творчості, сприяє розвитку педагогічних здібностей, орієнтує на пошук унікальних якостей студентів, особливостей їх мислення. При цьому основними складовими ефективності заняття є ґрунтовні теоретичні знання студентів, ретельне планування заняття та творчий підхід викладача.

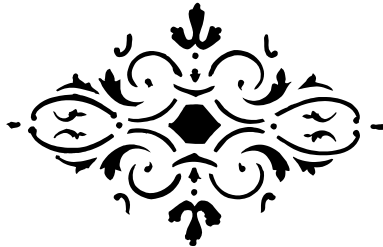
Кожен викладач повинен переглядати свої методи роботи з метою проведення занять згідно з умовами сьогодення. Він повинен так організувати навчальну діяльність, щоб студент мав можливість зробити для себе відкриття, в результаті якого він синтезує знання, встановлює взаємозв'язки між різноманітними явищами, робить висновки, формує нові визначення. Здатність створювати знання – природна невід'ємна властивість мислення людини [4]. Тому необхідно це враховувати у навчальному процесі.

Отже, як свідчить практика, аналіз та оцінка якості навчального заняття – одна з найскладніших проблем у педагогічній науці та практиці, вирішення якої залежить від правильного, педагогічно доцільного вибору форм організації навчання, застосування різних видів навчальних занять і забезпечується глибоким та всебічним аналізом дидактичних, розвиваючих та виховних можливостей кожного викладача.

Проте сьогодні перед вищим навчальним закладом стоїть завдання не лише надати майбутньому фахівцеві знання та сформувати у нього уміння у межах відповідної галузі господарювання, але й зорієнтувати його на постійне самовдосконалення, самоосвіту. Адже вимоги суспільства до фахівця постійно змінюються, з'являються нові технології, і зайняти гідне місце у фаховій спільноті можливо лише при постійному розвитку власного потенціалу та нарощуванні особистих ресурсів.

Список літератури

1. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Retrieved from <http://www.eea.europa.eu/policy-dokuments/com-2010-2020-europe-2020>.
2. Сулім Є. Інноваційні виклики сучасності й динаміка модернізації національної освіти / Є. Сулім // Вища школа. – 2013. – № 7. – С. 7-12.
3. Туровська Г.І. Впровадження інтерактивних форм навчання – один з найважливіших напрямів удосконалення підготовки студентів у сучасному вищому закладі / Г.І. Туровська, Т.А. Костюкова // Технології навчання. Збірник науково-методичних праць. Випуск 14. – Рівне, 2015. – С. 66-78.
4. Бадмаев Б.Ц. Психология и методика ускоренного обучения / Б.Ц. Бадмаев. – М.: Гуманит. Изд. Центр «ВЛАДОС», 1998. – 272 с.

УДК 002.1-051

Федорук О. М.,
аспірантка,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ФОРМУВАННЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯ ЯК ФАХІВЦЯ

В умовах розбудови і реформування української держави одним з головних складників успішного реформування країни є кваліфіковані кадри. Адже від успішного, компетентного спеціаліста залежить дуже багато.

Вітчизняна система підготовки документознавців нині знаходиться перед необхідністю одночасного вирішення кількох важливих проблем. По-перше, це підготовка студентів з урахуванням сучасних вимог ринкової економіки. По-друге, створення умов для опанування майбутніми фахівцями сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які бурхливо розвиваються. При цьому, вітчизняна освітня галузь повинна реагувати на ті зміни в характері навчання, які відбуваються у контексті глобальних освітніх тенденцій. До них відносять: значимість освіти як для фахівців, так і для суспільства; масовий характер освіти та

її безперервність як нову якість; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб суспільства; орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності; орієнтація навчання на особистість студента, забезпечення можливостей її саморозкриття [4, с. 96].

Будь-яка професія починається зі знання і не можна оминати увагою і тезу про те, що знання – це основа, плацдарм, початок, а не кінцевий результат навчання. Освіта має ґрунтуватися на людиноцентризмі, охоплювати не лише розвиток інтелекту, а формувати особистість, здатну до реалізації своїх можливостей, соціально активну, мобільну, адаптивну, здатну виробляти та змінювати власну життєву та професійну стратегії. Останніми роками, коли завдання розвитку особистості стали пріоритетними, будь-яке продуктивне дослідження в галузі освіти (соціально-педагогічне, історико-педагогічне тощо) має розкривати і досліджувати єдність зовнішніх та внутрішніх чинників освіти, нових педагогічних умов та педагогічних способів формування мотивації, установок, ціннісних орієнтацій. Особливо важливим це є для спеціальностей, що знаходяться у стадії становлення, відносно яких ще не відбулося системної теоретичної рефлексії – однією з яких, безперечно, є спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», яка забезпечує підготовку документознавців [5, с. 21].

Динамічний розвиток глобальних комунікацій та розбудова інформаційного суспільства в Україні зумовили парадигмальні зрушення в поглядах на роль інформації та знань, актуалізували потребу підготовки значної кількості фахівців інформаційної сфери. Важливе місце серед них посідає професійна група документознавців. Її актуальність підтверджується новим науковим напрямом «Соціальні комунікації», в який увійшла спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність». Враховуючи суспільні потреби у кваліфікованих спеціалістах-документознавцях, перед системою вищої освіти постає важливе завдання пошуку нових підходів, які б забезпечували подальше удосконалення навчально-виховного процесу з пріоритетом зростання його якісних параметрів [7, с. 5].

Зосередження уваги на професійно-педагогічних засадах підготовки фахівців документознавчого профілю спонукає до необхідності враховувати тенденції сучасних педагогічних концепцій компетентнісного підходу, визнаного «одним із найбільш актуальних інноваційних способів побудови нової освітньої парадигми, водночас «нових, більш важливих і реальних індикаторів результату освіти» [3, с. 31].

Актуальною проблемою в процесі підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності постає необхідність формування інформаційно-комунікативної компетентності, тобто, здатності аргументовано обирати й ефективно застосовувати в роботі з інформацією професійні знання, вміння та навички [1, с. 51].

Суттєве значення має розгляд професії та освіти як критеріїв соціально-професійного статусу особистості. Навчальні дисципліни та курси формують у майбутнього фахівця тезаурус професії, в якому утворюються зв'язки між поняттями, які у процесі навчання проєктуються на майбутню професійну діяльність, що впливає на професійну спрямованість студента, ціннісно-мотиваційний компонент потенціалу самореалізації майбутнього фахівця [2, с. 80].

Дослідники одностайні в тому, що професійна освіта України нагально потребує фундаменталізації підготовки фахівців спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». О.В. Матвієнко констатує «практичну відсутність психолого-педагогічних досліджень і відповідного системного наукового доробку в галузі теорії професійної освіти документознавців, теоретичних основ їх професіоналізації» [6, с. 30].

Отже, визначальним чинником вирішення проблеми підготовки фахівців, здатних ефективно здійснювати документаційне забезпечення діяльності організації, є підвищення якості підготовки документознавців в умовах закладу вищої освіти. Зазначене повинно реалізовуватися на основі нових підходів до розуміння та безпосередньо організації й управління навчально-виховного процесу, зокрема через упровадження проблемно-орієнтованого навчання, в якому органічно поєднуються фундаментальний і професійний складники.

Фундаментальність підготовки документознавців має забезпечуватися введенням інформаційно-управлінських дисциплін, а професійність – змістовим наповненням професійно-творчого компонента навчальних курсів та програм [7, с. 5-6].

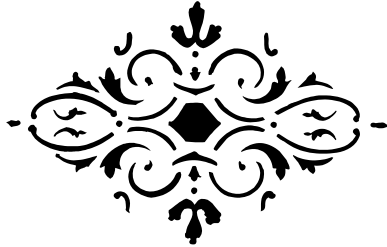
Таким чином, студенти-документознавці повинні не тільки засвоювати широкий спектр усталених знань про документ, документаційні системи й потоки, документно-комунікаційну діяльність, професійно орієнтуватися в світі сучасних технологій (наприклад, нових гнучких систем електронного документообігу, методів та інструментів автоматизованої обробки даних, можливостей мережі Інтернет з метою оптимізації документної комунікації), а й бути готовими до засвоєння нових знань, легко адаптуватися до нового високоавтоматизованого інформаційного середовища існування. Вказану проблему покликані вирішувати дисципліни, що формують прогностичне мислення майбутнього фахівця.

Отже, якісна підготовка, кваліфіковані викладачі, саморозвиток – це основні ключі до реалізації документознавця як фахівця.

Список літератури

1. Андріянов О. В. Формування інформаційно-комунікативної компетентності в процесі підготовки фахівців документно-інформаційної сфери / О. В. Андріянов, О. О. Татакі // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2016. – № 1. – С. 50-55.
2. Бриль Ю. О. Практика розвитку документознавчої освіти в Україні / Ю. О. Бриль // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2015. – № 4. – С. 76-85.
3. Гордієнко Г. Компетентнісний підхід до навчання майбутніх документознавців / Г. Гордієнко // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 4. – С. 30-36.
4. Ліпінська А. В. Місце інформаційно-аналітичної діяльності серед фахових дисциплін підготовки документознавців / А. В. Ліпінська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2015. – № 1. – С. 95-100.
5. Матвієнко О. В. Документознавча освіта: проблеми та перспективи розвитку практики та наукових досліджень / О. В. Матвієнко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 4. – С. 65-69.

6. Матвієнко О. В. Документознавча професіологія: проблеми і перспективи / О. В. Матвієнко // Вісн. Кн. палати. – 2007. – № 5. – С. 30–32.
7. Петрова Л. Г. Процесно-орієнтований підхід до підготовки документознавців як чинник реалізації якісних параметрів навчання у ВНЗ / Л. Г. Петрова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2014. – № 1. – С. 5-9.

УДК 378+377.35+37.091

Хромець Н. Б.,
викладач економічних дисциплін
Економіко-технологічного коледжу НУВГП
Науковий керівник – **Кристопчук Т.Є.,**
доктор педагогічних наук, професор
кафедри суспільних дисциплін
Національний університет водного
господарства та природокористування (м. Рівне)

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема інноваційного розвитку освіти і освітніх інновацій є актуальною, тому що вона викликає широкий суспільний і науковий резонанс. Інноваційна освітня діяльність передбачає розвиток творчого потенціалу педагогів і стосується не лише створення та поширення новизни, а і зміни у способі діяльності, стилі мислення учасників навчально-виховного процесу. Основною характеристикою інноваційної педагогічної діяльності вищого навчального закладу є підвищення результативності освітнього процесу [4].

Інноваційна педагогічна діяльність розглядається науковцями в різних аспектах, а саме: як розроблення, освоєння й використання нововведень (Л. Даниленко, Т. Демиденко, І. Гавриш); як відмова від штампів, вихід за межі нормативної діяльності (В. Сластьонін, Л. Подимова); як здатність до генерації ідей,

їх втілення, аналізу та продукуванню (Л. Ващенко, В. Загвязинський); як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового в педагогічну практику (Т. Демиденко, Н. Клокар, О. Козлова); як експериментальна пошукова діяльність педагогічних працівників з метою розроблення, експеримент, апробації, впровадження й застосування педагогічних інновацій (В. Маліхіна) [6].

В умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу та інтеграції вітчизняної освіти до європейського освітнього простору важливим завданням є запровадження європейських стандартів. Особливо загострюється питання підготовки та вдосконалення сучасних педагогів у новітній сфері викладання.

Складовою педагогічної майстерності є по-перше – інформаційна культура майбутнього викладача, тобто – вміння продуктивно опрацьовувати необхідну інформацію, осмислювати і передавати її користувачам; по-друге – психологічна готовність до педагогічної інноватики [3]. Психологічна готовність - це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність - це не тільки властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності особи, міра її професійної здатності. Психологічна готовність включає в себе, з одного боку запас професійних знань, умінь і навичок; з іншого - риси особистості: креативність, педагогічні здібності, інтереси, професійну пам'ять, мислення, увагу, педагогічну спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, що забезпечать успішне виконання професійних функцій [5].

У структурі психологічної готовності до педагогічної діяльності виділяють такі компоненти: мотиваційний; орієнтаційний; пізнавально-оперативний; емоційно-вольовий; психофізіологічний; оцінювальний.

Використання інформаційних технологій у цьому контексті сприятиме розвитку не лише більш високого рівня мотивації майбутнього викладача, його критичного мислення, а й формуванню телекомунікаційного співтовариства, реалізації активних форм конструктивної комунікативної взаємодії [6].

Оскільки освітній процес передбачає постійний взаємозв'язок викладач-студент, слід враховувати і те, що розвитку інформаційної культури сприяє самостійна та науково-дослідницька робота студентів, яка потребує індивідуального підходу і позначається у сформованому індивідуальному стилі їх професійної діяльності. Продуктивними методами такої роботи є виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, таких як наукова доповідь, що уявляє собою публічно виголошене повідомлення, розгорнутий виклад певної наукової проблеми [8].

Професійна готовність передбачає високий рівень виконання професійних дій, яких не можливий без певного рівня сформованості морально-психологічної готовності випускників вищої школи. Без певного рівня розвитку морально-психологічної готовності неможливо досягти якісних змін в професійній готовності спеціаліста, забезпечити творче виконання ним своїх професійних функцій і обов'язків.

Список літератури

1. Ангеловски К. Учителя и инновации / К. Ангеловски Крсте. [Пер. с македонського]. – М. : Просвещение, 1991. – 159 с.
2. Гавриш І. В. Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності (методологічний і теоретичний аспекти) : монографія / І. В. Гавриш. – Харків : ХОНМІБО, 2005. – 388 с.
3. Герасимов Г. И. Инновации в образовании: сущность и социальные механизмы / Г. И. Герасимова, Л. В. Илюхина. – Ростов-на-Дону, 1999. – 136 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. пос. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках / М. В. Кларин. – М. : Наука., 1994. – 222 с.
6. Козак Л. В. Структура та ознаки інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу / Л. В. Козак // Педагогічний процес: теорія та практика. – 2012. – № 2. – С. 50–60.

7. Слостенин В. А. Педагогика: Инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 224 с.
8. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 504 с.
9. Хомерики О. Г. Развитие школы как инновационный процесс : методическое пособие для руководителей образовательных учреждений / О. Г. Хомерики, М. М. Поташник, А. В. Лоренсов ; под ред. М. М. Поташника. – М. : Новая школа, 1994. – 320 с.
10. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 222 с.

УДК- 37.013:[008.336.2:004]

Ціпан Т. С.,
к. пед. н., доцент
Рівненський державний гуманітарний університет

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зміна вектора освітнього процесу із знаннєвого підходу на компетентнісний призвела до постановки проблеми технологій і методів навчання, якими ця компетентність досягатиметься. Вагома роль при цьому відводиться інформаційно-комунікативним технологіям, які в свою чергу вимагають від суб'єкта та об'єкта освітнього процесу володіння інформаційною компетентністю.

Інформаційна компетентність – поняття відносно нове. Воно утворилося у процесі інформатизації суспільства і тісно пов'язане з інформацією і інформаційно-комунікативними технологіями.

Розглянемо наукові погляди вчених щодо визначення суті вищезазначеного поняття.

Як зазначає Федорова С. О., «зміст поняття “інформаційна компетентність” включає наявність у людини сучасного суспільства виробленої звички одержувати знання з використанням сучасних комп'ютерних технологій точно так само, як ми сьогодні одержуємо через книги. У такий спосіб сукупність стійких навичок постійних ефективних застосувань досягнень цивілізації, а саме виховання мотивації і навичок застосування інформаційних технологій визначається як інформаційна компетентність [7]. В. Недбай визначає інформаційну компетентність як здатність знаходити, оцінювати, використовувати і повідомляти відомості у всіх їх видах і представленнях [6].

На думку Н. Баловсяк, інформаційна компетентність включає три компоненти: інформаційний (здатність ефективної роботи з повідомленнями у всіх формах їх представлення); комп'ютерний або комп'ютерно-технологічний (визначає уміння та навички щодо роботи з сучасними комп'ютерними засобами та програмним забезпеченням); процесуально-діяльнісний (визначає здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних та комп'ютерних технологій до роботи з інформаційними ресурсами та розв'язування різноманітних задач) [1].

Аналіз педагогічної теорії засвідчують про те, що вчені виокремлюють низку проблем у сфері педагогічної діяльності, що потребують оволодіння інформаційною компетентністю. Цю проблему І. Булах, А. Грітченко, О. Діденко, М. Кадемія, О. Співаковський пов'язують із підготовкою випускника навчального закладу до діяльності в інформаційному суспільстві. Вирішення цієї проблеми пов'язана із формуванням і розвитком інформаційної компетентності у педагогів і учнів.

Щодо формування інформаційної компетентності у закладах вищої професійної освіти, то розглянемо її стосовно викладача і студента. У контексті досліджень проблеми інформатизації професійної підготовки фахівців українські науковці приділяють увагу таким питанням: методології впровадження інформаційних технологій у навчальний процес (В. Биков, А. Гуржій, Р. Гуревич,

А. Єршов, В. Кухаренко, В. Олійник, П. Стефаненко), інформатизації професійної підготовки (М. Жалдак, Ю. Жук, Л. Коношевський, А. Кузнецов, В. Лапінський, А. Литвин, Н. Морзе, Ю. Райський, В. Сумський).

Якщо ще донедавна використання комп'ютера було звичним явищем серед студентів технічних вишів, то нині акценти переносяться до широкого використання його як засобу для інтенсифікації навчального процесу із усіх навчальних дисциплін. Сучасний викладач повинен володіти умінням грамотно організувати освітній процес в інформаційному середовищі, створити необхідні умови для взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу, оволодівати новими методами роботи з інформаційними потоками освітнього закладу, уміло застосовувати накопичений досвід і творчий підхід в роботі з інформаційними технологіями. Орієнтація на розвиток інформаційної компетентності у викладачів означає формування у них здатності використовувати свої знання і уміння у сфері інформаційних технологій і інформаційних ресурсів для вирішення педагогічних ситуацій: організації самостійної освітньо-пізнавальної діяльності студентів за допомогою комп'ютерів, навчального проектування на базі інформаційних ресурсів, діагностики і контролю засвоєння змісту освітніх програм, організації дистанційної форми навчання, залучення студентів до участі в інтернет-конференціях, форумах тощо.

Яка діяльність професійно компетентного педагога може розвинути інформаційну компетентність учнів і удосконалити свою? Очевидно, діяльність, спрямована на організацію їх тісної взаємодії в інформаційному середовищі, де педагогу відводиться роль фасилітатора, а студенту – партнера. Результатом такої діяльності можуть стати створені педагогом умови взаємодії учасників в освітньому середовищі – проведення занять із застосуванням відео- і комп'ютерних класів, створення студентами інформаційних освітніх продуктів: проекти, веб-квести, електронні навчальні підручники, посібники, навчальні матеріали тощо, розроблені суб'єктами освітнього процесу за допомогою веб-технологій. При цьому відбувається переміщення центру значущості з процесів

передачі, переробки і засвоєння інформації на самостійний пошук її студентом і на моделювання способів застосування її в майбутній професійній діяльності.

Розглядаючи процес розвитку інформаційної компетентності у студентів, слід особливу увагу приділити організації освітнього процесу (створення необхідних умов) таким чином, щоб у них була можливість на практиці застосовувати свої знання для вирішення конкретних освітніх завдань, здійснювати міжособистісну взаємодію і інформаційному середовищі, відчувати відповідальність за виконане завдання.

Як бачимо, на розвиток інформаційної компетентності має орієнтуватися як викладач, так і студент. При цьому очевидним є факт, що інформаційна компетентність педагога ширша і повинна включати в себе діяльність по створенню умов для формування і розвитку інформаційної компетентності студентів.

Отже, інформаційна компетентність передбачає наявність у людини знань, умінь і навичок у галузі інформаційно-комунікаційних технологій і здатність: ефективно шукати інформацію з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; сприймати та аналізувати повідомлення необхідні для удосконалення професійної майстерності; здійснювати міжособистісне спілкування з метою опрацювання необхідної інформації і поглиблення знань. Оволодінню інформаційною компетентністю зумовлює розвиток України як держави, комунікаційно-технологічні підсистеми якої формують інфраструктуру інформаційного суспільства, а освіта відповідає соціально-економічним потребам, запитам громадян, вимогам роботодавців.

Список літератури

1. Баловсяк Н. Х. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/30.pdf
2. Гуревич Р. Інформаційно-комунікативні технології як засіб розвитку майбутніх фахівців [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ito.vspu.net/repozitariy/Kademiia/stati/15last/7_15zIKT.pdf

3. Далингер В.А. Компьютерная компетентность – основа профессионализма современного учителя математики // Материалы конференции «Информационные технологии в образовании-2003» [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/II-3-1788.html>).
4. Ершов А. П. Школьная информатика: от грамотности к культуре / А. П. Ершов // Информатика и компьютерная грамотность. – М., 1988. – С.6-23.
5. http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/buti_mediagramotnim_desy_at_neobkhidnikh_kompetentnostey/
6. Недбай В. В Проектная методика как фактор развития информационной компетенции школьника на уроке иностранного языка в средней школе (<http://2001.pedsovet.alledu.ru/news.php?n=311&c=42>)
7. Федорова С. В Информационная культура личности как условие существования и развития в информационном обществе (<http://cde.sakha.ru/Arxiv/VILYI/KonVil/fcv.htm>)

УДК 378.091.212:371.046–021.68

Шуневич О.М.,
к. пед.наук, доцент кафедри методики
викладання навчальних предметів
КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

ФАСИЛІТАТИВНИЙ ПІДХІД ЯК УМОВА ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Сучасні тенденції розвитку освіти формують запит на особистість педагога, яка спрямована на гуманістичну парадигму стосунків, здатна до створення освітнього середовища, побудованого на партнерстві, вірі в позитивний потенціал учня, колективній мислєдїяльності. Зацікавленість цією проблемою в межах післядипломної педагогічної освіти посилюється й через протиріччя між

декларованою суспільною потребою в таких педагогах і фактичною відсутністю у вчителів цінностей суб'єкт-суб'єктної взаємодії, дитиноцентризму.

Пошук способів формування в педагогів під час курсів підвищення кваліфікації означених цінностей зумовлює звернення до трансформаційного навчання, яке спрямовує індивіда від однієї системи орієнтацій, яка втратила релевантність у нових соціальних контекстах, до іншої, більш широкої, відкритої, рефлексивної, здатної інтегрувати новий досвід, здатної до змін [1]. В умовах реалізації концепції «Нова українська школа» таке навчання є на часі, оскільки передбачає не тільки формування професійних навичок, а передовсім переосмислення внутрішніх переконань, установок, зміну ставлення педагога до себе, своїх учнів, і зрештою, «зміцнення етичного і ціннісного аспекту навчання», задеклароване ЮНЕСКО [2].

Глибше розуміння означеної проблеми знаходимо у працях Дж. Мезіроу, автора теорії трансформаційного навчання, його послідовників П. Крантона, Е. Тейлора, бразильського педагога-гуманіста П. Фрейре, німецького соціолога Ю. Хабермаса, які трактують навчання як самоспрямований емансипативний процес, що базується на усвідомленні й рефлексії, рівноправному діалозі. Важливими також є дослідження українських науковців у цій царині, зокрема О. Аніщенко, Л. Горбунової, Л. Лук'янової, М. Нестерової, Н. Ничкало, В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан); андрагогів, які систематизували власний досвід навчання дорослих (Т. Урдзе, О.Агапова, К.Фопель). Однак недостатньо вивченим залишається питання особливостей організації процесу трансформаційного навчання педагогів в умовах післядипломної педагогічної освіти. У цьому контексті важливим видається застосування фасилітативного підходу як важливої умови для зростання вчителя, який спроможний мислити і діяти в умовах різнобічної комунікації і взаємодії, формувати власні інтерпретації й успішно приймати моральні рішення в ситуації швидких змін [1]. Термін «фасилітація» передовсім як психологічне поняття увів К. Роджерс, відтак екстраполювавши його на інші види діяльності, зокрема і на педагогічну. За його словами, фасилітація – це тип навчання, який дає можливість перебувати у

змінюваному процесі, конструювати, знаходити гнучкі відповіді. Такий підхід співвідноситься з концепцією В. Гумбольта, який розглядає навчання як акт творіння, направлений на автономію і саморефлексію, як нескінченний процес, що підтримує саморозвиток через зустріч з невідомим. Водночас у процесі фасилітації педагог-фасилітатор, займаючи партнерську позицію, сприяє розвитку особистості учня і сам може навчитися жити, адже, як стверджує Пауло Фрейре, «за умови відкритості, допитливості, пошуку, слухання, які ґрунтуються на усвідомленні нашої незавершеності,... ми розвиватимемо нашу здатність навчатися й щораз краще навчатимемо...» [5].

Незважаючи на те, що в українській педагогіці термін фасилітація з'явився відносно недавно, дискусії щодо його дефініції є достатньо плідними. Спираючись на дослідження Т. Сорочан, Н. Бочкарьової, О.Галицян, І. Авдєєвої, Д. Кузнецова визначимо, що фасилітація в процесі підвищення кваліфікації – це суб'єкт-суб'єктний тип педагогічної взаємодії, у процесі якої фасилітатор створює умови для саморозвитку педагога набуття ним досвіду й формування цінностей для реалізації його внутрішнього потенціалу вчителя; це процес створення «нелінійної ситуації відкритого діалогу, знаходження точок дотику в результаті розв'язання проблемних ситуацій» [3].

Здійснюючи апробацію означеного підходу в процесі навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації Житомирського ОППО, виходимо з таких *характеристик фасилітації*: діяльність в умовах невизначеності, ситуативності; створення середовища пошуку альтернатив, взаємотрансляція індивідуальних контекстів розуміння; побудова взаємодії на основі партисипативності (співучасті в прийнятті рішень, створенні педагогічного продукту, оцінюванні) та розділеної відповідальності; відповідна організація простору, що дає змогу встановлювати зоровий контакт, взаємодіяти, комунікувати; забезпечення балансу між змістом і процесом, обмеження фасилітатором власної участі; створення різнопланових зв'язків (з минулим, майбутнім, іншим місцем або часом, іншою сферою, попередніми коментарями осіб в групі); створення простору для дискусії, де діє сила риторичного переконання, «сила аргументу».

Аналіз наукової літератури, присвяченої питанню педагогічної фасилітації, зокрема праць П. Лушина К. Роджерса О. Шахматової, К. Шевченко, Дж. Куфо та ін., у яких досліджено зміст та структуру цього феномену, характеристики суб'єктів означеної взаємодії, способи організації освітнього простору, методи здійснення такого навчання, уможливив визначення *складових фасилітативної компетентності педагога* як професійно значимого особистісного утворення: відкритість і щирість (за К.Роджерсом – конгруентність); довіра й прийняття іншого як автономної особистості, як цінності (на відміну від навішування ярликів і негативного оцінювання); емпатія (здатність зрозуміти емоції, стати на місце співрозмовника); готовність до активного слухання; толерантність до невизначеності (сприймання невизначених та ризикованих ситуацій як бажаних, як стимулу для саморозвитку; здатність приймати конфлікт та напруження, що виникають у невизначених ситуаціях); саморефлексія (вербалізуючи власні відчуття й емоції, фасилітатор знімає психологічні бар'єри і тим самим мотивує до відкритого діалогу); комунікативні та організаційні здібності, здатність до комунікативного самоконтролю.

Підтримуємо думку К. Шевченко про те, що інструментом фасилітатора є він сам [4, с. 259], водночас вважаємо, що є методи і прийоми, використання яких у поєднанні з техніками фасилітації допоможе створити умови для ефективного процесу осмислення власного досвіду, критичної оцінки своїх переконань, зміни власної перспективи.

Згідно з основними положеннями фасилітативного підходу було розроблено навчально-методичний комплекс для курсів підвищення кваліфікації учителів української мови і літератури, у якому окреме місце займає педагогічне проектування. Представимо методи, які може використати педагог для залучення вчителів до роботи над педагогічним проектом із застосуванням означеного підходу (Таблиця 1).

Таблиця 1

<i>Стратегія проекту</i>	<i>Планування проекту</i>	<i>Реалізація проекту</i>	<i>Презентація проекту</i>	<i>Підсумок проекту</i>
Шкала готовності до змін Метаплан GROW Стратегічне планування Базова фасилітація (Р.Шварц) Саміт позитивних змін (Д.Куперрайдер)	Фасилітативна сесія Мовчазна дискусія Шість – три – п'ять Картографія WordCafe	Обговорення в групі. «А що, якщо», «Точки зору» «Вільний мікрофон». Динамічна фасилітація (Дж. Раф) Зміна стратегії Корекція цілей Зміна лідерів	OpenSpace Методична біржа Методичний форсайт Методичний коворкінг	Сім капелюхів мислення Едварда де Боно Лист самому собі Рефлексія «що я продовжу робити» - «що я припиню робити» - «що я почну робити» «Спільна картина»

У процесі педагогічного проектування фасилітатор має створити умови для усвідомлення (вербалізації) учителями власного досвіду, глибокої критичної рефлексії системи поглядів, переконань, цінностей. Пусковим механізмом для переосмислення стає дезорієнтуюча дилема – момент, який виявляє невідповідність між глибинними переконаннями людини і тим, що вона почула під час обговорення, колективної взаємодії, спільного створення й презентації освітнього продукту. Саме це стає приводом до зміни смислової перспективи, зміни стереотипів і, зрештою, до зміни поведінкових компонентів власної професійної компетентності.

Результатами впровадження в роботу з учителями фасилітативного підходу є усвідомлення ними необхідності зміни власної траєкторії розвитку; готовність створювати середовище спілкування й взаємодії у дитячих колективах, застосовуючи фасилітацію у власній практиці; мотивація до перманентного підвищення професійної компетентності.

Висновки. Питання трансформаційного навчання в системі післядипломної освіти є недостатньо вивченим й актуальним з огляду на необхідність зміни усталених переконань педагогів щодо стилю навчання учнів. Особливістю застосування фасилітації як типу навчання в закладах післядипломної освіти є те, що таким способом не лише створюються умови для саморозвитку педагогів, зміни самоусвідомлення, а й мотивації їх до використання у власній роботі такої взаємодії як необхідної умови навчання.

Список літератури

1. Горбунова Л.С. Университетское образование: трансформационное обучение как путь к автономному мышлению / Л.С. Горбунова // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2014. – Вип.43. –С. 14-39.
2. Переосмысливая образование. Образование как всеобщее благо? / [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>.
3. Бочкарьова Н.С. Развитие гуманистических идей Карла Роджерса в современной педагогической мысли Украины / Н.С. Бочкарьова. — Режим доступа: nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN12/10bnsdpdu.pdf.
4. Шевченко К. О. Педагогична фаслітація у контексті професійної компетентності вчителя / К. О. Шевченко // Психологічні науки: збірник наукових праць.— 2014.—Вип.2.13 (109).— С 258-263.
5. Фрейре П. Педагогіка свободи: етика, демократія і громадянська мужність / Пер. з англ. О. Дем'янчука. – К.: Вид.дім «КМ Академія», 2004.— 124 с.
6. Шуневич О. М. Тренінг як спосіб трансформаційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/data/files/2017/rozvytok_prof_kompetentnosti_ped.pdf.
7. Rogers C.R. The Interpersonal Relationship in the Facilitation of Learning. In Humanizing Education. Ed. T.Leeper. National Education Association, Association for Supervision and Curriculum Development. – Boston: Houghton Mifflin, 1967. – 118 p.

УДК378:005

Яковишина Т.В.,

к.пед.н., доцент

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК КРЕАТИВНО ОРІЄНТОВАНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

Складність феномену «креативна педагогіка» зумовлює багатовекторність його вивчення. Так, Вікіпедія трактує креативну педагогіку як науку і мистецтво творчого навчання, знання і дослідження того, як формувати (розвивати) творчість й творчу особистість, а також уміння та мистецтво застосовувати це знання, тобто робити це творчо в будь-якому предметі навчання [1]. Теоретичний аналіз дозволяє стверджувати, що креативна педагогіка протиставляється іншим педагогікам – педагогіці примусу, педагогіці співробітництва та критичній педагогіці. Хоча зауважимо, що різкі протиставлення в педагогіці далеко не завжди продуктивні. Та й в принципі проблематично сьогодні після багатовікового існування освітньої практики припускати наявність абсолютно нових педагогічних технологій. Якщо вони і є, то складають незначний відсоток від накопичених за тисячоліття методів навчання і виховання. Навіть в класифікаціях освітніх інновацій повністю нові і раніше невідомі освітні ідеї та дії займають досить скромне місце.

У цьому контексті вважаємо, що мета креативної педагогіки – перетворити будь-який предмет (клас, курс, програму, школу) в творчий навчальний процес, який виховував би запиту творчих учнів («учитися все життя», самовдосконалюватися) – є достатньо актуальною. Більш того, креативна педагогіка вчить учнів вчитися творчо, ставати творцями самих себе і творцями свого майбутнього. Таким чином, акцентується безперечна перевага її перед традиційною педагогікою. Штамп «нове знання краще старого (традиційного)» часто використовують педагоги в своїх наукових працях. Однак не так часто визначається ареал існування традиційної педагогіки. Як правило, все обмежується вказівкою вигаданих її характеристик, апріорно визнаних науковцями негативними [3].

За таких обставин сучасні методи, форми і засоби освіти, немов не знаходячи в собі сил для подолання ринкового тяжіння, знаходяться під потужним пресом технократичного впливу. Має місце тотальна технологізація і стандартизація, регламентація і формалізація освітнього процесу. В результаті замість дивергентного, творчо орієнтованого розвитку маємо щось інше. Швидше за все мова може йти навіть про омашинізацію мислення. Наведемо приклад: ЗНО навряд чи передбачає «творче варіювання шляхів рішення проблеми» (якщо, звичайно, не брати до уваги «творчість» у вигляді шпаргалок). Абітурієнт рідко спроможний зробити при здачі ЗНО «оригінальні й несподівані висновки». У цьому контексті сьогоднішнє захоплення позитивно орієнтованою креативною педагогікою виглядає не тільки як данина давній традиції навчатися у Заході або як ідеологемний бренд, покликаний уособлювати інноваційний розвиток. Його можна розглядати і як певну реакцію на технократизм і формалізм, які міцно укорінилися у сучасній освітній системі.

Наукові пошуки сучасних дослідників спрямовані на вивчення протиставлення креативної педагогіки іншим педагогікам, тим самим утверджуючи можливість існування самостійної її як наукової дисципліни. У руслі цього робляться спроби кодифікації специфічних технологій розвитку креативності. До них учені відносять всіляке заохочення прагнення учня бути самим собою, його вміння слухати власне «Я» і діяти відповідно до його «порад»; повага до особистості учня, його унікальності, індивідуальності; створення атмосфери творчості; коректне ведення дискусій; заборона критики; рівноправність у творчому колективі; опору на позитивні емоції (подив, радість, симпатію, переживання успіху); використання завдань відкритого типу, коли відсутнє єдине правильне рішення (яке залишається тільки знайти або вгадати); тренування в продукуванні якомога більшого числа можливих рішень (гіпотез), нехай навіть фантастичних, далеких від реальності тощо [2].

З'ясування змісту й місця креативної педагогіки дає можливість зробити висновок про те, що, з іншого боку, креативна педагогіка так чи інакше зводиться до зібрання та структурування активних методів навчання, взятих з вже наявних

різних дидактичних систем – проблемного навчання, розвивального навчання тощо. В зв'язку з чим наголошується: креативність пов'язана з установкою на проблемність сприйняття навколишнього, пошук різноманітних можливостей. Відповідно, актуалізується необхідність застосування в процесі розвитку креативності методів, що забезпечують постійну активність учнів, наприклад, застосування проблемного методу навчання, стимулюючого на самостійне відкриття нового знання.

Отже, маємо підстави для висновку про те, що креативна педагогіка як самостійна наукова дисципліна повинна мислитися як систематична, інтегральна єдність, в якій всі положення виходять з одного або декількох основних постулатів. Але припускати наявність такого явища в середовищі педагогічних дисциплін ризиковано. Тим більше важко припустити таке у випадку, коли ми маємо справу з молодією педагогічною дисципліною, яка лише стає на ноги. Безпечніше погодитися з думкою тих, хто визнає, по-перше, відсутність на даний момент самостійної наукової дисципліни і, разом з тим, наявність креативного елемента у будь-якій педагогіці; по-друге, різний ступінь їхньої креативності; по-третє, існування креативно орієнтованих педагогів, що вирізняються від інших педагогів більш високим ступенем креативності. До останніх, як нам уже відомо, дослідники найчастіше відносять проблемне і розвивальне навчання.

Актуалізовані джерела уможливають висновок про те, що в узагальненому вигляді позитивний характер креативності проблемного навчання забезпечується такими його характеристиками.

1. Основою проблемного навчання є проблемна ситуація – інтелектуальне утруднення, що виникає тоді, коли людина не може (не знає як) пояснити явище, факт, процес діяльності, не може досягнути мету відомими їй способами. Фраза «досягнути мету відомими способами» може бути віднесена як до теоретичних труднощів, так і до труднощів практичного характеру, тобто труднощі, що вимагають від особистості актуалізації не тільки словесно-логічного або наочно-образного мислення, а й практично-дієвого мислення, орієнтованого на вирішення завдань в процесі діяльності. Інакше кажучи, в проблемному навчанні ми маємо

справу з ситуацією, яка вимагає мобілізації всіх сутнісних сил людини, а не тільки реактивних її якостей. Це робить можливим виокремлення видів проблемного навчання відповідно до видів творчості. Перший вид – теоретична творчість: пошук і відкриття правила, закону, теореми; другий – практична творчість: пошук способів застосування відомого знання в новій ситуації. До третього виду проблемного навчання віднесемо художню творчість, де основним способом відображення дійсності є творча уява.

2. Проблемне навчання має діяльнісну природу. У процесі його здійснення знання значною мірою не передаються в готовому вигляді, а здобуваються завдяки самостійній діяльності в умовах проблемної ситуації. Діяльнісна природа проблемного навчання підсилює його інтегративні можливості, створює основу для виконання функцій засобів формування професійної діяльності. Як відомо, в історії педагогіки виокремлюються три етапи вирішення проблеми співвідношення знання і діяльності: 1) передача знання без способів діяльності; 2) передача знань, включаючи способи їхнього застосування; 3) в змісті освіти органічно зливаються знання і діяльність [4].

Таким чином, проблемне навчання певною мірою відповідає вимозі третього етапу. Цим визначається надзвичайна актуальність проблемного навчання в сучасних умовах розвитку педагогіки, орієнтованої на розвиток компетенцій як інтегральних якостей особистості [2].

Діяльнісна природа проблемного навчання втілена в його меті, що розуміється не тільки як засвоєння результатів наукового пізнання, але і як сам процес отримання цих результатів, формування пізнавальної самостійності учня і його творчих здібностей. Вона знаходить своє відображення в тому, що в основі організації проблемного навчання лежить принцип навчально-пошукової діяльності учня: знання переважно не передаються учням в готовому вигляді, а здобуваються ними упродовж самостійної діяльності в умовах проблемної ситуації.

Діяльнісна сутність проблемного навчання проявляється в його загальних і спеціальних функціях. Наприклад, в таких, як засвоєння способів розумової і

практичної діяльності, розвиток пізнавальної самостійності й творчих здібностей, виховання творчого потенціалу застосування знань, формування та накопичення досвіду творчої діяльності.

3. Проблемному навчанню властива орієнтація на модельні способи оволодіння навчальним матеріалом. Відомо, що проблемне навчання, поряд з виконанням функцій активізації пізнавальної діяльності, формування способів розумової діяльності, може відігравати значну роль в становленні професійної діяльності, ефективно сприяти реалізації принципу давати не просто знання, а й вчити умінням застосовувати ці знання.

Отже, будь-яка педагогічна традиція певним чином містить в собі елементи креативності. Поряд з цим можна визнати існування креативно орієнтованих педагогічних технологій, що відрізняються від інших більш високим ступенем креативності. До таких належать проблемне навчання, розвивальне навчання, дидактика та ін.

Список літератури

1. Креативная педагогика. Википедия [Электрон. ресурс]. Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0
2. Креативная педагогика. Электронный энциклопедический словарь-справочник [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://www.thisisme.ru/content/kreativnauapedagogika>.
3. Развитие креативности. [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://www.sunhome.ru/psychology/11314>.
4. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти . – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.

СЕКЦІЯ 4
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ
КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

УДК 159.9:378.14

Каламаж В.О.,
викладач кафедри міжнародних відносин
Національний університет «Острозька академія», м.Острог**ПРОБЛЕМИ УПРОВАДЖЕННЯ ГРУПОВОЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У**
НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗВО (НА ПРИКЛАДІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ)

Групова проектна діяльність (ГПД) сприяє особистісному і професійному розвитку студентів, становленню їх професійної готовності використовувати фахові знання, формуванню навичок самоуправління і самоорганізації.

Технологія організації групової проектної діяльності у викладанні іноземної мови має свої особливості. У цій царині автори переважно акцентують увагу на таких аспектах застосування означеного методу, як іншомовна комунікативна компетентність особистості, соціально-психологічна взаємодія, творчість та креативність, навчальна мотивація, розвиток професійних умінь, тощо. Водночас у груповій проектній діяльності під час вивчення іноземної мови формуються інтелектуальні уміння та актуалізуються рефлексивні механізми, що сприяють метапізнанню та розвитку метакогнітивних здібностей. На наш погляд, недостатньо теоретично та емпірично обґрунтованими в психологічній літературі залишаються питання ролі метакогніції у ефективності реалізації ГПД, а також можливостей групової проектної діяльності у формуванні метакогнітивної компетентності як метапредметного результату вивчення іноземної мови.

На відміну від традиційного підходу до бачення ролі проектної групи як однієї з умов ефективності проектної діяльності в основному за рахунок групової згуртованості та позитивної психологічної атмосфери (О.В.Ловка та ін.), ми розглядаємо проектну групу студентів як самостійний суб'єкт групової проектної діяльності. Це обумовлено переходом студентів від позиції управління ними викладачем до співуправління та самоуправління у груповій навчальній діяльності,

що кардинально змінює функціонування групи. Роль останньої уже не зводиться тільки до однієї з умов ефективності ГПД в основному за рахунок процесів групової динаміки, а її функціонування носить виражений рефлексивний та метакогнітивний характер.

Особисте розуміння студентів у навчальній діяльності розвивається через соціальний контекст (взаємодію між студентами) і колективний процес (сумісну діяльність). Групова навчальна діяльність забезпечує контекст для взаємодії, що пришвидшує навчання, призводячи до розвитку глибшого розуміння у процесі спільного вирішення проблеми під потенційним впливом навчальної поведінки та метакогніції інших студентів. Студенти привносять у груповий контекст не тільки свої фахові знання, але також розуміння себе як тих, хто вчать. В ідеалі, група – це мотиваційний контекст, де навчальну діяльність фасилітують різні види взаємодії й співпраці між студентами, яких вони б окремо не мали. Навчальна діяльність, яка дозволяє студентам працювати в групі у зоні найближчого розвитку (Л.С.Виготський) забезпечує контекст, де студенти можуть навчатись, використовуючи досвід чи розуміння інших[3].

Однак питання спільного навчання у груповій проектній діяльності не досить повно вивчене у психологічній літературі. Принципи планування та реалізації проектів не повністю роз'яснюють як спільне навчання може відрізнитися від групового навчання у більш традиційний спосіб. Насамперед це стосується проблеми як метакогнітивне знання, навички і стратегії використовуються як засіб суб'єкта навчання під час групової проектної діяльності.

Відомо, що метакогнітивні компоненти актуалізуються, як правило, тоді, коли пізнання є невдалим, під час розв'язання складних завдань, у різних нестандартних ситуаціях, коли виникають ускладнення в ході діяльності (реальні, антициповані, уявні) й досягнути цілі за допомогою стандартних комунікативних чи навчальних дій, прийомів неможливо. Тоді виникає потреба застосувати відповідну до ситуації навчальну чи комунікативну стратегію й здійснити метакогнітивне регулювання процесу пізнання. Реалізація останнього в груповій проектній діяльності має певні особливості.

Метакогніція включає в основному метакогнітивні знання та метапізнавальну стратегію. Як зазначає Fenghua Lv. [4] «серед усіх стратегій навчання метапізнавальна стратегія – це виконавча навичка вищого рівня, яка включає планування, моніторинг та оцінку. Коли студенти добре володіють метапізнавальною стратегією, вони стануть більш незалежними та автономними, а також зможуть планувати, контролювати та оцінювати навчальний процес і таким чином ставати ефективними учнями».

Для діагностики метакогнітивних характеристик студентів нами було використано методику діагностики самооцінки метакогнітивних знань та метакогнітивної активності (М. М. Кашапов, Ю. В. Скворцова) [2]. Під метакогнітивними знаннями автори розуміють знання суб'єкта про засоби отримання й переробки інформації у власних процесах учіння, знання про тип і зміст задачі та вимоги до її виконання, знання метакогнітивних стратегій у розв'язанні задачі. Метакогнітивна активність представлена процесами отримання та вибору інформації, контролю, зміни та планування метапізнання.

У дослідженні взяли участь студенти Національного університету «Острозька академія», які вивчають англійську мову за професійним спрямуванням (N=71). За шкалою «Метакогнітивні знання» (МЗ) було встановлено, що у досліджуваній групі переважає низький рівень МЗ (46,5%), близько третини студентів продемонстрували високий рівень МЗ (29,6%), 23,9% - середній рівень МЗ.

За шкалою «Метакогнітивна активність» (МА), що характеризує досліджуваних з боку використання ними різних прийомів структурування інформації, планування своєї когнітивної діяльності, навичок управління власними когнітивними процесами було встановлено переважання середнього рівня (61,5%). Високий рівень МА діагностовано у 29,6% студентів, низький – у 8,9%. Звертає увагу нерівномірна оцінка студентами досліджуваної групи своїх метакогнітивних знань порівняно з метакогнітивною активністю. Так, 83% тих, хто оцінив свої метакогнітивні знання на низькому рівні, на порядок вище оцінювали свою метакогнітивну активність.

У рамках зазначених двох шкал дана методика дозволяє оцінити такі метакогнітивні характеристики: 1) концентрація – вміння управляти власною увагою, концентруватися на завданні, зменшувати вплив відволікаючих стимулів на процес виконання завдання; 2) отримання інформації – набуття і збереження знань, використання опорних матеріалів, складання власних графіків, схем і т. д. ; 3) вибір головних ідей – навички визначення інформації, важливої для подальшого вивчення, здатність відокремити більш важливе від другорядного; 4) управління часом – організація та розподіл власного часу.

Результати аналізу за цими шкалами представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Рівень метакогнітивних навичок студентів

	Метакогнітивна характеристика	Рівень	Показник рівня	Середнє значення
1	Концентрація	середній	41%-60%	2,7
2	Отримання інформації	середній	41%-60%	5
3	Вибір головних ідей	вище середнього	61%-80%	6,5
4	Управління часом	середній	41%-60%	4,5

Як видно з таблиці, у загальногруповому розподілі такі метакогнітивні характеристики, як концентрація, управління часом, отримання інформації виражені на середньому рівні. Помітно, що певною проблемою для студентів є концентрація та управління часом. На більш високому рівні представлена навичка вибору головних ідей.

Отже, викладачам у процесі упровадження групової проектної діяльності потрібно формулювати свої цілі не тільки на когнітивному рівні (навчальний підхід, орієнтований на знання), але й на метакогнітивному рівні навчальної активності студентів (навчальний підхід, орієнтований на студента). Однак, зважаючи на рівень розвитку метакогнітивних знань та метакогнітивної активності студентів, можна зробити висновок, що упровадження групової проектної діяльності у навчальний процес потребує спеціальної, поступової підготовки, зокрема у ділянці володіння метапізнанням, без чого студентам дуже важко реалізувати навчальну автономію та розвивати мотивацію вивчення іноземної мови.

Список літератури

1. Ловка О. В. Психологічні умови організації групової проектної діяльності студентів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис... канд. пед. наук/ О. В. Ловка// Університет менеджменту освіти НАПН України. – К., 2013
2. Метакогнитивные основы конфликтной компетентности / под науч. ред. проф. М.М. Кашапова; ЯрГУ. – Ярославль, 2012. – 428 с. [Електроннийресурс]. – Режим доступу до ресурсу:<http://www.lib.uni Yar.ac.ru/edocs/iuni/20120531.pdf>
3. Nielsen, Wendy S. Group work and metacognition: an exploratory case [Електроннийресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://open.library.ubc.ca/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0055249>
4. Fenghua Lv. A Study of Metacognitive-Strategies-Based Writing Instruction for Vocational College Students [Електроннийресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/elt/article/view/7224/5575>

УДК 316.362-058.862

Шаблюк А. І.,
студентка 2 курсу, групи Ср-2,
спеціальності «Соціальна робота»
Науковий керівник: **Цимбалюк О. М.**,
к. пед. н., доцент, завідувач кафедри соціальної роботи
та гуманітарно-соціальних дисциплін
Рівненського інституту Університету «Україна»

**ПРИЙОМНЕ БАТЬКІВСТВО В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ
СУСПІЛЬСТВІ ЯК СОЦІАЛЬНА І НАУКОВА ПРОБЛЕМА**

З давніх часів був актуальним захист материнства і дитинства. Сьогодні одним із стратегічних загальнонаціональних пріоритетів України є охорона дитинства, бо вислів: «Діти – наше майбутнє» не просто гарна фраза. Майбутнє

нашої держави залежить від того як психологічно, інтелектуально та фізично розвинуті наші діти. У Загальній декларації прав людини, прийнятій у 1948 році зазначено «...що діти мають право на особливе піклування та допомогу» [1].

Економічні та соціальні чинники, такі як: низький матеріальний рівень забезпечення населення, в тому числі і сімей з дітьми, поширення безробіття, зростання кількості кризових сімей, алкоголізація, наркоманізація населення, послаблення моральної відповідальності батьків за виховання дітей призводять до збільшення соціального сирітства у нашій державі. В Конвенції ООН про права дитини зазначено «...у всіх країнах світу є діти, що живуть в виключно складних умовах, і що такі діти потребують особливої уваги» [2]. В сучасний економічно - нестабільний час на Україні особливо актуальним постає захист соціально – незахищених дітей: дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Вивченням даного напрямку роботи займалися такі українські вчені: А. Капська, І. Пеша, Л. Волинець, Н. Комарова, Г. Бевз О. Безпалько, І. Трубавіна. [5,6,8,9]. Такими авторами, як: В. Бондаренко – здійснено аналіз процесу влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [4]; Артюшкіна Л.М., Полянничко А.О. – виявлено причини виникнення явища соціального сирітства у сучасному українському суспільстві, виділено основні етапи державно-управлінської діяльності щодо створення та функціонування сімейних форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [3].

За роки незалежності Україна пройшла динамічний шлях становлення та розвитку ефективної державної політики у сфері захисту прав дітей. Було розроблено та прийнято ряд нормативно – законодавчих актів щодо соціального захисту дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Основними засадами державної політики щодо соціального захисту дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, сприяння їх усиновленню. «Дитині для повного та гармонійного розвитку її особистості необхідно виховуватись в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові та розуміння» [7, с.54].

Однією з пріоритетних форм влаштування дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні є прийомна сім'я. Діти, чії батьки померли або в силу різних обставин не можуть виконувати свої обов'язки, потребують родинного тепла і виховання. Держава визначила важливе завдання забезпечити належні умови для виховання в сімейному оточенні дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, шляхом улаштування їх у сім'ї на виховання та спільне проживання. Важливу роль в осмисленні сім'ї відіграє застосування інтегративного підходу, що робить доступним аналіз різних рівнів глобальної системи її функціонування.

Згідно визначення, наданого в Положенні про прийомну сім'ю: *прийомна сім'я* – сім'я або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, що добровільно за плату взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Особливістю прийомної сім'ї як альтернативної форми сімейного влаштування дітей, які залишились без батьківського піклування, є те що: дитина, яка виховується в прийомній сім'ї, не позбавляється статусу дитини – сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, за нею залишаються всі пільги передбачені законодавством для таких категорій дітей; кандидати в прийомні батьки обов'язково проходять курс підготовки, розрахований на осмислення батьками проблем, пов'язаних із приходом в сім'ю нового вихованця, опанування соціального статусу – вихователя прийомної дитини; прийомні батьки у вирішенні проблем прийомної дитини співпрацюють з соціальним працівником, який здійснює соціальний супровід прийомної сім'ї. Соціальний працівник виступає посередником між прийомною сім'єю і державними структурами, які опікуються проблемами дітей; утримання прийомної дитини в сім'ї фінансується державою, одному з прийомних батьків виплачується грошове забезпечення; сім'я отримує статус «прийомної» на підставі рішення місцевого органу виконавчої влади, між прийомними батьками та органом, який приймає рішення про створення прийомної сім'ї на виховання та спільне проживання, який визначає права та

обов'язки обох сторін. [3,с.195].

Враховуючи, що усиновлюються переважно діти молодшого віку, то для дітей, старших 6 років, улаштування в прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу часто є чи не єдиною можливістю реалізувати своє право на виховання в сім'ї [4, с.204].

Але, не зважаючи на те, що Україна переходить на якісно новий рівень захисту дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, при створенні прийомних сімей та влаштування в них дітей існує ряд проблемних питань:

1. Встановлення контакту між дитиною та прийомними батьками проводиться не завжди в присутності працівника служби у справах дітей та працівника центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, через те, що керівники закладів не завжди повідомляють про приїзд іногородніх потенційних прийомних батьків.
2. Мають місце факти, коли керівники дитячих державних закладів чинять перешкоди при передачі вихованців прийомним батькам.
3. Працівниками служб у справах дітей системно не проводиться аналіз недоліків та проблем, виявлених при створенні та функціонуванні прийомних сімей для висвітлення цих питань при проведенні обов'язкового курсу навчання кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі, що проводиться центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
4. При доборі претендентів на прийомне батьківство, не завжди звертається увага на приховані мотиви [9,с.304].

Отже, ефективність діяльності дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей залежить від соціального супроводу, який здійснюється відповідними уповноваженими органами. Прийомне батьківство в сучасному українському суспільстві є соціальною і науковою проблемою й вирішувати її варто розв'язуючи такі завдання: Здійснити теоретичний аналіз соціально-психологічних особливостей явища сирітства, а також наукових підходів до вивчення сім'ї та детермінуючих чинників ініціювання і виконання її членами

нової соціальної ролі –приймної сім'ї. Виявити мотиваційні та операційні складові готовності до прийомного батьківства та їх динаміку. Визначити основні етапи становлення та розвитку прийомного батьківства в Україні, їх особливості та чинники, що впливають на ефективність його функціонування. Визначити напрямки та зміст соціально-психологічного супроводу прийомного батьківства.

Зважаючи на вищезазначене, професійний рівень спеціалістів соціальної сфери, які займаються добором кандидатів на роль прийомних батьків потребує постійного вдосконалення. Від професійної та злагодженої співпраці причетних до цього питання спеціалістів залежить результат цієї роботи, та в першу чергу вирішення долі кожної конкретної дитини. Тому плідна співпраця, взаємодопомога та порозуміння у вирішенні проблемних питань при влаштуванні дітей в сім'ю приведе до позитивних результатів та забезпечить щасливе майбутнє всім дітям, допоможе кожній дитині знайти свою щасливу родину.

Список літератури

1. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей». – ВВР, 2005, №26, ст.354 (набуття чинності 01.01.06)
2. Конвенція ООН про права дитини.Сайт ЮНІСЕФ: Конвенція ООН про права дитини
3. Артющкіна Л.М., Полянничко А.О. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально-правовий аспект)./ Л.М.Артющкіна, А.О.Полянничко – Суми: СумДПУ, 2012. – 268 с.
4. Бондаренко В. В. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування / В. В. Бондаренко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2011. – № 20. – С. 199–205
5. Бевз Г.М. Дитина в прийомній сім'ї . / Г.М. Бевз – К, 2001. – 101 с.
6. Волинець Л.С. Права дитини в Україні: проблеми та перспективи./ Л.С.Волинець – К.: Логос, 2000. – 74 с.
7. Карпенко О. Сімейні форми утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: проблеми правового регулювання // Право України. - 2001. - № 3.

8. Пеша І.В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування) / І.В. Пеша - К.: Логос, 2000–87 с.
9. Соціальна робота: технологічний аспект. Навчальний посібник /За ред. проф.А.Й.Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004 . – 352 с.

УДК 364.044.26

Демчук О. С.,
студентка спеціальності
«Соціальна робота»
Науковий керівник **Юрчук Л. В.**,
к.і.н. доцент
Рівненський інститут Університету «Україна», м.Рівне

СОЦІАЛЬНО-ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Одним із основних завдань суспільства є підготовка молоді до створення повноцінної сім'ї. Гендерна освіта й виховання здійснюються в умовах розвитку суспільства на засадах гендерної рівності й демократії. Гендер (від англ. gender – рід) – соціокультурна, символічна конструкція статі, що покликана визначити конкретний асоціативний зв'язок, забезпечувати повноцінну комунікацію та підтримувати соціальний порядок.

Розширення євроінтеграційного простору – нагальна потреба часу, оскільки становить один із важливих компонентів соціалізації молодого покоління, забезпечення всієї повноти самореалізації хлопців і дівчат у різних сферах суспільного життя, завдяки набуттю егалітарної свідомості й відповідних способів життєдіяльності. Поширення практики гендерного виховання у вітчизняній педагогіці ґрунтується на реалізації нового – гендерного підходу у освітньому просторі, що зумовлено пріоритетом принципу гендерної рівності в соціальній і

освітній політиці. Вивчення проблеми гендерної освіти й виховання студентської молоді дає можливість визначити, що вона є доволі багатогранною, оскільки містить складний понятійний апарат і об'єднує наукові дослідження в історичному, соціологічному, психологічному, педагогічному та інших аспектах [1].

Останнім часом гендерні дослідження стали невід'ємною частиною педагогічної науки. У цьому контексті вважаємо за доцільне звернутися до аналізу наявних основних освітніх парадигм з погляду гендерного компонента освіти. Уведення гендерного компонента в систему освіти України є одним із способів реалізації національної доктрини розвитку освіти: «Створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти» [3, с. 165].

Гендерна освіта ґрунтується на засадах гуманітарної педагогіки, яка акцентує на тому, що немає статево-відповідних видів людської діяльності. Освоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності. Чоловік і жінка відіграють однаково значущі ролі в сім'ї та вихованні дитини, хлопці і дівчата мають рівні можливості в оволодінні трудовими вміннями і навичками кар'єрного зростання. У вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності, можливості статей та їхніх життєвих сценаріїв. Недопустимо протиставляти дітей за статевою ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє, необхідно розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статево-типізованим очікуванням. Важливо підтримувати дружнє співіснування статей у гендерно-нейтральному вихованні.

Важливим напрямом гендерної соціалізації студентів є навчальна робота. В ході цієї роботи у студентської молоді закріплюються набуті знання, формуються необхідні комунікативні навички без проявів дискримінації та вільні від гендерних

стереотипів, розвивається толерантність. В освітній діяльності вищого навчального закладу полягає потреба у тому, щоб допомогти хлопцям і дівчатам стати щасливими людьми, щоб повною мірою вони могли реалізувати свої здібності й особливості, щоб одержували задоволення від життя, були впевненими у майбутньому. Завдання гендерної освітньої діяльності є неоднозначним: з одного боку, треба навчити студентів жити у сучасному суспільстві, бути «як усі», а з іншого – розвивати здібності і свою індивідуальність через гендерний підхід. Тобто навчити бути самим собою, враховувати у повній мірі здібності окремих індивідів, не перебільшувати соціостатеві особливості хлопців та дівчат [4].

У процесі дослідження гендерної освіти студентської молоді природним є питання про формування гендерної компетентності. Гендерну компетентність окреслюють як процес спрямованих і спонтанних впливів на особистість студента, що допомагає засвоїти знання про гендер, норми, правила поведінки та установки відповідно до культурних уявлень про роль, становище й призначення представників різних статей у суспільстві. Крім того, такий процес передбачає формування якостей, рис і властивостей, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників іншої статі та рівноправні соціальні взаємини статей [2].

Гендерна компетентність конструюється на основі аналізу моделей гендерних взаємовідносин, котрі розвиваються і трансформуються в суспільстві. Гендерне виховання виходить з того, що людина – не абстрактна нейтральна цілісність, а жінка і чоловік, у їхній рівноправності, самовираженні і самоствердженні.

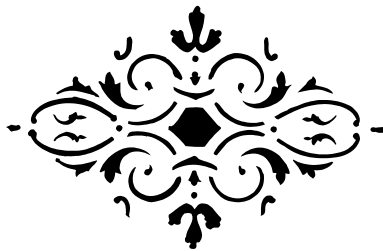
Процес формування гендерної компетентності студентів – це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих і жіночих ролей, поведінки, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їхньої біологічної статі.

Таким чином, соціально-гендерні аспекти виховання та освіти студентської молоді здійснюються під впливом родини, закладів освіти, викладачів-наставників, засобів масової інформації, релігії, мистецтва, мови, етнокультури, національних

традицій, правової, соціальної і державної політики. Застосування гендерного підходу у вихованні та освіті майбутніх випускників ВНЗ пропонує новий спосіб пізнання дійсності, у якому відсутня нерівність та ієрархія «чоловічого» і «жіночого».

Список літератури

1. Калько І.В. Гендерна освіта й виховання студентської молоді як психолого-педагогічна проблема/ І.В. Калько// Соціальна педагогіка: теорія та практика.– 2013.– №2.–С.42–46.– [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spttp_2013_2_7.
2. Кучинський Б., Грабовська Т. Складові гендерного виховання студентської молоді. [Режим доступу] www.rusnauka.com
3. Нормативно-методичні основи гендерних перетворень – К. : Логос, 2005. – С. 160 – 165.
4. Штылева Л.В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании [Электронный ресурс] / Л.В. Штылева // Женщина в российском образовании. – 2000. - Режим доступу: http://www.ivanovo.ac.ru/win1251/jornal/jor_nal3/s.

УДК (477) 37:94

Задорожна-Княгницька Л.В.,
к.пед.н., доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

РОЛЬ І МІСЦЕ «ІСТОРІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ» ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Становлення національної української школи неможливе без творчої праці директора закладу освіти як менеджера нового покоління, в основі професійної

діяльності якого лежить комплекс компетентностей, що дозволяють ефективно здійснювати її в умовах входження України у світовий освітній простір. Йдеться про підготовку керівників освіти нової генерації як носіїв національних та загальноцивілізаційних ідей, утілювачів положень філософії людиноцентризму в управлінні освітою, фасилітаторів які виступають для зразком наслідування, своєрідною моделлю сучасної особистості.

Професійна підготовка сучасного менеджера освіти неможлива поза контекстом цивілізаційної парадигми освіти, що розглядається як сукупність системоутворюючих ідей і принципів, які є теоретико-методологічними і світоглядними основами освітньої теорії та практики, і, як наслідок, такими, що визначають шлях розвитку людства [3]. Результатом реалізації основних положень цієї парадигми є формування цивілізаційної компетентності фахівця як складного комплексу його якостей, знань, умінь і навичок, адекватних до умов і вимог ХХІ ст. [1, с. 21].

Важливу роль у формуванні такої компетентності у магістрів – менеджерів освіти відіграють гуманітарні дисципліни, зокрема історія управління освітою, яка сприяє розширенню загальноцивілізаційного світогляду; допомагає осмислити генезу суспільно-історичних категорій; виробити критичне ставлення до оцінки суспільно-культурних явищ та подій у контексті управління освітою; бачити перспективи її розвитку.

З огляду на зазначене історія управління освітою містить у собі комплекс світоглядних стрижневих ідей, взаємодія яких обумовлює формування синтетичної особистості сучасного менеджера освіти. Серед таких ідей основними є:

1. Онтологічні, що містять узагальнену картину розвитку теорії та практики управління освітою, основні його закономірності, розкривають особливості управління освітою у межах різних соціально-економічних формацій, характер взаємозв'язків суспільно-культурних явищ у їх динаміці.

Гносеологічні, у межах яких розкривається пізнавальне ставлення людини до світу й самої себе в контексті історичного розвитку освіти, визначаються можливості пізнання, його межі, найбільш оптимальні форми та методи

пізнавальної діяльності, з'ясовуються критерії істинності здобутого історико-педагогічного знання.

2. Аксіологічні, що дають можливість осмислення цінностей управління освітою, його сенсу як процесу й результату, визначення суспільних ідеалів у сфері державного й громадського управління освітою.

3. Культурологічні, у межах яких історія управління освітою розглядається як складова національної культури [2].

Метою зазначеного курсу є надання ґрунтовних знань з історії становлення та розвитку системи вітчизняної освіти та державного й громадського управління нею, періодизації їх розвитку, особливостей формування провідних тенденцій, суперечностей і закономірностей освітніх процесів, співвідношення історії й сучасного розвитку теорії та практики управління освітою, актуалізації історичного досвіду в умовах модернізації національної освіти.

Зазначена мета конкретизується у комплексі наступних завдань, а саме:

- ознайомлення з особливостями державно-громадського управління освітою України протягом різних історичних періодів;
- надання відомостей про прогресивні пошуки громадськості у забезпеченні ефективного управління освітою, забезпечення розвитку закладів освіти різних рівнів;
- допомога в осмисленні духовного багатства українського народу;
- озброєння вміннями творчо використовувати найбільш раціональні, випробувані часом думки і цим збагачувати арсенал теорії та практики управління сучасною національною школою;
- розвиток самостійного творчого мислення через аналіз, систематизацію, співставлення суспільно-політичних та соціально-культурних подій та їх впливу на управління закладами освіти;
- формування професійно значущих якостей магістрів у процесі самостійного опрацювання навчального матеріалу;
- стимулювання самовиховання, самовдосконалення та самоосвіти студентів.

Попередніми умовами є компетенції, сформовані в магістрів управління освітою у межах опанування ними змістом навчальних дисциплін «Теорія і практика управління в освіті», «Філософія управління освітою», «Соціологія управління», а також знання тематичного інформаційного забезпечення, яке пропонується до цих навчальних дисциплін.

Прогнозованими результатами оволодіння змістом навчальної дисципліни «Історія управління освітою» є наступні:

1. Здатність здійснювати комплексний аналіз науково-педагогічних явищ і процесів у сфері управління освітою на основі знання основ історико-педагогічної науки, розуміння сутності генези управління освітою в Україні, усвідомлення значущості внеску суспільних та освітніх діячів різних історичних періодів у становлення та розвиток теорії та практики управління освітою.
2. Здатність тлумачити основні категорії, що вживаються у контексті сучасного розуміння надбань історико-педагогічного досвіду.
3. Здатність застосовувати логіко-системний підхід у дослідженні генези та сучасного розвитку освітніх систем.
4. Здатність обґрунтовувати періодизацію історії управління освітою.
5. Здатність актуалізовувати історико-педагогічні здобутки з метою використання в сучасних освітніх проектах.

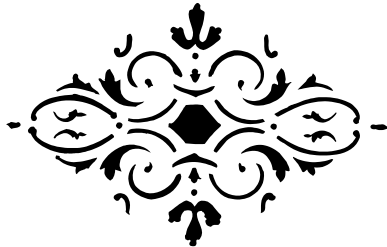
Отже, у результаті вивчення навчальної дисципліни магістр оволодіває здатностями, що дозволяють йому: аналізувати основні етапи еволюції теорії та практики управління освітою України; соціально-економічні та суспільно-політичні передумови становлення та розвитку громадсько-державного управління вітчизняною освітою; зміст державного й громадського управління освітою в історії їх розвитку; методи історико-системного дослідження.

Список літератури

1. Василюк А. Польська професійна педагогіка про компетентність учителів / А.Василюк // Шлях освіти. – 1998. – №4. – С.20 – 23
2. Задорожна-Княгницька Л.В. Комплекс навчально-методичного забезпечення

навчальної дисципліни «Історія управління освітою» [для студентів ОС «Магістр» спеціальності 073 «Менеджмент» (освітня програма «Управління навчальним закладом»)] / Л.В.Задорожна-Княгницька. – Маріуполь: МДУ, 2017. – 92 с.

3. Утюж І. Г. Цивілізаційна парадигма освіти: теоретико-методологічний аспект [Електронний ресурс] / І. Г. Утюж. – Режим доступу:

УДК

Чернієнко О.А.,
викладач Рівненський базового медичного коледжу

РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У ФОРМУВАННІЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Здоров'я студентів має важливе значення як для сучасності, так і для майбутнього. Студенти – це майбутня еліта суспільства, його розумовий потенціал. Студенти – це також майбутні творці матеріальних і духовних придбань країни, а в теперішній час – це лице нації, її краса, енергія, активність, творчість. Крім того, студенти – це майбутні батьки й матері дітей, вони несуть потенціал здоров'я майбутніх поколінь. І тому збереження і поліпшення здоров'я студентської молоді є найважливішим завданням сучасності [4].

Але в теперішній час здоров'я студентів перетворилося в справжню проблему, що пов'язано з рядом зовнішніх і внутрішніх факторів – погіршенням екологічного середовища, збільшенням різних залежностей (паління, алкоголю, наркоманії, ігроманії, інтернет залежності), підвищенням розумових та психічних навантажень, зменшенням фізичної активності, появою нових інфекційних захворювань (СНІД), зменшенням вольового контролю поведінки. Сьогодні потребує від студентів володіння сучасними комп'ютерними засобами зв'язку, такими як електронна пошта, мережа Інтернет. Розробка баз даних з

розташуванням у них відеофільмів, відеозображень поряд із статистичними показниками спортивної діяльності надає змогу скласти більш детальні індивідуальні моделі занять фізичними вправами для зміцнення здоров'я [1,2].

Достатньо провести у мережі якісний пошук і можна отримати безліч дуже корисних порад і прикладів застосування комп'ютерних програм на українській мові. У цьому випадку студент переходить у новий інформаційний простір, де навіть може задавати питання своїм колегам у форумі і дуже швидко отримати відповідь. Незважаючи на наявність таких підходів до статистичної обробки результатів спілкування, не слід забувати і про перевірені часом книжки із статистики фізичного виховання і спорту. Вирішення цих проблем пов'язане, в першу чергу, із підвищенням свідомого відношення студентів до свого здоров'я. І велику роль в цій справі належить саме інформаційним технологіям, які комплексно впливають на різні сторони сприйняття і допомагають формуванню поглядів, способу мислення і навіть потреб. Це широко застосовується рекламною індустрією, якій належить велика роль у формуванні способу мислення людей. Слід зазначити, що рекламна індустрія, застосовуючи інформаційні технології, часто популяризує продукцію, яка негативно впливає на здоров'я (сигарети, пиво, нездорове харчування та ін.), і практично не приділяється уваги розповсюдженню здорового способу життя засобами масової інформації із застосуванням інформаційних інтерактивних технологій [3].

У цьому зв'язку логічно допустити, що застосування інтерактивних технологій для формування здорового способу життя має певні перспективи і є могутнім засобом позитивного впливу на свідомість. Саме тому створення відеофільмів, сайтів, відео кліпів із застосуванням інтерактивних технологій, які висвітлюють негативні фактори здоров'я та формують потребу здорового способу життя, є важливим завданням сучасності.

У результаті застосування фізичних вправ на витривалість, гнучкість, швидкість, покращується самооцінка стану здоров'я, збільшується кількість часу, що виділяється на рухову активність [5].

Поряд з фізичними факторами здоров'я визначені психологічні фактори, такі, як: щастя, кохання, спілкування з природою, пізнання нового, творча активність.

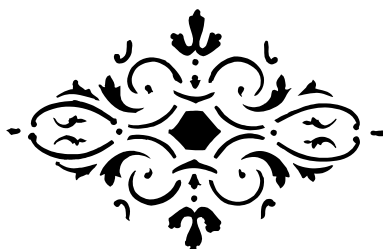
Ефективно реалізуються різні аспекти здорового способу життя шляхом занять з екологічного туризму.

Потрібно реалізовувати навчально-пізнавальну активність студентів, формування звички до здорового способу життя. Інструментом у вирішенні цього питання може бути впровадження в процес вдосконалення студентів інтерактивних технологій.

Таким чином, використання і розширення інформаційного простору створює необхідні умови у формуванні здорового способу життя студентської молоді.

Список літератури

1. www.nbu.gov.ua/ebkhhpi.html
2. <http://lib.sportedu.ru/books/xxpi>
3. Єрмаков Сергій. Актуальні проблеми розвитку руху «Спорт для всіх» у контексті європейської інтеграції України. Матеріали конференції. 24-26 червня 2004 р.
5. Чернієнко Олександр. Причини і рівень шкідливих звичок в студентів 17-18 років і вплив їх на здоров'я / Науково-практична конференція «Формування тверезого способу життя в сім'ї та суспільстві» 14-15 липня 2012 р.м. Біла Церква.
6. Чернієнко Олександр. Інтерактивні технології освіти для сталого розвитку / II Всеукраїнська відео конференція «Модернізація освіти для сталого розвитку», 15 грудня 2011 р. м. Рівне.

УДК 378.147:811.11

Сінькова Н.О.,
викладач іноземної мови
ВСП «Рівненського коледжу НУБІП України»**ВИКОРИСТАННЯ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСОБУ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ
ПОВТОРЕННЯ АКТИВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ**

На перший курс наших навчальних закладів приходять старшокласники, які раніше навчалися в різних школах. Рівень їх підготовки з іноземної мови відрізняється. І це проявляється не тільки в якості навичок і умінь говоріння, аудіювання і читання, а й в умінні володіти лексичним та граматичним матеріалом. Останнє стосується перш за все активного словникового запасу студентів. Разом з тим, зрозуміло, що до моменту здачі екзаменів ЗНО всі, навіть самі слабкі студенти, повинні оволодіти лексикою активного мінімуму (у протилежному випадку не будуть виконані програмні вимоги). Ця задача є лише однією із багатьох, актуальних на цьому етапі навчання і вирішувати її доводиться в умовах найгострішого дефіциту часу. Все це свідчить про те, що необхідно керувати діяльністю студентів, спрямовувати її на відновлення втрачених і частково зруйнованих продуктивних лексичних навичок. Ця діяльність повинна забезпечувати володіння саме тими лексичними одиницями (ЛО), які студент недостатньо засвоїв раніше, і бажаних результатів потрібно досягти при мінімальних затратах навчального часу, перш за все аудиторного. Іншими словами, бажано організувати повторення зазначених ЛО на основі індивідуалізації самостійної позааудиторної роботи студентів.

Зазвичай для активізації лексики використовують переважно усні вправи репродуктивного характеру, які студенти виконують під контролем викладача, тому вони потребують спеціальних затрат часу на занятті.

Є й інший шлях формування продуктивних лексичних навичок – шлях цілеспрямованої практики студентів у рецептивних видах роботи, які спираються на читання. Так, зокрема, експериментально встановлено, що тільки візуально сприйнявши раніше невідомі слова за певних умов, піддослідні використовують

50% і 75% цих слів у невідготовлених висловлюваннях. До того ж названі види роботи забезпечують більшу правильність вживання ЛО і довготриваліше їх зберігання в пам'яті, а на засвоєння однієї одиниці потрібно у три рази менше часу, ніж витрачається на репродуктивні усні і письмові вправи, які передбачають таку ж кількість актуалізацій ЛО. Переваги видів роботи, які базуються на зоровій рецепції, проявляються також і в тому, що студент працює у зручному для нього темпі і при цьому стільки разів зустрічається з ЛО, яку вивчає, скільки необхідно для її засвоєння. Крім того, такі види завдань з читання є надійним засобом керування самостійною домашньою роботою студентів по засвоєнню лексики активного мінімуму.

Потрібно ще відмітити той факт, що матеріали для читання можна скласти з таким розрахунком, щоб вони створювали передумови для активізації саме тих ЛО, які виявились недостатньо міцно засвоєні на попередніх етапах навчання кожним студентом групи.

Все це дає можливість використовувати вправи з читання в якості засобу індивідуалізації самостійної домашньої роботи студентів для повторення активної лексики.

Індивідуалізація навчання – це система засобів, яка сприяє усвідомленню студентом своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці і розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних смислів навчання.

Тому індивідуалізація процесу навчання іноземних мов набуває важливого значення в підготовці творчої індивідуальності студента.

Індивідуалізація сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності. Індивідуалізація передбачає:

1. Індивідуально орієнтовану допомогу студентам в усвідомленні власних потреб, інтересів, цілей навчання;
2. Підтримку студента у рефлексії;
3. Підтримку студента у творчому самовтіленні;
4. Створення умов для вільної реалізації даних природою здібностей і можливостей.

Варто наголосити, що використання читання в зазначених цілях вимагає вирішення цілого ряду питань, що пов'язані з необхідністю:

1. Виявити об'єкти повторення (ЛО недостатньо добре засвоєні тим чи іншим студентом);
2. Організувати самостійну роботу студентів таким чином, щоб вона приводила до відновлення продуктивних лексичних навичок.

Продуктивні лексичні навички припускають:

- наявність у пам'яті людини, яка говорить, копій ЛО та правил їх сполучення (в самому широкому сенсі цього терміну);
- сформованість постійно діючої фіксованої установки на використання копій ЛО, які зберігаються в пам'яті, у складі висловів; установка забезпечує доступ до цих ЛО коли виникає ситуація і необхідність;
- автоматизація витягу – миттєва правильна актуалізація цілих груп слів (а не кожного слова окремо) в мовленні.

У результаті інтерференції як з боку уже існуючої інформації, так і тієї, що надходить, в структурі зберігання ЛО постійно відбуваються зміни, які проявляються в різному ступені володіння раніше засвоєним лексичним матеріалом одним і тим же студентом. Так, наприклад, в ряді копій ЛО появились перекручення. Це призводить до того, що в мові студента спостерігаються комунікативно значимі помилки, які затрудняють досягнення цілі спілкування. В іншому випадку копії деяких слів, що вивчались раніше збереглися в пам'яті студента без перекручень, але перестала діяти установка на вживання даних ЛО у мовленні. Тоді студент правильно актуалізує цю одиницю в контексті окремого речення, але не використовує її в процесі комунікації. У третьому випадку частково зруйновані відповідні автоматизми: студент із зусиллям пригадує потрібне слово і якщо відтворює його, то лише через деякий час, а не миттєво. По суті справи, цей випадок свідчить про те, що одиниця лексики, яку потрібно згадати, переведена на більш низький, ніж повне відтворення з високою готовністю, рівень пам'яті (відтворення з відстрочкою), який не здатен забезпечити нормальний процес мовлення. Всі згадані недоліки у навчанні

можуть бути настільки глибокими, що інколи студент неправильно актуалізує вивчене слово або ж зовсім не пригадує його навіть в заданому контексті речення.

У процесі забезпечення індивідуалізації навчання іноземної мови необхідно також залучати студентів до активної пізнавальної діяльності засобами ділової гри.

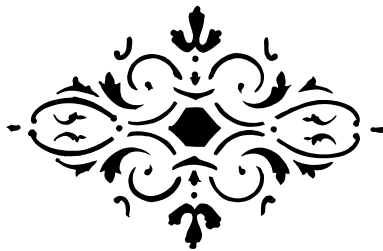
На старших етапах навчання, коли студенти починають вчити курс іноземної мови по спеціальності, теж буває доцільно використовувати подібні методи роботи. Навчальний процес при цьому звільнюється від засилля мовних вправ, аудіювання та читання виступають засобами навчання говоріння і підтримання досягнутого рівня володіння усним мовленням. Після роботи з текстом передбачається виконання післятекстових вправ так як комунікативна спрямованість навчання має стимулювати високу особистісну мотивацію студентів у спілкуванні діловою іноземною мовою. Як приклад, можна навести спеціальний етап роботи з текстом, який виступає в якості змістовної бази для усних висловлювань студентів. Така можливість виникає у зв'язку з тим, що студенти читають текст, потім, виконуючи різні завдання викладача (відповісти на запитання, скоротити чи розширити текст, скласти його план, тощо), змушені неодноразово проглядати його, що сприяє засвоєнню матеріалу. Завдання студентам, пов'язані з текстом по спеціальності, можуть бути індивідуалізовані. Мета завдань, що пропонуються студентам із недостатнім рівнем знань: надати можливість студенту, який відчуває певні труднощі при читанні текстів по спеціальності, зрозуміти інформаційне навантаження тексту. Ефективність навчання полягає у тому, що викладач не просто спостерігає за роботою студентів, а працює в цей час з окремими студентами індивідуально. Студенти в даному випадку можуть працювати в трьох режимах: спільно з викладачем, індивідуально з викладачем, самостійно під керівництвом викладача.

У результаті такої роботи ми маємо особливий різновид монологічного мовлення – контекстно-ситуативне мовлення – мотиваційною основою якого є, як правило, текст.

Отже, слід відмітити, що згадані види роботи не лише сприяють повторенню необхідного лексичного матеріалу з мінімальними затратами аудиторного часу на його автоматизацію і звільняють час для практики в усному спілкуванні, але й підвищують результати навчання читання по всім вимогам діючої навчальної програми. Індивідуалізація навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах надає студенту можливість отримувати належний рівень знань з іноземної мови, залучає кожного студента до навчального процесу, ураховує індивідуальний рівень можливостей. Потрібно і надалі шукати ефективні форми і методи, в яких реалізується індивідуальний підхід у процесі навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах.

Список літератури

1. Наговіцина Є. О. Диференційований підхід як засіб підвищення самостійності, ініціативності та інтенсифікації навчання учнів англійської мови <http://nvk99.dnepredu.com/ru/article/diferentsiiovanii-pidkhdid-yak-zasib-pidvishchennya.html>
2. Чернина Л. Г. Теоретическое и экспериментальное обоснование использования чтения для обучения активной лексики: Автореф. канд. дис. – М., 1983

УДК 614.8

Оксентюк Н.,к.психол.н., доцент кафедри суспільних дисциплін
НУВГП, м. Рівне**Кравцова В.,**студентка спеціальності "Психологія",
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

СТРЕС ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ НА РОБОТІ ТА СПОСОБИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Труднощі, що виникають на нашому шляху (від дрібної проблеми до трагічної ситуації) викликають у нас емоційні реакції негативного типу, що супроводжуються цілою гамою фізіологічних і психологічних зрушень. Стрес – стан психічної напруги, що виникає в процесі діяльності у найбільш складних і важких умовах.

Існують різні наукові підходи до розуміння стресу. Найбільш популярною є теорія стресу, запропонована Г.Сельє, де виникнення стресу розуміється як порушення вродженого та життєво важливого механізму рівноваги і балансу [2, с.6]. Організм намагається пристосуватися до подразника. Якщо подразник не зникає, стрес підсилюється, розвивається, викликаючи цілий ряд особливих змін – організм намагається захиститися від нього, попередити його або придушити. Однак можливості організму не безмежні і при сильному стресовому впливі швидко виснажуються, що може привести до захворювання і навіть смерті людини. Екстремальні ситуації впливають на людину по кілька разів на день, в певній мірі стреси потрібні людині, тому що вони підвищують тонус, однак якщо вони досягають визначеного критичного рівня, то діють не лише на шкоду організмові, але і вашій активності.

Поведінка у стресовій ситуації багато в чому залежить від особистісних особливостей людини: від уміння швидко оцінювати ситуацію; від навичок миттєвої орієнтації за несподіваних обставин; від вольової зібраності, рішучості, доцільності дій і розвитку витримки; від наявного досвіду поведінки в аналогічних ситуаціях.

Хоча певний стрес на робочому місці є нормальним, надмірне навантаження може заважати продуктивності, впливати на фізичне та емоційне здоров'я, на стосунки та домашнє життя. Коли особистість відчуває перевантаження на роботі, вона втрачає впевненість і може дратуватися. Неможливо контролювати все в робочому середовищі, але це не означає безсилля. Інші ознаки і симптоми надмірного навантаження на роботі включають: відчуття тривожності, дратівливості або депресії; апатію, втрату інтересу до роботи; проблеми зі сном; втоми; проблеми із зосередженням; напруженість м'язів або головні болі; проблеми зі шлунком; соціальний відхід; втрату статевого потягу; використання алкоголю чи наркотиків, щоб впоратися [1].

Загальні причини стресу на робочому місці такі: побоювання бути звільненим, понаднормова праця за рахунок зменшення кількості співробітників, тиск на виконання для задоволення зростаючих очікувань, але без збільшення рівня задоволеності роботою, постійний тиск на роботі на оптимальних рівнях, відсутність контролю над тим, як ви виконуєте свою роботу.

Незалежно від амбіцій, існують кроки, які можна зробити, щоб захистити себе від шкідливого впливу стресу, покращити рівень задоволеності вашими зусиллями та покращити свій добробут на робочому місці:

- розуміння того, що трохи стресу може допомогти залишатися цілеспрямованим, енергійним на робочому місці, це те, що тримає у тонусі, щоб запобігти нещасним випадкам або дорогим помилкам. Але в сьогоднішньому

- безтурботному світі робоче місце надто часто здається емоційним американським гірками. Довгі години, жорсткі терміни та постійні вимоги дають відчуття стурбованості, знеструмленості та пригніченості. А коли стрес перевищує здатність справлятися та роботі, він перестає бути корисним і починає завдавати шкоди розуму і тілу або особистому життю, настає час вживати заходи, щоб зменшити загальний рівень стресу та відновити почуття контролю над роботою. Серед них наступні [3]:

- Можна знизити напругу на робочому місці, поділившись про свій стрес з близькими та отримати підтримку та співчуття. Інша людина не має "виправляти" ваші проблеми; їй просто потрібно бути хорошим слухачем.

- Звернутися до колег за підтримкою, а також пропонувати підтримку, коли вони також її потребують.

- Покладатися на своїх друзів та членів родини. Окрім посилення соціальних контактів на роботі, наявність сильної мережі друзів і членів сім'ї надзвичайно важлива для управління стресом у всіх сферах життя. Якщо людина на перехресті, самотня і більш ізольована, тим більша її вразливість до стресу.

- Ніколи не пізно створити нові дружні стосунки, знайомитись з новими людьми зі спільними інтересами, крім того, це чудовий спосіб розширити свою соціальну мережу, бути корисним іншим, це може допомогти значно зменшити стрес.

- Підтримувати своє здоров'я фізичними вправами та харчуванням, це дає можливість бути сильнішим та стійкішим до стресу. Виділяти час для регулярних вправ – надзвичайно ефективний спосіб підняти настрій, збільшити енергію, загострити фокус і відновити розум і тіло. Ритмічний рух, такий як ходьба, біг, танець і т. д. заспокоює нервову систему. Щоб максимально полегшити стрес, намагайтеся отримати як мінімум 30 хвилин активності удень. Щоб вписати це в робочий розклад, доцільно розбити активність на два або три коротші сегменти.

- Коли стрес трапляється на роботі, необхідно швидко перерватися і відійти від стресової ситуації: прогулятися за межами робочого місця, якщо це можливо. Фізичний рух може допомогти відновити свій баланс.

- Також вибір їжі може мати величезний вплив на самопочуття протягом робочого дня. Наприклад, споживання невеликих, частих і корисних страв може допомогти вашому організму зберігати рівний рівень цукру в крові, зберігати енергію та зосередитися, а також уникнути перепадів настрою. З іншого боку, низький вміст цукру може змусити вас почуватись тривожним і дратівливим, а надто багато їжі може зробити млявим.

- Уникати нікотин, оскільки куріння, коли ви відчуваєте стрес, може здатися заспокійливим, але нікотин є потужним стимулятором, що веде до підвищення, а не зниження рівня тривожності, як і алкоголь тимчасово зменшує занепокоєння, але занадто багато алкоголю може викликати занепокоєння.

- Не економити на сні. При навантаженні часто люди відчувають, що просто немає часу на повноцінний нічний сон. Але недостача сну перешкоджає денній продуктивності, креативності, навичкам вирішення проблем та вмінням зосередитись. Чим кращий відпочинок, тим більший ресурс для виконання своїх обов'язків та для подолання стресу на робочому місці. Уникайте стимулюючої активності та стресових ситуацій перед сном, замість цього зосереджуйте увагу на тихій, заспокійливій діяльності. Відрегулюйте свій цикл сну-пробудження, обмежити кількість нічних або неправильних зрушень, коли працюєте увесь час підряд, щоб запобігти встановленню депривації сну.

- Визначити пріоритет та організувати управління часом для зменшення навантаження на роботу та подолати відсутність відпочинку. Створити збалансований графік. Варто спробувати знайти баланс між роботою та сімейним життям, соціальними заходами та одиночними заняттями, щоденними обов'язками та простоем. Планувати регулярні перерви, щоб прогулятися або спілкуватися в дружньому колі.

- Встановити здорові межі. Багато хто з нас відчуває тиск, щоб бути доступним 24 години на добу або зобов'язаний продовжувати перевірку смартфонів. Але важливо підтримувати періоди, коли ви не працюєте або думаєте про роботу.

- Не перевантажувати себе. Визначення пріоритетів завдань. Уникати планування речей назавжди або пробувати зробити занадто багато в один день. Залиште завдання, які не є дійсно необхідними для нижньої частини списку, або повністю виключіть їх. Розбийте проекти на невеликі кроки. Якщо великий проект здається переважним, зосередьтеся на одному керованому кроці за раз, а не на всьому одразу.

- Делегувати відповідальність. Відпустіть бажання контролювати кожен крок. Ви будете позбавлені зайвого стресу в процесі.

- Готовність іти на компроміс у видах робіт.

- Уникати негативних думок, оскільки вони посилюють навантаження на роботу та можуть призвести до депресії.

- Протистояти перфекціонізму, не встановлювати нереалістичні цілі.

- Перевернути своє негативне мислення. Якщо ви зосереджуєте увагу на недоліці кожної ситуації та взаємодії, ви опинитесь знеструмленими енергією та мотивацією. Постарайтеся позитивно оцінити вашу роботу, уникати негативно мислячих співробітників, і похвалити себе за невеликі досягнення, навіть якщо ніхто інший не робить.

- Не намагайтеся контролювати некерованість. Багато речей на роботі знаходиться поза нашим контролем, зокрема поведінка інших людей. Замість того, щоб наголошувати на них, потрібно зосередити увагу на речах, які ви можете контролювати, таких як спосіб, яким ви вирішите реагувати на проблеми.

- Сміх є найкращою медициною: шукайте гумор у ситуації. Коли правильно використовується, гумор є відмінним способом зниження стресу на робочому місці.

- Наведіть порядок на робочому столі та у графіку.

- Будьте активні щодо вашої роботи та ваших обов'язків на робочому місці.

Коли ми відчуваємо невпевненість, безпорадність або безконтрольність, наш стресовий рівень є найвищим. Ось деякі речі, які ви можете зробити, щоб відновити почуття контролю над вашою роботою та кар'єрою.

- Поговоріть зі своїм роботодавцем про стресові ситуації на робочому місці. Здорові та щасливі працівники є більш продуктивними. Замість того, щоб поскаржитися на список скарг, повідомте свого роботодавця про конкретні умови, які впливають на вашу роботу. Запитайте свого керівника щодо оновленого опису вашої роботи та обов'язків.

- Попросіть нові обов'язки. Якщо ви робите точно таку ж роботу протягом тривалого часу, попросіть спробувати щось нове.

- Відпроситися. Якщо вигорання видається неминучим, зробіть повну перерву в роботі: поїдьте у відпустку, використайте лікарняні дні, попросіть тимчасову відпустку. Використовуйте час, щоб «зарядити акумулятори».

- Шукайте задоволення та сенс у вашій роботі.

- Пошук правильної кар'єри: знайти роботу задоволення. Зосередьтеся на аспектах роботи, які вам подобається. Зміна ставлення до вашої роботи також може допомогти відновити почуття цілі та контролю.

Працівники, які страждають від стресу, пов'язаного з роботою, можуть призвести до зниження продуктивності праці, втрати робочих днів, прибутку організації та збільшення обороту персоналу. *Навіть в якості менеджера, керівника або роботодавця існують речі, які можна зробити, щоб знизити стрес на робочому місці.*

- Перший крок – це позитивна модель. Якщо ви можете залишатися спокійним у стресових ситуаціях, набагато легше вашим працівникам слідкувати за цим прикладом.

- Наступний – уважна розмова один на один з співробітниками про конкретні фактори, які роблять їхні робочі місця стресовими. Деякі речі, такі як відсутність обладнання, недостатня кількість працівників або відсутність відгуку керівника, можуть бути досить простими для вирішення.

- Дайте працівникам можливість брати участь у прийнятті рішень, які впливають на їх роботу. Переконайтеся, що робоче навантаження підходить для здібностей та ресурсів працівників; уникайте нереалістичних термінів.

- Повідомляйте співробітникам інформацію про правила роботи, чітко визначайте ролі, обов'язки та цілі працівників. Якщо вони беруть участь у цьому процесі, вони будуть більш прихильними. Пояснення очікувань. Обмінюйтеся інформацією з працівниками, щоб зменшити невизначеність щодо їх робочих місць.

- Зробіть управлінські дії чесними, які б відповідали цінностям організації.

- Запропонуйте нагороди та стимули. Хваліть хорошу роботу усно та в усьому світі.

- Поважайте гідність кожного працівника.

- Плануйте потенційно стресові періоди, за якими слідує період меншого обсягу строгих термінів.

Висновок. Стрес – емоційний стан, викликаний несподіваною та напруженою ситуацією. Стрес можна розуміти як мобілізацію всіх життєвих сил організму у відповідь на надмірне ускладнення життєвої ситуації. Стрес небезпечний, але необхідний для життя як школа виживання та досвіду. Вибір способу керування стресом ця особиста справа задля ефективності на роботі та особистому житті.

Список літератури

1. Всесвітня організація охорони здоров'я -
http://www.who.int/occupational_health/topics/stressatwp/en/
2. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. – 324 с.
3. Stress in the Workplace [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.helpguide.org/articles/stress/stress-in-the-workplace.htm>

СЕКЦІЯ 5 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА

УДК 340.12

Антонюк В.В.,
студент 2 курсу, група ТЕ-21,
навчально-науковий інститут
водного господарства та природооблаштування
Науковий керівник –
кандидат історичних наук, доцент **Сталовеєрова Г.В.**
Національний університет водного господарства та
природокористування, м.Рівне, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Процес трансформації України в демократичну правову державу актуалізує питання про концептуальний підхід до складного і багатогранного явища, що охоплюється зазвичай поняттям «становлення громадянського суспільства». В демократичній державі важливе значення відіграють інноваційні ідеї, ініціативи громадян при прийнятті владою рішень, тобто посилюється роль інститутів громадянського суспільства. Розширення участі інститутів громадянського суспільства в процесах прийняття владних рішень щодо задоволення нагальних потреб громадян у різних сферах суспільного життя дозволяє сподіватися на утвердження в нашій державі демократичного громадсько-публічного управління.

Термін «громадянське суспільство» є одним з найбільш дискусійних наукових категорій. Існує цілий ряд підходів до його сучасного тлумачення.

Перший підхід базується на тому, що громадянське суспільство складається з державних органів і населення, що об'єднане в соціальні групи. Це держава особливого типу, в якій юридично забезпечені і політично захищені основні права і свободи особистості. Такої думки дотримуються автори В. Витюк, Ю. Гридчин, А. Черних, Л. Романенко, О. Габріелян. О. Габріелян під громадянським суспільством розуміє модель суспільства високорозвинених демократичних держав Заходу, які являють собою самоорганізовані співтовариства людей.

Тут немає протиставлення держави і громадянського суспільства як підструктур самоорганізації суспільства. Таке розуміння відповідає реаліям західного світу 90-х років ХХ ст. і початку ХХІ

Другий підхід до поняття громадянського суспільства полягає в тому, що «громадянське суспільство» визначається як система суспільних відносин, що існують поза державою. Так характеризують громадянське суспільство Дж. Л. Коен і Е. Арато, Н. Нижник, В. Піча, О. Скрипнюк, В. Нікітін, Д. Ольшанський, В. Федоренко. Дж. Л. Коен і Е. Арато писали: «Під громадянським суспільством ми розуміємо сферу соціальної інтеракції між економікою і державою». Доречно врахувати уточнення відомого вітчизняного дослідника О. Скрипнюка, який узагальнює і вказує на сукупність неполітичних відносин у громадянському суспільстві, тобто економічні, духовно-моральні, релігійні, національні тощо. В.Нікітін вважає найбільш прийнятним наступне: «Громадянське суспільство – це, насамперед, сукупність суспільних відносин, що відповідно до чинних норм права та традицій реалізуються членами суспільства самостійно без опосередкування з боку органів державної влади».

Особливо важливою проблемою в розбудові громадянського суспільства в Україні, яка потребує негайного вирішення та постійної уваги, є концептуальне обґрунтування та практична нормативна регламентація взаємодії громадянського суспільства з державою. Розмежування їх повноважень, яке має місце в будь-якому суспільстві, не означає їх протистояння, протиборства чи антагонізму, хоча таке часто трапляється навіть у демократичних державах. Взаємодія зазначених суб'єктів окреслює різні способи організації людського співіснування, заснованого на зіткненні, узгодженні та гармонізації інтересів індивідів. Громадянське суспільство як суспільство громадян, що є рівними в своїх правах, суспільство, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага, є базисом держави, де держава, в свою чергу, захищає демократичні принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які безпосередньо формують громадянське суспільство. Для цивілізованого розвитку обох феноменів необхідно створити надійний, ефективний та гармонійний механізм їх взаємодії та взаємо-

збагачення. При розгляді питання становлення в Україні громадянського суспільства і правової держави в аспекті забезпечення конституційних прав людини і громадянина, головним завданням держави є насамперед реалізація прав і свобод особи. Але, аналізуючи цей аспект конституційного права в сучасній Україні, є всі підстави стверджувати, що права і свободи особи, незважаючи на ґрунтовне їх закріплення та детальну регламентацію в Конституції України, поки що не стали дійсно вищою соціальною цінністю для держави (стаття 3 Конституції України), що, по-перше, зумовлено минулим нашої держави, яка упродовж тривалого часу була тоталітарною, а, по-друге, нинішніми складними політичними та соціальними проблемами.

В українському суспільстві права людини є важливим ціннісним еталоном, який, на жаль, має дуже декларативне наповнення: хоча вони й закріплені в Конституції України, але їх поки що важко втілити в життя, оскільки держава і суспільство не в змозі напрацювати ефективні правові механізми їх визнання, легалізації, реалізації, гарантування, охорони та захисту. І причина тут не тільки в історичних традиціях українського суспільства, де права людини не займали гідного місця ні в суспільній свідомості, ні в практиці діяльності держави, – а в нестабільній ситуації перехідного періоду та нинішній ситуації, що склалася у державі, неналежній правосвідомості громадян, їхньому правовому нігілізмі та інфантилізмі, відсутності можливостей поліпшити добробут людей. В Україні, що вже має розвинене і соціально стратифіковане індустріальне суспільство, проблема побудови громадянського суспільства співпадає в часі з процесом розбудови держави. Тому інструментом побудови нового суспільства може бути лише держава, точніше, демократична держава. Бо саме діяльність держави є серцевиною, ядром, центром, домінантою, концептом організації та трансформації соціуму у громадянське суспільство. Сьогодні першорядним стає також завдання ефективної творчої взаємодії всіх самоврядних елементів організації суспільства в цілому – і держави, і місцевого самоврядування, і громадянського суспільства.

Однак у сучасній Україні відсутні як ринковий соціалізм, так і соціально зорієнтована економіка. В цих умовах реалізація соціальних функцій сучасної

української держави за її економічної неспроможності зберігає домінуючу роль держави в забезпеченні соціальних гарантій, які здебільшого мають характер, властивий для колишньої соціалістичної держави, веде до обмеження абсолютних прав власника, посилює втручання держави в життя людини, громадянського суспільства та його інститутів. Тому правомірним буде говорити, що конституційна характеристика України як демократичної, правової, соціальної держави має скоріше випереджальний та перспективно-телеологічний (у якості майбутньої мети) характер. У такому ж плані варто оцінювати й український варіант сучасного місцевого самоврядування, яке повинно виступати в якості неодмінного важливого інституту громадянського суспільства.

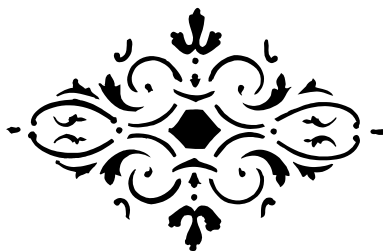
Сьогодні можна говорити лише про перші організаційні результати цієї непростой роботи у сфері нормативної регламентації місцевого самоврядування, яке повинно залучити широкі верстви населення до управління державою на різних рівнях функціонування соціуму. Сподіваємось, що в близькому майбутньому будуть вирішені питання розмежування власності, повноважень органів та територій відповідних територіальних громад, визначені податкові джерела формування місцевих бюджетів, створені необхідні механізми міжбюджетних відносин між суб'єктами місцевого самоврядування тощо. У цьому процесі важливо не допустити «профанації» муніципальної реформи, як це часто бувало в нашому житті з багатьма прогресивними починаннями. Деякі вчені небезпідставно побоюються, що місцеве самоврядування навряд чи перестане бути продовженням вертикалі державної влади. Очевидно, найближчими роками подальша доля місцевого самоврядування, локальної демократії залежатиме від зваженого та послідовного підходу органів державної влади до вирішення питань інституціоналізації справжнього місцевого самоврядування європейського зразка. При цьому, безумовно, необхідно враховувати той факт, що місцеве самоврядування є важливою функціональною складовою громадянського суспільства.

Саме через органи місцевого самоврядування бере початок реалізація всього того, що відноситься до поняття місцевої (локальної) демократії. А місцева

демократія є основою демократії в цілому. І від рівня її розвитку та практичної реалізації у відповідних територіальних громадах села, селища, міста залежатиме й рівень реалізації важливих демократичних процесів, що відбуваються в державі, а саме – проведення виборів на якісно інших засадах (повернення до мажоритарної виборчої системи на рівні місцевих виборів). Слід мати на увазі, що перехідна стадія до правової, соціальної держави в часі може зайняти не одне десятиліття. Тому сучасним завданням конституційного та муніципального права є об'єктивна оцінка реальних можливостей держави, місцевого самоврядування та громадянського суспільства, об'єднаних спільним завданням – побудови правової демократичної держави, заснованої на правовій і соціальній справедливості.

Список літератури

1. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики: [монографія] / О. В. Скрипнюк. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. – 600 с.
2. Піча В. М. Політологія: [навч. посібн.] / В. М. Піча, Н. М. Хома – К.: «Каравела», Львів, 2000. – 328 с.
3. Нікітін В. В. Особливості формування громадянського суспільства в Україні / В. В. Нікітін // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2003. – № 2 (16): у 2-х ч. – Ч. 1. – С. 67-74.
4. Конституція незалежної України: Документи, коментарі, статті. Книга перша. – К., 1995. – С. 136.

УДК 982.3

Войтюк А.В.,

студентка 5 курсу навчально-наукового інституту
економіки та менеджментуНауковий керівник – кандидат історичних наук,
доцент **Сталовєрова Г.В.**,

Національний університет водного господарства та природокористування

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

В українському суспільстві головним завданням є соціалізація особистості, яка буде сприяти формуванню нового типу громадянина. Це повинна бути не лише гармонійно розвинена особа, а особистість, що в змозі визначати власну долю усвідомлено і самостійно. Для цього громадянин повинен мати відповідні знання, уміння, бути активним та інформованим, приймати самостійно відповідальні рішення. Саме процес політичної соціалізації пов'язаний громадянською та політичною ідентифікацією, включеністю в політику, що сприяє становленню громадянського суспільства і політичної системи.

Однак в умовах трансформації сучасної України суспільство фактично опинилося в ситуації, коли старші покоління не здатні передати усталену політичну культуру молодшим, тому що їм потрібно засвоювати нові форми політичної свідомості і поведінки. Отже, передача демократичних цінностей від одного покоління до наступного в українському суспільстві відбувається не поступально, як це проходить в суспільствах, що розвиваються динамічно.

Перетворенню індивіда на свідомий та активний суб'єкт політики відповідає така система політичної соціалізації, що не тільки задає йому мотивацію до активності та створює умови і можливості для участі в політичному житті, але й водночас забезпечує індивіда необхідним обсягом знань і навичок практичної діяльності, формує у нього здатність розуміти політичну дійсність.

Серед основних інститутів політичної соціалізації, найбільший потенціал в формуванні громадянина, належить освіті як традиційному інституту соціалізації. Політична освіта пов'язана з засвоєнням політичної інформації та забезпечує необхідний мінімум політичних знань. С. Рябов пропонує трактувати політичні знання як знання про історію вітчизни і суспільство взагалі, про державні та

національні символи й атрибути, чинну політичну систему та головні принципи демократизму, процедури і способи їх здійснення, головні конституційні та законодавчі регламентації суспільно-політичного процесу, права і обов'язки громадян і держави, умови їх здійснення та захисту тощо [1].

Освітні заклади на сьогодні є найбільш позитивно діючими агентами соціалізації. В західній політології зроблено висновок, що чим вищий рівень освіти людини, тим більше вона є політично орієнтованою, і схильною до демократичних орієнтацій, настанов і вчинків. С. М. Ліпсет вказує, що «чим вища у людини освіта, тим більш ймовірно, що вона вірить в демократичні цінності та підтримує демократичну практику» [2]. В. Кей виявив вплив рівня освіти на політичну роль громадянина за наступними напрямками: у більш освічених людей сильно розвинене почуття обов'язку брати участь в політичному житті; у більш освіченого громадянина сильне почуття ефективності власного політичного участі, він вважає, що може впливати на політичний процес і що для нього відкритий доступ до політичної влади; чим вища освіта громадян, тим більше вони цікавляться політикою і тим більше вони залучені до неї; освіта визначає більшу ймовірність, що громадянин буде політично активний.

На думку А. І. Щербініна, політична освіта може зіграти двояку роль. З одного боку, вона здатна послужити найважливішим механізмом підтримки цілісності існуючого політичного світу, подолання негативних екзогенних факторів і приборкання руйнівних схоластичних тенденцій. З іншого боку – вона сама нерідко стає каталізатором руйнівних процесів [3].

Суперечливість впливу освіти на процес політичної соціалізації полягає з одного боку, в зростанні її ролі в реалізації соціальної поступальності поколінь в умовах модернізації, а з іншого, у зростанні неузгодженості її зусиль з іншими факторами соціалізації – як стихійними (несприятливі соціально-економічні умови), так і планомірними (вплив ЗМІ як засобу свідомо організованого впливу). Саме тому, освіта є найбільш пріоритетним каналом впливу на суспільство, насамперед, для держави. Специфіка системи освіти як інституту політичної соціалізації полягає в тому, що освіта є механізмом адаптації

політичної системи до соціального середовища, підтримки цілісності і порядку в суспільстві за рахунок передачі норм, цінностей, зразків політичної поведінки.

Основними показниками політичної культури громадян виступають: емоційне ставлення населення до органів влади, партій, політичних лідерів (рівень політичної довіри); політичні знання населення, особливе ставлення до політики, можливість компетентно оцінювати політичні альтернативи (політичну інформованість та компетентність); участь населення в різних формах суспільно-політичного життя (політична активність і залученість); ступінь об'єднання особистості з певними політичними одиницями як своєрідна політична ідентифікація [4].

Серед політичних аспектів формування і прояву громадянської позиції М. Головатий виділяє: а) знання, особливо в сфері політичних наук (про політичні системи, суспільство, владу, політичну діяльність і т.п.); б) переконання (орієнтацію людини в багатомірному ідеологічному просторі, вибір ідеологічних орієнтирів, конкретні політико-ідеологічні установки як мотиви до суспільно-політичної діяльності); в) суспільно-політичну діяльність (конкретні дії, вчинки, участь в подіях, акціях, які виступають проявом ідейних переконань громадянина [5].

Трансформація українського суспільства призвела до тенденцій, що впливають на процес політичної соціалізації. Насамперед, відбувається деідеологізація основних сфер життєдіяльності суспільства. Крім того, формуються та змінюються політичні інститути, виникають нові ролі, які необхідно засвоювати в процесі політичної соціалізації, набуття політичного досвіду і навичок політичної участі. На основі формування політичних переконань і аналізу власного досвіду складається політична орієнтація особистості. Вона включає не лише ставлення до політики а й ставлення до діючих в ній сил, в першу чергу до керівних партій і уряду. Політична орієнтація в значній мірі визначає політичну поведінку, тобто є вихідним матеріалом для визначення шляхів реалізації потреб людини. Аналізуючи політичну поведінку особистості, слід виділити політичну участь і політична іммобільність тобто виключення людини, з

політичного життя, її відчуження від політичної влади, свого роду негативний результат політичної соціалізації особистості. Вона може виражатися в різних формах: апатія до політичних подій; байдужість до політичних подій; бойкотування виборів, різних політичних акцій тощо.

Підвищенню ролі особистості в політиці слугує така система соціалізації, яка: створює найкращі умови для реалізації здібностей та інноваційного потенціалу людей, що свідомо орієнтуються на служіння суспільству; забезпечує особистості виконання таких ролей в політиці, які є для неї найбільш характерними; визначає найбільш оптимальний характер і ступінь ефективності системи політичного виховання суспільства. В подальшому, це дозволяє громадській думці впливати на прийняті рішення і діяльність влади.

Жодна політична система не буде в змозі досягти достатнього рівня політичної стабільності та інтеграції, якщо вона не забезпечить політичну соціалізацію індивідів. Тому завданням політичної системи суспільства є максимальне залучення населення до політичної участі, оскільки лише в цьому випадку можливе забезпечення свідомої підтримки політики, що здійснюється державою.

Список літератури

1. Рябов С. Г. Структура і функції знань про політику / С. Г. Рябов // Політичні питання. – 1994. – № 1. – С. 167-169.
2. Lipset S. M. Political Man / S. M. Lipset // The Social Bases of Politics. – Expanded edition. – Baltimore, 1981.– P.40
3. Щербінін А. І. Що ж буде з Батьківщиною і з нами?! / А. І. Щербінін // Поліс. 2003. – № 4.
4. Перебенесюк В. Соціальні конфлікти і молодь / Перебенесюк В., Бекешкіна І. – К., 1994.
5. Головатий Н. Ф. Соціологія молоді / Н. Ф. Головатий. – Київ, 1999. – С. 97.

УДК 372.83(477.73)''19''

Волос О. В.,
к.і.н., доцент кафедри філософії
освіти, теорії й методики
суспільствознавчих предметів
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти, м. Миколаїв

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРЕДМЕТА «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» У ТРУДОВИХ ШКОЛАХ М. МИКОЛАЄВА (20-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Особливе місце в новітній історії України займають суспільно-політичні процеси 20-х років ХХ століття, які безпосередньо впливали на діяльність загальноосвітньої школи того часу. Народний комісаріат освіти провів величезну роботу, спрямовану на підготовку нормативних документів, що регламентували діяльність закладів освіти соціального виховання. Запропонована «Схема Народної Освіти УСРР» передбачала функціонування різноманітної мережі закладів соціального виховання. Це «заклади для нормальних дітей» (дитячий будинок-інтернат, трудова школа, дитячий садок); «заклади для дефективних дітей»; «заклади в справі досліду та розподілу недолітніх»; «позашкільні заклади та організації задля соціального виховання дітей» [1].

На теренах України доволі швидко формувалася мережа трудових шкіл. Цьому процесу сприяла видана 15 червня 1920 року «Постанова про проведення в життя 7-річної єдиної трудової школи», за якою «усі чотирьохрічні і трьохрічні початкові школи обертаються в семирічні трудові школи» [2, с. 31]. Згодом, 22 листопада 1922 року Президія ВУЦВК затвердила Кодекс законів про народну освіту в Україні, де визначили структуру органів народної освіти, завдання загальноосвітніх шкіл і заходи щодо їх подальшої діяльності.

При вихованні так званих «нових людей» – борців за світле комуністичне майбутнє, першочергово звертали увагу на предмети гуманітарного циклу, а саме на суспільствознавство і культурологію. Суспільствознавство стало новим предметом, що запроваджували у зміст шкільної освіти протягом 20-х років ХХ століття. Його зміст формувався з об'єднаного у великі теоретичні розділи

соціологічного, філософсько-політологічного, економічного та історико-краєзнавчого навчального матеріалу. У кожному розділі, темі елементи різних наук про суспільство інтегрувались для всебічної характеристики об'єкта, що вивчався школярами.

Чинні на той час програми шкільного суспільствознавчого предмета спрямовували на посилення зв'язку школи з життям і рекомендували вчителям при вивченні будь-якої теми опиратися на явища суспільного життя, які безпосередньо оточують дітей. Таким чином, учні отримували теоретичні знання, які мали допомогти їм при вирішенні практичних завдань, що постали перед ними.

Озираючись на минуле та аналізуючи історію розвитку шкільного курсу суспільствознавства на Миколаївщині слід виділити декілька етапів, межами яких були 1922 та 1925 роки [3]. На першому етапі суспільствознавство повинно було стати не тільки предметом вивчення, але і в значному ступені одною з форм суспільно-політичного виховання дітей. До 1922 року трудова школа не мала такого предмета, і не було запропоновано впливової форми шкільної роботи, яка повинна була виховувати дітей, що розуміють події сучасності і готові до активної боротьби в майбутньому. Саме тоді, на уроках історії було увели пояснення історичного процесу, як боротьби класів. Наступним кроком стало запровадження політграмоти, але не велика кількість годин не дозволяла оживити предмет і перетворити його на засіб політвиховання. В основному це були бесіди про свята, вибори до Рад, які деколи доповнювали інші суспільствознавчі дисципліни, а саме, краєзнавство та культурологія. Головним недоліком таких занять було те, що вони давали тільки уривки відомостей.

Поступово, за три роки із синтезу політграмоти, краєзнавства і культурознавства утворилося суспільствознавство. Але укладені в той час програми були занадто перевантажені матеріалом, який часто не відповідав запитам учнів, був важким для засвоєння і не цікавим для них. Найбільше нарікань викликали політекономічні питання. Серед проблем викладання суспільствознавства вчителі трудових шкіл м. Миколаєва називали відсутність якісних підручників, бо наявні переважно написані сухою мовою і не були цікавими для

школярів.

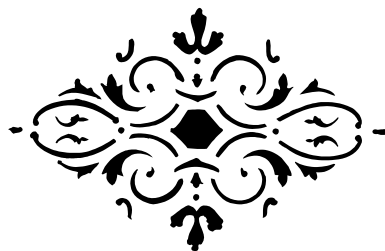
Викладачі трудових шкіл Миколаївського регіону доволі часто дискутували з приводу проблем викладання нового для них предмета та пропонували проводити конференції суспільствознавців-практиків для обміну досвідом роботи. Окрім того, практики пропонували висвітлювати роботу вчителя через пресу. Більше уваги та часу приділяти на уроках краєзнавчому матеріалу, а саме: виробничим силам, побуту, історії рідного краю. На майбутнє виокремити краєзнавство в самостійний курс. Сприяти випуску посібників, ілюстративних альбомів із суспільствознавства, а шкільні підручники доповнити малюнками. Забезпечити міські трудові школи 4–5 проєкційними ліхтарями-пересувальниками з діапозитивами на суспільствознавчі теми, що мали сприяти активізації навчального процесу в школі. При Окружному Кабінеті Соцвиху організувати кабінет суспільствознавства, який мав об'єднати всіх викладачів суспільствознавства регіону та вирішувати методичні проблеми, програмні питання та зібрати нову методичну літературу, ілюстративний матеріал, діаграми, малюнки і таке інше. Найголовнішим завданням викладачів-суспільствознавців вважали підготовку школярів до активної боротьби з рештками минулого. Радянська влада поступово і наполегливо брала під свій контроль зміст освіти, так як була зацікавлена у формуванні широкої соціальної опори для партії з підростаючого покоління [4, с. 24-26].

Наприкінці 20-х років ХХ століття програми суспільствознавства укладали на основі синтезу трьох основних частин: теоретичного пояснення сучасності, що була представлена історичним матеріалізмом і політичною економією; характеристикою господарчої діяльності, пов'язаною з розглядуваними явищами, процесами суспільного життя; історією цих явищ та процесів. На перше місце поряд із вимогою активного, самостійного засвоєння учнями знань було висунуто вимогу їх широкого застосування на практиці. Такі поширені методи навчання як трудовий, лабораторний та особливо дослідницький, дозволяли школярам здобувати знання у процесі активної діяльності, причому не тільки навчальної, а й трудової.

Як окремий предмет «Суспільствознавство» існувало в українських школах до початку 30-х років ХХ століття і зникло в умовах сталінського реформування школи. Вивчення архівних джерел, історичних документів і педагогічної літератури показало, що інтегративний підхід до шкільної суспільствознавчої освіти у досліджуваній період обумовив зміни у змісті навчання, методах, формах і засобах, що відображалось у розробці та запровадженні нових програм, навчальних планів, нової навчальної літератури, переосмисленні деяких положень методичної науки.

Список літератури

1. Кодекс Законів про Народну Освіту У.С.Р.Р. // Збірник Указонень та Розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України. Відділ І за 1922 р. – Харків, 1922. – С. 873-881.
2. Збірник декретів, наказів та розпоряджень по Народньому комісаріату Освіти УСРР. – Харків, 1920. – Вип. І. – 60 с.
3. Методичний лист Методкому Миколаївської окрінспектури народосвіти. № 5. – Миколаїв, 1927. – 30 с.
4. Гольдфельд Думки про суспільствознавство в трудовій школі // Бюлетень Миколаївської округової інспектури народної освіти (періодичне видання з питань методики та практики освітньої справи, а також із питань організаційно-господарчого характеру, 1927-28 учбовий рік, грудень-січень). № 2. – Видання Миколаївської округової інспектури народної освіти. – Миколаїв, 1927. – 48 с.

УДК 371.37

Гладун В. В.,

старший викладач кафедри філософії освіти,
теорії та методики суспільствознавчих
предметів МОППО, м. Миколаїв

ГРА ЯК НАЙЕФЕКТИВНІШИЙ ІНСТРУМЕНТ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВА

Освітнянський процес в Україні сьогодні знаходиться у стані перетворень і пошуків нових технологій та інновацій. Сучасне суспільство вимагає переорієнтацій освітніх програм та відійти від традиційної освіти, яка робила акцент на запам'ятовуванні знань та їх перевірки. Відбувається перехід від навчання фактів до опанування сенсом подій, розвитку світогляду, набуття навичок застосування у житті накопичених знань, що уможлиблюється в умовах використання таких засобів інтерактивних технологій, як ігри.

Одним з найперспективнішим завданням в сучасній освіті є готовність учнівської молоді до соціалізації в суспільстві. Завдяки практичним вмінням та навичкам через засоби активних методів та прийомів провідне місце у реалізації цього завдання посідає навчально-педагогічна гра. Застосування ігрових освітніх технологій, мають значний потенціал щодо формування ключових компетентностей.

Ігрова діяльність є способом реалізації різноманітних завдань навчально-виховного процесу. Головна цінність гри є взаємозв'язок основних функцій навчання, що організовує, розвиває та розширює пізнавальні можливості особистості. Активність, творчість, самостійність, здатність адаптуватися до стрімких змін у світі – ці риси особистості стають найважливішими на сучасному етапі. Їх формування вимагає інноваційних підходів до процесу навчання, насамперед засобами рольових та дидактичних ігор.

Влучно зауважив український вчитель-новатор В. Шаталов: «Придивіться: чи не дуже рано згасає наш педагогічний інтерес до ігор, які вірою й правдою завжди служили й покликані служити розвиткові кмітливості та пізнавальної цікавості на всіх, без винятку, вікових рівнях» [4, с.64-65].

Розуміння поняття «гра» є досить різнобічним явищем та предметом дослідження різних наук (психології, філософії, етнографії, педагогіки, менеджменту).

У психолого-педагогічній науці немає чіткої визначеності щодо трактування сутності гри, яка використовується у навчальному процесі. Для позначення цього виду навчальної діяльності зазвичай використовують низку понять «ділова гра», «навчальна ділова гра», «навчальна гра», «рольова гра», «навчальна рольова гра», «дидактична гра» тощо.

Поняття «гра» розуміється як заняття, яке підпорядковане сукупності правил і прийомів або базується на певних умовах, що розкриває її процесуальний зміст [2, с. 706].

У більшості випадках гра в педагогіці розглядається як діяльнісний процес або певний прийом чи спосіб організації навчання, яке передбачає відтворення різних видів людської діяльності з ефективним розв'язанням завдань. При використанні ігор вчитель спрямовує результат не тільки на засвоєння змісту навчальної дисципліни, але й на формування понять про певні норми поведінки. Якщо гра може бути методом навчання, то слід її називати дидактична гра. Під час неї відбувається розвиток мислення, пам'яті, уяви, уваги, здібностей, формування вольових якостей, важливим чинником виникнення позитивних емоцій.

К. Баханов поділяє ігри за методикою проведення та дидактичною метою. За методикою проведення він поділяє ігри на ігри-змагання, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні та ігри-дра-матизації. Згідно з дидактичною метою – на актуалізуючі, формувальні, узагальнювальні та контрольні-корекційні. Також він зосереджує увагу на тому, що модель навчання у грі – це побудова навчального процесу за допомогою включення учнів у гру (передусім ігрове моделювання подій та явищ, що вивчаються» [1].

Іноді «гра» та «ігрова технологія» використовують як суттєво різні поняття, хоча вони близькі за значенням. Оскільки існують різні види ігор, що застосовуються у навчальному процесі (ділові, рольові, дидактичні, імітаційні тощо), і кожний із цих видів має свою технологію реалізації й зумовлюється

процесом підготовки до її впровадження (ігрове проектування), то ми можемо говорити про різні ігрові технології. Водночас усі ігрові технології передбачають інтерактивну взаємодію її учасників і потребують застосування ігрового проектування як ще однієї «інтерактивної дидактичної технології підготовки фахівців» Тому вважають за доцільне використовувати термін «ігрові інтерактивні технології» [3].

Гра допомагає вчителю в навчальному процесі, тому що робить вивчення навчального матеріалу доступним та цікавим для сприймання дітей. Використання гри у поєднанні з іншими методами навчання є одним з ефективних шляхів активізації навчальної діяльності учнівської молоді, що дозволяє підвищити інтерес до навчання та загальний рівень групової згуртованості.

Однак, перед тим як застосовувати гру в навчальному процесі, необхідно чітко з'ясувати, який навчальний матеріал доцільно викладати за допомогою ігор, для якого контингенту учнів їх можна використовувати, як зв'язати гру з іншими засобами навчання, які є в навчальному плані.

Важко проводити ігрові уроки без попередньої підготовки та визначення правил гри. Які повинні мати навчальний елемент, визначати способи дії та їх послідовність, учити наполегливості, кмітливості та чесності, організовувати дітей, учити працювати в колективі, узгоджувати свої дії з діями інших учнів.

Початком гри можна вважати, коли учням стає цікаво гратися, що дозволяє викликати приємні емоції і дає роботу їх розуму. Але потрібно зосередити увагу на тому, що педагогу необхідно виробити чітку стратегію, послідовність ігрових дій, організацію учнів, тривалість гри, її контроль та підбиття підсумків з виставленням оцінок. Також слід пам'ятати про поєднання двох елементів в грі навчального та ігрового.

При використанні гри можуть виникати і певні труднощі, наприклад: низька підготовка вчителем до гри, довготривалість гри, не розуміння правил гри, гра закінчується дуже швидко, виникнення конфлікту та учні недостатньо знають тему.

Успіх проведення гри залежить від дотримання вимог: ігри мають відповідати навчальній програмі; ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й не дуже складними; відповідність віковим особливостям учнів; урізноманітнення; залучення всіх учнів класу.

Дидактична гра на уроці – не самоціль, а засіб активізації навчання і виховання. У навчальних іграх немає тих, хто програв або виграв, тут виграють всі, це сприяє формуванню навичок взаємодії школярів.

Але головною вимогою, що до впровадження інтерактивних технологій є творчість самого педагога здатного творити і діяти у сучасному освітньому процесі, також використовувати в своїй діяльності різноманітні сучасні інноваційні методи навчання.

На уроках суспільствознавства, на яких діти засвоюють фактичний матеріал, насичений датами, термінами, іменами, що потребує закріплення, повторення, перевірки міцності засвоєння інформації чи настанови на її сприйняття, доречно застосовувати ігрові технології. Зокрема такі як: «знайди помилку», «історичний футбол», кросворди, головоломки, анаграми, ребуси, «квест-лабіринти», «урок–ток-шоу», «урок – прес-конференція», «історичний алфавіт» або «уроки ретроальтернативи».

Особливого значення сьогодні набувають інтелектуальні ігри різних телепередач («Брейн-ринг», «Що, де, коли», «Своя гра», «Перший мільйон» та інші), що розвивають вміння працювати в команді та результативним способом мотивації навчальної діяльності.

Цікавою інтелектуальною формою роботи на уроці може слугувати історична гра розроблена Українським інститутом національної пам'яті для учнів 10-11 класу, присвячена Українській революції 1917–1921 років, метою гри є об'єднати в одну державу всі українські землі. Гра складається з карти українських земель Степана Рудницького, яка умовно поділені на 6 регіонів. Ці матеріали сприяють засвоєнню матеріалів про події Української революції та підготовки до ЗНО.

Використання дидактичних ігор на уроках суспільствознавства дає можливість не тільки нейтралізувати зверхність, монотонність оповіді учителя, а й стимулювати позитивні емоції, створювати атмосферу здорового змагання та мобілізувати всі свої знання, думати, добираючи відповідне, зіставляти та оцінювати.

Отже, саме в грі приховано практично безмежні можливості оновлення процесу навчання в предметах суспільствознавства. Однак слід зазначити, що навчальні ігри, звичайно, не можуть розглядатися як універсальний засіб і повинні використовуватися тільки в сукупності з іншими прийомами і засобами навчання. Методично вірно організована гра сприяє співробітництву вчителя й учнів у процесі навчання. Сьогодні використання ігрових методів є просто необхідним явищем у школі, тому що застосування ігрових технологій є дієвим засобом навчання через дію, що закріплюється в ході гри емоційними переживаннями, яскраво запам'ятовується і зберігається надовго.

Список літератури

1. Баханов К. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. Дидактичний словник-довідник / К. Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2002. – 108 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. –1736 с.
3. Кічук Н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців / Н. В. Кічук // Наука і освіта. –2005. – № 3–4. – С. 61–65.
4. Шаталов В. Педагогическая проза / В. Шаталов. – М., 1980. – С. 64-65.

УДК 378.035.4

Кирдей Ю. О.,

студентка 5 курсу навчально-наукового
інституту економіки та менеджменту

Науковий керівник: кандидат історичних наук,

доцент **Сталовєрова Г. В.**Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ І КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Стрімкі зміни в суспільно-політичній, соціально-культурній, економічній сферах сучасної України вимагають якісних змін у різних галузях, особливо в освіті, яка покликана забезпечити якість позитивних трансформацій. Активні учасники політичної, культурної, соціальної сфер життя країни мають виступати провідниками нових суспільних відносин на засадах демократії, гуманізму, орієнтованих на гуманізацію інтересів молодого покоління.

Значне зацікавлення у педагогів викликає виховання національної самосвідомості, громадянської активної позиції. Саме освіта передбачає виховання високодуховної особистості, а також формує національно-патріотичну та моральну свідомість молоді. Це допомагає входженню в культурний соціум, спрямований на розвиток ціннісних орієнтацій, оснований на вивченні історичного розвитку соціуму, наповнюючись новим змістом, виконуючи як суспільну, так і гуманістичну функцію. Стаття ґрунтується на дослідженнях О.Алексєєва, В.Андрущенко, Є. Головахи, В. Кременя, В. Пухляка, А. П'ятигорського, Л. Удод та ін.

Визначення ролі політичної освіти у формуванні національно-патріотичної, моральної свідомості підростаючого покоління. Наголошено на вихованні духовних цінностей, як специфічного засобу формування самосвідомості і духовної цілісності особи.

В сучасному світі відбувається переоцінка й переосмислення ідеалів, шляхів участі в громадсько-політичному житті. Стрімкі зміни в суспільно-політичному житті потребують формування нового мислення, політичних поглядів, заснованих на взаємодії політики і моралі. Освіта, мораль, політична свідомість і культура –

незмінні цінності, джерело творення культури і духовної складової нації. Побудувати демократичну правову державу неможливо без відповідної політичної культури й освіти громадян. Політична свідомість є своєрідним, динамічним поєднанням почуттів і уявлень, в якому виражається коло інтересів, пов'язаних з діяльністю держави, політичних інститутів, яка виражає інтереси як окремих соціальних груп, так і суспільства в цілому. Значна роль у формуванні політичної культури особистості належить політичній освіті, яка спрямована на підвищення громадянської відповідальності, надбанню позитивного досвіду участі молодого покоління у громадському житті, процесу соціалізації. Політична освіта є одним із провідних засобів соціалізації, головна риса якого – цілеспрямованість. Політично соціалізувати означає створювати новий тип людини, здатної творчо розвиватись, самозмінюватись. Водночас варто зазначити, що впровадження та модернізація політичної освіти без урахування культурного, духовного, морального контексту може призвести до дестабілізації суспільства. Важливо, щоб морально-етична основа набула провідного значення і допомогла визначитись щодо ціннісних орієнтирів у власному житті, життєдіяльності, спілкуванні з іншими, відповідальності за збереження моральних основ як суспільства в цілому, так і власних. Вивчення політичної науки допомагає розібратися в законах культури й правилах суспільного життя, орієнтуватися в обсязі політичної інформації та набувати тих знань, які можуть використовуватися в повсякденному бутті.

Такі підходи в системі освіти можуть допомогти становленню фахівця «нового типу», з новою структурою мислення, професійно, соціально і політично мобільного, здатного до самовдосконалення, професійної і соціальної творчості, готового до гострої конкуренції.

УДК 628.157

Кокора М. М.,
студентка 3-го курсу, групи МІ-32,
Рівненського державного гуманітарного університету
Науковий керівник – к.і.н., доцент **С.Н. Давидович**

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі в Україні відбуваються реформаційно-трансформаційні процеси у сфері реалізації державної влади. Специфіку розвитку державної влади в посттоталітарних державах розкриває плюралізм підходів і тлумачень посттоталітарних, перехідних суспільств, які демонструє сучасна політична думка – і українська, і зарубіжна. Дослідження показують, що існують всі підстави для того, щоб визначити Україну як державу «перехідного» типу, в якій у політичній сфері триває перехід від тоталітарного типу політичної системи до демократичного, а в економічній сфері від командно-адміністративної економіки до ринкової.

Держава – це складне утворення політичної системи та політичної організації суспільства, яке створюється для налагодження життєдіяльності суспільства в цілому і здійснення політичної влади домінуючою частиною населення.

Засадовими чинниками демократичної держави є: юридична і фактична гарантія прав людини і громадянина; суверенність особистості; плюралізм соціального і політичного життя; пріоритетна роль громадянського суспільства і правової держави; створення органів влади шляхом загальних відкритих виборів; легітимність влади; реалізація принципу поділу влади; наявність багатопартійної системи і політичної конкуренції; інституціалізація конфліктів, забезпечення законності їх урегулювання; консенсус між головними суспільними структурами; базова єдність суспільства, спільна зацікавленість громадян у збереженні соціальної організації; високий рівень професійних і моральних якостей лідера.

Отже, обов'язковою умовою функціонування демократичного суспільства є багатопартійна система. Відбиваючи погляди різних класів і соціальних груп, багатопартійність стає соціальним амортизатором, дає змогу розв'язати суспільні суперечності в рамках конституційно-регламентованих політичних процесів.

Сучасна українська багатопартійність веде свій початок від діяльності правозахисних груп, які являють собою українське відгалуження гельсінського руху (від Гельсінської хартії 1975 р.) на ґрунті боротьби за громадянські права людини та визнання права нації на самовизначення. Це була Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод, а згодом – Українська Гельсінська спілка. Передумови організаційного створення системи багатопартійності в Україні були закладені в період політики «перебудови», особливо з 1987 до 1989 року. Саме тоді утворилося багато громадсько–політичних клубів, груп та об'єднань. За підрахунками деяких науковців, їх було більше ніж 125, проте практика засвідчила неперспективність поодиноких політичних виступів та дій і вимагала об'єднання опозиційних сил. Такою громадською інституцією став Народний Рух України за перебудову (установчий з'їзд – 8-10 вересня 1989 року), який постав певним прикриттям для перших українських політичних партій.

Розвиток політичної системи сучасної української держави, а з нею і політичних партій, проходить дуже складно. Тривала економічна криза, крах попередніх суспільних ідеалів, які поділяла значна частина населення нашої держави, призводять до стрімкого зростання соціальної напруженості в суспільстві, дискредитують в очах певної категорії громадян демократичні цінності.

Особливість процесу формування багатопартійності в Україні полягає в тому, що її вихід на державний рівень передусє її становленню, тобто повноцінній розбудові вертикальних і горизонтальних партійних структур, формуванню власної соціальної бази, що у ще не створеної нової партії з'являлась фракція у Верховній Раді.

Конструкція політичної системи України не передбачає реальної участі політичних партій у процесі формування органів виконавчої влади як у центрі, так і на місцях, а отже – обмежує можливість її впливу на вироблення і реалізацію державної політики. Також не можна говорити про наявність дієвих механізмів політичної відповідальності перед виборцями партій і блоків, представлених у Верховній Раді, та їх впливу на урядову політику.

Отже, становище та діяльність політичних партій свідчить про те що політичний режим, який на даний час існує в Україні ще не можна назвати демократичним, так як він зберігає ще значні елементи державного соціалізму. Тому одним з найважливіших завдань на виконання якого вкрай необхідно направити зусилля – завершити процес партійно – політичного структурування українського суспільства, та унеможливити утворення авторитарних структур і механізмів.

Список літератури

1. Арабаджиєв Д. Ю. Проблема політичної фрагментації в умовах функціонування партійних систем // Нова парадигма. – 2003. - Вип.30. – с. 132 – 135.
2. Бойко О.Співвідношення електоральної і партійної систем в Україні за роки незалежності. – Чернівці: Рута. –2007. - Вип. 325 – 326. – с.13 – 19.
3. Дунаєва Л. М. Партійна система в умовах модернізації суспільства: світовий досвід і Україна: Автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02. / ін-т держави і права ім. В. Корецького. – К.: 2001. – 14 с.
4. Конституція (Основний закон) України. – К.: Преса України, 1997. – 80с.
5. Конституція(Основний закон) СРСР.–М.: Юридична література,1987. – 48с.
6. Кремень В., Ткаченко В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. К.: 1998. – с. 325 – 327.
7. Політологічний енциклопедичний словник. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Генеза,1997. – 400с.
8. Рудич Ф.М. Формування політичних структур в сучасній Україні: політологічний аналіз // УГЖ. – 1994. – березень-червень, №2-3, С.51 – 65.

УДК 987.2

Крупко М. П.,

студентка 5 курсу, напряму підготовки «Облік і оподаткування»
науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент **Сталовєрова Г. В.**
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Політична освіта та виховання молоді є основою підвищення її політичної активності. Для досягнення відповідного рівня цієї активності необхідне світосприйняття, сформоване згідно з принципами демократії, національної ідеї, а також особиста зацікавленість молодої людини в прогресивному розвитку суспільства, її участь в суспільно-політичній діяльності.

Метою політичної освіти молоді є формування й поширення знань про те, що є спільним для усіх членів суспільства у їх розумінні справедливості, порядку, свободи, рівності, участі тощо. Політична освіта має виконувати функцію трансляції новим поколінням оптимальних способів суспільної взаємодії, використовуючи світові здобутки та зберігаючи автентичні традиції української культури.

Важливим завданням політичної освіти є підвищення громадянської компетентності і відповідальності молоді. Використовуючи різні форми політосвіти, слід культивувати фундаментальні цінності й принципи демократії, мотивувати до участі у розв'язанні значущих суспільно-політичних проблем. Завдяки засобам масової інформації молодь стає свідком дебатів з різних суспільно-політичних проблем, вироблення способів вирішення конфліктів.

Систему державної політичної освіти складають шкільні та вузівські суспільно-політичні дисципліни, політичні програми державних теле- і радіокомпаній, відповідні розділи друкованих засобів масової інформації, що контролюються урядом. Дійовим засобом політичної освіти є різні ритуали: демократичний спосіб передачі влади, дебати, урочисті збори, вручення нагород, паради, демонстрації тощо. Усе це покликане формувати у молодого покоління, з одного боку,

національний патріотизм і політичну толерантність, а з іншого – критичне ставлення до нав'язування будь-яких точок зору.

У контексті європейської інтеграції ключовим завданням освітньої галузі є утвердження фундаментальних цінностей держав сталої демократії: парламентаризму, прав людини, свободи пересування, участі в управлінні державою тощо. Особливої актуальності ці проблеми набули після приєднання України до Болонського процесу. Це значно розширює демократичні засади освіти, відкриває для студентів можливість брати участь у виконанні широкомасштабних освітніх програм.

Ефективність і результативність самореалізації молоді великою мірою обумовлена її політичною освіченістю. Політичні знання потрібні молоді для розв'язання проблем громадського життя, захисту своїх інтересів. Політична освіта є також важливим засобом соціалізації особистості, її інтеграції в політичну систему, формування рис громадянськості, що передбачає засвоєння чинних норм політичного життя, політичних ідеалів та цінностей, способів політичної взаємодії.

Слід підкреслити залежність змісту політичної освіти від типу політичної влади в державі. В демократичному суспільстві її розвиток обумовлений необхідністю зберегти непорушність демократичних цінностей, інституцій та зразків поведінки. Треба активно відкидати залишки культури тоталітарного і авторитарного суспільства, сприяти розумінню молоддю того, що „суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визначатися державою як обов'язкова [1].

Специфіка політичної освіти молоді в Україні полягає в тому, що вона має бути спрямована не лише на відтворення демократичних цінностей в суспільстві, а й на формування нової системи громадянських цінностей. Коли в суспільному житті бракує демократизму, політична освіта сама здатна стати чинником розширення демократії. На жаль, в Україні бракує суспільного замовлення на політичну освіту молоді. Часто політичну освіту обмежують лише патріотичним вихованням, яке іноді розуміють досить специфічно. Щоби політична освіта відповідала

соціальним вимогам, вона має бути систематичною й фаховою, спиратися на наукову розробку принципових питань. Політична освіта має допомогти молоді звільнитися від таких пережитків тоталітарної свідомості, як невіра у власну соціальну значущість, нехтування власною і чужою гідністю, свободою, схиляння перед владою, нерішучість тощо. Важливим також, є навчання тому, як зберігати власну автономію у стосунках з іншими людьми і державою, ефективно захищати свої інтереси. В сучасному багатоманітному світі культура толерантності є вже не просто ознакою доброї вихованості, а й умовою виживання та збереження стабільності суспільства, успішності публічних заходів [2, с. 22].

Демократична політична освіта, на думку С. Рябова, має охоплювати головні площини соціалізації молоді – когнітивну (знання та уявлення), конативну (досвід суспільної дії), афективну (сукупність цінностей суспільного життя) [3].

Сучасна політична освіта має здійснюватися як органічне поєднання індивідуальної та групової роботи, лекційного монологу та інтерактивних методів, залучення юнацтва до участі в дослідницьких проектах, конференціях, публічному обговоренні актуальних проблем, в тому числі в пресі. Для учнів старшого віку та студентів потужним засобом тут може слугувати молодіжне (шкільне і студентське) самоврядування.

Політичне виховання здійснюється, як правило, через поширення прийнятого в політичній системі типу політичної культури. Воно включає два основні компоненти – раціональний (поширення необхідної політичної інформації) та емоційний (вироблення всієї сукупності політичних відносин). В Україні практичне втілення цих компонентів передбачає, перш за все, докорінне оновлення змісту, форм і методів вивчення соціально-гуманітарних дисциплін на основі фундаментальної перепідготовки викладачів, створення необхідних структур для безперервної підготовки відповідних фахівців.

Вираженням творчої активності, що має дидактичне значення, є участь студентів у громадському житті. Вона може полягати не лише у відвідуванні лекцій чи епізодичному наведенні чистоти на суботнику. Як складова політичної культури та освіти, така участь означає використання юнаками і дівчатами

«простору» та ресурсів для самостійного розв'язання проблем їх повсякденного життя.

Формування політичної свідомості, самореалізація можливостей молоді пов'язані з відродженням нації, демократизації і гуманізації суспільства, поглибленням самоуправління. Важливу роль у цьому відіграють усі ланки системи освіти загалом і громадянська освіта та виховання, які у перехідний період не тільки підтримують, а й закладають підґрунтя демократичної ментальності, формують у громадян ідеї та поняття про права і обов'язки людини, виховують здатність до самоорганізації.

Визначальну роль у політичному вихованні відіграє запровадження гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах. Гуманізація освіти призведе до формування соціальної компетентності особистості на основі таких соціальних умінь, як готовність до участі в процесах державотворення, готовність узяти на себе відповідальність, здатність вирішувати конфлікти відповідно до демократичних принципів, можливість самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей, формування працелюбності, відповідальності за власні дії.

Основними напрямками виховання молоді є патріотичне, правове, моральне, художньо-естетичне, фізичне, екологічне і трудове виховання, які реалізуються у таких формах, як створення інформаційно-комунікаційної системи виховної роботи, впровадження української мови в навчально-виховний процес, організація роботи гуртків народної творчості, тематичних виставок національного і світового мистецтва, проведення свят рідної мови та фольклорних, започаткування і підтримка університетських традицій, проведення урочистих заходів з урахуванням їх виховного потенціалу тощо.

Ефективність громадянського виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів його організації. Серед методів і форм громадянського виховання пріоритетна роль належить активним методам, спрямованим на самостійний пошук істини і які сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів належать

соціально-рольові ігри, «відкриті трибуни», соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, аналіз соціальних ситуацій з морально-етичним характером. Окрім цих методів доцільно використовувати також традиційні: бесіди, семінари, диспути, лекції, різні форми роботи з книгою.

Пріоритетним завданням у політичному вихованні є формування світогляду. Дуже важливо під час навчання у вищих навчальних закладах, зокрема під час позааудиторної роботи зі студентами, надавати світоглядної спрямованості всьому навчально-виховному процесу.

Таким чином, очікуваним результатом демократичної політичної освіти та виховання молоді в Україні має бути формування громадянина, якому властиві такі риси, як шанування ідеалів свободи, рівності, справедливості, почуття власної гідності й готовність до захисту прав, дотримання чинних норм і законів, потреба в ефективній і стабільній політичній системі, здатність визначати проблеми суспільного життя, бажання і вміння вимагати їх розв'язання, вміння вмотивовано впливати на владу.

Список літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / [Електронний ресурс] // Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%8>
2. Жадан І., Кисельов С., Кисельова О., Рябов С. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні. - К.: Тандем, 2004. - 125 с.
3. Рябов С. Політична освіта в Україні. Проблеми та перспективи. До обґрунтування концепції політичної освіти в Україні. Лабораторія законодавчих ініціатив / [Електронний ресурс] // Режим доступу:
<http://www.parliament.org.ua/index.php?action=publication&id=8&arid=1079>

УДК

Корнійчук О.В.,
студентка 3-го курсу, групи МЕІ-31,
Рівненського державного гуманітарного університету
Науковий керівник – к.і.н., доцент Р.С. Пальчевський

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Політичне життя – одна з найбільш плинних сфер суспільних відносин. Якщо порівняємо темпи змін, наприклад, у господарстві, відносинах власності та розподілу, в моралі, естетичних цінностях із перетвореннями в державних структурах, у діяльності влади, позиціях політичних партій, то переконаємося, що політика є надзвичайно рухливим явищем. Так було завжди в історії, але з часом швидкість змін у політиці дедалі зростає, що пов'язано з підвищенням рухливості суспільства в цілому, збільшенням ролі людського фактора як рушія історії. На зміни в політиці сьогодні, як ніколи, впливають техніко-технологічні чинники у військовій та цивільній сферах.

Політичне життя країн усе більшою мірою визначається потребами у споживанні природних ресурсів, особливо води, нафти, газу. Революційні перетворення, що відбулися останніми десятиріччями в галузі інформації й мереж масових комунікацій, істотно, суперечливо, досить непередбачувано тиснуть на політиків, державних діячів та їхні дії безпосередньо через телебачення, радіо, пресу, а також опосередковано через банки, біржі, ринок. Політичні процеси в кожній окремій країні все більше залежать від геополітичного простору, від стану, зазіхань інших країн..

За роки незалежності Україна пройшла складний шлях становлення. Його основними аспектами стала ліквідація політико-державного моноцентризму, уособлюваного КПРС, а також визнання на конституційному рівні свободи політичної діяльності. В Конституції України проголошено основні засади організації та діяльності політичних партій, принципи політичної та ідеологічної багатоманітності суспільного життя.

Основним компонентом політичної системи є держава, якій належить особливе місце в політичному житті суспільства. Саме держава є головним носієм політичної влади, головним знаряддям реалізації класових інтересів, головним

суб'єктом і водночас головним об'єктом політичної діяльності та політичних відносин у суспільстві.

Тільки держава як головний інститут влади володіє правом на суверенність, тобто верховенство всередині країни, та на зовнішню незалежність. Таке становище державної влади в суспільстві впливає, по-перше, з того, що вона володіє таким засобом охорони влади, як державний апарат і, по-друге, реалізує свою волю в нормах права. Специфічна ознака державної влади виявляється в існуванні спеціальних державних службовців, у функціонуванні армії, адміністрації, судів, служби безпеки тощо. Держава - це всеосяжна організація в суспільстві і його офіційний представник. Саме держава володіє виключним правом на нав'язування своєї волі за допомогою апарату насильства - армії, поліції, служби безпеки тощо. Якщо влада неефективно використовує легітимне насильство, це може за певних умов призвести до поширення думки про право на використання насильства приватними особами та окремими організаціями. Така ситуація в суспільстві може підірвати державну монополію на насильство і призвести до неконтрольованого поширення насильницьких дій, що стане загрозою державній безпеці.

З постанням незалежної України вітчизняними науковцями розпочаті ґрунтовні дослідження процесу сучасного державотворення. В цьому контексті заслуговує на особливу увагу праця В. С. Журавського. Дослідник сформулював модерне поняття політичної системи, проаналізувавши різноманітні тлумачення сутності досліджуваного феномена. На основі аналізу існуючих поглядів на сутність проблеми він визначив складові структури політичної системи суспільства. Науковець проаналізував політико-правові аспекти становлення політичної системи сучасної України, суперечності й труднощі, пов'язані з утвердженням української державності.

Крім зазначеної праці, слід відзначити цілу низку досліджень, присвячених становленню і розвитку окремих елементів політичної системи. Серед них розвідки І. О. Костецької, авторського колективу в складі В. М. Паламарчука, О. В. Литвиненка, С. О. Янішевського, праці В. В. Сухоноса і А. І. Некряч.

Разом із тим, у суспільстві триває напружений пошук оптимальної, адекватної сучасним реаліям політичної системи. Виходячи з існуючого доробку вітчизняних дослідників, ми ставимо за мету проаналізувати особливості й характерні риси процесу становлення політичної системи сучасної України і сформулювати найоптимальніші, на наш погляд, шляхи її трансформації.

Паралельно з подіями, спрямованими на ліквідацію командно-адміністративної політичної системи, розгортався і дедалі поглиблювався новітній конституційний процес, основним завданням якого було формування основоположних засад політичної системи незалежної України. Її суть полягала у становленні та розвитку правових відносин у державі відповідно до нових реалій, утвердженні законності та правопорядку у суспільстві, вихованні правової свідомості та формуванні юридичної та політичної культури населення, а зміст передбачав виконання значного обсягу законотворчих робіт: внесення змін, доповнень та поправок до чинної.

Феномену політичної трансформації суспільства була присвячена ціла низка «круглих столів», проведених з ініціативи Національного інституту стратегічних досліджень, в яких брали участь як науковці, так і політики. Формування політичної системи повинно відбуватися шляхом пропорційності у виборчому процесі. Завдяки цьому в парламенті буде створена більшість, яка необхідна «для формування відповідального уряду, для того щоб за уряд, за його діяльність несли відповідальність одна чи кілька партій».

Отже, без прийняття законів про державно-територіальний устрій, про Адміністрацію Президента України, Кабінет Міністрів неможливо встановити стабільну політичну систему. Політична модернізація в Україні можлива лише за умови подолання політичної кризи, коли політична еліта отримає підтримку «знизу» і «ззовні» на кардинальні політичні реформи.

Рухливість політичного життя властива сьогодні всім країнам, менше - тим, які слабо розвинуті, більше — провідним. Навіть тим країнам, які вважаються найбільш заможними, стабільними, з усталеними демократичними традиціями. Але найбільш нестійкими політичні відносини, природно, є там, де відбулося

проголошення державної незалежності, формується політична система, а отже, демократичні перетворення здійснюють лише перші кроки, досить часто навмання, методом спроб і помилок.

Дослідження, аналіз та прогноз тенденцій швидкоплинних політичних процесів завжди і всюди є складними. Ця думка може здатися тривіальною, бо всяке пізнання явищ і речей відзначається складністю. Але пізнання явищ, яким властивий динамізм, значно складніше, ніж вивчення відносно сталих речей. Особливі труднощі чекають дослідників політичного життя в країнах, де тільки-но почалося становлення іншої, порівняно з минулим, політичної системи.

За наших умов усвідомлення політичних процесів вимагає від науковців не лише об'єктивного, позбавленого партійних пристрастей, всебічного відображення політичного життя, а й постійного, день за днем, місяць за місяцем, систематичного фіксування змін у політиці. Бо тільки так за безліччю поверхових, несуттєвих фактів та епізодичних політичних вчинків можна віднайти справжні тенденції розвитку політичного життя країни.

Список літератури

1. Журавський В. С. Політична система України: проблеми становлення і розвитку (правовий аспект). - К., 1999,- 112 с.
2. Паламарчук В. М., Литвиненко О. В., Янішевський С. О. Трансформація демократії та пошук стратегії суспільно-політичного розвитку України: Монографія. (Серія «Стратегія політики і політичний аналіз»). - Вип. 7. - К., 2003. - 120 с
3. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / Редкол.: Ф.М. Рудич (голова) та ін. - Парламентське видавництво, 1998. - 352 с.
4. Сухонос В. В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму: Монографія. - Суми, 2003. - 336 с
5. Бойко О. Еволюція суспільних поглядів та процесів: від ідеї оновленого Союзу до проголошення незалежності України (січень-серпень 1991 р.) // Людина і політика. - 2001. - № 4 (16). - С 38.

- 6 Тацій В., Тодика Ю. Проблеми становлення сучасного конституціоналізму в Україні // Право України. - 2001. - № 6. - С 3.
- 7 Формування якісно нової політичної системи в Україні: влада, партії, суспільство // Трибуна. - 2000. - № 3-4. - С. 13-15.

УДК 378.1

Прокопчук В.О.,
студент IV курсу

Рівненського інституту Університету Україна»

Науковий керівник: ст.в. **Савенко Д.О.**

ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вивчення мотивації та її формування – дві сторони процесу виховання мотиваційної сфери цілісної особистості учня, виявлення її реального рівня і можливих перспектив, зони найближчого розвитку в кожного учня і класу в цілому. Водночас у процесі формування мотивації розкриваються її нові резерви. Саме по собі формування є цілеспрямованим, якщо вчитель порівнює отримані результати з тим вихідним рівнем, що передувало формуванню, і з тими планами, які були намічені [2, с.23].

Результати нашого дослідження доводять, що розроблений цикл тренінгових занять може використовуватись для формування та підвищення мотивації учіння учнів початкової школи. Програма корекційних та розвивальних занять базувалася на вправах і програмах, рекомендованих у працях М. Акімової, В. Козлової, Т. Шамової, С. Коробко, Р. Немова, В. Шмідт, В. Кириленко та ін. та застосовувалась із урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів [3, с.46].

Реалізація завдань групових занять вирішувалася через єдність різних методичних прийомів: ігрових, психологічних вправ, психогімнастики, ситуаційних задач, роботи з казками. Для цього добиралися спеціальні вправи, які сприяли не тільки формуванню мотивації учіння, а й створювали позитивний

настрій у групі [1, с.76].

Мета корекційно-розвивальних занять полягає у формуванні позитивної навчальної мотивації, підвищенні самооцінки молодших школярів, розвитку саморегуляції, у формуванні навичок керування психічними функціями.

Провідна мета занять – оволодіння методами активізації мотивації учіння та скеровування цих умінь під час виконання учбової діяльності. Для проведення було створено корекційну групу у складі 30 учнів третього класу. Вибір третьокласників для занять зумовлений тим, що саме після двох років навчання в школі у дітей знижується мотивація учбової діяльності. Це пояснюється тим, що згасає загальне позитивне ставлення до школи, при чому згасає закономірно, тому що воно вже задоволено. Перебування дитини в школі втрачає безпосередню емоційну привабливість, вона до нього звикає. Розуміння соціальної значущості навчання тепер повинно бути підкріплене інтересом до самого змісту навчання, до способів добування знань. А. Маркова вважає, що там, де вчителю вдається це зробити, зниження мотивації навчання до кінця початкової школи не настає.

Обов'язковими умовами проведення корекційної програми є вступне слово керівника групи для налаштування на позитивний лад, для цього, відповідно до віку групи, керівник повідомляє мету завдання у вигляді цікавої оповіді чи історії; рефлексія в кінці кожного заняття: обмін почуттями, емоціями, які супроводжували учня протягом заняття, можна також використовувати «малюнок настрою», коли учням пропонується намалювати обличчя з відповідними емоціями. Для формування пізнавальної активності учнів молодших класів необхідною умовою є позитивна мотивація, яка в учінні виступає як пізнавальний інтерес до запропонованих, ще не знайомих завдань. На розвиток мотиваційного компоненту у структурі учбової діяльності впливають не тільки взаємодія учня з учителем, але й взаємодія учнів між собою в процесі спільного розв'язання навчальних задач.

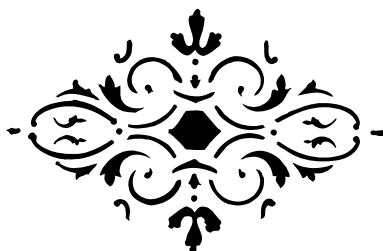
Для мотивації школяра більш важливою, ніж оцінка вчителя, є прихована в оцінці інформація про його можливості [5, с.8]. Оцінка вчителя підвищує мотивацію, якщо вона має стосунок не до здібностей учня в цілому, а до тих

зусиль, які учень докладає при виконанні завдання. Якщо вчитель своєю оцінкою мобілізує нові додаткові зусилля учня (а не просто сліпо вірить у сили учня), то це викликає зростання активності й внутрішньої мотивації [1, с.43].

Отже, формуванню мотивації учіння сприяють такі умови: 1) створення протиріч між вже відомим та невідомим, 2) засвоєння наукових понять, розкриття умов їх походження, 3) формування спеціальної навчальної діяльності, 4) положення учня у системі міжособистісних відносин, 5) організація колективної діяльності, 6) застосування системи заохочень та покарань, 7) показ особистісної та суспільної вагомості знань тощо. Виділяють наступні умови формування в учнів повноцінної мотивації: використання на уроці особистісно орієнтованого цікавого матеріалу; підтримка прагнення до саморозвитку і самовдосконалення; формування допитливості та пізнавального інтересу; збагачення мислення інтелектуальними почуттями; стимулювання появи емоційного задоволені від процесу навчання; формування адекватної оцінки власних можливостей.

Список літератури

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. –М.: Логос, 2004. – 384 с.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2008.
3. Ильясов И. И. Внутренняя мотивация при решении творческих задач: возникновение и повышение уровня в ходе обучения эвристическим приемам / И. И. Ильясов, А. Ю. Седлов // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 2011. – N 3 – С.46-55.
4. Истратова О.Н. Справочник психолога средней школы/О.Н.Истратова. – Р-н-Д, 2006.
5. Кельнер С. Оцінювання знань як стимул розвитку /С. Кельнер // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2012. – № 9. – С.8

УДК 972.1

Родюк Г. О.,

студентка 5 курсу, напряму підготовки «Облік і оподаткування»
науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент **Сталовєрова Г. В.**
Національний університет водного
господарства та природокористування, м. Рівне

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Політична освіта – це практика систематичного поширення і засвоєння громадянами знань про їхні права, свободи та механізми їх здійснення, про шляхи розв’язання проблем суспільного життя, політичну систему й інститути публічного урядування, процедури їхнього функціонування і способи впливу на них, що має наслідком компетентну участь громадян у суспільному житті.

Головне завдання політичної освіти – формування у громадян чітких уявлень про механізми функціонування політичних інститутів, уміння критично оцінювати процеси політичного життя, розвиток почуття відповідальності, поваги до прав та інтересів інших.

Мета політичної освіти полягає у підвищенні рівня політичної культури громадян України, коли люди добре розуміють головні ідеї й принципи демократії, здатні самостійно діяти для захисту власних прав та інтересів, інтересів своїх громад. Політична освіта – це своєрідний тренінг із громадянськості, школа, де людей навчають жити спільно, громадою. Вона має сприяти:

- поширенню правила, відповідно до якого будь-яку суспільну проблему належить розв’язувати лише шляхом взаємної згоди й поваги до інтересів усіх, а не через домінування інтересів окремих осіб;
- формуванню звички до діалогу, як сутнісної складової демократичної політичної культури;
- укоріненню цінностей відкритого й справедливого суспільства, поважання принципів і правил суспільного життя;
- підвищенню політичної відповідальності громадських і державних діячів.

Демократична політична освіта здійснюється на засадах відмови від індоктринації, нав’язування чиєїсь однієї думки; вона має полягати у наданні знань про суспільство й події в ньому, у створенні можливості для тих, хто навчається,

формуванню власної думки про них, ставлення і волю до дії. Принцип плюралізму політичної освіти означає, що в ній має бути представлена як предмет обговорення вся множина суспільних позицій і поглядів, протиріччя політичних процесів. Зрештою, демократична політична освіта має давати людині орієнтацію до дії – сприяти усвідомленню нею власних інтересів, пошуку шляхів їх прийнятної реалізації та впливу на існуючу політичну ситуацію. Політична освіта виходить з того, що різні люди мають різні інтереси; кожна людина має оцінювати ситуацію, виходячи з власних інтересів, навчитися самостійно ухвалювати рішення про те, як вона включається в політичне життя.

Пріоритетним завданням у політичному вихованні є формування світогляду. Дуже важливо під час навчання у вищих навчальних закладах, зокрема під час позааудиторної роботи зі студентами, надавати світоглядної спрямованості всьому навчально-виховному процесу.

Дослідники, викладачі, громадські та політичні діячі прагнуть консолідації зусиль в розробці концепції політичної освіти, оскільки тільки політично освічені громадяни, що визнають та поцінують основи демократії, підкоряються законам незалежно від свого соціально-економічного статусу в суспільстві.

Безумовно, для розбудови демократичного суспільства замало лише культурних передумов; необхідно ліквідувати надмірну диспропорцію у доходах населення, яка може стати основою соціальних конфліктів, необхідно забезпечити дотримання прав і свобод, правопорядок у країні тощо. У громадян має бути сформована готовність діяти відповідно до встановлених законів і норм, а це можливо лише за умови високої політико-правової культури.

Найбільша небезпека чигає сьогодні на посттоталітарні країни, де демократичні принципи ще не вкорінені, де вони перебувають у зародковому стані. Для демократичного суспільства, як зазначав С. Рябов, головним завданням є збереження непорушності демократичних цінностей, інституцій; для країн, що перебувають на стадії демократичного транзиту - це прищеплення демократичних традицій і формування готовності їх дотримуватися [6, с. 14]. В історії знайдемо чимало прикладів формування авторитарної особистості, відданої режиму,

позбавленої власної думки, переконань. Тому подальша доля таких країн залежить від того, як та хто визначатиме пріоритети розвитку суспільства.

Політична освіта є важливою суспільною справою, від успішності якої залежить стабільність політичної системи, доцільність рішень, що ухвалюються, ефективність громадських програм і урядового керівництва. Адже демократія – це не просто «правління народу», а компетентна, зацікавлена і відповідальна участь людей і громад в ухваленні суспільних рішень та розв’язанні суспільних проблем. Сучасна демократія встановлюється й існує не лише зусиллями урядів та політиків, а й завдяки зацікавленню у ній громадян, їхній політичній культурі, сформованій у тому числі й засобами політичної освіти.

Список літератури

1. Великие мысли великих людей. Антология афоризма. В 3-х томах. Том 3. XIX - XX века/ Сост. И. И. Комарова, А. П. Кондрашов. - М., 1998. - 736 с.
2. Головаха Є. Українське суспільство 1992 - 2008. Соціологічний моніторинг/ Є. Головаха. - К.: Ін-т соціології НАНУ, 2008. - 84 с.
3. Демократичний розвиток України: Матеріали конференції. Збірник наукових праць. Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – К: 2006. - 365 с.
5. Іванов М. Проблеми становлення сучасної політичної дидактики// <http://www.politik.org.ua/pfv.php>
6. Політична культура демократичного суспільства: стан і перспективи в Україні. – К: 1998. - 226 с.
7. Політична освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку / За заг. ред. С. Г. Рябова. - 2005. - 44 с.
8. Социология. Наука об обществе / Под общей ред. проф. В. П. Андрущенко, проф. Н. И. Горлача. - Харьков, 1996. - 688 с.
9. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества: Пер. с польск. С. М. Червонной /П. Штомпка. - М.: Логос, 2005. – 664

УДК 159.923-055.2

Савенко Д.О.,
старший викладач кафедри психології Рівненського
інституту Університету «Україна»,
Музиченко Д.В.,
студентка 2 курсу Рівненського інституту
університету «Україна»

ФОРМУВАННЯ МАТЕРИНСЬКОЇ СФЕРИ В ОНТОГЕНЕЗИ

Психологія материнства – одна з найбільш складних і мало розроблених областей сучасної науки. Актуальність її вивчення базується на протиріччях між гостротою демографічних проблем, пов'язаних з падінням народжуваності, величезним числом сімей, що розпадаються, стрімким збільшенням числа сиріт при живих батьках, з ростом числа випадків жорстокого поводження з дитиною і не розробленістю програм соціальної і психологічної допомоги сім'ям, і в першу чергу жінкам [2, с. 13].

У науковому просторі питання жіночої ідентичності вивчають відомі дослідники, представники українського психологічного співтовариства: Т.Говорун, П.Горностай, Т. Гундорова І. Жерьобкіна, О.Забужко, О.Кікінежді, О.Качарян та інші. Важливість розвитку гендерної ідентичності зумовлена посиленням інтересу до проблеми вибору самовираження, отримання «сутнісного Я».

Слідом за Г. Філіповою, С. Мінюровою, Є.Тетерлевою визначаємо материнство не лише як умову для розвитку дитини, але і як особливу потребнісно-мотиваційну складову психології жінки, що формується протягом усього життя [3, с.189].

Зміст всіх п'яти блоків готовності до материнства взаємопов'язаний, як в плані їх онтогенетичного формування, так і в плані психологічної, профілактичної та корекційної роботи. У кожному разі буде спостерігатися індивідуальна картина змісту всіх блоків.

Вивчення феноменології та онтогенезу материнської сфери дозволили виділити шість етапів її становлення в онтогенезі [4, с. 67]. Особливу увагу слід звернути на психологічну характеристику процесів, які проходять на кожному з цих етапів. Саме психологічний зміст етапів онтогенезу материнської сфери

визначає особливості прояву материнства, створює психофізіологічні і психологічні передумови гармонійності-дисгармонійності взаємовідносин в діаді «мати-дитина (плід, новонароджений, немовля)», формує стилі сімейного виховання дітей [4, с. 11].

Першим етапом є взаємодія з власною матір'ю в ранньому онтогенезі. Цей період життя сам по собі є сензитивним для формування базових основ особистості та ставлення до світу [4, с. 156].

Другим етапом Г.Г. Філіппова виділяє розвиток материнської сфери в ігровій діяльності. Саме в процесі гри дівчинка вперше приміряє на себе роль матері. [4, с. 12].

Третій етап – няньчення, на якому дитина отримує перший реальний досвід взаємодії з немовлятами (братами, сестрами, племінниками і т.д.), навички спілкування з дитиною [4, с. 13]. Основним змістом цього етапу становлення материнської сфери є перенесення сформованих в ігровій діяльності навиків взаємодії з лялькою на реальну життєву ситуацію взаємодії з живим немовлям [4, с. 13].

Четвертий етап являє собою диференціацію мотиваційних основ материнської та статевої сфер. Вважається, що формування материнства і особисте статеве дозрівання протікає в різних планах (площинах): розуміння природної обумовленості її майбутньої материнської функції у дівчинки формується набагато раніше, ніж приходить розуміння ролі гендерного та сексуального в розвитку статевої поведінки, взаємовідносин статі та народження дітей. Тільки на більш пізніх етапах особистісного розвитку відбувається своєрідна інтеграція статевого фрагменту самосвідомості і само відношення в багатовимірну сферу материнської самосвідомості [2, с. 14].

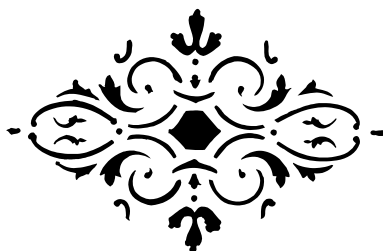
П'ятим етапом виділяється взаємодія з власною дитиною, тобто безпосередня реалізація матір'ю своїх функцій у взаємодії з дитиною. Починається цей етап з моменту виникнення чутливості для дитини і з появи перших ознак вагітності для матері [4, с. 174].

І нарешті, шостий етап, який показує формування прив'язаності до дитини. Останній етап розвитку материнської сфери в онтогенезі характеризується формуванням у матері емоційної прив'язаності до дитини, особистого прийняття та особистого інтересу до внутрішнього світу дитини. Це відбувається на основі динаміки емоційних відносин матері та дитини в процесі її розвитку [1, с.31].

Таким чином, формування материнства носить онтогенетичний характер і проходить тривалий шлях становлення, має тонкі механізми регуляції, свої сенситивні періоди і запускають стимули. Отже, до народження дитини жінка приходить з певною базою знань, установок, системою відносин, особистісних якостей, які в сукупності визначають її готовність до материнства. Крім того, важливою умовою вироблення позитивної материнської поведінки є система відносин в родині, особливо між матір'ю і донькою.

Список літератури

1. Нечаева М.А., Рыбалова Л.Ф., Штрахова А.В. Психологические факторы онтогенеза материнской сферы, внутренней картины беременности и перинатального развития: Учебное пособие. - Челябинск: Издательство ЮУрГУ, 2005. - 59с.
2. Проскурняк О.П. Чинники та етапи становлення материнства / О.П. Проскурняк // Практична психологія та соціальна робота. – №3. – 2007. – с.13-16.
3. Савенко Д.О. Фактори формування світосприйняття жінки-матері / Д.О.Савенко // Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць РДГУ. – Випуск 6. – Рівне: О.Зень, 2016. – 189-193.
4. Филиппова Г.Г. Развитие материнской потребностно-мотивационной сферы в онтогенезе - Хрестоматия по перинатальной психологии: Психология беременности, родов и послеродового периода / Сост. А.Н. Васина.- М.:Изд-во УРАО, 2005. — 328с. — С. 66–71

УДК 372.832

Смагін І. І.,
доктор педагогічних наук, доцент,
ректор КЗ «Житомирський ОІППО»
Житомирської обласної ради

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ І СТАРШОЇ ШКОЛИ

Якщо зміст і структура предметної історичної компетентності вивчені і висвітлені у науково-методичній літературі досить повно, то зміст і структура суспільствознавчої компетентності та її місце в кластері освітніх компетентностей потребують окремого дослідження. Таке завдання актуалізується практичною потребою реалізації компетентнісного підходу в навчанні суспільствознавчих предметів і курсів на засадах вимог Концепції «Нова українська школа».

Аналіз тексту Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти дає підстави стверджувати, що запропоновані щодо суспільствознавчої компетентності формулювання, є не чіткими і не досконалими. По-перше, стандарт визначає громадянську й соціальну компетентності ключовими. Водночас, основними змістовими лініями освітньої галузі «Суспільствознавство» визначено такі: людина в соціальній сфері, людина в суспільно-політичній сфері. Це дає підстави стверджувати, що соціальна і громадянська компетентності є складовими суспільствознавчої. Зазначимо, що Державний стандарт не розрізняє предметні і галузеві компетентності. Очевидно, що освітня галузь і навчальний предмет не тотожні поняття. Якщо галузь охоплює кілька навчальних предметів, то і галузева компетентність є надпредметною і це повинно бути якимось чином відображено в самій назві такої компетентності. Виходячи з цього, визначимо суспільствознавчу компетентність все-таки як галузеву, а не предметну, оскільки, де-факто існує освітня галузь «Суспільствознавство», але відсутній однойменний навчальний предмет. На нашу думку, суспільствознавча галузева компетентність – це інтегрована здатність, що набувається учнем протягом усього навчання в школі в процесі опанування історичного і суспільствознавчого компонентів освітньої галузі «Суспільствознавство» відповідно до змістових ліній державних стандартів. Очевидно, що складові галузі – окремі навчальні предмети і курси, які

викладаються відповідно до двох освітніх стандартів: початкової та базової і повної загальної середньої освіти.

Очевидно, що в ієрархії компетентностей ключова є найвищою, а предметна / загальнокурсорова компетентність є найнижчою і тому «компетентнісно» неподільною: структурними компонентами предметної компетентності не можуть бути окремі компетентності, а можуть – лише певні компоненти (елементи, складники). Можемо стверджувати, що елективний курс чи факультатив за визначенням і співвідношенням із навчальним предметом не може формувати окрему предметну компетентність. Ми виходимо з того, що класифікаційний підхід державних стандартів створює своєрідну ієрархію компетентностей: ключові – міжпредметні/міжкурсорові (міжгалузевої і внутрішньогалузевої) – галузевої – предметні/предметно-курсорові.

На нашу думку, суспільствознавча предметно-курсорова компетентність – це інтегрована здатність, набута у процесі вивчення в межах суспільствознавчого компоненту освітньої галузі «Суспільствознавство» окремих навчальних предметів, курсів, факультативів (відповідно до змістових ліній державних стандартів) протягом навчання в основній і старшій школі. Схематично взаємозв'язок між ключовими компетентностями та суспільствознавчими наводимо на рис. 1.

Важливою науково-методичною проблемою є визначення структурних компонентів обох суспільствознавчих компетентностей. Структурувати галузеву і предметно-курсорові компетентності можна за зазначеними вище змістовими лініями й відповідно до етапів їх формування.

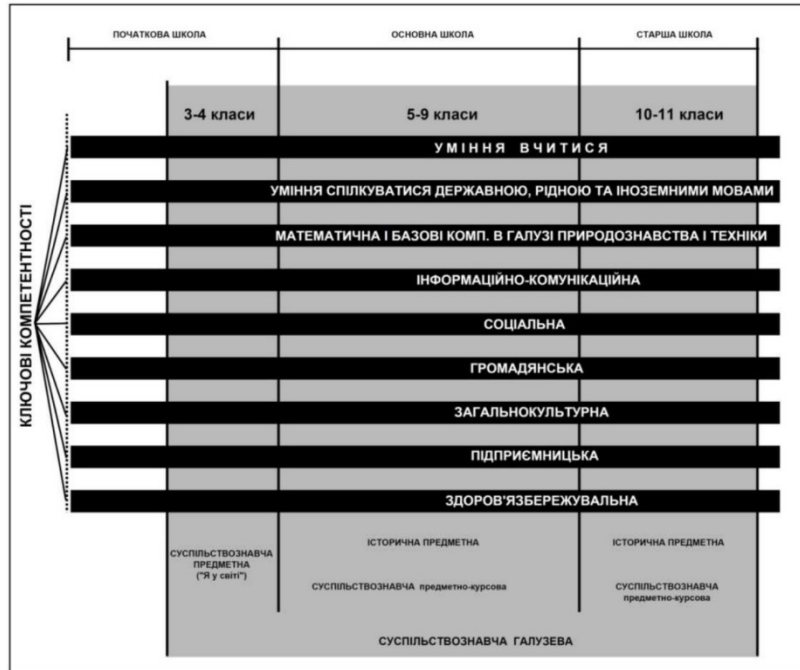

Рис. 1. Взаємозв'язок між ключовими компетентностями та суспільствознавчими

Так, на етапі основної школи – для галузевої суспільствознавчої компетентності: знання, уміння, навички, мотиви, інтереси, ціннісний досвід на основі засвоєння історичного компонента освіти та суспільствознавчого за змістовими лініями: людина в правових відносинах; людина в культурно-духовній сфері життя; людина як біосоціальна істота та найвища цінність; – для предметно-курсowej суспільствознавчої компетентності, що формується на уроках основ правознавства: знання, уміння, навички, мотиви, інтереси, ціннісний досвід на основі засвоєння суспільствознавчого компонента галузі за змістовою лінією: людина в правових відносинах.

Етап старшої школи – для галузевої суспільствознавчої компетентності: знання, уміння, навички, мотиви, інтереси, ціннісний досвід на основі засвоєння історичного компонента освіти та суспільствознавчого за змістовими лініями: людина в суспільно-політичній сфері; людина в соціальній сфері; людина в правовій сфері; людина в економічній сфері; людина в культурно-духовній сфері; – для предметно-курсowej суспільствознавчої компетентності: знання, уміння, навички, мотиви, інтереси, ціннісний досвід на основі засвоєння суспільствознавчого компонента галузі за змістовими лініями: людина в суспільно-

політичній сфері; людина в соціальній сфері; людина в правовій сфері; людина в економічній сфері; людина в культурно-духовній сфері.

Очевидно, що структурні компоненти суспільствознавчої і предметно-курсової компетентностей потрібно наповнити конкретним змістом відповідно до предметів і курсів, що вивчаються, та з урахуванням їх розвитку на трьох рівнях середньої освіти. Теоретична робота з такого наповнення має бути комплексною: аналіз положень стандартів, навчальних програм, урахування міжпредметних (внутрішньогалузевих і міжгалузевих) зв'язків, психофізіологічних особливостей учнів тощо. Ми ж хочемо звернути увагу на недосконалість змістових ліній, запропонованих освітніми стандартами, оскільки між ними на переходах між рівнями загальної освіти не відчувається наступності. Змістові лінії для основної і старшої школи сформовані більше за «державоцентричним» принципом, де людина виступає своєрідним об'єктом, що знаходиться у межах впливу сфер політики, права, економіки, культури тощо. Ми з позицій людиноцентризму (гуманізму), підтримуючи думку В. Арешонкова [1, с. 322-333], пропонуємо три наскрізні змістові лінії суспільствознавства від початкової до старшої школи: людина у самоусвідомленні власної сутності; людина у взаємодії із людьми і природою; людина в професійній діяльності і громадянській активності. Відповідно до цих ліній потрібно сформулювати компоненти галузевої та предметно-курсових суспільствознавчих компетентностей з урахуванням зауважень А. Старевої [2], що компетентна людина має знати, що і як робити; уміти робити, виконувати; бажати це робити; оцінювати, порівнювати, цінувати зроблене.

Список літератури

1. Арешонков В. Ю. Зміст шкільної суспільствознавчої освіти в Україні у ХХ столітті: формування і трансформації : [монографія] / Володимир Юрійович Арешонков. – Житомир : Полісся, 2014. – 381 с.
2. Старєва А. М. Предметно-методична компетентність учителя суспільствознавчих дисциплін (в умовах запровадження нових Державних освітніх стандартів) / А. М. Старєва // Методист. – 2013. – № 4 (16). – С. 25–30.

